

ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
The Wedding Tradition of Muslims in Panare District, Pattani Province

ซำซูดิน กาหลง
Samsudin Kalong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Islamic Studies

Prince of Songkla University

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัด
 ปัตตานี

ผู้เขียน นายชำซุดิน กาหลง

สาขาวิชา อิสลามศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

 (ดร.อับดุลฮาดิ สะบูดิง)

คณะกรรมการสอบ

ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอูเซ็ง)

กรรมการ
 (ดร.อับดุลฮาดิ สะบูดิง)

กรรมการ
 (ดร.ชาฟีอี อาดำ)

กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟารุ่งแสง)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.อับดุลฮาดิ สะบูดิง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายไชยุดิน กาหลง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายชำชูดิน กาหลง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นายชำซูดิน กาทหลง
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและการสมรสตามหลักการอิสลาม 2) เพื่อศึกษาหลักการจัดงานเลี้ยงสมรสในอิสลาม 3) เพื่อศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกโดยวิธีเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มโต๊ะอิหม่ามในอำเภอปะนาเระ จำนวน 10 ราย และกลุ่มประชากร ในอำเภอปะนาเระ จำนวน 10 ราย รวมทั้งหมด 20 ราย เป็นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบสาระสำคัญจากการรวบรวมข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์และข้อมูลจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ หลักกওয়াอิด ประกอบด้วยหนังสือตีฟซีร์อัลกุรอาน หนังสือฮะเราะฮ์อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสในหลักการอิสลาม

จากการศึกษาพบว่า 1) ประเพณีในอิสลามเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม อาทิเช่น การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งมาของสังคมต่าง ๆ จนกลายเป็นประเพณีสังคม และถ่ายทอดกันมาเป็นลำดับ 2) ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสในหลักการอิสลามเป็นที่ถูกบัญญัติในอิสลามและมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งควรจัดงานเลี้ยงสมรสเพื่อปฏิบัติตามแนวทางของท่านบี ﷺ หรือหลักการสอนของอิสลามเพื่อที่จะได้วัตถุประสงค์ของการจัดงานเลี้ยงในอิสลาม คือ การทำอิบาดะฮ์ และความเจริญจากอัลลอฮ์ ﷻ 3) จากการศึกษาระเบียบการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) การจัดเลี้ยงสมรสในอิสลามได้มีข้อชี้ขาด เงื่อนไข รูปแบบและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเลี้ยงสมรสที่แตกต่างตามทัศนะสำนักคิด 2) ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี บางประการขัดกับหลักคำสอนของศาสนา บางประการไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนา

Thesis Title	The Wedding Tradition of Muslims in Panare District, Pattani Province
Author	Mr. Samsudin Kalong
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2018

ABSTRACT

Education Tradition of a Muslim wedding ceremony in Panare District, Pattani Province was intended to 1) study the traditions in Islam 2) study the way of organizing a marriage party in Islamic principles 3) study the marriage traditions of Muslims in Panare District using qualitative research methods (Qualitative Research) Interview was conducted to the sample group that was selected by specific method, and divided into 2 groups, namely, the group of imam in the Panare District, 10 people and population group In Panare District, 10 people. Total sample are 20 people. This study is a comparative analysis which was used Interviews and information from the Qur'an Al-Hadith, the main island of Waidi Consists of a book of Tafsir Koran The book of Allah al-Hadith documents and research related to the tradition of marrying in Islamic principles.

From the study, it was revealed that 1) Traditions in Islam are activities that have traditionally been practiced. It is unique and important to society such as address, language, culture, etc., which are sources of various societies that became a national tradition and relayed in sequence 2) The tradition of organizing a marriage ceremony in Islamic principles which was influenced by the feast of Arabs in the period of ignorance, it makes the wedding party is defined in Islam and has a unique form which should organize a wedding party to follow the guidelines or the principles of Islamic.

In order to obtain the purpose of organizing a party in Islam is to do a worship and prosperity from Allah 3) from the study of tradition of the event raises Muslim marriage in Panare District Pattani Province. The researcher has divided into 2 issues as follows: 1) arrangement Marriage in Islam has a determination of condition forms and other related matters and the arrangement of marriage that is different from the perspective of the school thought 2) tradition of organizing muslim wedding ceremony in Panare District, Pattani Province.

Contrary to the doctrine of some aspects religion do not conflict with the doctrine of religion

موضوع البحث	عرف الوليمة عند المسلمين في مركز فناريق محافظة فطاني نموذجاً
الباحث	شمس الدين كالونج
التخصص	الدراسات الإسلامية
العام الجامعي	1440 هجرية

مستلخص البحث

هذا البحث عنوانه عرف الوليمة عند المسلمين مركز فناريق محافظة فطاني نموذجاً ويهدف إلى (1) دراسة مظاهر العرف في الإسلام (2) دراسة المبادئ التوجيهية لتنظيم الوليمة المسلمين في الإسلام (3) دراسة مظاهر عرف الوليمة المسلمين مركز فناريق محافظة فطاني وهو بحث وصفي تحليلي. يعتمد الباحث على المراجع والمصادر والمقابلات المتعمقة. ويجمع الحقائق من كتب التفسير والحديث والفقه والأوراق البحثية. وأما المقابلات المتعمقة فيجمع البيانات المقابلة من الشخصيات المختارة وهم فئتين : فئة إمام المسجد وفئة أهل القرية ويكون عددهم 20 شخصاً. وتحليل هذا البحث بالمنهج المقارن بين الحقائق من النصين و كتب التفسير والحديث والفقه والأوراق البحثية. والبيانات من المقابلات الشخصيات حيث يبرز أوجه الشبه والاختلاف فيما بين ظاهرتين

أظهرت النتائج أن عرف عند الإسلام شيء التوارث من آباءهم وامهاتهم حتى يكون خصائص للمجتمع عرفاً واحداً. و عرف الوليمة عند الإسلام هي الشيء الإباحة عدا فيما اختلاف الشريعة واستحباب اتباع فعل النبي ﷺ في الوليمة المسلمين و عرف الوليمة المسلمين مركز فناريق محافظة فطاني قد يكون عرف الوليمة المسلمين مركز فناريق محافظة فطاني موافقة الشريعة و قد تكون مخالفة الشرعية الإسلامية ولكن ذلك العرف لا تزال أن تستخدم حتى الآن

กิตติกรรมประกาศ

ขอสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงโปรดประทานให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงลงด้วยได้ดี แล้วก็ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. อับดุลฮาดี สะบู ดิง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการอ่าน ตรวจสอบ ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำวิธีการต่างๆ ตลอดจนตรวจทาน แก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้จน สำเร็จลุล่วงไปอย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง ประธานกรรมการ รอง ศาสตราจารย์ ดร.ซาฟีอี อาดำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานิส พัฒนปรีชาวงศ์ ได้ให้เกียรติเป็น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาช่วย ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เสียสละเวลาเป็นคณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งกรุณาให้คำแนะนำแนวทางอันเป็นประโยชน์ และช่วยตรวจสอบ แก้ไขวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัณฑิตศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษา คุณรัชณี นิมะที่ได้ ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก ในการติดต่อประสานงานเรื่องต่างๆเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบคุณทุก ท่านด้วยความเคารพ

ขอขอบคุณท่านคณะโต๊ะอิหม่ามและชาวบ้านในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่ กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและให้สัมภาษณ์จนการทุกอย่างเรียบร้อย

ขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้กำเนิดที่ช่วยสนับสนุนการเรียนของผู้วิจัยในทุกๆด้าน ด้วยดีตลอดมา รวมถึงสมาชิกในครอบครัวทุกท่านที่มีได้กล่าวถึง สำหรับกำลังใจ ความรักความห่วงใย ซึ่งเป็นสิ่งผลักดันให้ผู้วิจัยพบกับความสำเร็จในครั้งนี้

สุดท้ายขอเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทานความเมตตาและความดีแก่ทุกท่านด้วย เถิด อามีน และขอพระองค์ทรงโปรดให้ผู้วิจัยได้รับใช้วิชาความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาในหนทางของพระองค์ ด้วย และโปรดประทานให้วิทยานิพนธ์นี้ เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่าน ขอพระองค์ประทานทางนำ และความสันติสุขแก่ผู้วิจัยและผู้อ่านทุกท่านด้วยเทอญ

ชำชูติน กาหลง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	[5]
ABSTRACT	[6]
مستخلص البحث.....	[7]
กิตติกรรมประกาศ.....	[8]
สารบัญ.....	[9]
รายการภาพประกอบ.....	[14]
ตารางปริวรรตพยัญชนะอาหรับ-ไทย.....	[15]
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษ.....	[17]
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา.....	1
1.2 อักษรอาหรับ อักษรละติน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.2.1 อักษรอาหรับที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.2.2 อักษรละตินที่เกี่ยวข้อง.....	6
1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.3 วัตถุประสงค์.....	11
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	11
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	11
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	12
1.5.2 ขอบเขตภาคสนาม.....	12
1.5.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	13
1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	13
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	14
1.9 วิธีดำเนินการวิจัย.....	15
1.9.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	15
1.9.2 แบบแผนการวิจัย	15
1.9.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	16
1.9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	16
1.9.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	18
บทที่ 2 ประเพณีสมรสในหลักการอิสลาม.....	20
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี ในอิสลาม.....	20
2.1.1 นิยามประเพณี.....	20
2.1.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเพณี	22
2.1.3 ความสำคัญของประเพณี	24
2.1.4 คุณค่าของประเพณี	24
2.1.5 ประเภทของประเพณี.....	25
2.1.6 เงื่อนไขของประเพณี	27
2.1.7 อิทธิพลของประเพณี.....	29
2.2 การสมรสในหลักการอิสลาม.....	35
2.2.1 นิยามการสมรส	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 ข้อชี้ขาดเกี่ยวกับการสมรส	37
2.2.3 อีกมะฮ์ของการสมรส	39
2.2.4 กระบวนการสมรส ตามหลักคำสอนอิสลาม.....	42
2.2.5 หลักคำสอนว่าด้วยการสมรส ในอิสลาม	46
บทที่ 3 การจัดเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮ์) ในอิสลาม	54
3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส.....	54
3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยง.....	54
3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮ์ อูร์ล) ในอิสลาม	57
3.1.3 รูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮ์ อูร์ล) ตามแนวทางอิสลาม.....	58
3.2 ข้อชี้ขาดเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส	66
3.2.1 ข้อชี้ขาดว่าด้วยการจัดงานเลี้ยงรส.....	67
3.2.2 ข้อชี้ขาดว่าด้วยการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส.....	68
3.3 เงื่อนไขเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส.....	70
3.3.1 เงื่อนไขของผู้เชิญชวน(ดาอีย์)งานเลี้ยงสมรส.....	70
3.2.2 เงื่อนไขของผู้ถูกเชิญ(มัดอู)ร่วมงานเลี้ยงสมรส	71
3.2.3 เงื่อนไขของการเชิญชวนร่วมงานเลี้ยงสมรส.....	72
3.4 รูปแบบและมารยาทอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส.....	73
บทที่ 4 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี	76
4.1 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี.....	76
4.1.1 การเตรียมของในคินงาน	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.2 การใช้เครื่องเสียงในงาน.....	78
4.1.3 การยกขบวนชั้นหมาก.....	79
4.1.4 การจัดบัลลังก์.....	80
4.1.5 การป้อนปุ๋ยละสมำงัด.....	81
4.1.6 การเลี้ยงอาหาร.....	81
4.1.7 การให้เงินกับเจ้าของงาน.....	82
4.1.8 การเล่นเกมในคืนหลังงาน.....	83
4.2 วิเคราะห์ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี.....	84
4.2.1 การเตรียมของในคืนงานเลี้ยง.....	84
4.2.2 การใช้เครื่องเสียงในงานเลี้ยง.....	87
4.2.3 การยกขบวนชั้นหมาก.....	91
4.2.4 การจัดบัลลังก์.....	92
4.2.5 การป้อนปุ๋ยละสมำงัด (ข้าวเหนียวสี).....	94
4.2.6 การเลี้ยงอาหาร.....	95
4.2.7 การให้เงินกับเจ้าของงาน.....	98
4.2.8 การเล่นเกมในคืนหลังงาน.....	99
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	100
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	100

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.1 ศึกษาประเพณีในมุมมองอิสลาม.....	100
5.1.2 ศึกษาแนวทางการจัดงานเลี้ยงสมรสในหลักการอิสลาม.....	101
5.1.3 ศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี.....	107
5.2 อภิปรายผล.....	111
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	113
บุคลากร.....	123
ภาคผนวก.....	125
ประวัติผู้เขียน.....	148

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการภาพประกอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
แผนผังเขตการปกครองอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี.....	142
ภาพประกอบที่ 1 ประเพณีการจัดบั้งลั้งก์แบบเรียบง่ายของชาวบ้าน ในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี.....	144
ภาพประกอบที่ 2 การช่วยเหลือในงานเลี้ยงสมรส.....	145
ภาพประกอบที่ 3 บรรยากาศสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสฝ่ายชาย.....	146
ภาพประกอบที่ 4 บรรยากาศสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสฝ่ายหญิง.....	147

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء ใ	อะลีฟ/ ฮัมซะฮฺ	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ อ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บ่า	บ
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮ่า	ฮ
خ	ค่อ	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	ร่อ	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มุซา อีซา ยาซีน เป็นต้น
ش	ซีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏ่อ	ฏ
ظ	ศ่อ	ศ
ع	อัยน	อ
غ	ฮัยน	ฮ
ف	ฟ่า	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก
ل	ลาม	ล

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
م	มีม	ม
ن	นูน	น
ه	ฮาฮ์	ฮ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
و	วาว	ว
ي	ยาฮ์	ย
الفتحة	อัลฟัตฮะฮฺ อ่านสระข้างบน	◌ (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาตัม ฯ) ะ, -ะะ อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระในบาง กรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮฺ อ่านสระข้างล่าง	◌ِ
الضمة	อัฎฎุมมะฮฺ อ่านสระข้างหน้า	◌ُ
الفتحة الممدودة	อัลฟัตฮะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌َ (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา ร็อบฯ)
الكسرة الممدودة	อัลกัศเราะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌ِ
الضمة الممدودة	อัฎฎุมมะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌ُ
ال-الشمسية	อลีฟ ลาม อ็ซซิมซียะฮฺ	อัล-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัดดีน อัฎฎีนฯ
ال-القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮฺ	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกุรอาน อัลลอฮฺ อัลอิสลาม ฯ
ة	ตารอ์มัรบูฎะฮฺ	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮฺ กรณีอ่านหยุดเป็นเสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต
ي	ยาฮ์ มุค็อฟพะพะฮฺ	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น ฟี
يّي	ยาฮ์ นิสบะฮฺ หรือ ยาฮ์ มุซัดตะตะฮฺ	สะกดยาฮ์สองตัว เช่น ยยะ อ็ชชาฟีอียะฮฺ

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	A
ب	บ่า	B
ء	ฮัมซะฮฺ	'a, 'i, 'u
ت	ต่า	T
ث	ซ่า	Th
ج	ญีม	J
ح	ฮ่า	ḥ
خ	ค่อ	Kh
د	ดาล	D
ذ	ซาล	Dh
ر	ร่อ	r
ز	ซาย	Z
س	ซีน	S
ش	ชึน	Sh
ص	ศอด	ṣ
ض	ฎอด	ḍ
ط	ฏอ	ṭ
ظ	ซอ	ẓ
ع	อัยน	'a, 'i, 'u
غ	ฆอยน	Gh
ف	ฟ่า	F
ق	กอฟ	Q
ك	กาฟ	K
ل	ลาม	L

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
م	มีม	M
ن	นูน	N
هـ	ฮ่าฮ์	H
و	วาว	W
ي	ย่าฮ์	Y
ة، ة	ต่าฮ์	h,t
(الفتحة)	_ا, _ب, _ت	a ,ay, aw
(الفتحة الممدودة)	_ا	Ā
(الكسرة)	_ا	I
(الكسرة الممدودة)	_ا	Ī
(الضمة)	_ا	U
(الضمة الممدودة)	_ا	Ū
ال-شمسية		al-_ (al-Timidhiy)
ال-القمرية		al-_ (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		Iyy
الضمة المشددة		Uww

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

สังคมมนุษย์จะดำรงอยู่ร่วมกันโดยปกติเป็นสุขได้นั้นจะต้องมีข้อบัญญัติรายละเอียดที่ได้รับจากการวิเคราะห์วินิจฉัยของปวงปราชญ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของมวลมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และกฎเกณฑ์ต่างๆ (กิตติศักดิ์และคณะ, 2011: 31) มีการจัดระเบียบทางสังคม กล่าวคือ สังคมจะต้องมีการวางระเบียบกฎเกณฑ์ เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งที่จะช่วยจัดระเบียบสังคม คือ บรรทัดฐานทางสังคม ได้แก่กฎหมายบ้านเมือง และจารีตประเพณีต่างๆ

คำว่าประเพณีตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545 (2002: 501) หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี และสมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2000: 6-7) ได้กล่าวว่า ประเพณีคือ ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผนที่จะเห็นว่าถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และปฏิบัติต่อกันมา เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด หรือหมั้น แต่งงาน ตาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านเสถียรโกเศศ (250: บทนำ) กล่าวเกี่ยวกับประเพณีว่า “ประเพณี คือ ความประพฤติที่หมู่ชนหมู่หนึ่งถือเป็นธรรมเนียม หรือเป็นแบบแผนสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน ถ้าใครในหมู่ประพฤตินอกแบบก็เป็นการผิดประเพณี”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเพณี คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์หรือบางสิ่งบางอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมานับตั้งแต่บรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบันพร้อมได้ปฏิบัติตามกันมาอย่างช้านานและได้ครอบคลุมถึงวิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมแต่ละสังคม ประเพณีจะมีความสำคัญและเคียงคู่กับสังคมมาตลอด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอนในอิสลาม เนื่องจาก ประเพณีในศาสนาอิสลามถือว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งของแหล่งที่มาของหลักการอิสลามที่บรรดาอุละมาฮ์หรือนักวิชาการอิสลามให้ความสำคัญของแต่ละพื้นที่และนำมาใช้ในการวินิจฉัยข้อกฎหมาย ดังที่หลักอัลกุรอาน อัลฟิกฮียะฮ์ (al-Suyūtiy, 1990: 90) กล่าวว่า

العادة محكمة

ความว่า “จารีตประเพณีนั้นสามารถชี้ขาดทางกฎหมายได้”

จากหลักฐานข้างต้น ประเพณีถือว่ามีคุณค่าต่อบุคคลในสังคมนั้นๆ ใครฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามถือว่าเป็นการละเมิดกฎของสังคม ผิดประเพณีของสังคม ถือเป็นความผิดความชั่วมีโทษ เช่น การสมรส การทำอาสูรอ การทำบุญแก่ผู้เสียชีวิต และการเล่นจะปะสีละ เป็นต้น

อิสลาม ได้สนับสนุนและให้ความสำคัญแก่การสมรสเป็นอย่างมาก เนื่องจากการสมรสเป็นวิธีทางดำรงไว้ซึ่งความคงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลกนี้ (Zaidan, 1974: 104) ดังนั้น ถือว่าการสมรสเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา ผู้ที่สมรสแล้วถือว่าเป็นหนึ่งการศรัทธามั่นของเขาสมบูรณ์แล้ว ครั้งหนึ่ง ดังนั้นเขามีหน้าที่เกรงกลัวต่อพระองค์อัลลอฮ์ เพื่อรักษาส่วนที่สองให้สมบูรณ์ ยิ่งกว่านั้นการสมรสยังถือว่าเป็นพันธทางศาสนาอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการประกอบศาสนกิจประการหนึ่ง (อับดุลเราะฮ์มัน เจอะอารัง, 2004: 3)

ด้วยเหตุผลข้างต้น มนุษย์ส่วนใหญ่จะมีการจัดงานเลี้ยงสมรส เป็นการเลี้ยงต้อนรับและฉลองให้กับคู่สมรสใหม่ตามประเพณีของแต่ละพื้นที่แต่ละถิ่นฐาน เช่นเดียวกับมุสลิมที่อาศัยต่างพื้นที่ ถึงแม้จะนับถือศาสนาเดียวกันแต่ก็ย่อมมีประเพณีงานสมรสที่แตกต่างกัน อาทิเช่น ประเพณีงานสมรสของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมมีความแตกต่างกับประเพณีงานสมรสของมุสลิมในภูมิภาคอื่นๆ

สำหรับงานสมรสของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีประเพณีที่ถูกปฏิบัติตามช้านาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ มุสลิมในจังหวัดปัตตานีจะมีประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษอดีตกาล จนกระทั่งปัจจุบันก็ยังยึดมั่นและปฏิบัติตาม อาทิเช่น การเตรียมของในคีนงาน การใช้เครื่องเสียงในงาน การยกขบวนขึ้นหมาก การจัดบัลลัง การเลี้ยงอาหาร การให้เงินกับเจ้าของงาน การเล่นบาตีเกในคีนหลังงาน การเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในวันงาน เป็นต้น

ปัตตานีเป็นจังหวัดที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก คือประมาณร้อยละ 77.53(ศูนย์ข้อมูลคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 98 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2001: 12) มีเอกลักษณ์เฉพาะทางสังคม วัฒนธรรมโดยเฉพาะขนบธรรมเนียมและประเพณี (จำรูญ ก้องศิริวงศ์, 2548: 1) จะมีลักษณะแบบฉบับพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งสังคมกำหนดขึ้น บุคคลในสังคมยอมรับและนำไปถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นความนิยม และเป็นวิถีชีวิตในที่สุด

อำเภอปะนาเระเป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากในอำเภอปะนาเระจะมีความหลากหลายด้านศาสนาของประชากร ได้แก่ ศาสนาอิสลามร้อยละ 68.56 ศาสนาพุทธร้อยละ 31.11 และศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.33 ข้อมูล ณ วันที่ 2 มกราคม 2558 (Wikipedia, 30 April 2017) คำว่า "ปะนาเระ" มาจากภาษายาวี หรือภาษามลายูท้องถิ่น 2 คำมารวมกัน คือ คำว่า "ปาตา" แปลว่า ชายหาด กับคำว่า "ตานิเระ" แปลว่า อวนตาปลา เมื่อนำมารวมกันเข้า เป็น "ปาตาดานิเระ" ซึ่งหมายถึง ชายหาดที่ตากอวน อันเป็นสัญลักษณ์ของชาวประมง โดยทั่วไป

ต่อมาคำว่า ปาตาดาระ เมื่อใช้ไปนานๆ เข้า ก็มีการกร่อนคำ กลายเป็น "ปะนาระ" จวบจนปัจจุบันนี้ เขตพื้นที่ปะนาระ ทิศเหนือ จรดทะเลหลวง (อ่าวไทย) ทิศใต้ จรดอำเภอมายอ และ อำเภอสายบุรี ทิศตะวันออก จรดอำเภอสายบุรี ทิศตะวันตก จรดอำเภอยะหริ่ง อาชีพหลักของชาวปะนาระ คือ การทำประมง ส่วนอาชีพเสริม คือ รับจ้างและค้าขาย การเดินทางจากตัวจังหวัดปัตตานีไปยังอำเภอปะนาระสามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้ 3 เส้นทาง คือ 1 ปัตตานี-ตำบลละโละกาโปร์-ตำบลปะนาระ 2 ปัตตานี-ทุ่งคา-ตำบลปะนาระ 3 ปัตตานี-สาบัน-ตำบลปะนาระ (ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ, 22 February 2008)

เนื่องจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยเข้าศึกษาจึงทำให้ผู้วิจัยเห็นประเด็นและปัญหาที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานสมรสของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะในเขตอำเภอปะนาระจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นพื้นที่ ที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่มีความหลากหลายของประเพณีบางประเพณีสอดคล้องกับหลักการอิสลามและบางประเพณีไม่สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม จึงทำให้บรรดานักวิชาการเกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นักวิชาการส่วนใหญ่มองว่าไม่มีความสอดคล้องกับกฎหมายชะรีอะฮ์แต่มีกลุ่มชาวบ้านส่วนหนึ่งมองว่าสอดคล้องกับกฎหมายชะรีอะฮ์จนทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับประเพณีของมุสลิมในอำเภอปะนาระจังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส การปฏิบัติของมุสลิมเป็นอย่างไรอยู่ในสถานะใดในกฎหมายอิสลาม มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักการอิสลามหรือไม่อย่างไร

จากข้อมูลข้างต้นจึงเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้วิจัยที่จะศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาระจังหวัดปัตตานีตลอดจนขอบเขตและข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เพื่อที่มุสลิมจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับคำสอนของอิสลาม จึงได้ทำการรวบรวมแนวคิดหลักการแบบอย่างที่ดีทั้งในหลักความเชื่อและวิถีปฏิบัติของอิสลามที่เกี่ยวข้องกับประเพณีตลอดจนทัศนะและคำชี้ขาดของอุลมะฮ์ในโลกลมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบันจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวรวมทั้งศึกษาทัศนคติของนักวิชาการอิสลามในอำเภอปะนาระจังหวัดปัตตานีมานำเสนอ เพื่อเป็นประโยชน์แก่มุสลิมบุคคลทั่วไปและผู้ที่สนใจศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุรุดดีน สาริมิง (1999: 2) ที่กล่าวว่า “ประเพณีการแต่งงานของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นประเด็นที่ควรศึกษาอย่างยิ่งแล้วนำพฤติกรรมที่ได้ค้นพบมาเปรียบเทียบกับหลักการอิสลาม ว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยมั่นใจว่าต้องพบพฤติกรรมทั้งที่ถูกและผิดกับหลักการอิสลาม เพื่อนำเสนอให้ชุมชน องค์กรอิสลามและหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้อง ได้ทราบและร่วมมือกันพัฒนาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อทรัพยากรบุคคลของชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ประเสริฐยิ่งขึ้น”

จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในจังหวัดปัตตานี โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาในอำเภอปะนาเระเกี่ยวกับประเพณีคืออะไร ศึกษาบริบทการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระเป็นอย่างไร และวิเคราะห์บริบทการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระกับหลักการอิสลามว่าสอดคล้องหรือไม่อย่างไร

1.2 อลฺกุรอาน อัลฮะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อลฺกุรอานที่เกี่ยวข้อง

﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا بُيُوْتِىْ اِلَّا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ اِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ تَنْظِرِيْنَ اِنَّهُ وَاَلَيْكُمْ اِلَّا اَنْ تُدْعِيْتُمْ فَاَدْخُلُوْا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوْا وَلَا مُسْتَقْنِسِيْنَ لِحَدِيْثٍ اِنَّ دَلِيْكُمْ كَانَ يُؤْذَى اَلَّتِيْ فَيَسْتَجِيْءُ مِنْكُمْ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَجِيْءُ مِنَ الْحَقِّ وَاِذَا سَأَلْتُمُوْهُنَّ مَتَعًا فَسْأَلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوْبِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَا اَنْ تَنْكِحُوْا اَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهٖۗ اَبَدًا اِنَّ دَلِيْكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا﴾

(سورة الأحزاب: 53)

ความว่า “ โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ! พวกเจ้าอย่าได้เข้าไปในบ้านทั้งหลายของนะบี เว้นแต่จะเป็นที่อนุมัติแก่พวกเจ้า เพื่อรับประทานอาหารโดยมิต้องคอยการปรุงอาหารให้สุกเสียก่อน แต่เมื่อพวกเจ้าได้รับเชิญก็จงเข้าไปครั้งเมื่อพวกเจ้ารับประทานเสร็จแล้วก็จงแยกย้ายกันออกไป และอย่าเป็นผู้ขอวิสาสะในการสนทนา แท้จริงในการนั้นย่อมทำความรำคาญให้แก่ท่านนะบี ซึ่งท่านกระดากอายพวกเจ้า แต่อัลลอฮ์ไม่ทรงกระดากอายต่อความจริง และเมื่อพวกเจ้าขอสิ่งใดจากพวกนาง ก็จงขอพวกนางจากหลังม่าน เช่นนั้นแหละเป็นการบริสุทธิ์อย่างยิ่งแก่จิตใจของพวกเจ้าและจิตใจของพวกนาง และไม่เป็นการบังควรแก่พวกเจ้าที่จะก่อความรำคาญให้แก่เราะสุลของอัลลอฮ์ และพวกเจ้าจะต้องไม่แต่งงานกับบรรดาภริยาของท่าน

หลังจากท่าน (ได้สิ้นชีพไปแล้ว) เป็นอันขาด แท้จริงในการนั้น ณ ที่อัลลอฮ์เป็นเรื่องที่ใหญ่หลวงนัก”

(อัล อะฮ์ซาบ: 53)

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

(المائدة بعض من آية: 2)

ความว่า “ และจงช่วยเหลือกันในคุณธรรม และการสำรวมตนจากความชั่วและจงอย่าช่วยเหลือกันในบาปและการเป็นศัตรูแต่ จงสำรวมตนต่ออัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ”

(อัลมะอิดะฮ์ส่วนหนึ่งจากโองการ: 2)

จากอายัตดังกล่าว ท่านอิหม่ามอัลกุฎฎีบีย์ (1964: 106) กล่าวในหนังสือตีฟซีรว่า “ ท่านอัคฟีซ ได้กล่าวว่า แท้จริงอายัตดังกล่าว ถูกตัดส่วนแรกจากอายัตออก ซึ่งจะมีความว่า เป็นการให้ทุกๆสรรพสิ่งช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นคุณธรรมและความยำเกรง ซึ่งความหมายของความช่วยเหลือ คือคนที่มีวิชาความรู้ จงช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยวิชาความรู้ คนรวยจงช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยทรัพย์สินสมบัติ คนที่มีความกล้าหาญ จงเป็นวีระบุรุษในแนวทางศาสนา”

จากการอธิบายของท่านอิหม่ามอัลกุฎฎีบีย์ข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ว่าอัลลอฮ์ ต้องการให้มนุษย์อยู่ด้วยกันในสังคมอย่างมีมิตรภาพ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน ดังที่ท่านเกาะเราะฎอวีรีย์ (al-Qaradawiy, 1997: 33) กล่าวว่า “มนุษย์ ไม่สามารถดำรงชีวิตด้วยลำพังคนเดียว แต่ต้องมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือกันและกัน เพื่อการดำรงชีวิตที่ยืนยงและมั่นคงได้ยาวนาน”

﴿وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

(الحج بعض من آية: 77)

ความว่า “และจงประกอบความดีหวังว่าพวกเขาจะได้รับชัยชนะ”

(อัล ฮัจญ์: 77)

จากอายัตดังกล่าวท่านอิหม่ามอัลกุฎฎีบีย์ (1964: 341) กล่าวในหนังสือตีฟซีรของท่านว่า ﴿وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ﴾ เป็นการกระทำสุนนะฮ์ที่นอกเหนือจากการกระทำวาญิบ

﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَأَتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(سورة الأنعام: 155)

ความว่า “และนี่แหละคือคัมภีร์ที่มีความจำเริญซึ่งเราได้ให้คัมภีร์ลงมายังเจ้าจงปฏิบัติตามคัมภีร์นั้นเถิด”

(อัลอันอาม : 155)

จากอายัต ท่านอิหม่ามอัลกุฎฎีบีย์ (1964: 149) กล่าวว่า ท่านบะซัร กล่าวว่า ท่านยะซีร์ กล่าวว่า ท่านสะอิดกล่าวว่า จากท่านเกาะตาตะฮฺได้กล่าวว่า ﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ﴾ และนี่คือพระคัมภีร์อัลกุรอานที่ซึ่งถูกบัญญัติมาสู่ท่านมูหัมมัด ﴿فَاتَّبِعُوهُ﴾ เขากล่าวว่าพวกเขาเจ้าจงปฏิบัติในสิ่งที่ชะลาและสั่งห้ามในสิ่งที่หะรอม

1.2.2 อัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง

สำหรับหะดีษที่สนับสนุนการบัญญัติการจัดงานวะลีมะฮฺ มีดังต่อไปนี้รายงานจากอนัส บิน มาลิก رضي الله عنه กล่าวว่า

((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَثَرَ صُفْرَةٍ فَقَالَ: مَا هَذَا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ: فَبَارَكَ اللَّهُ لَكَ أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ))

(أخرجه مسلم، 1900:1427)

ความว่า “แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้เห็นร่องรอยสีเหลืองเหลืองบนอับดุลเราะฮ์มาน บิน เอาฟ์ ท่านจึงถามว่า "นี่คืออะไร" เขาตอบว่า "โอ้ผู้ส่งสารของอัลเลาะห์เอ๋ย แท้จริงฉันเพิ่งแต่งงานกับหญิงสาวคนหนึ่งด้วยหนึ่งนูวาต¹ จากทองคำมาเป็นสินสอดทองหมั้น ดังนั้นท่านจึงกล่าวว่า "อัลเลาะห์ได้มอบความจำเริญแก่เธอ จงจัดเลี้ยงแม้ว่าด้วยการ(เชือด)แกะ"

(บันทึกโดย Muslim, 1900: 1427)

จากหะดีษข้างต้น ประจักษ์ได้ว่า การจัดงานเลี้ยงสมรส นับเป็นหนึ่งในบัญญัติศาสนาอิสลาม เพราะจากหะดีษเห็นได้ว่า นอกจากท่านนบี ﷺ กล่าวพรต่อคู่บ่าวสาวแล้ว ท่าน ﷺ ได้สั่งให้สาวก رضي الله عنهم ของท่านจัดงานเลี้ยง แม้ว่าด้วยการเชือดแกะก็ตาม

จากการสังเกตหะดีษ พบว่า หลังจากท่านนบี ﷺ สั่งสาวก رضي الله عنهم ของท่านจัดงานเลี้ยง ท่านยังเอ่ยประโยคว่า ((وَلَوْ بِشَاةٍ)) โดยเติมคำว่า “لو” คำซึ่งเชื่อมประโยค โดยให้ประโยชน์ว่า “อย่าง

¹ หน่วยวัดปริมาณทองคำ หนึ่งนูวาต เท่ากับ 5 เงินตราดรัม

น้อย” นำหน้านาม “لَمْ” ซึ่งหมายถึง เจ้าจงจัดเลี้ยง อย่างน้อยๆด้วย(เชือด)แกะ เนื่องจากแกะนับเป็นหนึ่งในประเภทสัตว์ที่เล็กที่สุดในบรรดาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อัลลอฮ์อนุมัติเป็นอาหารมนุษย์ ดังนั้น สิ่งที่ได้รับจากฮะดีษข้างต้น คือ การจัดงานเลี้ยงสมรสนับเป็นหนึ่งในบัญญัติอิสลาม และการสั่งจัดงานเลี้ยงสมรสของท่านบี ﷺ มิใช่เพียงแค่ว่าคำสั่งของท่านและแบบอย่างจากบรรดาสาวก ﷺ เท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ท่านบีเคยปฏิบัติมา ดังหลักฐาน กล่าวว่า

((عَنْ أَنَسٍ قَالَ: مَا أَوْلَمَ النَّبِيُّ صَلَّى عَلَى شَيْءٍ مِنْ نِسَائِهِ مَا أَوْلَمَ عَلَى زَيْنَبَ أَوْلَمَ بِشَاةٍ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ، 1993: 5168)

เลี้ยง(สมรส) ความว่า “ จากอะนัส กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ไม่เคยจัดให้แก่บรรดาภรรยาของท่านคนใดเลย เหมือนกับที่ท่านได้จัดงานวะลีมะฮ์ให้แก่ท่านหญิงซัยหนับ ท่านได้จัดวะลีมะฮ์ ด้วยแกะหนึ่งตัว”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993:5168)

จากฮะดีษ บ่งบอกได้ว่า ท่านนบี ﷺ ได้ส่งเสริมจัดงานวะลีมะฮ์ให้แก่ท่านหญิงซัยหนับ ผู้ซึ่งเป็นบุตรของท่าน ด้วยการเชือดแกะ เพื่อเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน ดังนั้น ฮะดีษบทนี้นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานว่าด้วยการบัญญัติเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส และยังมีอีกหลายบทฮะดีษที่กล่าวเกี่ยวกับการบัญญัติเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรสและการห้ามปรามเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ ، يُمْنَعُهَا مَنْ يَأْتِيهَا ، وَيُدْعَى إِلَيْهَا مَنْ يَأْبَاهَا ، وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ ، فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ، 1993: 4900)

ความว่า “อาหารที่เลวที่สุดคืออาหารที่เลี้ยงในงานแต่งงาน ซึ่งห้ามผู้ที่อยากจะมา และเชิญผู้ที่ไม่อยากจะมา ผู้ใดไม่ตอบรับคำเชิญ แท้จริงเขาได้ฝ่าฝืนอัลเลาะห์ และเราะซูลของพระองค์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 4900)

ในบทฮะดีษข้างต้น จะเห็นว่า อิสลามให้ความสำคัญกับงานเลี้ยงสมรส ในทำนองเดียวกัน ได้ห้ามปรามการกระทำที่เกี่ยวกับการจัดเลี้ยงสมรส กล่าวคือ อิสลามห้ามเลือกผู้ซึ่งจะเข้าร่วมงานสมรส และให้ความสำคัญกับงานสมรส ซึ่งหากผู้ใดถูกเชิญมาร่วมงาน แต่ผู้ซึ่งไม่ตอบรับคำเชิญเขาผู้นั้นได้กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนอัลเลาะห์ และเราะซูลของพระองค์

จากบทฮะดีษทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้กล่าวอ้างอิงมาข้างต้น เห็นได้ว่า อิสลามได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส โดยสามารถสรุปสิ่งที่ได้รับจากบทฮะดีษที่กล่าวมา ดังต่อไปนี้

1. อิสลามส่งเสริมมุสลิมสมรสและมีการจัดงานเลี้ยงสำหรับแขกที่ถูกรับเชิญ
 2. งานเลี้ยงสำหรับแขกนั้น ไม่จำเป็นต้องตระเตรียมไว้มากมายจนกระทั่งเกิดความฟุ่มเฟือย ขอเพียงแค่บางสิ่งบางอย่างเล็กน้อยๆตามความสามารถที่สามารถหามาได้
 3. การตอบรับเชิญไปร่วมงานเป็นสิ่งจำเป็น แต่หากผู้เชิญไม่ตอบรับคำเชิญ เขาผู้นั้นได้กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนต่ออัลเลาะห์ และเราะซูลของพระองค์
- อิสลามห้ามปรามการเลือกเชิญแขกมาร่วมงาน อาทิเช่น เลือกแขกที่สนิทสนมเท่านั้นหรือเลือกเฉพาะแขกที่ร่ำรวยเท่านั้น เพราะศาสนาอิสลามให้ทุกคนเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ

1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดานิยา เจะสนิ (2004: 3) ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “อิทธิพลของจารีตประเพณีที่มีต่อการใช้กฎหมายครอบครัวอิสลามของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา”

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ทั้งสายศาสนาและสายสามัญ ความรู้เกี่ยวกับจารีตประเพณี ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวอิสลาม ที่มีอิทธิพลต่อการใช้กฎหมายครอบครัวอิสลามของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจารีตประเพณีกับการใช้กฎหมายครอบครัวอิสลามของมุสลิมในจังหวัดยะลา การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือมุสลิมจำนวน 120 คน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าโคสควอร์และค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่าอายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษาทั้งสายศาสนาและสายสามัญความรู้เกี่ยวกับจารีตประเพณี ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวอิสลาม และการปฏิบัติตามจารีตประเพณี กับการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวอิสลามไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในการวิเคราะห์เอกสาร พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างจารีตประเพณีกับกฎหมายครอบครัวอิสลาม

สรุปได้ว่าจารีตประเพณีกับกฎหมายครอบครัวอิสลามมีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระการปฏิบัติตามจารีตประเพณี และการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวอิสลามของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเจาะลึกเป็นกรณีศึกษาในจารีตประเพณีบางส่วนที่กฎหมายอิสลามยังมีได้ระบุว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับกฎหมายอิสลามของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา
2. ควรมีการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้หรือนักวิชาการ โดยเฉพาะผู้ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามความรู้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการปฏิบัติ เพราะชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามผู้รู้ที่ตนเองเลื่อมใส ดังนั้นผู้มีความรู้หรือนักวิชาการจึงสามารถเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดได้

นุรุดดีน สารีมิง (1999:2) การวิจัยเรื่อง“การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีการแต่งงานกับหลักการแต่งงานตามนาศนาอิสลาม ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม

การศึกษาเอกสาร ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการแต่งงานตามหลักการอิสลามโดยเน้นกระบวนการแต่งงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) การเลือกคู่ครอง 2) การสู่ขอและการหมั้น 3) องค์กรประกอบในพิธีแต่งงาน 4) การเลี้ยงฉลองในพิธีแต่งงาน (วะลีมะฮฺ)

การศึกษาภาคสนาม ได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมายใน ห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดละ สอง อำเภอ อำเภอละ สอง ตำบล และตำบลละ สอง หมู่บ้าน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายห้าประเภท คือ ข้าราชการ นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และสามัญชนทั่วไป หมู่บ้านละ ห้า คน รวมทั้งสิ้น สองร้อย คน โดยศึกษาเกี่ยวกับ 1) การเลือกคู่ครอง 2) การสู่ขอและการหมั้น 3) องค์กรประกอบและพิธีกรรมในการแต่งงาน 4) การแต่งกายและกิจกรรมในวันแต่งงาน

ผลจากการศึกษาพบว่าประเพณีการแต่งงานของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติถูกต้องสอดคล้องกับหลักการศาสนา แต่ยังมีบางประเด็นที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแต่งกาย พิธีกรรมและกิจกรรมที่จัดในวันแต่งงาน

สุทิพงศ์ พรหมไพจิตร (2523) วิจัยเรื่อง “ผลกระทบต่อการเจริญพันธุ์ที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและระเบียบประเพณีของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้”

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของคำสอนทางศาสนา ส่งผลต่อระเบียบประเพณีและมีผลต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ ศรัทธาและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา แต่ความเชื่อทางศาสนามีได้มีผลต่อแบบแผนการมีบุตร ซึ่งโดยทั่วไปชาวไทยมุสลิมในภาคใต้จะมีบุตร 3-4 คน เป็นส่วนใหญ่ และมีบุตรเกิดรอดเฉลี่ย 2.9 คนต่อสตรี 1 คน แต่โอกาสทางการศึกษาจะทำให้คนมีบุตรต่างกัน กล่าวคือคนที่ไม่เรียนหนังสือไทย มีแนวโน้มที่จะมีบุตร 5 คนและมากกว่า สูงกว่าคนที่ได้เรียนหนังสือไทย

ในด้านการวางแผนครอบครัว ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้มีความเชื่อว่า การวางแผนครอบครัวผิดหลักศาสนา ถึงร้อยละ 75.60 และมีเหตุผลไม่ยอมรับในสัดส่วนที่สูง ถึงแม้จะเคยได้รับรู้และได้ยินคำเหล่านี้อย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ยังเชื่อว่ายาสมุนไพรสามารถป้องกันมิให้มีบุตรได้อีกด้วย

เขาวนฤทธิ เรื่องปราศรัย (2006:3) “การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธาในอิสลาม และหลักการของอิสลามที่เกี่ยวกับการทำบุญ ส่วนในการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้รู้ ผู้อาวุโส และประชาชนที่มีสภาพเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 400 คนเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับความ

เชื่อและประเพณีในการทำบุญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางโดยการหาค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัยสรุปได้ คือ การทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเชื่อที่ถูกต้องมากกว่าความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม กล่าว คือ จากการศึกษาวิจัยการทำบุญ 3 ประเภท 13 ชนิดการทำบุญ มีการทำบุญถึง 8 ชนิดที่มีความเชื่อและการปฏิบัติในการทำบุญที่ถูกต้องตามหลักการ ได้แก่ 1. การทำบุญเนื่องจากการโกนผมไฟ 2. การทำบุญเนื่องจากการเข้าสู่หนัด 3. การทำบุญเนื่องจากการแต่งงาน 4. การทำบุญเนื่องจากการไปทำฮัจญ์ 5. การทำบุญในเดือนรอมฎอน 6. การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ 7. การทำบุญเนื่องจากการบวช 8. การทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันประสูติของท่านศาสดา (เมาลิด) ส่วนความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม ได้แก่ 1. การทำบุญเนื่องในวันพุธสุดท้ายของเดือนเศาะฟัร 2. การทำบุญเนื่องในวันอาชูรออ 3. การทำบุญเนื่องในคืนนิศฟูชะอบาน 4. การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 40 วัน และ 100 วัน ให้กับผู้เสียชีวิตไปแล้ว และการทำบุญที่ผู้วิจัยศึกษาแต่ได้พบว่าชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ได้ปฏิบัติกัน ได้แก่ การทำบุญเนื่องจากการมีสิ่งมาทำรังอาศัยอยู่ในบ้าน ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและการปฏิบัติของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นบางอย่างตั้งอยู่บนหลักการของศาสนา และบางอย่างผิดเพี้ยนไปจากหลักการ ซึ่งการผิดเพี้ยนในลักษณะดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากศาสนาอื่น อันเนื่องมาจากการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยส่วนหนึ่งอพยพมาจาก เปอร์เซีย และอีกส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มเชื้อสายมลายูทางตอนใต้ของประเทศไทย ซึ่งการเขามาดังกล่าวทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ (นิรันดร์ ชันธวิธิ ,2001:3) จึงทำให้เกิดประเพณีต่างๆ มากมาย และไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นหลักการศาสนาที่ถูกต้อง จึงทำให้การปฏิบัติบางส่วนนั้นไม่อยู่ในหลักการของศาสนาตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม มุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเชื่อและความศรัทธาในการที่จะทำให้ตนเองนั้นได้รับความใกล้ชิดและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยการบริจาคที่เป็นอาหารหรือที่เรียกตามประสาชาวบ้านก็คือการทำบุญ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า มุสลิมบางคนมีความประสงค์ที่จะทำบุญแม้ว่าตนเองนั้นจะมีปัจจัยยังชีพอยู่ไม่มากก็ตาม สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสงค์ที่จะเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนในโลกดุนยาแห่งนี้ และเป็นผู้ที่มีความร่ำรวยในผลตอบแทนอันโลกหน้า ซึ่งเป็นโลกที่ยั่งยืนชั่วนิรันดร์

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษาอำเภอปะนาเระ ซึ่งก่อนที่ผู้วิจัยจะเลือกหัวข้อดังกล่าว ผู้วิจัยเกิดความคิดเห็นและสงสัยเกี่ยวกับประเพณีการจัดเลี้ยงสมรสทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ของชาวมุสลิมโดยเฉพาะพี่น้องมุสลิม

ในจังหวัดปัตตานีกับความเป็นจริงการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้วิจัยเป็นนักวิชาการชาวอะฮ์ลิซลาม จึงมีความรู้พื้นฐานพอควรที่จะศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว แต่จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ปรากฏว่ามีบางงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการสมรสของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่อย่างไรก็ตามวรรณกรรมที่ผู้วิจัยทบทวนนั้นก็ยังคงมีความแตกต่างกับวิจัยของผู้วิจัยกำลังศึกษาเนื่องจากผู้วิจัยจะศึกษาประเพณีการจัดเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นการศึกษาส่วนประกอบของงานเลี้ยงสมรสตามประเพณีดั้งเดิม

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและการสมรสตามหลักการอิสลาม
- 1.3.2 เพื่อศึกษาหลักการจัดงานเลี้ยงสมรสในอิสลาม
- 1.3.3 เพื่อศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- 1.4.1 สามารถเข้าใจความเป็นมาของประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี
- 1.4.2 สามารถเข้าใจสังคมมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีในการจัดงานเลี้ยงสมรส
- 1.4.3 สามารถรวบรวมและบันทึกความรู้เกี่ยวกับประเพณีจากการปฏิบัติของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีที่เคยสืบทอดกันมาด้วยการปฏิบัติและบอกเล่าไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
- 1.4.4 สามารถรู้ถึงหลักการอิสลามในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ถูกต้อง
- 1.4.5 สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการและเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องในประเด็นอื่นๆต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของวิจัยการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

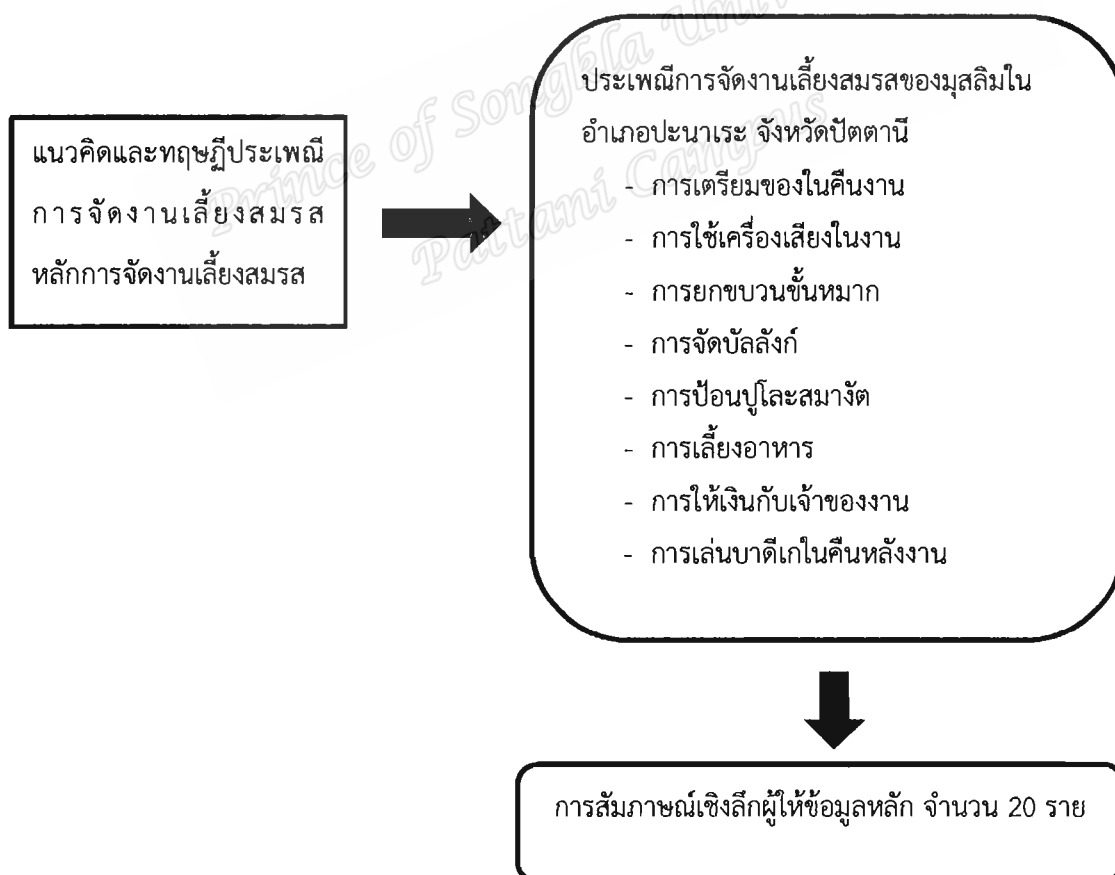
ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีที่ยึดถือมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมีอะไรบ้าง ซึ่งมีแหล่งข้อมูลจากหนังสือทั่วไป บทความ รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ เป็นต้น และศึกษาทฤษฎีความหมายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับสมรสตามหลักการอิสลาม ตลอดจนการกระทำของท่านนบี ศาอะหะบะฮฺ เป็นต้น จากหนังสือศาสนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจะศึกษาว่าประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีที่ปฏิบัติมานั้น มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติและถูกต้องกับหลักการศาสนาหรือไม่

1.5.2 ขอบเขตภาคสนาม มีดังนี้

1.5.2.1 สัมภาษณ์โต๊ะอิหม่ามในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1.5.2.2 กลุ่มชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการจัดงานเลี้ยงสมรสในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

1.5.3 กรอบแนวคิด

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.6.1 ประเพณี หมายถึง ความประเพณีของมนุษย์ที่ปฏิบัติและสืบทอดกัน มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 1.6.2 งานเลี้ยง หมายถึง งานวาระพิเศษที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม
- 1.6.3 สมรส หมายถึง การผูกพันระหว่างชายกับหญิงในการอยู่รวมกันเป็นสามีภรรยา
- 1.6.4 มุสลิม หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม
- 1.6.5 จังหวัดปัตตานี หมายถึง จังหวัดที่ตั้งอยู่ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.6.6 ปะนาเราะ หมายถึง เป็นหนึ่งใน 12 อำเภอของจังหวัดปัตตานี

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.7.1 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุฮานะฮู วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และทรงสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพระองค์

1.7.2 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คีอิลลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสัลลัม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่อง ท่านเราะซูลุลลอฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.3 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงประทานความความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านนบีต่างๆ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.4 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮู” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่เศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.5 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.6 (.....) วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.7.7 ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทหะดีษ

1.7.8 (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.7.9 “.....” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอุละมาอ์

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1.8.1 การเปรียบเทียบตัวอักษรอาหรับ - ไทย ผู้วิจัยใช้ตามตารางการเปรียบเทียบของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.8.2 การเปรียบเทียบตัวอักษรอาหรับ - อังกฤษ ผู้วิจัยใช้ตามตารางการเปรียบเทียบของ American Library Association – Library of Congress guidelines for Transliteration of Arabic .

1.8.3 การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสุเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลมาอิดะฮ์ : 22) หมายถึง สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 22

1.8.4 การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างอิงถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น (al-Tirmidhiy: 2516) โดยใช้การเขียนแบบเชิงอรรถ

1.8.5 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคำกัร้อลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดย ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มุเนาะเราะฮ์ ฮ.ศ.1419

1.8.6 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.8.7 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปี ที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ (.....)

1.8.8 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ปี 2545 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ปี 2545

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ เริ่มแรกเป็นการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อศึกษาประเพณีและการจัดงานเลี้ยงสมรสในหลักการอิสลามจากอัลกุรอาน อัลหะดีษและตำราที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่สองเป็นการศึกษาภาคสนาม โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ โต๊ะครู โต๊ะอีมาม และกลุ่มชาวบ้านที่เป็นกรณีศึกษา และขั้นสุดท้ายเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนแรกจะเป็นการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาซึ่งจะนำมาประกอบเป็นกรอบแนวคิดและเป็นฐานสำคัญสู่การวิจัยในขั้นต่อไป ขั้นต่อมาเป็นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ตีความและสร้างเป็นข้อสรุปประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีในขั้นสุดท้าย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การเลือกพื้นที่ที่จะศึกษา แบบแผนการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างข้อสรุประดับมโนทัศน์จากปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.9.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงกรณีศึกษาจึงได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อความครบถ้วนของข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

1. โต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดที่จดทะเบียนกับอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ทั้งหมด 35 แห่ง จาก 10 ตำบล โดยจะสัมภาษณ์โต๊ะอิหม่ามที่มีอายุตั้งแต่ 40 ขึ้นไปซึ่งดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 5 ปี ตำบลละ 1 ราย รวมเป็น 10 ราย
2. ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการจัดงานเลี้ยงสมรสในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 ราย ในจำนวนดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกสุ่มตำบลละ 1 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ทั้งหมด 20 ราย

1.9.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.9.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร

เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากตำราต่างๆที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับประเด็นที่กำหนดในงานวิจัย ได้แก่

- 1) เอกสารทั่วไปที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น หนังสือพิศุ บทความ วารสารศาสนา เป็นต้น
- 2) แหล่งข้อมูลตีพิมพ์ เป็นแหล่งข้อมูลจากพจนานุกรมต่างๆที่ช่วยในการบรรยายคำต่างๆที่ปรากฏขึ้นในงานวิจัย ได้แก่ พจนานุกรมวะณีษ มุศฎาะลาษพิศุ เป็นต้น

1.9.2.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม

การสัมภาษณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อได้รับทัศนคติจากบุคคลที่เชี่ยวชาญในด้านศาสนาและความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี

1.9.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เตรียมพร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยจัดเตรียมความพร้อมตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. เอกสาร เป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ ตำรา เอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆ
 2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะจัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตลอดถึงการจดบันทึกข้อมูล การบันทึกเสียงและการบันทึกภาพ สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมีอยู่ 1 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์การวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - 2.1 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (open end questions)
 - 2.2 เป็นบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการจัดเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (open end questions)
 3. ฐานข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ อาทิเช่น TDC เป็นต้น
 4. เว็บไซต์ต่างๆ อาทิเช่น มักตะบะษซามิละษ อัลอิลมิยะษ เป็นต้น
- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยจะมีประเด็นเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นออกมาโดยอิสระ ซึ่งการสัมภาษณ์จะครอบคลุมกับประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้น

1.9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขออนุญาตเขาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่ชุมชนในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
2. ประสานขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขออนุญาตให้ความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยจะไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในรูปแบบรายบุคคล
4. ผู้วิจัยจะเริ่มเปิดประเด็นของการสัมภาษณ์ ในรูปแบบของการสนทนาทั่วไป แต่จะมีการเรียงลำดับในประเด็นของการสนทนาตามรูปแบบของการสัมภาษณ์
5. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นของข้อมูลที่ต้องการค้นคว้า และขอความร่วมมือจากบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์เพื่อแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์บันทึก และเรียบเรียงตามประเด็นที่กำหนด

1.9.4.1 แหล่งข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารมาจาก 2 แหล่งด้วยกัน

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษามาจากตำราดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับหัวข้อที่กำหนด ได้แก่

1. อัลกุรอาน เป็นการศึกษาและรวบรวมโองการที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำหนด โดยใช้หลักการวิเคราะห์จากอัลกุรอานที่พร้อมด้วยคำแปล

2. อัลหะดีษ เป็นการศึกษาและรวบรวมอัลหะดีษที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับหัวข้อมากที่สุด ซึ่งหลักเกณฑ์การรวบรวมอัลหะดีษดังกล่าว เน้นเฉพาะอัลหะดีษที่เศาะหิษ ส่วนอัลหะดีษที่ไม่เศาะหิษ ผู้วิจัยจะพิจารณาด้วยการใช้หลักเกณฑ์การตรึงยูนของนักวิชาการหะดีษ และมีการอ้างอิงระดับชั้นของหะดีษอย่างชัดเจน สำหรับการรวบรวมอัลหะดีษในวิจัยครั้งนี้มี 2 วิธีคือ

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากตำราต่างๆที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับประเด็นที่กำหนดในงานวิจัย ได้แก่

- 1) เอกสารทั่วไปที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น หนังสือฟิกฮฺ บทความ วารสารศาสนา เป็นต้น
- 2) สื่อออนไลน์ศาสนาที่บริการวิชาการศาสนาอิสลาม อาทิเช่น มัคตะบะฮฺชามิละฮฺ มัคตะบะฮฺอิลมิยะฮฺ เป็นต้น การรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ มีทั้งข้อดี คือ สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและข้อเสีย อาทิเช่น ค่าในประโยคหายไป ความไม่ชัดเจนในสระและพยัญชนะ เป็นต้น ด้วยเหตุข้างต้น หากข้อมูลมีความเบี่ยงเบนหรือรู้สึกสงสัยกับข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจะตรวจสอบอีกครั้งกับตำราหนังสือที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูลตติยภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลจากพจนานุกรมต่างๆที่ช่วยในการบรรยายคำต่างๆที่ปรากฏขึ้นในงานวิจัย ได้แก่ พจนานุกรมวะญีซ มุศฎาะลาฮฺฟิกฮฺ เป็นต้น

1.9.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับหลักวิเคราะห์ข้อมูลอิสลามศึกษา อันได้แก่ หลักอสุล อัลฟิกฮ์ หลักเกาะวาอิด อัลฟิกฮ์ หลักการฮะดีษ สำนักคิดของนักปราชญ์และทัศนะของนักวิชาการอิสลาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักการเชิงพรรณนา(descriptive analysis)ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์และจดบันทึก แล้วนำเสนอผลงานด้วยหลักการเปรียบเทียบข้อมูล(Comparative Metode) โดยจะเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่างๆจากเอกสาร มาประกอบการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลข้อชี้ขาดของประเพณีการจัดเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ในการ วิเคราะห์ครั้งนี้ จะประกอบด้วยหลักการวิเคราะห์ข้อมูลอิสลามศึกษา โดยจะใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หลักการอธิบายอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะนำอธิบายของนักอธิบายมาประกอบการอธิบายโองการที่อ้างอิง โดยนักอธิบายต้องเป็นนักอธิบายที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับในบรรดานักวิชาการ อาทิเช่น อัลฎะวะบะรอนีย์ อิบน์กะษีร์ เป็นต้น ส่วนโองการที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิงนั้น ต้องเป็นโองการที่เป็นมติในบรรดานักอธิบายว่า โองการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยกล่าวถึง

2. หลักการอัลหะดีษ ผู้วิจัยมีหลักหะดีษในการประกอบการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะยึดหลักหะดีษเศาะหียะฮ์เพื่อยืนยันในความถูกต้อง ส่วนนอกจากหะดีษเศาะหียะฮ์ ผู้วิจัยจะใช้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น ด้วยการระบุระดับหะดีษตามหลักมุศฎะวะละฮ์หะดีษในขณะหะดีษเมาฎูนั้นจะไม่ใช้ในการอ้างอิง

3. หลักการพิจารณาทัศนะของนักปราชญ์อิสลาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดมั่นสำนักคิดของนักปราชญ์อิสลามที่เป็นที่ยอมรับทั้ง 4 สำนักคิด อันได้แก่ สำนักคิดฮะนะฟียะฮ์ สำนักคิดมาลิกียะฮ์ สำนักคิดซาฟิียะฮ์ และสำนักคิดฮะนาบิลียะฮ์ โดยผู้วิจัยจะยึดมั่นสำนักคิดซาฟิียะฮ์เป็นหลัก ส่วนทัศนะนักวิชาการอิสลามนั้น ผู้วิจัยจะเลือกทัศนะที่มีความเห็นตรงกัน ส่วนทัศนะที่มีความเห็นขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะเลือกทัศนะที่มีหลักฐานหนักแน่นกว่ามายืนยันและมีความเห็นว่ามีเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคม

4. หลักการเกาะวาอิด อัลฟิกฮียะฮ์ฮะดีษ ผู้วิจัยจะยึดหลักเกาะวาอิด อัลฟิกฮียะฮ์ในการประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะใช้หลักเกาะวาอิด อัลฟิกฮียะฮ์ต่อเมื่อมิได้มีหลักฐานจากหลักอสุล อัลฟิกฮ์ที่ชัดเจนในการอธิบายความ และเพื่อความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสภาพสังคมที่จะศึกษา

5. การวินิจฉัยข้อบัญญัติจากนักวิชาการร่วมสมัย ผู้วิจัยจะใช้การวินิจฉัยข้อบัญญัติจากนักวิชาการร่วมสมัยมาใช้ในหลักการวิเคราะห์วิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะเลือกการวินิจฉัยข้อบัญญัติที่มีประเด็นเดียวกับการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 2

ประเพณีสมรสในหลักการอิสลาม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีในอิสลาม

2.1.1 นิยามประเพณี

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม อาทิเช่น การแต่งกาย ภาษา ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ เป็นต้น อันเป็นแหล่งที่มาของวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติ และถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีใดเป็นประเพณีที่ดี ประเพณีดังกล่าวจะถูกรักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำสังคมนั้นๆ หากเป็นประเพณีที่ไม่ดี ก็จะถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ (พระรวัชชัย, 2011: 53) โดยเฉพาะด้านศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีอย่างมาก สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีไม่ว่ากาลเวลาและสภาวะการณ์จะเปลี่ยนแปลงก็ตาม อาทิเช่น ศาสนาอิสลาม อิทธิพลของศาสนาอิสลามที่มีต่อสังคมอื่นๆ ในประเทศต่างๆ สามารถชี้ให้เห็นได้จากประเพณีของศาสนาและผู้คน ผู้ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของศาสนาอิสลาม อาทิเช่น ศิลปกรรมเกี่ยวกับศาสนสถาน การแต่งการ การประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวประเพณีจึงมีความแตกต่างและมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

2.1.1.1 นิยามประเพณีตามหลักภาษาศาสตร์

ประเพณีหมายถึงสิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ประเพณีนิยม ประเพณีของสังคมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

ประเพณีตรงกับคำภาษาอาหรับว่า อัลอูรฟ (العرف) หมายถึง จารีตประเพณี ซึ่งแสดงถึงความหมาย 2 ประการ (อิสมาแอ อาลี, 2001: 104) คือ

1. ความต่อเนื่องและติดต่อกัน (تتابع الشيء متصلًا ببعضه ببعض)
2. ความเยียบสงบทางจิตใจ (السكون والطمأنينة)

2.1.1.2 นิยามประเพณีตามหลักวิชาการอิสลามและอื่นๆ

สำหรับคำว่าประเพณีหรือ อูรฟ บรรดานักวิชาการอุศูลุลฟิก และความหมายตามทัศนะของนักวิชาการต่างศาสนิกอื่นๆ ได้ให้คำนิยามไว้มากมายแต่มีความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งผู้วิจัยจะหยิบยกที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

Adil Abd al-Qadir (1997: 98) ให้ความหมายว่า ประเพณี คือ พฤติกรรมที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติกันเป็นประจำไม่ว่าจะเป็นในด้านการสนทนา การปฏิบัติ และการละเว้น

Al-Zarga' (1998: 2/872) ให้ความหมายว่า ประเพณี คือ ความเคยชินของแต่ละสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพูดหรือการกระทำ

Khallaf (1998: 85) ได้ให้ความหมายของจารีตประเพณีว่า คือสิ่งที่เป็นที่รู้จักกันในสังคมมนุษย์และถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายซึ่งอาจเป็นคำพูดหรือการกระทำก็ได้

สมบูรณ แก่นตะเคียน (1976: 23) ให้ความหมายว่า ประเพณี คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่กลุ่มคน ชนสังคมหนึ่งได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา แบบแผนดังกล่าว กลุ่มชนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่นำความพอใจและความเป็นระเบียบมาสู่สังคมของตน จึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณี

ฉวีวรรณ ประเสริฐ พิทยศ ราฮีมมูลาและมานพจิตต์ภูษ (1981: 36) ได้ให้ความหมายว่าประเพณีคือ “ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบทอดมานานถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี คำว่าประเพณีในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “Customs ”

พระยาอนุমানราชธน (1971: 37) ได้ให้ความหมายว่า ประเพณี คือ “ ความประพฤติของชนหมู่หนึ่งในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเดียวกันถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี ”

สุพัตรา สุภาพ (1982: 136) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ ประเพณี หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ทศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่กระทำกันมาตั้งแต่อดีต

รัชนิกร เศรษฐ์ (1989: 149) ได้ให้ความหมายว่า ประเพณี คือ “ ความประพฤติสืบต่อกันมาโดยเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ตน ”

กิ่งแก้ว อรรถากร (1977: 94) ได้ให้ความหมายไว้ ประเพณี หมายถึง “ ความประพฤติที่สืบต่อกันจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกลักษณ์หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรื่นเริง การแต่งการ เป็นต้น หรือการประพฤติที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัยและลักษณะของคนไทย ซึ่งเรียกว่า สัมพันธนิยม ตามธรรมชาติของประเพณีนั้นบางอย่างคงต้องรักษาไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ บางอย่างก็ต้องปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัยและบางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล

จากนิยามต่างๆ มาข้างต้นสังเกตได้ว่าจารีตประเพณีทั้งที่มาจากนักวิชาการอิสลาม และจากนักวิชาการศาสนาอื่น ๆ จะมีความคล้ายกัน คือ เป็นการปฏิบัติที่มาจากคำพูดและการกระทำที่ปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๐
1667
2562

ดังนั้นจากนิยามต่างๆ ข้างต้นจาริตและประเพณีซึ่ง หมายถึงการปฏิบัติที่เป็นที่รู้จัก โดยทั่วไปในหมู่มุซฮัยอย่างแพร่หลาย โดยการยอมรับของสัญญาตัญญอนอันเที่ยงตรง ซึ่งอาจจะมีทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำก็ตาม และมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง รุ่นนั้นจาริตและประเพณีจึงมีความเป็นหนึ่งเดียว

2.1.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเพณี

2.1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับประเพณี

จาริตประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของหลักการอิสลามที่สำคัญในกฎหมายอิสลาม แท้จริงแล้วการกระทำที่มีจำนวนไม่น้อยที่ค้ำประกันถึงส่วนหนึ่งของหลักการอิสลามนั้นคือ จาริตประเพณี (Ibn Najīm, nd: 93)

จาริตประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของตัวบทในการดำเนินการของบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามและเพื่อเป็นการดูแล ปกป้อง ต่อสังคมและจาริตประเพณีก็เป็นส่วนหนึ่งในการลดของความยากลำบากในกฎหมายอิสลามอีกด้วย และมีหนังสือ อัลเกาะวาอิด อัลฟิฮียะฮฺ เป็นจำนวนมาที่ยึดกับจาริตประเพณีและบรรยายด้วยความละเอียดต่อหลักการจาริตประเพณีและได้ปฏิบัติกับหลักการจาริตประเพณีด้วย

โดยส่วนรวมแล้วจาริตประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของหลักการอิสลามที่สำคัญในการชี้ขาดของกฎหมายอิสลาม (Ya' kūb, 2012: 22)

ตามทัศนะของนักวิชาการฟิกฮอิสลาม คำว่า อูรฟ ตามนักวิชาการยุคก่อนๆหรือนักวิชาการมุตะกอดดีมีนโดยหนึ่งนักวิชาการอิสลาม อัหมัด อันนะสะฟียะฮฺและบรรดาผู้ตามจากบรรดานักวิชาการ ท่านได้กล่าวในหนังสือ อัลมุศกัฟฟา (Ahmad Fahmiy, 1947: 8) กล่าวว่า

“สิ่งที่ยอมรับโดยตัวเราเองและได้ปฏิบัติตาม”

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นชีวิตของคนไทย สังคมหนึ่งที่วิวัฒนาการและพัฒนาปรับปรุงจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของสังคม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิต อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความรู้และการปรับตัวของคนในสังคมหนึ่งๆ ประเพณีเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้อยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง มีชีวิตที่สุขสบาย ไม่ขัดแย้งหรือแตกแยกกันจนขาดเอกภาพ ประเพณี พิธีกรรมไทยก็เช่นกัน มีแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการกระทำที่สืบทอดจนมีลักษณะเฉพาะของวิถีชีวิตและสังคมไทย (ธิดา โมสิกรัตน์, 1992: 7)

จากการนิยามข้างต้น สังเกตได้ว่าจาริตประเพณีนั้นเป็นการปฏิบัติที่มีการสืบทอดกันมาและได้ปฏิบัติตามกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นจะมีประเพณีที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากสังคมและความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแท้จริงแล้วจารีตประเพณีนั้นเกิดจากคำพูด การกระทำ นิสัยและความเป็นอยู่ จากพฤติกรรมปกติ เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนก่อให้เกิดเป็นจารีตประเพณี

2.1.2.2 ความเป็นมาของประเพณี

การกระทำของมนุษย์ที่ทำโดยสมัครใจนั้นย่อมมีสาเหตุ บางทีอาจจะเป็นสาเหตุภายใน เช่น เชื่อว่าทำแล้วได้ประโยชน์ หรือจะเป็นสาเหตุภายนอก เช่น การตอบโต้เพื่อเป็นการแก้แค้น และการเฝ้าระวังเกิดจากความระแวง

ประเพณีที่แพร่หลายประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นจะเกิดจากสาเหตุและวิธีที่แตกต่างกัน แต่ส่วนมากจะเกิดเพราะความจำเป็น คือมีสภาพที่ทำให้การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีการกระทำซ้ำจนแพร่หลาย ความจำเป็นนั้นจะแตกต่างกันตามสภาพของธรรมชาติ ระบบของสังคมและลัทธิความเชื่อ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาจจะมีบางอย่างที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในอดีตซึ่งไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใด นำมาใช้

ดังนั้นบรรดาเราะฮ์ลุสและผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงเกิดความอยากลำบากในการลบล้างหรือการเปลี่ยนแปลงประเพณีต่างๆที่ติงาม บางครั้งจึงจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงหรือใช้แบบวิธีค่อยเป็นค่อยไป ท่านหญิง อาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุฮันฮา ได้กล่าวถึงนโยบายของอิสลามในเรื่องนี้ ว่า

((إِنَّمَا نَزَلَ أَوَّلَ مَا نَزَلَ مِنْهُ سُورَةٌ مِنَ الْمَفْصَلِ، فِيهَا ذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، حَتَّى إِذَا تَابَ النَّاسُ إِلَى الْإِسْلَامِ نَزَلَ الْحَلَالُ وَالْحَرَامُ، وَلَوْ نَزَلَ أَوَّلَ شَيْءٍ: لَا تَشْرَبُوا الْخَمْرَ، لَقَالُوا: لَا نَدْعُ الْخَمْرَ أَبَدًا، وَلَوْ نَزَلَ: لَا تَزْنُوا، لَقَالُوا: لَا نَدْعُ الزُّنَا أَبَدًا))

(أخرجہ البخاری، 1993: 4609)

ความว่า “ ความจริงแรกๆ ที่อัลกรุอ่านประทานลงมานั้น ในส่วนที่เป็นสุเราะฮ์มุฟัสซอล (สุเราะฮ์ที่สั้นๆ) เป็นสุเราะฮ์ที่กล่าวถึงสวรรค์และนรกจนประชาชนเข้าสู่อิสลามจึงได้ประทานเรื่อง ฮะลาละและฮะรออม หากประทานแรกเริ่มว่า พวกเจ้าจงอย่าดื่มเหล้า และแน่นอนพวกเขาก็จะกล่าวว่า เราจะไม่ละทิ้งเหล้า และหากประทานว่า พวกเจ้าจงอย่าผิดประเวณี แน่นอนพวกเขาก็จะกล่าวว่า เราจะไม่ละทิ้งประเวณีอย่างเด็ดขาด”

(บันทึกโดย al- Bukhāriy, 1993:4609)

จากหะดีษข้างต้นจะเห็นได้ว่าบางอย่างของประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ดีใช้ได้ ส่วนบางประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีใช้ไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะได้มีการปฏิบัติประเพณีกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วก็ตาม

2.1.3 ความสำคัญของประเพณี

หลักการประเพณีเป็นหนึ่งในหลักการของกฎหมายอิสลามที่มีความสำคัญเพราะเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติที่ยึดปฏิบัติและมีหลายสิ่งหลายอย่างในกฎหมายอิสลามที่ไปอ้างอิงกับหลักการจารีตประเพณี (Ibn-najim, nd: 93)

ประเพณีเป็นบทบัญญัติหนึ่งที่ยึดถือในกฎหมายอิสลามเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยทางสังคมอิสลามและบรรเทาความยากลำบากในการดำเนินชีวิตในสังคมอันเนื่องมาจากที่ตอบสนองต่อความเป็นอยู่ของชุมชนในสังคมใดสังคมหนึ่ง (Ya' kub, 2012: 20) ประเพณีมีความสำคัญและข้อดีมากมาย ซึ่งส่วนหนึ่งของความสำคัญและข้อดีของประเพณีมีดังต่อไปนี้

2.1.3.1 หลักการจารีตประเพณีเป็นการวางรากฐานของเหตุการณ์ต่างๆที่แพร่หลายตามสังคมและท้องถิ่นต่างๆเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นตัววัดที่จะแสดงว่าสิ่งนั้นควรปฏิบัติหรือควรละทิ้ง

2.1.3.2 หลักการจารีตประเพณีช่วยจัดการปัญหาปลีกย่อยต่างๆในกฎหมาย อิสลาม

2.1.3.3 การที่นักปราชญ์เข้าใจต่อหลักการจารีตประเพณีและการปฏิบัติที่เป็นจารีตประเพณีซึ่งท้องถิ่นหรือสังคมหนึ่ง ทำให้ง่ายในการชี้ขาดต่อปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม เข้าใจแก่นแท้ของกฎหมายอิสลามและทำให้การพิถามีการชี้แจงปัญหาศาสนา

2.1.3.4 เพื่อเป็นทางออกของปัญหาในการพิถวาของนักปราชญ์เพื่อหลีกเลี่ยงตัวบทที่ขัดแย้งกัน

2.1.3.5 หลักการจารีตประเพณีมีส่วนช่วยให้นักปราชญ์เข้าถึงปัญหาปัญหาและบรรลุเป้าหมายของหลักการชารีอะฮ์ในการพิถวา

2.1.3.6 หลักการจารีตประเพณีสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะเข้มงวดของหลักการชะรีอะฮ์ (Ya'kūb, 2012: 20)

2.1.4 คุณค่าของประเพณี

นักวิชาการมุสลิมได้กล่าวถึงคุณค่าอันเกิดจากการปฏิบัติประเพณี ดังนี้

2.1.4.1 คุณค่าทางด้านสังคมวัฒนธรรม ประเพณีช่วยให้เกิดคุณค่าทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครอบครัวเครือญาติและบุคคลอื่นๆ ภายในชุมชนและต่างชุมชนเมื่อเกิดการจัดประเพณีขึ้นเกิดคุณค่าทางด้านจริยธรรมและคุณธรรมเกิดความกตัญญูกตเวที ความรัก ความสามัคคี ความเสียสละ ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มเครือญาติและกลุ่มบุคคลในสังคม

2.1.4.2 คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ การจัดงานประเพณีมีการนำสิ่งของที่ใช้ในการประกอบประเพณี เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้า ก่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินหมุนเวียนภายในชุมชนและต่างชุมชนเกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ (อิสมาแอ สาและ, 1999: 77-78)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าประเพณีเป็นกิจกรรมที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม เกิดขวัญกำลังใจ เกิดความร่วมมือเป็นสิ่งที่มีความหมายด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และจิตใจของคนในสังคมนั้นๆ และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเหมาะสมการปฏิบัติตามประเพณีนั้นก็จะให้คุณค่าต่อชีวิตและสังคม

2.1.5 ประเภทของประเพณี

ประเพณีเกิดจากความเชื่อและการปฏิบัติของกลุ่มชนในสังคมนั้นๆที่เห็นดีเห็นงาม และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องประเพณีของชาวไทยมุสลิมจึงมีแบบแผนของการปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะจึงมีนักวิชาการหลายท่านได้มีการศึกษาเอาไว้ที่น่าสนใจที่สำคัญกล่าวคือ สำนักจุฬาราชมนตรีกล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับศาสนาอิสลามสรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีส่วนบุคคลได้แก่ประเพณีการเกิด การเข้าสู่สู่นัด การแต่งงาน และประเพณีการตาย เป็นต้น
2. ประเพณีในรอบปีได้แก่ประเพณีถือศีลอดและประเพณีการไปประกอบพิธีหัจญ์ เป็นต้น
3. ประเพณีเกี่ยวกับวันสำคัญได้แก่วันฮารีรายอ วันขึ้นศักราชใหม่ วันเมอลิดวันอาชูเราะ วันเมียะราจ วันนีสฟูชะฮ์บาน และวันศุกร์ เป็นต้น

ประเพณีอาจจำแนกได้หลายประเภทแล้วแต่เกณฑ์ในการจำแนก ได้มีนักวิชาการจำแนกประเภทของประเพณีไว้หลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

al-Turkey‘ Abdullah ได้แบ่งประเพณีออกเป็น ประเภท 3 ดังต่อไปนี้

- 1 ประเพณีที่คำนึงถึงด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ประเภทของคำพูด

ประเพณีที่เป็นคำพูด คือ คำพูดที่แพร่หลายในหมู่คนเพื่อแสดงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อใช้คำนั้นก็เข้าใจความหมายของคำนั้นทันทีว่า คือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ตรงกับ ความหมายเดิมของคำนั้นก็ตาม เช่นคำว่า ไม่มีสตางค์ ซึ่งหมายความว่าไม่มีเงิน และคำว่าเนื้อ ซึ่งหมายถึงเนื้อสัตว์ นอกเหนือจากปลา เป็นต้น

1.2 ประเพณีที่เป็นการกระทำ

ประเพณีที่เป็นการกระทำ คือ ความเคยชินในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นการหยุดทำงานหนึ่งหรือสองวันในหนึ่งสัปดาห์ และในการซื้อวัสดุก่อสร้างเป็นจำนวนมาก ผู้ขายต้องส่งสินค้าถึงสถานที่ก่อสร้างของผู้ซื้อ

- 2 ประเพณีที่คำนึงถึงทางด้านลักษณะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ประเพณีทั่วไปที่แพร่หลายในทุกหนทุกแห่ง

ประเพณีทั่วไป คือ ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันในทุกหนทุกแห่งและทุกยุคทุกสมัย เช่น การจ้ำงทำของ การเข้าห้องน้ำโดยกำหนดค่าเช่าที่แน่นอน แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาและปริมาณน้ำที่ใช้ เป็นต้น

2.2 ประเพณีเฉพาะของกลุ่มชนหรือที่แห่งหนึ่งแห่งใด

ประเพณีเฉพาะ คือ ประเพณีที่ถือปฏิบัติ ณ แห่งใดแห่งหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืออาชีพใดอาชีพหนึ่งซึ่งมีมากมาย และจะมีเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

3 ประเพณีในแง่กฎหมายอิสลาม อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ประเพณีที่ใช้ได้ คือ จารัตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันโดยไม่ขัดกับตัวบทของกฎหมายและไม่ทำให้เสียผลประโยชน์หรือได้มาซึ่งผลเสีย

3.2 ประเพณีที่ใช้ไม่ได้ประเพณีที่ใช้ไม่ได้ คือ จารัตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันที่ขัดกับตัวบทของกฎหมายหรือทำให้เสียผลประโยชน์หรือได้มาซึ่งความเสียหาย เช่น ประเพณีที่ยอมรับกันในเรื่องของการกัฎมีที่มีดอกเบีย เป็นต้น (al-Turkey, 1980: 526)

Jum 'ah 'Amīn (1993: 272) ได้กล่าวว่าการแบ่งประเภทของประเพณีตามเนื้อหาที่ใช้นั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. จารัตประเพณีที่เป็นคำพูด คือ คำพูดที่แพร่หลายในหมู่คนเพื่อแสดงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อใช้คำๆ นั้น คนจะเข้าใจความหมายของมันทันทีว่าเป็นการปฏิบัติหรือการกระทำอย่างหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ตรงกับความหมายเดิมของคำนั้นก็ตาม

2. จารัตประเพณีที่เป็นกรกระทำ คือ ความเคยชินในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งและกระทำกันอย่างแพร่หลาย

และหากแบ่งประเภทประเพณีตามลักษณะการใช้ นั้น แบ่งออกเป็น 2

ประเภทเช่นกัน ดังนี้

1. ประเพณีทั่วไป คือ คำพูดที่แพร่หลายหรือความเคยชินในการกระทำที่ใช้กันทั่วไปและเป็นสากล

2. ประเพณีเฉพาะ คือ คำพูดที่แพร่หลายหรือความเคยชินในการกระทำที่ใช้เฉพาะและท้องถิ่น

อานนท์ อาภาภิรม (1982: 103) ได้แบ่งประเภทของประเพณีออกเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. จารัตประเพณี เป็นประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครในสังคมฝ่าฝืนหรือดเว้นไม่กระทำตามถือว่าเป็นความผิดเป็นความชั่ว จารัตประเพณีจึงเป็นเสมือนข้อบังคับทางจรรยาหรือศีลธรรมของสังคม และจารัตประเพณีได้ถ้ามีสภาพเป็นคำสั่งของรัฐโดยมีระเบียบแบบแผนและข้อบังคับให้กระทำ

หรือไม่ให้กระทำ และบางทีก็มีการลงโทษด้วย จาริตประเพณีนั้นก็หมดสภาพเป็นข้อบังคับทางศีลธรรมของสังคมแต่จะกลายเป็นกฎหมายขึ้น

2. ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่วางเป็นแบบแผนไว้จะโดยตรงหรือโดยปริยายก็ตาม คือ วางเป็นระเบียบพิธีการไว้ชัดเจน หรือโดยการรู้กันเอง ไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ว่า ควรจะประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน การตาย ซึ่งนับว่าเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลตรุษสารท การขึ้นบ้านใหม่ เป็นระเบียบแบบแผนที่ประพฤติสืบๆ กันมา ล้วนเป็นขนบประเพณีทั้งสิ้น

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีผิดมีถูกเหมือนจาริตประเพณี ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอะไร นอกจากจะเห็นว่าขาดการศึกษาหรือไม่มีสมบัติผู้ดี ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมารยาท เกี่ยวกับอิริยาบถต่างๆ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน พุดจา แต่งตัว เป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสอน อบรมสืบต่อกันมา หรือเห็นผู้ใหญ่ประพฤติปฏิบัติก็เอามาเป็นแบบอย่าง

บุบผา ทวีสุข (1977: 125) ได้แบ่งประเพณีออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประเพณีส่วนบุคคลหรือประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย และการทำบุญอายุ เป็นต้น

2. ประเพณีส่วนรวม ซึ่งจัดขึ้นเป็นคราวๆ ไปเพื่อการรื่นเริงเป็นเทศกาลแต่ละอย่างไป เช่น ตรุษ สารท สงกรานต์ เข้าพรรษา และออกพรรษา เป็นต้น

จากทรรศนะของนักวิชาการต่างๆ ดังที่กล่าวมา เห็นได้ว่า การแบ่งประเภทของจาริตประเพณีอาจจะแบ่งได้หลายลักษณะ และยากที่จะแบ่งให้เด็ดขาดจากกันได้ จาริตประเพณีหนึ่งอาจจะเป็นธรรมเนียมประเพณีในสังคมหนึ่ง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจจะเป็นขนบประเพณีหรือจาริตประเพณีก็ได้ หรือขณะที่สังคมหนึ่งถือว่าเป็นประเพณีครอบครัว แต่ขณะเดียวกันก็อาจจะถือเป็นเรื่องของสังคมส่วนรวมด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้การแบ่งประเภทของประเพณีช่วยให้การศึกษาประเพณีได้ละเอียดและรัดกุมยิ่งขึ้น

2.1.6 เจเนอไซของประเพณี

บรรดานักวิชาการมุสลิมมีความเห็นต่างต่อกฎหมายประเพณี ที่จะมาเป็นตัวบทในกฎหมายอิสลาม ส่วนหนึ่งของนักวิชาการมุสลิม เช่น ซิยาบุดดีน อัลเกาะรอฟีย์ ที่ยึดว่าจาริตประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของตัวบทของกฎหมายอิสลามโดยอ้อมอายุที่อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวไว้ว่า

﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴾

(الأعراف: 199)

ความว่า “เจ้า (มุหัมหมัด) จงยึดถือไว้ซึ่งการอภัยและจงใช้ให้
กระทำการที่ชอบ และจงผินหลังให้แก่ผู้โหดเหี้ยมทั้งหลายเถิด ”

(อัลออรอฟ: 199)

อลาอุดดีน เจ้าของหนังสือ มุฮัยยัน อัลอัฏกาม กล่าวในหนังสือของท่าน โดยอธิบาย
บรรยายอายะฮ์นี้ว่า ความหมายที่แท้จริงของคำว่า อัลออรอฟ ในอายะฮ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นคือ จารีต
ประเพณีของมนุษย์และความเป็นอยู่ของพวกเขา อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งต่อท่านบีมุหัมหมัด ﷺ ณะการ
ปฏิบัติสิ่งเหล่านั้นให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายอิสลามและการกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์เท่านั้น ท่านน
บี ﷻ ได้กล่าวว่า

((مَارَآةَ الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ، وَمَارَآةَ الْمُسْلِمُونَ
قَبِيحًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ قَبِيحٌ))

(أخرجه الطبراني، 1983: 4648)

ความว่า “การใดที่บรรดามุสลิมเห็นว่าดี ถือการนั้นก็เป็นสิ่งที่ดี
สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วย และการใดที่ชาวมุสลิมเห็นว่าไม่ดี ถือการ
นั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน ”

(บันทึกโดยal-Ṭabarāniy, 1983: 4648)

จากหะดีษที่ได้อ้างมาข้างต้นบ่งบอกถึง สิ่งที่บรรดานักวิชาการมองว่าสิ่งๆหนึ่งนั้นดี
เช่น ในด้านอิบาดะฮ์และด้านอื่นๆนั้นแสดงว่าสิ่งเหล่านั้นในทัศนะของอัลลอฮ์ ﷻ ย่อมดีเช่นเดียวกัน
(Ahmad fahmiy, 1947: 24)

จารีตประเพณีมีจำนวนไม่น้อยที่มีการยอมรับจากหลักการกฎหมายอิสลาม ซึ่งการ
ปฏิบัติจารีตประเพณีนั้น บางส่วนมีการยอมรับและบางส่วนมีการขัดแย้งกับหลักการซารีอะฮ์ ซึ่งการ
ปฏิบัติดังกล่าวในส่วนหนึ่งมาจาก การพูด การเป็นอยู่ และอื่นๆ โดยการปฏิบัติดังกล่าวนั้นเป็นการ
ปฏิบัติที่รู้จักในหมู่มุชนั้น ซึ่งกฎหมายอิสลามก็ได้เตรียมหลักการเพื่อรองรับของทุกปัญหาที่มาจากของ
การใช้ชีวิตของมุสลิมในสังคมใดสังคมหนึ่ง

ดังได้กล่าวมาแล้วมาข้างต้น ประเพณีที่ปฏิบัติกันมาในสังคม ถือเป็นสิ่งที่อนุญาตใน
ทัศนะของอิสลามดังที่ปรากฏในหลักการของอิสลาม คือ อัลอาดาต มุหิกกะมาต แต่ไม่ใช่ทุกจารีต
ประเพณีจะสามารถปฏิบัติได้ อิสลามจึงได้วางกฎเกณฑ์ไว้เพื่อให้การปฏิบัติตามจารีตประเพณีถูกต้อง
ตามหลักการอิสลาม เงื่อนไขดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นจารีตประเพณีที่ไม่ขัดกับตัวบท ดังนั้นหากมีการขัดกับตัวบทก็จะนำมาใช้
เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้

2. ต้องเป็นประเพณีที่ถูกละทิ้งและใช้กันโดยทั่วไปหรือจากผู้คนส่วนใหญ่ตั้งนั้นหากมีจำนวนผู้ใช้และผู้ปฏิเสธเท่าเทียมกัน ก็จะถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้

3. ต้องเป็นจารีตประเพณีที่นิยมใช้กันอยู่ ในระหว่างที่ต้องการนำมาใช้เป็นเกณฑ์ตั้งนั้น จารีตประเพณีที่เคยนิยมในอดีตแต่เลิกใช้แล้ว หรือที่คาดว่าจะเกิดและนิยมใช้กันในอนาคตก็จะนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้

4. ต้องเป็นประเพณีที่ไม่มีคำยืนยันจากผู้ใช่ว่ามีเจตนาเป็นอย่างอื่นที่ผิดไปจากจารีตประเพณีดังกล่าว ดังนั้นหากมีการยืนยันเช่นนั้นก็จะผลตามคำยืนยันนั้นๆจึงนำมาใช้เป็นเหตุผลในการกำหนดบทบัญญัติไม่ได้ (Sha‘bān, 1997: 2/28)

2.1.7 อิทธิพลของประเพณี

2.1.7.1 อิทธิพลของประเพณีที่มีต่อมนุษย์

ประเพณีมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์มาก สามารถกำหนดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดได้ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่อาจแยกจากกันได้ เนื่องจากการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น นักจิตวิทยาบอกว่า เมื่อทำซ้ำแล้วซ้ำอีก จะทำให้อวัยวะและเส้นสายในร่างกายเกิดความเคยชิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่สนองความต้องการบางอย่างของมนุษย์ จึงถือได้ว่าประเพณีเป็นนิสัยที่สองของมนุษย์ จนมีนักกฎหมายอิสลามบางคนได้กล่าวไว้ว่า “การที่จะถอนประเพณีออกจากการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นจะทำให้เกิดความยากลำบากอย่างใหญ่หลวง” (al-Zarqā, 1968: 836)

จารีตประเพณี เกิดจากการปฏิบัติตามแบบอย่างของมนุษย์ ที่ปฏิบัติสอดคล้องกันมาเป็นเวลาช้านาน ครอบคลุมถึงวิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม หากผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ยอมประพฤติปฏิบัติตาม จะได้รับการตำหนิอย่างรุนแรงจากสังคมนั้นๆ จารีตประเพณีเป็นเครื่องมือของสังคมที่ใช้ดูแลให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุขก่อนที่จะมีกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนั้นจารีตประเพณีจึงเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและถือปฏิบัติกันมาด้วยเหตุผลในตัวของมันเอง

แม้ว่าประเพณีจะมีความสำคัญต่อสังคมของมนุษย์ก็ตาม แต่ประเพณี มีทั้งดีและไม่ดีปะปนกัน ทั้งนี้เพราะประเพณีที่มนุษย์ถือปฏิบัติอยู่นั้น ไม่ใช่ทั้งหมดเกิดจากความต้องการในความสะดวกและผลประโยชน์ แต่บางครั้งอาจเกิดจากความด้อยพัฒนาในด้านวิชาการและการตามแบบอย่าง ที่สืบทอดมาอย่างหลงผิด เช่น การบังคับให้ลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ให้เปลี่ยนสภาพเป็นทาสของเจ้าหนี้ในสังคมโรมันและสังคมอาหรับสมัยอวิชชา การฝังสมบัติพร้อมศพผู้เป็นเจ้าของในสังคมอียิปต์โบราณ การที่บิดาหรือ วะลียัดเอาทรัพย์สินที่เป็นค่ามะฮัรจากเจ้าสาวที่อยู่ใต้การปกครองของตนในบางแห่ง ซึ่งมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างของจารีตประเพณีที่ไม่ดี จำเป็นต้องศึกษาวิจัย เพื่อแก้ไขและพัฒนาต่อไป (al-Zarqā, 1968: 837-838)

ชาวมุสลิมในแต่ละสังคม มีประเพณีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ยังมีประเพณีที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะบางครั้งประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่มามีมาก่อนศาสนา เช่น บรรพบุรุษของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บางส่วนเคยนับถือศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามตามลำดับ อันเป็นเหตุให้มีจาริตประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็น“วัฒนธรรมร่วม” สืบต่อกันมาช้านาน เช่นความเชื่อในการรักษาโรคโดยใช้เวทมนต์ และการสะเดาะเคราะห์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น (สมบัติ และคณะ, 1998: 35) ซึ่งบางอย่างเป็นไปตามหลักการศาสนาอิสลาม และบางอย่างอาจได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ หรือศาสนาพุทธ ซึ่งชาวไทยมุสลิมยังยึดถือปฏิบัติสืบเป็นจาริตประเพณี (ประพันธ์, 1984: 1)

ประเพณี บางครั้งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในหลายๆ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อมนุษย์ในการยอมรับศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากประเพณีเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงยึดถือกันมากเป็นพิเศษ เคารพกฎของมันอย่างเคร่งครัด ผู้ปฏิบัติตามประเพณีมีความรู้สึกเป็นเกียรติเมื่อได้อยู่ในครรลองของมัน และมองผู้ที่ผิดจาริตประเพณีเหมือนผู้ที่ทำบาปอย่างใหญ่หลวง ถึงแม้ว่าบางส่วนของประเพณีเหล่านั้น อาจขัดกับความถูกต้องอย่างชัดแจ้งก็ตาม

2.1.7.2 อิทธิพลของประเพณีที่มีต่อกฎหมาย

ในระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ประเพณีเป็นที่มาของกฎหมายที่สำคัญยิ่ง ส่วนในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายขึ้น ประเพณีส่วนหนึ่งได้มีการยอมรับนำมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ยังมีประเพณีอีกส่วนหนึ่งที่สังคมยอมรับและถือปฏิบัติกันอยู่ หรือแม้แต่จาริตประเพณีที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ตามเมื่อสังคมยอมรับและปฏิบัติตามกัน และเป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว ก็เป็นสิ่งมีคุณค่า สมควรจะนำมาบังคับการใช้ได้

ในกฎหมายไทย จาริตประเพณีถือว่าเป็นหลัก รองจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะนำมาใช้บังคับเสมือนเป็นกฎหมายได้ เช่นให้ใช้จาริตประเพณีในกรณีไม่มีตัวบทกฎหมาย จะยกมาปรับแก้คดีตาม มาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือให้ใช้จาริตประเพณีในการตีความตามความประสงค์ในทางสุจริตตาม มาตรา 368 ปพพ. หรือในบางกรณีกฎหมายให้จาริตประเพณีมีอำนาจพอที่จะลบล้างความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอาญาได้ เช่น ปพพ. ม.1354 “ถ้ามีจาริตประเพณีแห่งท้องถิ่นให้ทำได้และถ้าเจ้าของไม่ห้าม บุคคลอาจเข้าไปที่ป่า ที่ดง หรือที่มีหญ้าเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นที่ดินของผู้อื่นเพื่อเก็บพิน หรือผลไม้ป่า พัก เหน็ด และสิ่งต่างๆ เช่นกัน”

ในกฎหมายอิสลามนั้น ประเพณีเป็นสิ่งที่บรรดานักกฎหมายอิสลามให้ความสำคัญเป็นพิเศษและนำมาใช้ในการวินิจฉัยข้อกฎหมาย อิบน์ มัสอูดได้กล่าวว่า

((مَرَأَهُ الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ، وَمَرَأَهُ الْمُسْلِمُونَ
فَبِيحَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ قَبِيحٌ))

(أخرجه الطبراني، 1983: 4648)

ความว่า “การใดที่บรรดามุสลิมเห็นว่าดี ถือการนั้นก็เป็นสิ่งที่ดี
สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วย และการใดที่ชาวมุสลิมเห็นว่าไม่ดี ถือการ
นั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน ”

(บันทึกโดย al-Ṭabarāniy, 1983:4648)

คำกล่าววบทนี้เป็นหลักฐานว่าประเพณีนั้นใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดกฎหมายได้ (al-Suyūtiy, n.d.:81) นักกฎหมายอิสลามถือว่าประเพณีเป็นแหล่งที่มาแห่งหนึ่งของกฎหมาย ทั้งนี้เห็นได้จากหลักกฎหมายทั่วไปต่างๆที่ใช้อย่างแพร่หลายในตำรากฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เช่น หลักกฎหมาย (al-Suyūtiy, n.d: 90) กล่าววว่า

"الْعَادَةُ مُحْكَمَةٌ."

ความว่า “จารีตประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ถูกใช้ในการ
กำหนดบทบัญญัติ”

หรือหลักกฎหมายทั่วไป (al-Barakatiy, n.d :1/74) ที่กล่าวว่า

الثَّابِتُ بِالْعُرْفِ كَالثَّابِتِ بِالنَّصِّ

หมายความว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดด้วยจารีตประเพณี
ก็เปรียบเสมือนถูกกำหนดด้วยตัวบท ”

ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสืออุศลุ อัลฟิกฮ์ ประเพณีจัดอยู่ในแหล่งที่มาที่นักกฎหมายอิสลามสำนักคิดต่างๆ มีความเห็นที่แตกต่างกัน บางกลุ่มถือเป็นแหล่งที่มาและหลักฐานของกฎหมาย และบางกลุ่มถือว่าไม่ใช่หลักฐานหรือแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม อย่างไรก็ตาม อัลเกาะรอฟีย์(al-Qarāfiy, n.d: 1/76) ได้กล่าวว่า

“สำหรับจารีตประเพณีนั้น เป็นที่ยึดถือร่วมกันของบรรดานัก
กฎหมายอิสลามมัยฮับต่างๆ ทั้งนี้ผู้ที่ศึกษาและวิเคราะห์ หลังจาก
ได้วิเคราะห์ในตำรากฎหมายอิสลามแล้ว จะพบว่าเขาเหล่านั้น
ยืนยันว่าจารีตประเพณี สามารถใช้เป็นหลักฐานและแหล่งที่มาของ
กฎหมายอิสลามได้”

ดังนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่มิได้ถือว่าประเพณีนั้นเป็นแหล่งๆ หนึ่งของกฎหมายอิสลาม แต่ถือว่าเป็นหลักการหนึ่งของการวินิจฉัยที่จำเป็นต้องพิจารณาในการใช้กฎหมาย ถึงแม้ว่านักวิชาการ

บางส่วนจะเรียกว่า แหล่งที่มาของกฎหมายแต่ก็มักจะหมายความอย่างทีกล่าวมาข้างต้น โดยที่จารีตประเพณีที่นำมาพิจารณานั้น จะต้องไม่ขัดกับตัวบทกฎหมาย(al-Judai, 1997: 213)

บรรดานักกฎหมายมุสลิมสำนักคิดต่างๆ ได้กล่าวถึงประเพณี ในตำราของพวกเขา ดังต่อไปนี้

นักกฎหมายอิสลามในสำนักคิดหะนะฟี (Ibn-Najim, 1996: 93) ได้กล่าวว่า

“พึงรู้เถิดว่าการยึดถืออาต๊ะฮและจารีตประเพณี เป็นเกณฑ์ในการกำหนดกฎหมายนั้นมีปรากฏในตำราฟิกฮ์มากมาย จนถึงได้ว่านักกฎหมายเหล่านั้นได้ยึดเอาจารีตประเพณีเป็นหลักฐาน”

นักกฎหมายอิสลามในสำนักคิดมาลิกีย (al-Shātibiy, n.d.:2/286) ได้กล่าวว่า

“ความจริงแล้วจารีตประเพณีที่ยังถือปฏิบัติอยู่ ในทางกฎหมายอิสลามนั้นจำเป็นต้องถือปฏิบัติต่อไป ถึงแม้ว่าเดิมทีเป็นข้อปฏิบัติที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ก็ตาม”

นักกฎหมายอิสลามในสำนักคิดซาฟีอี (al-Suyūtiy, n.d.: 90) กล่าวว่า

“พึงรู้เถิดว่าการยึดถือจารีตประเพณี เป็นเกณฑ์ในการกำหนดกฎหมายนั้นมีปรากฏในตำราฟิกฮ์มากมายนับไม่ถ้วน” จากนั้นเขาได้กล่าวอีกว่า “คำหุคคาคำที่ตัวบทกล่าวขึ้นในลักษณะทั่วไป โดยไม่กำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และไม่สามารถเข้าใจได้ด้วยกฎเกณฑ์ทางด้านภาษานั้นต้องยึดความหมายตามจารีตประเพณี”

นักกฎหมายอิสลามในสำนักคิดฮัมบะลี (Ibn al-Qaiyim, n.d.: 2/297) กล่าวว่า

“การยึดถือความหมายคำกล่าวใดคำกล่าวหนึ่งตามจารีตประเพณีนั้นมีผลทางกฎหมายต่อคำกล่าวดังกล่าว มีถึงร้อยกว่าแห่งและเป็นที่ยอมรับกันว่าอนุโลมให้ทำได้”

ค็อลลาฟ (Khallaf, 1998: 85) ได้กล่าวว่า

“จารีตประเพณีที่ไม่ขัดกับตัวบทกฎหมายนั้น เป็นสิ่งที่มุจญ์ตะฮิด(ผู้วินิจฉัย)จำเป็นต้องพิจารณา และคำนึงถึง เมื่อมีการอิจญ์ติฮาดกำหนดกฎหมายขึ้นมา และ เป็นสิ่งที่ผู้พิพากษาหรือกอฎียจำเป็นต้องพิจารณาและคำนึงถึง เมื่อมีการพิจารณาตัดสินคดี”

ดังนั้นก่อนที่จะวินิจฉัยข้อกฎหมายข้อใดข้อหนึ่งนั้น นักกฎหมายอิสลามจึงจำเป็นต้องเข้าใจประเพณี เพราะถ้าไม่เข้าใจประเพณีแล้ว ทำให้เกิดความยากในการศึกษาค้นคว้าตำราฟิกฮ์ ทำให้ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงและแก่นแท้ของปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความลำบากในการใช้กฎหมายอิสลาม และไม่ค่อยเข้าใจเรื่องของมนุษย์และสังคม (Adil, 1997: 1/58)

2.1.7.3 ความจำเป็นที่นักกฎหมายอิสลามต้องมีความเข้าใจประเพณี ซึ่งอาจจะจำแนกได้ดังนี้ คือ

1. ความจำเป็นที่นักกฎหมายอิสลามจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี ทั้งนี้เพื่อใช้ในการตีความ เพื่อเข้าใจในตัวบทกฎหมายทั้งนี้พิจารณาจากคำกล่าวอัสฮาฏิบียี (al-Shātibiy, n.d: 3/351-352) ที่กล่าวว่า “สำหรับผู้ที่ต้องการค้นคว้าและหาความหมายอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ให้ลึกซึ้งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่เขาจะต้องรู้ถึงครรลอง จารีตประเพณีของชาวอาหรับ ไม่ว่าจะป็นคำพูด การกระทำ ที่นิยมและแพร่หลายในสมัยของพวกเขา มิฉะนั้นแล้วอาจจะเกิดการตีความที่ผิดพลาดหรือคลุมเครือได้” และท่านยังได้กล่าวอีกว่า “ในการทำความเข้าใจศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีของชาวอาหรับ ซึ่งหากว่ามีการนิยมแพร่หลายในหมู่พวกเขาว่าคำหนึ่งคำใดนั้นมีความหมายอย่างหนึ่งชัดเจนแล้ว ก็จะต้องตีความเป็นอย่างอื่นไม่ได้ในการทำความเข้าใจศาสนา หรือหากความหมายหนึ่งไม่นิยมใช้หรือแพร่หลายในสมัยพวกเขา ก็จะต้องตีความในความหมายนั้นๆ ไม่ได้เช่นเดียวกัน” (al-Shātibiy, n.d: 2/82)

2. ความจำเป็นที่นักกฎหมายอิสลามจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการค้นคว้าตำรากฎหมาย ท่านอัลเกาะรอฟีอี ได้กล่าวความว่า “แท้จริงแล้วทุกมต่าง ๆ ที่ปรากฏในตำรามัซฮับอัสฮาฏิบียี มาลิกและคนอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากจารีตประเพณีที่แพร่หลายในสมัยผู้แต่งแต่ละคน ต่อมาหากว่าจารีตประเพณีเหล่านั้นมีการแพร่หลายในทางกลับกันแล้วทุกมต่าง ๆ ที่ปรากฏในตำราจะใช้ได้อีกหรือไม่ หรือจะเกิดทุกมใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานจารีตใหม่ หรือจะกล่าวว่า เราเป็นแค่ผู้ตาม เราไม่สามารถที่จะพิจารณาทุกมใหม่เพราะเราไม่มีคุณสมบัติ เราก็คงต้องยึดตามทุกมเดิม” (al-Qarāfiy, n.d: 1/77)

3 ความจำเป็นที่นักกฎหมายอิสลามจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเพื่อใช้เป็นข้อพิจารณาในการเข้าใจสถานการณ์หรือสภาพความเป็นจริง ท่านอิบนุล ก็อยยิมกล่าวว่า “ผู้ที่ไตร่ตรองกฎหมายชะรีอะฮ์และความเข้าใจของบรรดาเศาะหาบะฮ์อย่างลึกซึ้งซึ่งจะพบว่ามีการใช้จารีตประเพณีประกอบในการพิจารณาทุกมกันอย่างแพร่หลาย หากผู้ใดไม่เข้าใจถึงจารีตประเพณี อาจจะเข้าใจไม่ถึงแก่นแท้ของสิทธิและความต้องการของมนุษย์ได้ จะกลายเป็นว่ากฎหมายของอัลลอฮ์และเราะสุล นั้นขึ้นอยู่กับตัวเขาคนเดียว (Ibn al-Qayyim, n.d: 1/88)

4 ความจำเป็นที่นักกฎหมายอิสลามจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเพื่อใช้เป็นแนวในการเข้าใจมนุษย์ ท่านอิมามอะหมัดได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะวินิจฉัยปัญหาศาสนามาห้าข้อด้วยกัน หนึ่งในนั้นคือ การรู้จักมนุษย์ ซึ่งท่านอิบนุ ก็อยยิม (Ibn al-Qayyim, n.d: 4/199) ได้อธิบายความว่า “สำหรับข้อห้า การรู้จักมนุษย์นั้นถือเป็นคุณสมบัติหลักที่บรรดานักกฎหมายผู้วินิจฉัยและผู้วินิจฉัยจะต้องมี เพราะหากรู้คำสั่งใช้หรือข้อห้ามเพียงอย่างเดียว ก็อาจจะประยุกต์ใช้สู่มนุษย์ไม่ได้หรืออาจทำได้แต่อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี”

2.1.7.4 ประเพณีที่แปลงสภาพเป็นกฎหมายอิสลาม

ในเรื่องของกฎหมายอิสลาม ชาวอาหรับก่อนอิสลามรู้จักกับการใช้กฎหมายลักษณะนี้ในหลายด้าน เช่น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา เมื่ออิสลามเข้ามา ก็ได้ยอมรับบางอย่างที่สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายอิสลามและยกเลิกการอยู่ร่วมกันระหว่างชายหญิงที่มีลักษณะเป็นการผิดประเวณีอย่างชัดเจน

ชาวอาหรับก่อนอิสลามได้รู้จักกับการสมรสและอิสลาม ก็ยอมรับ เช่นเดียวกับที่พวกเขารู้จักการตัดความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาโดยการหย่าร้าง แม้ว่าจะมิได้กำหนดว่าสามารถหย่าร้างได้กี่ครั้งก็ตาม (Muhammad Yūsuf Musā, 1961: 17-19)

บทบัญญัติที่กำหนดโดยอาศัยอูर्फหรือประเพณีในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งเวลาและสถานที่นั้น มีตัวอย่างมากมาย เช่น การอนุมัติให้ขายผลไม้ที่ยังอยู่บนต้นแม้ว่ายังไม่สุกทั้งหมด ซึ่งเป็นความเห็นของนักกฎหมายบางท่านโดยอาศัยอูर्फ การไม่อนุมัติให้ผู้ปกครองของเด็กกำพร้าทำการค้าขายทรัพย์สินของเด็กกำพร้าเพราะความไม่รับผิดชอบของคนในสมัยนั้นจนไวใจไม่ได้ ห้ามมิให้สตรีละหมาดขณะมีสามีก็เพราะเหตุผลเดียวกัน แม้การกระทำเช่นนั้นจะเป็นที่อนุมัติในสมัยของท่านศาสดาก็ตามและอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการรับสารภาพ การสาบาน การทำทัณฑ์บน และการสมรส เป็นต้น (Muhammad Yūsuf Mūsā, 1961: 83-86)

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติอื่นๆ ที่กำหนดโดยอาศัยอูर्फหรือประเพณีตามความเห็นของนักกฎหมายบางท่าน เช่น การซื้อขายแบบหยิบสินค้าแล้วจ่ายเงินโดยไม่มีกรกล่าวคำเสนอคำสนอง การจ่ายค่าเช่าห้องน้ำด้วยเงินจำนวนหนึ่งโดยไม่จำกัดเวลาการเช่าให้แน่นอนหรือไม่จำกัดปริมาณน้ำที่ใช้ให้แน่นอน (al-Ashqar, 1996 : 204) ซึ่งถ้าไม่อาศัยอูर्फหรือประเพณีแล้ว การกระทำในลักษณะที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ในกฎหมายอิสลาม

กล่าวโดยสรุปประเพณีนับเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่ไม่สามารถปราศจากกันได้ โดยประเพณีของสังคมมนุษย์จะมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ประเพณีมีจุดกำเนิดมาจากปัจจัยต่างๆ ของสังคมมนุษย์ อาทิเช่น ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน ประเพณีมีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เป็นต้น เช่นเดียวกับศาสนาอิสลาม อิสลามถือว่า ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนศาสนา ประเพณีสามารถให้ความกระจ่าง อธิบายหลักคำสอนที่ซับซ้อนและยากต่อการทำความเข้าใจของนักวิชาการมุสลิมบางท่าน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบสังคมและหลักคำสอน สังคมมนุษย์ควรรักษาประเพณีที่ดีเพื่อคงอยู่ในสังคมอย่างยาวนาน และยังเป็นโอกาสของมนุษย์ที่จะเปิดใจเรียนรู้ประเพณีที่หลากหลายในสังคมที่แตกต่างกัน

2.2 การสมรสในหลักการอิสลาม

2.2.1 นิยามการสมรส

การสมรส นับเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมของสังคมส่วนใหญ่ที่ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตกาล โดยสังคมส่วนใหญ่ส่งเสริมให้บุคคลสองคน คือผู้ชายและผู้หญิงใช้ชีวิตคู่และอยู่ร่วมกัน พิธีการการสมรสจะครอบคลุมประเพณีและพิธีกรรมต่างๆที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสืบเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ อาทิเช่น ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา เป็นต้น

ศาสนาอิสลาม นับว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่ส่งเสริมผู้ชายและผู้หญิงที่มีความสามารถสมรสและใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน โดยมีหลักคำสอนและแบบอย่างชัดเจน ด้วยการนั้นนักวิชาการมุสลิมจึงนิยามการสมรส มีกฎเกณฑ์และเงื่อนไข มีข้อชี้ขาดและแบ่งประเภทการสมรส ดังจะกล่าวต่อไปนี้

การสมรสในภาษาอาหรับเรียกว่า “นิกาห์” ซึ่งมีความหมายตามรากศัพท์ว่า “การรวมกัน” การให้สามีภรรยาหาความสุขต่อกันได้ ส่วนความหมายตามหลักศาสนา หมายถึง “การตกลงอันเป็นที่รู้จักกัน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้”

al-Uthaymay (2003: 103) กล่าวว่าไว้ว่า การสมรสคือ การดำเนินการตกลงกับผู้หนึ่งคนหนึ่งเพื่อให้เกิดความสุขและสนองความต้องการทางเพศ และทำให้มีทายาทสืบสกุล

Khurshid (1980: 29) กล่าวว่า การสมรสเป็นการเริ่มต้นของสถาบันทางสังคมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นการสร้างสัญญาข้อผูกมัดระหว่างบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งสัญญาดังกล่าวก็จะวางอยู่บนรากฐานเดียวกับสัญญาอื่นๆ ความถูกต้องของมันจะขึ้นอยู่กับคู่ร่วมสัญญาภายใต้ความเห็นชอบของหลักการอิสลาม

จากนิยามข้างต้น การสมรสเป็นการผูกมัดความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง การใช้ชีวิตคู่ระหว่างสองเพศหรืออีกนิยามหนึ่งเรียกว่า การร่วมเพศ โดยมีเป้าหมายที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน อย่างสามีภรรยาที่สอดคล้องกับหลักการและกฎหมายของศาสนา

การสมรสในศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งปฏิบัติประเภทหนึ่งที่ศาสนาส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสามารถและคุณสมบัติตามที่กำหนดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการสมรสเป็นการกระทำอิบาดะฮ์ประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับการทำอิบาดะฮ์อื่นๆ โดยการกระทำดังกล่าวได้เป็นแนวทางหนึ่งที่ท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชาติของท่าน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกล่าวว่า

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾

(الرعد: 37)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ส่งบรรดาเราะสุล มาก่อนหน้าเจ้า และเราได้ให้พวกเขา มีภรรยา และลูกหลาน และไม่บังคับแก่เราะสุลที่จะนำมาซึ่งสัญญาณ(ปาฏิหาริย์)ใดๆเว้นแต่โดยอนุมัติของอัลลอฮ์ สำหรับทุกสิ่งอย่างนั้น มีบันทึกไว้แล้ว”

(อฺเราะฮอด: 38)

โองการข้างต้นเป็นที่ประจักษ์ให้เห็นว่า ท่านเราะสุล ﷺ ผู้ซึ่งเป็นแบบอย่างของชาวมุสลิมได้สมรสและมีทายาทสืบตระกูล และแน่นอนการกระทำของท่านเราะสุลย่อมเป็นแบบอย่างและแนวทางการดำรงชีวิตให้กับประชาชาติได้ตลอด ดังนั้นการสมรส และการมีทายาทสืบสกุลจึงเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติในศาสนาอิสลามให้กับประชาชาติทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกล่าวว่า

﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَلَيْسَ بِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ﴾

(النحل : 72)

ความว่า “อัลลอฮ์ทรงสร้างคู่ครอง ที่มาจากหมู่พวกเจ้า ให้แก่พวกเจ้าเอง พระองค์ทรงทำให้เกิดลูก และหลาน จากภรรยาของพวกเจ้า และทรงประทานปัจจัยยังชีพ จากสิ่งดีๆ แก่พวกเจ้า ดังนั้นต่อสิ่งที่ดีพวกเขาศรัทธา และต่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์พวกเขาเนรคุณกระนั้นหรือ”

(อันนะฮอล: 72)

จากหลักฐานที่ปรากฏ ทั้งในอัลกุรอาน และอัลหะดีษข้างต้น สรุปได้ว่า อิสลามส่งเสริมให้มีการสมรส ทั้งนี้ นอกจากเพื่อตอบสนองความต้องการความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสืบช่วงชีวิตของมนุษย์ให้คงอยู่ในโลกนี้อีกต่อไป ดังที่ Hammūdah ‘Abd al-‘Ati (2003: 155) กล่าวว่า

“ในทัศนะของอิสลามแล้ว การสมรสถือเป็นข้อผูกพันที่แข็งแรง เป็นข้อผูกมัดที่หนักแน่นอย่างเต็มที่ในความหมายของคำนั้น การสมรสเป็นการผูกมัดชีวิตกับสังคมและศักดิ์ศรี การสมรสเป็นการสืบช่วงชีวิตเผ่าพันธ์ของมนุษยชาติและยังเป็นการเกี้ยวตองในลักษณะที่คู่สมรสต่างก็ปฏิบัติต่อกันด้วยดี การสมรสเป็นการเกี่ยวพันลักษณะที่ทั้งคู่จะต้องตอบสนองและจะตระหนักถึงกันและกัน ความสัมพันธ์

ของคู่สมรสจะพัฒนาจนเกิดความรัก ความสงบ และเกิดความรู้สึก
ร่วมกัน”

ด้วยเหตุผลข้างต้น การสมรสจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนศาสนาที่ซึ่งส่งเสริมให้
ประชาชาติปฏิบัติต่อกัน และการสมรสถือเป็นแบบอย่างจากแนวทางของท่านนบี ﷺ ที่ปฏิบัติมาเพื่อ
ประชาชาตินำมาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตในสังคมอิสลาม

2.2.2 ข้อชี้ขาดเกี่ยวกับการสมรส

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การสมรส นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติที่ถูกบัญญัติใน
ศาสนา ดังนั้นหากผู้ใดปรารถนาที่จะสมรส หรือรักใคร่ชอบพอกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ผู้นั้นสามารถ
ที่ครองคู่อยู่ด้วยกันด้วยการสมรส แต่ด้วยความจำกัดและความแตกต่างของมนุษย์ในด้านต่างๆ อาทิเช่น
ด้านฐานะการเงิน วงศ์ตระกูล รูปร่างหน้าตา ความต้องการทางเพศ เป็นต้น จึงทำให้การสมรสมีข้อชี้
ขาดที่แตกต่างกัน นักวิชาการมุสลิมจึงได้แบ่งข้อชี้ขาดเกี่ยวกับการสมรส ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1 ส่งเสริม สำหรับบุคคลที่ปรารถนา กล่าวคือ บุคคลที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์เพื่อ
ตอบสนองความต้องการทางเพศ ซึ่งการส่งเสริมดังกล่าวสามารถห่างไกลบุคคลที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์
จากความผิดประเวณี และสามารถรักษาวงศ์ตระกูล (al-Sharbīniy, 2009: 152/3) ซึ่งข้อชี้ขาดว่า
ด้วยการส่งเสริมสามารถยืนยันด้วยฮะดีษนบี ﷺ กล่าวว่า

((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ
لِلْبَصْرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ؛ فَإِنَّهُ لَهُ
وَجَاءُ))

(أخرجه مسلم، 1400:1900)

ความว่า “โอ้บรรดาหนุ่มๆ ใครผู้ใดจากพวกเจ้ามีความสามารถใน
เรื่องอัลบาะฮะฮ์ (เรื่องมีเพศสัมพันธ์) เขาจงแต่งงาน เพราะว่าการ
แต่งงานมันจะช่วยให้ลดสายตา และช่วยป้องกันหรือรักษาอวัยวะ
เพศให้บริสุทธิ์ และใคร ผู้ซึ่งไม่สามารถ ให้เขาถือศีลอด เพราะ
การถือศีลอดจะทำให้อารมณ์ใคร่ลดลง”

(บันทึกโดย Muslim, 1900: 1400)

จากหลักฐานหะดีษข้างต้น อิสลามส่งเสริมการสมรส การสมรสนอกจากช่วยในเรื่อง
ตอบสนองความต้องการทางเพศของมนุษย์แล้ว ยังสามารถรักษาจิตใจของมนุษย์ให้สงบ เมื่อจิตใจของ
มนุษย์สงบ ความคิดและการกระทำของมนุษย์ก็จะห่างไกลจากอารมณ์ความใคร่ที่ก่อให้เกิดความผิด
ประเวณี การข่มขืน ตลอดจนความสับสนเกี่ยวกับวงศ์ตระกูลในสังคม ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงส่งเสริมการ
สมรส

2 อนุมัติ สำหรับบุคคลที่มีความพร้อมและมีความสามารถที่จะสมรส ในทำนองเดียวกันบุคคลดังกล่าวยังสามารถที่จะรักษาความบริสุทธิ์อวัยวะเพศของตนจากการกระทำผิดประเวณี และพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดจากความใคร่ในกรณี การสมรสในสถานะดังกล่าวมีข้อชี้ขาดว่าอนุมัติ และนอกจากนี้ยังมีนักวิชาการมุสลิมบางส่วนมีความเห็นว่า การสมรสที่แท้จริงคือ สิ่งอนุมัติ (al-Nawawiy, 1985: 18/7)

3 จำเป็น ข้อชี้ขาดว่าด้วยความจำเป็นสำหรับบุคคลที่มีความสามารถและมีความพร้อมที่จะสมรส ใช้ชีวิตคู่ โดยตนไม่มั่นใจว่าจะควบคุมอารมณ์ของตนได้ เกรงจะถลำไปกระทำผิดประเวณี การสมรสในกรณีนี้จึงมีข้อชี้ขาดว่า “จำเป็น” เนื่องจากอิสลามมีหลักคำสอนให้มุสลิมออกห่างจากสิ่งเลวร้ายและสิ่งต้องห้ามทุกประการ โดยเฉพาะหลักคำสอนจากเจตนารมณ์แห่งกฎหมายอิสลาม ซึ่ง ณ สถานการณ์นี้คือ มีหน้าที่ปกป้องการกระทำของปัจเจกชน กล่าวคือ การกระทำของผู้ซึ่งมีความต้องการตอบสนองทางเพศ และผู้ซึ่งจะถูกระงับ การกระทำดังกล่าวนับว่าเป็นการกระทำที่ต้องห้าม ดังนั้นเพื่อให้บุคคลคนหนึ่งออกห่างจากการกระทำที่ห้าม จึงมีข้อชี้ขาดว่าด้วย “จำเป็น” สมรส (al-Tahtāwiy, 2005: 27)

4 มักรูฮ ในกรณีที่บุคคลผู้นั้นมีความระแวงเกี่ยวกับการภรรยาที่และสิทธิความเป็นสามีภรรยา อาทิเช่น ผู้หญิงหรือผู้ชายที่ไม่ปรารถนาจะสมรส ผู้หญิงหรือผู้ชายที่ไม่มีความจำเป็นต้องสมรส ผู้ชายหรือผู้หญิงที่ไม่มีความเกรงกลัวต่อการถลำไปกระทำความผิดประเวณี หรือผู้ชายที่ไม่สามารถจะหาสินสอดให้แก่ผู้หญิงได้ ในกรณีดังกล่าวนักวิชาการมุสลิมชี้ขาดว่า เป็นการสมรสที่ “มักรูฮ” (al-Jazīriy, 2003: 12/4)

5 ห้ามปราม ในกรณีที่บุคคลผู้นั้นมั่นใจว่า เมื่อแต่งงานแล้วไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและไม่สามารถรับผิดชอบต่อครอบครัว อาจก่อให้เกิดความอธรรม การสมรสกรณีนี้มีข้อชี้ขาดว่า “ห้ามปราม” เนื่องจากการอุปการะเลี้ยงดูครอบครัวนับเป็นส่วนหนึ่งในภาระหน้าที่ที่จำเป็นสามีต้องรับผิดชอบ และเช่นเดียวกับการกระทำอธรรม นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่ต้องห้ามในอิสลาม ดังนั้นหากการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการสมรส การสมรสดังกล่าวมีข้อชี้ขาดว่า “ต้องห้าม” (Muhammad Anīs, 1984: 45)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าอิสลามได้กำหนดข้อชี้ขาดที่ชัดเจน แต่ไม่ได้คงตัวอย่างเด็ดขาด เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงตามสภาพและสถานการณ์ของบุคคลคนหนึ่งที่กำลังจะเข้าพิธีสมรส โดยข้อชี้ขาดที่กล่าวมาทั้งหมดมี 5 ข้อคือ ส่งเสริม อนุมัติ จำเป็น มักรูฮและต้องห้ามทั้งนี้จะ เห็นได้ว่า ข้อชี้ขาดที่อิสลามกำหนดนั้นมีไว้เพื่อผลประโยชน์ของประชาชาติเพื่อสังคมอยู่อย่างสงบสุขและปราศจากความวุ่นวาย ดังนั้นเมื่อบุคคลคนหนึ่งมีความปรารถนาที่สมรส บุคคลผู้นั้นสามารถพิจารณาตนเองตามหลักคำชี้ขาดที่กล่าวมาได้

2.2.3 อิทธิพลของการสมรส

ทุกสิ่งทุกอย่างที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติให้ปวงบ่าวปฏิบัติกัน ล้วนมีอิทธิพล เช่นเดียวกับพิธีการสมรสย่อมมีอิทธิพลเช่นเดียวกัน การสมรสสามารถลดปัญหาในสังคมและช่วยสร้างผลประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างกว้างขวาง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.2.3.1 เพื่อเป็นการป้องกันการสืบทอดในรูปแบบผิดประเวณี การแต่งงานนั้นจะป้องกันการผิดประเวณีและความเสียหายที่จะตามมา ซึ่งหากมนุษย์ถูกกีดกันการแต่งงานก็จะส่งผลเสียที่ตามมาให้กับสังคมและครอบครัว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกล่าวว่า

﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوْجَ إِتْرَهُ، كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾

(سورة الإسراء: 32)

ความว่า “และพวกเจ้าอย่าเข้าใกล้การผิดประเวณี แท้จริงมันเป็น การลามกและทางอันชั่วช้าคือ ทางสู่รกรก”

(อัลอิสรอฮ์: 32)

ความจากโองการสะท้อนให้เห็นว่า ผลดีของการแต่งงานคือ เพื่อปกป้องครอบครัวจากความเลวร้าย และความอับยศของครอบครัวและสังคม เพราะการผิดประเวณินั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่เลวร้ายและน่าอับอาย ดังนั้นแนวทางออกที่ดียิ่งสำหรับทางไกลสิ่งต้องห้ามดังกล่าวคือ การสมรส การสมรสสามารถตอบสนองความต้องการทางเพศของบุคคลได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา ดังนั้นการสมรสจึงสามารถยับยั้งบุคคลออกจากสิ่งเลวร้ายทางเพศ เพราะความต้องการทางเพศนับว่าเป็นความรู้สึกที่เคียงคู่กับมนุษย์ อัลลอฮ์ ﷻ สร้างมนุษย์เพื่อครองคู่กัน โดยมีความต้องการทางเพศเป็นสื่อกลางควบคู่กับอารมณ์ทางเพศที่มีต่อเพศตรงข้าม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ที่มีความต้องการทางเพศ มีผู้ชายกับผู้หญิงต้องดำรงชีวิตอยู่เคียงคู่กัน (al-Zuhailiy, 1989: 566/6)

อิสลามส่งเสริมการแต่งงานและห้ามการสัมพันธ์ทางเพศทุกรูปแบบระหว่างชายหญิงที่ไม่ได้แต่งงานกัน (คือก่อนหรือหลังแต่งงาน) อิสลามบัญญัติห้ามการแต่งงานเพื่อหาความสนุกทางเนื้อหนังชั่วคราว “เพื่อความสนุก” แต่กำหนดให้มีการแต่งงานที่มีความรับผิดชอบ มีการจัดวางระเบียบแบบแผนเป็นสถาบันขึ้นมาในรูปแบบของการแต่งงานและชีวิตครอบครัวที่มั่นคง (คุรซิด อหฺมัด, 1994: 35)

2.2.3.2 เพื่อเป็นการสืบสายตระกูลที่ดีในอิสลาม

การเลือกคู่ครองนั้นสิ่งหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามก็คือการเลือกสายตระกูลเพราะการเลือกสายตระกูลนั้นเป็นสุนนะฮ์สำหรับผู้ใดที่จะแต่งงาน ท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ﷺ ได้รายงานไว้ว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((تُنَكِّحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَجَمَالِهَا،
وَلِدِينِهَا، فَظَفَرُ بِنَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ))

(أخرجه البخارى ، 5090:1993)

ความว่า “สตรีจะถูกเลือกสมรสด้วยสิ่ง 4 ประการคือ ด้วยทรัพย์สิน
ของนาง ด้วยเชื้อสายวงศ์ตระกูลของนาง ด้วยความสวยงามของนาง
และด้วยศาสนาของนาง ดังนั้นจงรับเอาหญิงที่มีศาสนาเถิด มือทั้งสอง
ของท่านจะประสบแต่ความดี”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 5090)

ดังนั้นการเลือกสายตระกูลนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญของทั้งสองฝ่าย เพื่อป้องกันการ
กำเนิดบุตรที่ไม่มีสายตระกูล และการไม่ได้รับการยอมรับในสังคมดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างสังคมที่
ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ))

(رواه مسلم، 1990:1467)

ความว่า “โลกดูนยานี้คือ ความสุขเบิกบาน ความเพลิดเพลิน และ
ความเบิกบาน ความเพลิดเพลินที่ดีของดูนยา คือ หญิง (ภรรยา)
ที่ดี”

(บันทึกโดย Muslim, 1900: 1467)

2.2.3.3 เป็นการสร้างความสบายใจ และความมั่นใจทำให้เกิดความรักและความเป็น
ห่วงเกิดความสุขในชีวิตและเพิ่มพูนทรัพย์สิน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا
وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

(سورة الروم: 21)

ความว่า “ และหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือ ทรง
สร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้าจะได้
มีความสุขอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่และความเมตตา
ระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้แน่นอนย่อมเป็นสัญญาณแก่หมู่ชน
ผู้ใคร่คราญ”

(อัรรูม: 21)

จากอายะฮ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อัลลอฮ์ได้สร้างมนุษย์ และสร้างคู่ครองเป็นสามีภริยา อยู่ร่วมกันเพื่อที่จะทำให้เกิดความรักความผูกพันและความเข้าใจกันและกัน ซึ่งเป็นแง่คิดให้กับมนุษย์ ด้วยกับความต้องการของทั้งสองฝ่ายระหว่างชายหญิง เสมือนความต้องการเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้าเพื่อปกปิดร่างกายเพื่อที่จะป้องกันสิ่งที่ทำให้ร่างกายป่วย

2.2.3.4 เป็นการขยายขอบเขตพื้นที่จากครอบครัวที่ใกล้ชิดไปสู่ครอบครัวที่ใหญ่และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือสองครอบครัวมารวมกัน อันเกิดมาจากการแต่งงานทำให้เกิดสมาชิกใหม่ขึ้นมาในครัวด้วยความรักและความผูกพันอันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ศาสนาอิสลามได้สอนให้มีการช่วยเหลือกันในระดับครอบครัวเป็นอันดับแรก และขยายกว้างสู่ระดับสร้างสังคมที่สมบูรณ์และเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับภัยคุกคามต่างๆได้

2.2.3.5 เพื่อเป็นการรักษามารยาทและห่างไกลจากความพินาศและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในสังคม เพราะเมื่อใดที่มนุษย์นั้นถูกห้ามจากการแต่งงาน แน่แน่นอนว่าจะทำให้เกิดการทำผิดประเวณีสร้างความเสียหายให้กับครอบครัวและสังคมตลอดจนกระทั่งเป็นการแพร่ระบาดของโรคร้ายให้กับคนในสังคมอีกด้วย ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِذَا جَاءَكُمْ مِنْ تَرْضُونَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَأَنْكِحُوهُ))

(أخرجه الترمذي، 1898:1998)

ความว่า “เมื่อบุคคลที่พวกท่านพอใจในศาสนาและบุคลิกภาพของเขา มาหาพวกท่าน (เพื่อสู่ขอบุตรสาวของพวกท่าน) พวกท่านจงจัดการแต่งงานให้กับเขาเถิด”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1998: 1085)

สำหรับกรรมศาสนาและบุคลิกภาพที่ดีนั้น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติของผู้ชาย และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ปกครองของฝ่ายหญิงที่จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพื่อความจำเริญของครอบครัวสู่การได้รับลูกหลานที่ดีในอนาคตและประชาชาติของมุสลิม

จากการศึกษาอิทธิพลของการสมรส พบว่า อิสลามนับว่าเป็นศาสนาที่รอบคอบละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ อิสลามมิใช่เพียงแค่ว่าให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ การกระทำหรือพิธีการเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับความรู้สึกของบุคคลหนึ่ง บุคคลคนหนึ่งสามารถตอบสนองความรู้สึกภายในจิตใจได้ เพราะความรู้สึกนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลไกของความคิดและการกระทำ หากความรู้สึกนั้นถูกปิดกั้น การปฏิบัติและพิธีการที่ถูกบัญญัตินั้นจะลุล่วงได้อย่างประสิทธิผลและคล่องแคล่วได้อย่างไร ดังเช่นความรู้สึกการตอบสนองทางเพศ หากไม่มีการบัญญัติการสมรสการปฏิบัติหรือห้ามปรามพิธีการที่ถูกบัญญัตินั้นจะไม่สมบูรณ์ เพราะภายในจิตใจนั้นจะไม่บริสุทธิ์ ไม่มีสมาธิและเจตนาในการประกอบพิธีการที่ถูกบัญญัติ ด้วยเหตุผลจากอิทธิพลดังกล่าว การสมรสจึงถูกบัญญัติให้แก่มนุษย์

2.2.4 กระบวนการสมรส ตามหลักคำสอนอิสลาม

กระบวนการสมรส ตามประเพณีของแต่ละกลุ่มชนนั้นอาจมีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันตามปัจจัยต่างๆ ของศาสนา นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางสังคมที่ทำให้กระบวนการสมรสของแต่ละกลุ่มชนแต่ละสังคมมีความแตกต่างและคล้ายคลึงกัน สำหรับศาสนาอิสลาม นับว่าเป็นศาสนาที่ส่งเสริมการสมรส จึงมีกระบวนการสมรสที่สลับซับซ้อนน้อยมาก แต่ขั้นตอนปฏิบัติและรายละเอียดนั้นไม่ง่ายตามอำเภอใจ ดังนั้นนักวิชาการมุสลิมจึงกำหนดกระบวนการสมรส ตามหลักคำสอนศาสนา ดังต่อไปนี้

2.2.4.1 การหมั้นหมาย การหมั้นหมายนับว่าเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการสมรส ที่สอดคล้องตามบัญญัติอิสลาม (Lujnah min 'asātidhah Qism al-Fiqh, 2009: 6) เมื่อฝ่ายชายมีเจตนาสมรสที่ปรารถนาจะสมรส ฝ่ายชายสามารถทาบถามและสว่ขอฝ่ายหญิงเพื่อสมรสและใช้ชีวิตคู่กับฝ่ายชาย หากการทาบถามและสว่ขอของฝ่ายชายเป็นที่ตกลงสำหรับฝ่ายหญิง อิสลามจึงบัญญัติให้มีการหมั้นหมาย เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการผูกมัดการสมรสระหว่างสองฝ่ายและเป็นขั้นตอนแรกสู่ประวิาว์ ดังเช่นการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ที่เคยหมั้นหมายกับท่านหญิงอาอิชะฮ์ (Ibn Hajar al-Asqalāniy, 1986: 27/7) และท่านหญิงฮัฟเศาะฮ์เนื่องจากการหมั้นหมายนั้น สามารถทำให้ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่กำลังจะเข้าประวิาว์รู้จักกันถูกต้องตามบัญญัติอิสลาม กล่าวคือสามารถเห็นรูปร่างหน้าตาและลักษณะนิสัยตามขอบเขตที่อิสลามกำหนดได้มากขึ้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในโองการ ที่ซึ่งมีความหมายครอบคลุมการหมั้นหมายของปวงบ่าว ว่า

﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْتَمْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِيمَ اللَّهِ أَنَّكُمْ سَتَذَكَّرُونََهُنَّ وَلَكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرِمُوا عُقْدَةَ الْبَيْتِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابَ أَجَلُهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ حَلِيمٌ﴾

(البقرة: 235)

ความว่า “และไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้ากล่าวเป็นนัยในการสว่ขอหญิงและสิ่งที่พวกเจ้าเก็บงำไว้ในใจของพวกเจ้า อัลลอฮ์ทรงรู้ว่าพวกเจ้าจะบอกกล่าวแก่นางให้ทราบ แต่ทว่าพวกเจ้าอย่าได้สัญญาแก่นางเป็นการลับ นอกจากพวกเจ้าจะกล่าวถ้อยคำอันดีเท่านั้นและจงอย่าปลงใจซึ่งการทำพิธีแต่งงานจนกว่าเวลาที่ถูกกำหนดไว้จะบรรลุถึงความสิ้นสุดของมัน และพึงรู้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรู้สิ่งที่อยู่ในจิตใจของพวกเจ้า พวกเจ้าจงสังวรณ

พระองค์ไว้เถิด และพึงรู้ไว้เถิดว่า อัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงภัยโทษ ผู้
ทรงหนักแน่น”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 235)

ตามหลักคำสอนอิสลามนั้น ผู้หญิงที่อยู่ในระหว่างอิดตะฮฺที่สามี่เสียชีวิตหรืออิดตะฮฺที่สามี่หย่าครั้งที่สาม (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 2004: 77) ไม่สามารถเข้ารับพิธีกรรมการสมรสใหม่ได้ ยกเว้นเวลาของอิดตะฮฺได้ล่วงผ่านตามกำหนดการตามบัญญัติ แต่ในความที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในโองการข้างต้นประจักษ์ได้ว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติการขอหมั้นหมายด้วยถ้อยคำหรือคำกล่าวของฝ่ายชายที่เป็นนัยยะในการขอฝ่ายหญิงเข้าสมรสได้ (al-Shāfi'iy, 2006: 390) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า แม้ฝ่ายหญิงบางคน ผู้ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดนั้นมีการห้ามปรามเข้าพิธีสมรสและกระทำการที่บ่งบอกถึงการสู่ขอฝ่ายหญิงสมรสอย่างชัดเจน แต่การหมั้นหมายบางกรณีดังกล่าวข้างต้นนั้นนับเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม ส่วนผู้หญิง ผู้ซึ่งมิได้มีอุปสรรคเกี่ยวกับบัญญัติศาสนาในการเข้าพิธีกรรมสมรสนั้น นับว่าเป็นหนึ่งในสิ่งบัญญัติอิสลามให้มีการหมั้นหมายก่อนเข้าพิธีการสมรส โดยบางทัศนะของนักวิชาการมุสลิมมีข้อชี้ขาดว่าการหมั้นหมายนั้นเป็นสิ่งบัญญัติที่สนับสนุนในอิสลาม (al-Qarāfiy, 1994: 191) ส่วนบางทัศนะมีข้อชี้ขาดว่าการหมั้นหมายเป็นสิ่งที่ศาสนาบัญญัติอนุมัติ (al-Zarkasiy, 1993: 143) แต่อย่างไรก็ตาม แม้การหมั้นหมายมีข้อชี้ขาดที่แตกต่างกัน แต่การปฏิบัติดังกล่าวนี้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสมรสตามแนวทางศาสนาบัญญัติและแนวทางปฏิบัติของท่านนบี ﷺ

สำหรับรูปแบบของการหมั้นหมาย อิสลามมิได้กำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินการสมรสอย่างชัดเจน เพียงแต่การหมั้นหมายนั้นคือ การที่ผู้ชายหรือผู้ปกครองของฝ่ายผู้ชายสู่ขอฝ่ายผู้หญิงเพื่อทำการสมรสด้วยการเสนอหมั้นหมายไว้ก่อน (al-Sharbiniy, 1997: 170/1) ไม่ว่าจะด้วยการกระทำหรือถ้อยคำที่บ่งบอกถึงการสู่ขอและเจตนารมณ์ (al-Hattāb al-Ru'yaniy, 2002: 25/5) คือการหมั้นหมายตามรูปแบบอิสลามแล้ว ดังนั้นรูปแบบและวิธีดำเนินการหมั้นหมายนั้นต้องขึ้นอยู่กับประเพณีของสังคมแต่ละสังคมที่ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษ อาทิเช่น มีงานเลี้ยง ของกำนัล แลกเปลี่ยนแหวน เป็นต้น ซึ่งพิธีการดังกล่าวนี้เป็นประเพณีของสังคมที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา ในแนวทางบัญญัติอิสลามนั้นมิได้มีการห้ามปรามอย่างชัดเจน เว้นแต่บางแนวทางปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา อาทิเช่น มีดนตรีประกอบงานเลี้ยง งานเลี้ยงฟุ่มเฟือย การกระทำที่เลียนแบบต่างศาสนิก เป็นต้น และมีข้อถกเถียงบางประการของนักวิชาการมุสลิม เช่น การแลกเปลี่ยนแหวนหมั้น เนื่องจากการกระทำดังกล่าวมีแหล่งที่มาจากชาวอาหรับอียิปต์สมัยอวิชชา ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับอิสลาม แต่ประการใด (Hadīl, 30 September 2015) แต่อย่างไรก็ตามแม้มีบางทัศนะนักวิชาการมุสลิมเห็นว่าเป็นการกระทำเลียนแบบชาวคัมภีร์ แต่บางทัศนะเห็นว่าเป็นการกระทำที่ส่งเสริมในเรื่องของความสัมพันธ์ด้านความรักมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องดีในศาสนาเช่นกัน

2.2.4.2 ขั้นตอนพิธีกรรมสมรส เมื่อฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงที่หมั้นหมายครบหมายกำหนดการที่จะตัดสินเพื่อเข้าพิธีสมรส ขั้นตอนพิธีกรรมสมรสก็จะเกิดขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่กำลังจะสมรส หากขั้นตอนดังกล่าวลุล่วงผ่านด้วยดี คู่สมรสระหว่างชายหญิงที่จะเข้าสมรส สามารถเป็นสามีภรรยาที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม หากขั้นตอนพิธีกรรมสมรสนั้นมิได้บรรลุผ่านตามบทบัญญัติอิสลาม พิธีกรรมการสมรสก็จะตกเป็นโมฆะหรืออาจเป็นการสมรสที่สูญเปล่าเชิงบัญญัติศาสนา ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ที่กำลังจะเข้าพิธีกรรมสมรสจำเป็นต้องให้ความสำคัญขั้นตอนพิธีกรรมการสมรส โดยขั้นตอนพิธีกรรมการสมรสที่จะบรรลุผ่านถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามประกอบด้วยดังต่อไปนี้

1 คู่สมรสต้องมีคุณสมบัติที่จะเข้าพิธีสมรสถูกต้องตามหลักศาสนา โดยเฉพาะเงื่อนไขและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรส และความสมบูรณ์ของพิธีกรรมการสมรส อาทิเช่น องค์ประกอบและเงื่อนไขของคู่สมรส เงื่อนไขของการปฏิญาณว่าด้วยการสมรส เป็นต้น

2 เมื่อคุณสมบัติข้างต้นเป็นที่ถูกต้องตามบัญญัติศาสนา ก็จะเริ่มดำเนินการขั้นตอนการกล่าวขานปฏิญาณ ในการนี้ จำเป็นต้องมีผู้เป็นบิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิงเป็นผู้ดำเนินการและริเริ่มพิธีการ หากไม่มีผู้เป็นบิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิง พิธีการสมรสดังกล่าวนับว่าเป็นพิธีการที่สูญเสียโดยปริยาย ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวเกี่ยวกับความจำเป็นต้องมีผู้เป็นบิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิงในการประกอบพิธีกรรมสมรส ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحْتُ بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا، فَكَأَنَّهَا بَاطِلٌ، فَكَأَنَّهَا بَاطِلٌ))
 ((بَاطِلٌ، فَكَأَنَّهَا بَاطِلٌ))

(أُخْرِجَهُ التِّرْمِذِيُّ، 1102:1998)

ความว่า “ผู้หญิงอื่นใดทำการนิกาห์โดยไม่ได้รับการยินยอมจากกะลีย์ การนิกาห์ของนางคือการกระทำโดยมิชอบ การนิกาห์ของนางคือการกระทำโดยมิชอบ การนิกาห์ของนางคือการกระทำโดยมิชอบ”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1998: 1102)

จากฮะดีษที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พิธีกรรมนิกาห์ของฝ่ายหญิงจะบรรลุสำเร็จได้ต้องได้รับการยินยอมจาก “วะลีย์²” หมายถึงบิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิง ดังนั้นจากความหะดีษข้างต้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ผู้หญิงไม่สามารถเข้ารับพิธีสมรสและดำเนินพิธีการสมรสด้วย

² ทั้ศัพท์มาจากภาษาอาหรับคำว่า (الوالي) แปลว่าผู้ปกครอง หมายถึงชายผู้ทรงสิทธิในการดำเนินการสมรสให้หญิงได้ปกครองของเขา

ตนเองหรือโดยไม่ได้รับการยินยอมจาก “วะลี” (Taqiyuddin al-Hisniy, 1994: 356) แต่หากบิดาหรือเป็นผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ บิดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวควรมอบหน้าที่ให้กับผู้มีความสามารถในการปฏิบัติแทน สำหรับหน้าที่ของบิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิงคือ การกล่าวศาสนบัญญัติที่เกี่ยวกับการสมรส กล่าวคือ มีการอ่านบทธรรมกล่าวด้วยการสมรส (คุตบะฮฺ) และที่สำคัญคือ คำกล่าวของบิดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงเพื่อให้ฝ่ายชายผู้ซึ่งจะสมรส กล่าวปฏิญาณยอมรับการสมรสครั้งนี้ ตั้งใจความว่า

บิดาหรือผู้ปกครองตามบัญญัติสิทธิของฝ่ายหญิง กล่าวขึ้นว่า

"ฉันนิกาค์ท่าน (ระบุชื่อเจ้าบ่าว) กับนาง (ระบุชื่อเจ้าสาว) ด้วย
สินสอดตามที่ตกลงกันไว้"

เมื่อบิดาหรือผู้ปกครองกล่าวคำเสนอจบแล้ว เจ้าบ่าวต้องกล่าวขานว่า

"ผมรับคำนิกาค์กับนาง (ระบุชื่อเจ้าสาว) ด้วยสินสอดตามที่ตกลงไว้"

หลังจากคำกล่าวข้างต้นลุล่วงผ่านไปด้วยดี พิธีการสมรสจึงนับว่าเสร็จสมบูรณ์ ทั้งคู่บ่าวสาวนับว่าเป็นสามีภรรยาที่ต้องปฏิบัติตามบัญญัติศาสนา และระหว่างนี้อิสลามส่งเสริมผู้มาร่วมงานทั้งหลายวิงวอนขอพรจากพระเจ้าเพื่อความจำเริญต่อคู่บ่าวสาว ดังการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ กล่าวขอพรจากอัลลอฮฺ ﷻ เพื่อความจำเริญต่อสาวกของท่านคือ अबد อรเราะห์มาน ลูกชายของ อาวฟฺ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวเหตุการณ์ของฮะดีษมาแล้วข้างต้น (Ibn al-Hajar al-'Asqalāniy, 1986: 130) ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((بَارَكَ اللهُ لَكَ، أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاؤِ))

(أخرجه البخاري، 1993: 4860)

ความว่า “ขออัลลอฮฺประทานความจำเริญแก่ท่าน ท่านจงจัดวะลี
มะฮฺเถิด แม้ด้วยแกะเพียงตัวเดียว”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 4860)

สำหรับคำกล่าวขอพรที่กล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของจำนวนคำกล่าวขอพรที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวต่อคู่บ่าวสาว ดังนั้น การกล่าวขอพรต่อคู่บ่าวสาวจึงถือว่าเป็นการกระทำตามข้อบัญญัติศาสนา เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำของท่านนบี ﷺ

2.2.4.3 การป่าวประกาศว่าด้วยการสมรส การป่าวประกาศว่าด้วยการสมรสหรือเป็นที่รู้จักกันในนามภาษาอาหรับว่า “วลิมะฮฺ อูร์ส” แปลภาษาไทยว่า “งานเลี้ยงสมรส” ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งและขั้นตอนสุดท้ายในพิธีกรรมสมรสที่ถูกบัญญัติไว้ในอิสลาม เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองให้กับคู่บ่าวสาวและแขกรับเชิญที่ให้เกิดมิตรภาพร่วมกันกับคู่บ่าวสาว โดยบัญญัติอิสลามว่าด้วยงานเลี้ยงสมรสนั้น มีหลักฐานจากบทฮะดีษที่ท่านนบี ﷺ กล่าวไว้ว่า

((أَوْلَمْ وَلَوْ بِشَاةٍ))

(أخرجه البخاري، 1993: 4860)

ความว่า “ ท่านจงจัดวะลีมะฮฺเถิด แม้ด้วยแกะเพียงตัวเดียว”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 4860)

จากบทเทศษ้างต้น เห็นได้ว่า ท่านนบี ﷺ ได้สั่งสาวกของท่านจัดงานเลี้ยงสมรส แม้เพียงเล็กน้อยด้วยแกะเพียงตัวเดียว ดังนั้นการจัดงานเลี้ยงจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติศาสนาว่า ด้วยพิธีกรรมการสมรส เพราะเป็นการบัญญัติจากคํากล่าวของท่านนบี ﷺ ซึ่งคํากล่าวของท่านนบี ﷺ จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของบัญญัติอิสลาม

การป่าวประกาศว่าด้วยการสมรสในสมัยของท่านนบี ﷺ เป็นการป่าวประกาศภายในชุมชนว่าเป็นคู่สามีภรรยา มีการร่วมฉลองแสดงความยินดีต่อคู่บ่าวสาวตามความเหมาะสมจากสมาชิกภายในครอบครัว เครือญาติและแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน มีการขอพรสิ่งดีๆ และความจำเริญให้คู่บ่าวสาว ตามแนวทางของท่านนบี ﷺ ดังกล่าวมาแล้ว นักวิชาการมุสลิมจึงออกกำหนดบัญญัติเดือนมุสลิม ผู้ซึ่งจะมีงานเลี้ยงสมรสให้ออกห่างจากบรรดาสิ่งขัดแย้งกับหลักคำสอนศาสนา อาทิเช่น สถานงานเลี้ยงสมรสมีการรวมกันระหว่างแขกผู้ชายกับผู้หญิง มีดนตรีบรรเลงในงานเลี้ยงและสิ่งมีนเมา เป็นต้น (Abdullah al-‘Ulwān, 1979: 101) สำหรับข้อชี้ขาดว่าด้วยงานสมรส เวลางานเลี้ยงสมรสและรายละเอียดเกี่ยวกับงานสมรสที่ถูกบัญญัติในอิสลามนั้น ผู้วิจัยจะขอกกล่าวในบทที่ 4

กระบวนการสมรสตามหลักคำสอนอิสลาม มีใช้สิ่งซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติตาม แต่ในทำนองเดียวกันก็มีใช้สิ่งง่ายตายที่จะทำการได้ตามใจชอบ เพราะอิสลามได้กำหนดขั้นตอนปฏิบัติอย่างชัดเจน หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ดำเนินตามขั้นตอนการสมรสนั้นจะตกเป็นโมฆะ เพราะเป็นพิธีกรรมที่ขัดแย้งกับหลักการสมรสตามบัญญัติอิสลาม หากกระบวนการสมรสเป็นไปตามกำหนดการที่บัญญัติอิสลามกำหนด พิธีกรรมการสมรสนั้นถือว่าถูกต้องสมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ของการสมรส ดังนั้นกระบวนการสมรสที่ถูกต้องตามบัญญัตินั้นประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้ซึ่งจะเข้าสมรส อาทิเช่น องค์ประกอบของการสมรส เจื่อนใจของผู้ซึ่งจะเข้าสมรส และสามารถประกอบพิธีกรรมการสมรสระหว่างการสมรสและหลังพิธีกรรมการสมรส

2.2.5 หลักคำสอนว่าด้วยการสมรส ในอิสลาม

อิสลามได้บัญญัติว่าด้วยการสมรส ดังอัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอาน ว่า

﴿فَأَنكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَنِّي وَتِلْكَ وَرُبِّعٌ﴾

(النساء بعض من آية: 3)

ความว่า “จงแต่งงานกับผู้ที่ดีแก่พวกเขา ในหมู่สตรี
สองคน หรือสามคน หรือสี่คน”

(ส่วนหนึ่งจากอันนินสาอ์: 3)

โองการข้างต้น ยืนยันว่า อิสลามบัญญัติการสมรส การสมรสจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง
ของนโยบายในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สูงส่งและครอบคลุมทุกด้าน (Lujnah min 'Asātidhah
Qism al-Fiqh, 2009: 29) กล่าวคือ การสมรสมิใช่เป็นเพียงแค่การระบายความต้องการทางเพศ
เท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลดีและประโยชน์นานัปการแก่ปัจเจกบุคคล และสังคม โดยเฉพาะในเรื่อง
ศาสนา ด้วยเหตุผลดังกล่าวอิสลามจึงให้ความสำคัญในเรื่องของการสมรส นักวิชาการมุสลิมแลเห็น
ความสำคัญดังกล่าว จึงนิยามความหมาย กำหนดกฎเกณฑ์ องค์ประกอบและเงื่อนไข ข้อชี้ขาดและ
อื่นๆ เป็นต้น เพื่อมุสลิมสามารถปฏิบัติตามการสมรสให้สอดคล้องและถูกต้องตามบัญญัติอิสลาม

แท้จริงอิสลาม ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการเลือกคู่สมรส ให้เลือกคู่สมรสที่ดี
ตามมุมมองอิสลาม มีรายงานหะดีษ ดังท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ))

(أخرجه مسلم، 1900: 1467)

ความว่า “โลกดุนยานี้คือ ความสุขเบื่กบาน ความ
เพลิดเพลิน และความเบื่กบาน ความเพลิดเพลินที่ดียิ่ง
ของดุนยา คือ หญิง (ภรรยา) ที่ดี”

(บันทึกโดย Muslim 1900, 1467)

จากบทหะดีษข้างต้น ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงความเพลิดเพลินที่ดียิ่งของดุนยา นั้นคือ
ผู้หญิงที่ดีสำหรับผู้ชาย ดังนั้นผู้หญิงที่ดีสำหรับผู้ชายจะไม่มีผู้ใดนอกจากภรรยา ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึง
กล่าวได้ว่า อิสลามบัญญัติให้หาคู่สมรสที่ดีทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว สำหรับคุณสมบัติของคู่สมรสที่ดีนั้น
ได้มีหลักฐานปรากฏชัดเจนในหลักคำสอนอิสลามทั้งในอัลกุรอานและหะดีษ ดังท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึง
คุณสมบัติของคู่สมรสฝ่ายหญิงที่อิสลามส่งเสริมให้เลือก ว่า

((تَنْكَحُ الْمَرْأَةَ لِأَرْبَعٍ : لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَحَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاطْفُرْ

بِذَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ))

(أخرجه البخاري، 1993: 4725)

ความว่า “สตรีจะถูกเลือกสมรสด้วยสิ่ง 4 ประการคือ ด้วยทรัพย์สิน
ของนาง ด้วยเชื้อสายวงศ์ตระกูลของนาง ด้วยความสวยงามของนาง
และด้วยศาสนาของนาง ดังนั้นจงรับเอาหญิงที่มีศาสนาเถิด มือทั้ง
สองของท่านจะประสบแต่ความดี”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1993: 4725)

หะดีษข้างต้น เป็นการบอกเล่าจากท่านนบี ﷺ ถึงผู้หญิง ผู้ซึ่งจะถูกพิจารณาเป็นภรรยาของผู้ใดผู้หนึ่งตามประเพณี (al-Nawawiy, 1974: 51/10) ซึ่งมี 4 ประการคือ วงศ์ตระกูล ทรัพย์สินเงินทอง ความสวยงามและศาสนา ทั้งนี้ จากการบอกเล่าของท่านนบี ﷺ ทั้ง 4 ประการพบว่า มีหนึ่งประการที่ท่านได้ให้ความสำคัญและแนะนำให้เลือกพิจารณา นั่นคือ “ด้วยศาสนาของนาง” ท่านนบี ﷺ ให้ความสำคัญ โดยกล่าวต่อ “ดังนั้นจงรับเอาหญิงที่มีศาสนาเถิด มือทั้งสองของท่านจะประสบแต่ความดี” ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า อิสลามมีการส่งเสริมให้ผู้ชายที่ต้องการจะสมรสเลือกผู้หญิง ผู้ซึ่งจะเป็นภรรยา เป็นคนดี ยึดมั่นและปฏิบัติตามศาสนา เพราะการได้ภรรยา ผู้ซึ่งยึดมั่นและปฏิบัติตามศาสนานั้น ก่อให้ประโยชน์กับผู้เป็นสามีและครอบครัวด้านจรรยา มารยาท ความจำเริญ และการดำรงชีวิตที่ดี และสามารถปกป้องสิ่งเลวร้ายจากครอบครัว (al-Nawawiy, 1974: 52/10) ด้วยเหตุดังกล่าว อิสลามจึงบัญญัติให้มุสลิมสมรสกับมุสลิมด้วยกัน โดยเฉพาะผู้ซึ่งยึดมั่นและปฏิบัติตามศาสนาอย่างเคร่งครัดเพื่อผลประโยชน์ทางครอบครัวและสังคมมุสลิม สังคมมุสลิมสามารถผลิตวีรบุรุษและวีรสตรีที่เก่งกาจกล้าหาญในด้านต่างๆ เพื่อความเติบโตและความเจริญของอิสลาม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ศาสนาของท่านนบี ﷺ

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มุสลิมส่วนใหญ่ได้สมรสกับมุสลิมและสร้างครอบครัวอยู่ด้วยกัน จนกลายเป็นสังคมมุสลิม ในทำนองเดียวกัน มีมุสลิมบางคนที่ได้สมรสกับต่างศาสนิกและสร้างครอบครัวอยู่ด้วยกัน ซึ่งประเด็นการสมรสกับต่างศาสนิก มิใช่เป็นประเด็นที่เพิ่งพบเห็นในปัจจุบัน แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เคยปรากฏเรื่อยมาตั้งแต่ยุคแรกของอิสลาม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจการสมรสระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิก ในบัญญัติอิสลาม พอสังเขปได้ดังต่อไปนี้

2.2.5.1 การสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวคัมภีร์

การสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวคัมภีร์ นับว่าเป็นประเพณีหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติให้แก่มุสลิม ในการนี้ ได้มีหลักคำสอนที่ชัดเจนจากอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(المائدة: 5)

ความว่า "วันนี้สิ่งดีๆ ทั้งหลายได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าแล้ว และอาหารของบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์นั้น เป็นที่อนุมัติแก่พวกเจ้าแล้ว

และอาหารของพวกเขาเจ้าก็เป็นที่ยอมรับแก่พวกเขาและบรรดาหญิง
บริสุทธิ์ ในหมู่ผู้ศรัทธาหญิง และบรรดาหญิงบริสุทธิ์ในหมู่ผู้ที่ได้รับ
คัมภีร์ก่อนจากพวกเขาเจ้าก็เป็นที่ยอมรับแก่พวกเขาด้วย เมื่อพวกเขาได้
มอบให้แก่พวกนางซึ่งมะหฺรของพวกนางในฐานะเป็นผู้แต่งงาน มิใช่
เป็นผู้กระทำการชู้ญาโดยเปิดเผย และมีไซยิดเอานางเป็นเพื่อน โดย
กระทำการลับๆ และผู้ใดปฏิเสธการศรัทธา แน่แน่นอนงานของเขาก็ไร้
ผล ขณะเดียวกันในวันปรโลกพวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน"

(อัล-มาอิดะฮฺ : 5)

จากโองการข้างต้น นักวิชาการส่วนใหญ่มีมติเห็นพ้องว่าอัลลอฮฺ ﷻ ได้อนุมัติมุสลิม
สมรสกับบรรดาหญิงบริสุทธิ์ในหมู่ผู้ที่ได้รับคัมภีร์ยุคก่อน (al-Qurtubiy, 1994: 80/3) ซึ่งหมายถึง
ผู้หญิงบริสุทธิ์จากชาวคัมภีร์อัตเตารอตและชาวคัมภีร์อัลอินญิล ชาวคัมภีร์อัตเตารอตหมายถึง ชาวยิว
ส่วนชาวคัมภีร์อัลอินญิลหมายถึง ชาวคริสต์เตียน (al-Dimyāṭiy, 1997: 344/2) ด้วยเหตุดังกล่าว จึง
มีบรรดาสาวกของนบี ﷺ บางคนได้สมรสกับชาวยิวและชาวคริสต์เตียน อาทิเช่น อศมาน ﷺ สมรสกับ
ชาวคริสต์เตียน จนกระทั่งนางเข้ารับศาสนาอิสลาม ฎอลฮะฮฺ บิน อุบัยดิลละฮฺ ﷺ สมรสกับชาวยิวใน
เมืองซาม (al-Jaṣṣās, 1994: 403/1) เป็นต้น จากการเรื่องเล่าในอัลกุรอานและการปฏิบัติของบรรดา
สาวกของนบี ﷺ กล่าวได้ว่า การสมรสระหว่างมุสลิมกับผู้หญิงบริสุทธิ์จากชาวยิวและชาวคริสต์เตียน
เป็นสิ่งอนุมัติในบัญญัติอิสลาม

ในเรื่องนี้ สำนักคิดอชชาฟีอียฺ ได้อธิบายถึงหลักพิจารณาการเป็นชาวคัมภีร์ที่ตรงตาม
หลักศาสนบัญญัติ รวมถึงการอนุมัติมุสลิมสมรสกับชาวคัมภีร์ (al-Maudūdiy, 1978: 117) โดยกล่าว
ว่า

“ถ้าหากบิดาหรือบรรพบุรุษของผู้หญิงบริสุทธิ์จากชาวคัมภีร์ เข้ารับ
ศาสนาคริสต์เตียนหรือศาสนายิว ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงพระคัมภีร์
ดั้งเดิม บิดาหรือบรรพบุรุษของผู้หญิงบริสุทธิ์ผู้นั้นนับว่าเป็นชาว
คัมภีร์ ผู้หญิงบริสุทธิ์ผู้นั้นจึงเป็นที่ยอมรับสำหรับมุสลิมในการสมรส
เพราะนางคือผู้ที่ได้รับคัมภีร์อย่างแท้จริงตามบัญญัติ แต่หากพวก
เขาเหล่านั้นเข้ารับศาสนาคริสต์เตียนหรือศาสนายิว หลังมีการ
เปลี่ยนแปลงพระคัมภีร์ดั้งเดิม ไม่นับว่าเป็นชาวคัมภีร์ ผู้หญิงบริสุทธิ์
ผู้นั้นจึงไม่เป็นที่อนุมัติสำหรับมุสลิมในการสมรส”

จากความข้างต้น พบว่า การอนุมัติสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวคัมภีร์ มีหลักพิจารณา
คือ จำเป็นต้องเป็นชาวคัมภีร์ตามบัญญัติที่แท้จริง ดังหลักพิจารณาของสำนักคิดอชชาฟีอียะฮฺข้างต้น
และเป็นผู้หญิงบริสุทธิ์ปราศจากการสมรสมาก่อน ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดว่า การสมรสระหว่างมุสลิมกับ

ชาวคัมภีร์ ในอิสลาม เป็นสิ่งอนุมัติ การอนุมัติดังกล่าว เฉพาะผู้ชายมุสลิมกับผู้หญิงชาวคัมภีร์ที่บริสุทธิ์ ปราศจากการสมรสมาก่อนเท่านั้น

2.2.5.2 การสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวต่างศาสนา

ต่างศาสนาในประเด็นนี้ หมายถึง ชาวต่างศาสนาที่นอกเหนือจากชาวคัมภีร์ อาทิเช่น ชาวพุทธ ชาวโซโรอัสเตอร์ เช่น เป็นต้น

การสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวต่างศาสนา นับว่าเป็นหลักคำสอนหนึ่งของอิสลามที่มีความสำคัญ เนื่องจากหลักฐานเกี่ยวกับการสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวต่างศาสนา สามารถพบเห็นได้จากอัลกุรอานและหะดีษอย่างชัดเจนและคำกล่าวที่เป็นไฉนยะเกี่ยวกับการสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวต่างศาสนาจากอัลลอฮ์ ﷻ และนบี ﷺ ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า

﴿وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَتَّىٰ يُوْمِنُوْا وَلَا مُمۡنِيۡنَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيۡرٌ مِّنۡ مُّشْرِكِيۡةٍ
وَلَوْۤ اَعۡجَبَتۡكُمۡ وَلَا تُنۡكِحُوۡا الْمُشۡرِكِيۡنَ حَتَّىٰ يُوْمِنُوۡا وَلَعَبۡدٌ مُّؤْمِنٌ
خَيۡرٌ مِّنۡ مُّشۡرِكٍ وَّلَوۡ اَعۡجَبَتۡكُمۡ اُوۡلٰٓئِكَ يَدْعُوۡنَ اِلَى النَّارِ وَاللّٰهُ يَدْعُوۡ
اِلَى الْجَنَّةِ وَالۡمَغۡفِرَةِ بِاِذۡنِهٖۙ وَبَيِّنُۙ اٰيٰتِهٖۙ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَذَكَّرُوۡنَ﴾

(البقرة: 221)

ความว่า “และพวกเจ้าจงอย่าแต่งงานกับหญิงมุชริก จนกว่านางจะศรัทธาและทาสหญิงที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดียิ่งกว่าหญิงที่เป็นมุชริก แม้ว่านางได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตาม และพวกเจ้าจงอย่าให้แต่งงานกับบรรดาชายมุชริกจนกว่าพวกเขาจะศรัทธา และทาสชายที่เป็นผู้ศรัทธานั้นดีกว่าชายมุชริก และแม้ว่าเขาได้ทำให้พวกเจ้าพึงใจก็ตาม คนเหล่านี้แหละจะชักชวนไปสู่ไฟนรกและอัลลอฮ์นั้นทรงเชิญชวนไปสู่สวรรค์ และไปสู่การอภัยโทษ ด้วยอนุมัติของพระองค์ และพระองค์จะทรงแจกแจงบรรดาโองการของพระองค์แก่มนุษย์ เพื่อว่าพวกเขาจะได้รำลึกกันได้”

(อัลบะเกาะเราะฮ์: 221)

จากบทโองการข้างต้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ตีความหมายจากโองการดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ท่านอัลกุฎฎีบียักกล่าวว่า ความหมายของโองการบทนี้ หมายถึง อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามปราชญ์มุสลิมสมรสกับผู้หญิงชาวมุชริกทุกคน ทุกศาสนาที่นอกเหนือจากศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักฐานดังกล่าวถูกบันทึกในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ ต่อมาสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ถูกลบบัญญัติ(นาซัค)ด้วยสุ

เราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ ที่ซึ่งกล่าวอนุมัติผู้หญิงอะฮฺลุลกิตาบเท่านั้นที่มุสลิมสามารถแต่งงานได้ (al-Qurtubiy, 1964: 235/2)

ท่านอิบน์ กุดตามะฮ์กล่าวว่า โองการดังกล่าวหมายถึงผู้ซึ่งปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย ยกเว้นอะฮฺลุลกิตาบ อาทิเช่น ผู้ซึ่งนับถือพระพุทธรูปทั้งหลาย รูปปั้น ก้อนหิน ต้นไม้ สัตว์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับมติเอกฉันท์ของบรรดานักวิชาการว่า การสมรสและเชือกสัตว์จากเขาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามสำหรับชาวมุสลิม (al-Khaṭīb al-Sharbinīy, 1994: 5/6)

ท่านซีรอซียกกล่าวว่า เป็นที่ต้องห้ามสำหรับชาวมุสลิม ในการที่จะสมรสกับผู้ปฏิเสธศรัทธาที่มีโชอะฮฺลุลกิตาบ อาทิเช่น ผู้นับถือรูปปั้นต่างๆ และมรดัดหรือผู้ซึ่งออกจากศาสนาอิสลาม(al-Shīrāziy, n.d: 4/2)

ดังนั้นจึงเป็นที่มาตติจากนักวิชาการอิสลามว่าการสมรสระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิกที่มีโชอะฮฺลุลกิตาบนั้น เป็นที่ต้องห้ามสำหรับมุสลิม ซึ่งเป็นที่ไม่ถกเถียงกันระหว่างนักวิชาการ แต่จะมีการถกเถียงกันในเรื่องประเภทของบางศาสนาเท่านั้น ว่าอยู่ในประเภทศาสนาของอะฮฺลุลกิตาบ³ หรือมุชริก อันได้แก่ ศาสนาสะมาเรีย⁴ กับศาสนาซอบิอะฮ์

นักวิชาการส่วนใหญ่มีทัศนะว่า การแต่งงานระหว่างมุสลิมกับสะมาเรียศาสนิกหรือซอบิอะฮ์ศาสนิกนั้นเป็นที่ไม่อนุมัติ (al-Shīrāziy, n.d: 4/2) เนื่องจากสะมาเรียศาสนิกเป็นผู้ซึ่งนับถือรูปปั้น ส่วนซอบิอะฮ์ศาสนิกเป็นผู้ซึ่งนับถือดวงดาว ดังนั้นเขาเหล่านั้นคือชาวมุริก ผู้ซึ่งถูกห้ามมิให้สมรสกับชาวมุสลิม

ส่วนนักวิชาการบางส่วนมีความเห็นว่าซอบิอะฮ์ศาสนิกกับสะมาเรียศาสนิกคือผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่มชาวยิวกับคริสตศาสนา ซึ่งเป็นชาวอะฮฺลุลกิตาบที่ถูกอนุมัติสมรสกับมุสลิมได้ ดังนั้นชาวซอบิอะฮ์ศาสนิกกับสะมาเรียศาสนิกจึงสามารถสมรสกับมุสลิมได้ เว้นแต่พวกเขาเหล่านั้นจะบิดเบือนและเบี่ยงเบนออกจากหลักคำสอนดั้งเดิมของอะฮฺลุลกิตาบ (al-Bujairimiy, 1995: 38/3)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าซอบิอะฮ์ศาสนิกกับสะมาเรียศาสนิกเป็นที่อนุมัติสมรสได้ เนื่องจากเขาเหล่านั้นคือชาวอะฮฺลุลกิตาบ ผู้ซึ่งถูกบัญญัติให้สมรสได้ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่หากเขาเหล่านั้นมีการขัดแย้งกับหลักคำสอนของชาวอะฮฺลุลกิตาบ เขาเหล่านั้นก็กลายเป็นชาวมุชริก ผู้ซึ่งถูกห้ามสมรสกับมุสลิม

ความจากโองการและทัศนะของนักวิชาการเป็นที่ ประจักษ์ว่า การสมรสระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิก นับว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม ในทำนองเดียวที่ทัศนะนักวิชาการมุสลิม บางส่วนเห็นพ้องกันว่า โองการแห่งนี้เป็นโองการห้ามเฉพาะการสมรสระหว่างมุสลิมกับบรรดาผู้หญิงที่ตั้งภาคี

³ อะฮฺลุลกิตาบ คือ ชาวกัมีร์

⁴ ชาวสะมาเรียเป็นชาวกัมีร์ไบเบิล ส่วนหนึ่งเป็นชาวอิสราเอล และส่วนหนึ่งเป็นคนต่างชาติศาสนาของพวกเขาผสมผสานระหว่างความเชื่อและการปฏิบัติของชาวยิวและคนนอกศาสนา

⁵ ซอบิอะฮ์ คือ ผู้นับถือดวงดาว

มิได้เกี่ยวข้องกับชาวคัมภีร์ เพราะชาวคัมภีร์ เป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม (al-Ṣābūniy, 2007: 407/2) การห้ามปรามของโองการข้างต้น ครอบคลุมถึงการสมรสระหว่างผู้ชายมุสลิมกับผู้หญิงต่างศาสนา หรือผู้หญิงมุสลิมกับผู้ชายต่างศาสนา เนื่องจากคำว่า มุชริก หมายถึง ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ หรือ เคารพสักการะเจวีด ร่วมกับการเคารพสักการะอัลลอฮ์ ในเมื่อผู้ซึ่งเคารพสักการะเจวีด ร่วมกับการ เคารพสักการะอัลลอฮ์เป็นที่ห้าม ดังนั้นผู้ซึ่งมิได้นับถืออัลลอฮ์เป็นพระเจ้านั้นก็เป็นที่ต้องห้ามโดยปริยาย เนื่องจากคำว่า “มุชริก” ยังรวมถึงผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลายที่มีได้นับถือศาสนาอิสลาม (Aliy al- Ṣābūniy, 2007: 205/1) ท่านนะวะวีย์ได้กล่าวถึงการสมรสระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนา (Mughniy al-Muhtāj, 2009: 229/3) กล่าวว่า

“ห้ามการสมรสกับผู้ซึ่งมิใช่อะฮ์ลุลกิตาบ อาทิเช่น ผู้ซึ่งเคารพ สักการะเจวีดไฟ”

จากความ การสมรสระหว่างมุสลิมกับชาวคัมภีร์เป็นสิ่งอนุมัติสำหรับมุสลิม แต่การ สมรสระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนาเป็นที่ต้องห้าม

มีนักวิชาการหลายท่านมีความเห็นว่า ความหมายของต่างศาสนาที่ไม่ใช่ชาวคัมภีร์นั้น หมายถึงผู้ซึ่งมิได้นับถือพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้า เขาเหล่านั้นนับถือสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระเจ้าหรือนับถือพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับนับถือสิ่งอื่น ๆ ที่นอกเหนือพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อาทิเช่น พระพุทธรูป ดวงดาว ไฟ เป็นต้น (Ibnu Rushdiy, 2004: 53/2) ซึ่งต่างศาสนาที่ไม่ใช่อะฮ์ลุลกิตาบ ในอัลกุรอานจะถูกบันทึกด้วยคำว่า “المشركه” คือ ผู้ไม่ยอมรับและผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

แท้จริงโองการดังกล่าวลงมาเพื่อตอบคำถามจากเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นกับสาวก คนหนึ่งที่มีชื่อว่า มัรซิด อัลมะนะวี๊ หลังจากที่ท่านนบี ﷺ ได้ส่งมัรซิด อัลมะนะวี๊ไปมกเกฮ์ เพื่อ ทำหน้าที่หาทางนำเอาพี่น้องมุสลิมที่อ่อนแอ ผู้ซึ่งตกค้างอยู่ในมกเกฮ์ อพยพออกไปมะดีนะฮ์ เมื่อมัรซิด ไปถึงมกเกฮ์ บังเอิญไปพบกับหญิงสาวคนหนึ่ง ผู้ซึ่งเป็นชาวมุชริก มีสิริโฉมงดงามและเป็นผู้ดีมีฐานะ ที่ร่ำรวย (al-Suyūṭiy, 2008: 40) ในการนี้ ผู้หญิงชาวมุชริกดังกล่าวได้ขอสมรสกับมัรซิด แต่ด้วยความ ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ มุรซิดได้ปฏิเสธการสว่ขอ ต่อมาด้วยความพยายามของฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิง พยายามติดต่อขอสมรสด้วย จนกระทั่งมัรซิดตกลงด้วย แต่ต้องให้ท่านนบี ﷺ รับทราบและเป็นที่ ยอมรับจากท่านเสียก่อน เมื่อมัรซิดเดินทางกลับมะดีนะฮ์ ได้นำเรื่องดังกล่าวมาปรึกษาหารือกับท่านนบี ﷻ เพื่อความเห็นชอบและการตัดสินจากท่าน ﷺ ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ จึงประทาน โองการลงมา ซึ่งนับว่าเป็นโองการของเหตุการณ์นี้โดยเฉพาะ (al-Bughawiy, 2002: 125/1)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ศาสนบัญญัติอิสลาม ให้ผู้ชายทำการสมรสกับผู้หญิงที่ยึดมั่นและ เคารพศรัทธาในศาสนา เป็นผู้ซึ่งมีจรรยาบรรณดี ประพฤติดี ดังเคยกล่าวไว้ในหะดีษข้างต้น ในทำนอง เดียวกัน ผู้หญิงก็ควรจะต้องเลือกผู้ชายที่ยึดมั่นและปฏิบัติในศาสนา มีจรรยาบรรณดี นับว่าเป็นผู้ซึ่ง สอดคล้องกับศาสนาของท่านนบี ﷺ กล่าวเกี่ยวกับผู้ชาย ผู้ซึ่งจะขอผู้หญิงเพื่อทำการสมรส ว่า

((إِذَا جَاءَ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلِقَهُ فَأَنْكِحُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي
الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ))

(أخرجه الترمذي، 1998: 1084)

“เมื่อมีคนที่ท่านพอใจในศาสนาของเขาและมารยาทของเขา มาหา
พวกท่าน (มาสู่ของบุตรของท่าน) ก็จงให้เขาสมรสกับบุตรนั้น
เสียเถิด หากพวกท่านปฏิเสธที่จะกระทำ ก็จะมีพินนะฮ์ (ความ
วุ่นวาย) เกิดขึ้นบนหน้าแผ่นดินนี้ และจะมีความเสียหายเกิดขึ้น
อย่างใหญ่หลวง”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1998: 1084)

การที่ท่านนบี ﷺ ส่งเสริมให้เลือกคู่สมรสที่ยึดมั่นศาสนานั้น เพื่อจะให้มุสลิมมีทายาท
สืบตระกูลที่ดีและเข้าสู่สังคมมุสลิมที่ถูกต้องตามแนวทางศาสนา ซึ่งการที่จะมีทายาทที่ดีนั้น ส่วนหนึ่ง
เกิดมาจากการที่มีสามีภรรยาที่ดี เข้าใจและยึดมั่นศาสนาเป็นหลัก ดังนั้นสำหรับมุสลิมที่ได้ยึดมั่น
ศาสนาอย่างเคร่งครัดนั้น ท่านนบี ﷺ มิได้ส่งเสริมให้สมรสกับต่างศาสนิก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 3

การจัดเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮฺ) ในอิสลาม

อาหารและเครื่องดื่ม ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์ มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ด้วยความสำคัญดังกล่าวมนุษย์จึงนำอาหารและเครื่องดื่มเป็นสื่อกลางในการให้ความสำคัญกับมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งหลักการให้ความสำคัญดังกล่าวมิใช่เป็นเพียงแบบอย่างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น แต่เป็นแบบอย่างการให้ความสำคัญระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ อัลกุรอานให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อทดสอบความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ เช่นกรณีกอบิลและฮาบิล ทั้งสองผู้ซึ่งเป็นลูกชายของนบีอาดัม عليه السلام ดังนั้น อาหารและเครื่องดื่มนอกจากเป็นสิ่งเคียงคู่กับผู้คนในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญต่อผู้คนในสังคมอีกด้วย อาทิเช่น แสดงถึงการให้เกียรติต่อผู้คน การแสดงถึงความยินดี ความเศร้าโศก เป็นต้น โดยเจ้าบ้านหรือเจ้าภาพเป็นผู้จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไว้ตามความเหมาะสม จนกลายเป็นที่มาของ “การจัดเลี้ยง”

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเลี้ยงสมรส

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยง

3.1.1.1 การจัดงานเลี้ยง ในมุมมองนักวิชาการมุสลิม

“การจัดเลี้ยง”มิได้เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันเท่านั้น แต่มีมาตั้งแต่สมัยอวิชาของชาวอาหรับ จนกระทั่งศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาทในสังคม โดยอิสลามแลเห็นความสำคัญดังกล่าวต่อสังคมอาหรับ จึงทำให้ “การจัดเลี้ยง” เป็นสิ่งที่อนุมัติตามบัญญัติอิสลาม (al-Sharbīniy, 2009: 245/3)

นักวิชาการมุสลิมหลายคนในหลายสำนักคิดได้จำกัดความหมายของ “การจัดเลี้ยง” ตามความหมายเชิงวิชาการอิสลาม ซึ่งความหมายของนักวิชาการหลายคนในแต่ละสำนักคิด มิได้มีความแตกต่างกันมากนัก ดังต่อไปนี้

นักวิชาการฟิกฮ์ส่วนใหญ่ อาทิเช่น อัลฮะนะฟียะฮ์ อัลมาลิกียะฮ์ อัชชาฟีอียะฮ์ ได้จำกัดความหมายของงานเลี้ยง (‘Ismā’il, 2008: 4) โดยกล่าวว่า

“งานเลี้ยง คือ การจัดเตรียมอาหารเฉพาะงานสมรส มิได้หมายถึง
อย่างอื่นใด

อัครัตร์tir กล่าวว่

“งานเลี้ยง คือ การจัดเลี้ยงเฉพาะการสมรส”

อิบน์ กุดตามะฮฺ กล่าวว่า

“งานเลี้ยง คือ ชื่อสำหรับอาหารที่เตรียมไว้เลี้ยงในงาน
สมรสเท่านั้น”

โดยนักวิชาการฟิกฮส่วนใหญ่ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วะลียมะฮฺ” พวกเขาหมายถึงงาน
เลี้ยงสมรส โดยมิได้มีความหมายถึงงานเลี้ยงอื่นใดทั้งสิ้น

สำหรับนักวิชาการฟิกฮบางส่วนจากอัลฮะนะฟียะฮฺ อัชชาฟีอียะฮฺ และฮะนาบิละฮฺ
ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า “งานเลี้ยง” (al-Sharbīniy, 2009: 244/3) ว่าเป็น

“การจัดเตรียมอาหารเพื่องานสังสรรค์ รื่นเริงทุกประเภท เมื่อ
กล่าวถึงงานเลี้ยง ส่วนใหญ่จะรู้จักงานเลี้ยงสมรส และวาระอื่นๆ
บางวาระที่มีการจัดเลี้ยงในลักษณะเฉพาะ”

จากการจำกัดความของนักวิชาการฟิกฮบางส่วนพบว่า เมื่อกล่าวถึง “วะลียมะฮฺ”
ส่วนใหญ่จะรู้จักกันว่าเป็นงานเลี้ยงสมรส แต่ก็มีบางงานเลี้ยง ที่มีได้มีความหมาย “งานเลี้ยงสมรส” แต่
เป็นงานเฉพาะที่ผู้คนในบริบทพื้นที่เข้าใจกัน

คำจำกัดความว่า “งานเลี้ยง” ในทัศนะของนักวิชาการมุสลิม จึงแบ่งออกเป็น 2
ประเภท ประเภทแรก เมื่อกล่าวถึง “งานเลี้ยง” ผู้คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า เป็นงานเลี้ยงสมรส ทั้งนี้ คำ
จำกัดความประเภทแรกสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการฟิกฮและนักภาษาศาสตร์ (‘Ismā’il,
2008: 5) สำหรับคำจำกัดความประเภทที่สองคือ ทุกๆ การจัดเตรียมอาหารเพื่อแขกที่รับเชิญ ไม่ว่าจะ
งานเลี้ยงสมรส งานเลี้ยงเข้าสู่ันต์ เป็นต้น (Fatīmah, n.d: 6) ล้วนถือว่าเป็นงานเลี้ยง ดังนั้น คำจำกัด
ความประเภทที่สอง มิได้จำกัดเฉพาะงานเลี้ยงสมรสแต่ครอบคลุมทุกๆ งานเลี้ยง

เนื่องจากงานเลี้ยง เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
สอดคล้องกับหลักคำสอนอิสลาม ที่ส่งเสริมการกระทำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมุสลิม ดังหะ
ดิษเกี่ยวกับคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ที่กล่าวว่า

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ
قَالَ تَطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ))
(أخرجه البخاري، 12:1993)

ความว่า “ความว่า จากอับดุลเลาะฮฺ บิน อุมร์ ﷺ กล่าวว่า มีผู้ชายผู้
หนึ่งได้ซักถามท่านนบี ﷺ ว่า ในหลักคำสอนอิสลาม มีสิ่งใดเป็นสิ่งที่
ดีที่สุด? ท่านตอบว่า ได้แก่ การที่ท่านให้อาหารแก่ผู้อื่น และการที่
ท่านกล่าวความสวัสดีภาพ (สลาม) แก่ผู้ที่ท่านรู้จักและผู้ที่ไม่
รู้จัก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 12)

ความจากหะดีษ เป็นที่ประจักษ์ว่า การให้อาหารหรือเครื่องดื่มเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำดีตามหลักคำสอนอิสลาม ดังนั้น การจัดงานเลี้ยงที่ประกอบด้วยอาหารและเครื่องดื่มจึงเป็นสิ่งที่ดีมาจากหลักคำสอน ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดงานเลี้ยงของมุสลิม ถือว่าเป็นการกระทำที่อนุวัติและส่งเสริมในอิสลาม (al-Sharbīniy, 2009: 299/3) ไม่ว่าจะป็นงานเลี้ยงที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุแห่งความสุข (al-Mardawiy, n.d: 315/8) หรือไม่มีสาเหตุใดๆ ในการกระทำ ในการนี้ได้มีนักวิชาการมุสลิมบางคน รวบรวมชื่อการจัดงานเลี้ยงของชาวมุสลิม ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้ (al-Sharbīniy, 2009: 299/3)

3.1.1.2 ประเภทงานเลี้ยง ในอิสลาม

การจัดงานเลี้ยงถือว่าการกระทำสิ่งที่ดี เป็นการบริจาคทาน นอกจากนี้ ผู้คนสามารถพบปะ รวมตัวกัน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนับว่าเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้มุสลิมส่วนใหญ่จึงมีการจัดงานเลี้ยง โยดประเภทของงานเลี้ยงที่มุสลิมส่วนใหญ่ปฏิบัติทำมีดังนี้

1. วะลีมะฮฺ อูรส์ คือ อาหารที่จัดขึ้นเฉพาะเพื่อเลี้ยงในงานการสมรส เป็นการฉลองแสดงความยินดีให้กับคู่บ่าวสาว
2. วะลีมะฮฺ อัลอะกีเกะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยเด็กแรกเกิด โดยตามบัญญัติศาสนา งานเลี้ยงอัลอะกีเกะฮฺ จะเกิดขึ้นได้ภายในวันที่ 7 ของเด็กแรกเกิดเป็นต้นไป
3. วะลีมะฮฺ อัลคุรศ์ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นระหว่างนิฟาส(เลือดหลังคลอดบุตร หรือน้ำคาวปลา) มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงจากการปราศจากเลือดนิฟาสหลังการคลอด
4. วะลีมะฮฺ อันนะกีอะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการเดินทาง ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องการเดินทางมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการเดินทาง และเป็นการขอขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ^ﷻ ที่ให้ความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการเดินทางจากกลับ
5. วะลีมะฮฺ อัลวะกีเราะฮฺ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องจากการสร้างบ้านใหม่ หลังจากเสร็จสิ้นการสร้างบ้านใหม่ เจ้าบ้านจะมีการจัดเตรียมอาหาร และเชิญแขกมาร่วมรับประทาน
6. วะลีมะฮฺ อัลอิฮฺซาร์คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการเข้าสู่สู่นัต โดยมีนักวิชาการบางกลุ่ม มีความเห็นว่า สิ่งที่ถูกบัญญัติในการส่งเสริมจัดเตรียมนั้น มีไว้สำหรับ การเข้าสู่สู่นัตของผู้ชาย มีใช้สำหรับผู้หญิง
7. วะลีมะฮฺ อัลวะฎีมะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยความเคราะห์ร้าย อาทิ เช่น การสูญเสียชีวิต หรือการสูญเสียสิ่งอื่นใดก็ตาม

8. ะลิมะฮฺ มะอะดุกะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้น โดยมีได้มีสาเหตุใดๆ เฉพาะเจาะจงในการจัดเตรียม เมื่อผู้ใดต้องการทำอาหาร อันเนื่องการได้รับเงินตอบแทนจากการทำงานหรืออะไรก็ตาม เจ้าภาพเลี้ยงอาหารก็จะชวนบรรดาพี่น้อง ญาติๆ มิตรสหาย หรือเพื่อนบ้าน มาร่วมกันทานอาหาร

สำหรับรายชื่องานเลี้ยงที่รวบรวมมาข้างต้น พบว่า อาหารงานเลี้ยงที่กล่าวมาส่วนใหญ่ จัดขึ้นด้วยสาเหตุแห่งความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷺ กล่าวคือ มาจากการได้รับความสุขของผู้คน แต่ก็มีบางงานเลี้ยงที่จัดขึ้น มิได้เกิดมาจากความสุข แต่เกิดจากความทุกข์ อันได้แก่ “อัลวะฎีมะฮฺ” ซึ่ง นักวิชาการบางกลุ่มเห็นว่า การจัดงานเลี้ยง เกิดขึ้นเนื่องจากความสุขนั้น พิจารณาเห็นว่า “อัลวะฎีมะฮฺ” มิได้จัดอยู่ในกลุ่มรายชื่องานเลี้ยง เพราะ เพราะมิได้เกิดมาจากความสุขแต่เกิดมาจากความทุกข์ (al-Sharbīniy, 2009: 299/3)

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่ พิจารณาว่า “อัลวะฎีมะฮฺ” เป็นส่วนหนึ่งของ งานเลี้ยงในกลุ่มของงานเลี้ยงทั้งหมดที่กล่าวมาทั้ง 8 ประเภท ในกรณีนี้ ยังมีนักวิชาการบางกลุ่มได้เสริม ชื่องานเลี้ยงอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งได้แก่ “วะลิมะฮฺอัลฮิชาฎ” คือ งานเลี้ยงที่จัดเตรียมขึ้นเพื่อผู้ซึ่ง ท่องจำอัลกุรอานโดยเฉพาะ เวลาแห่งการจัดทำงานเลี้ยงนั้นจะแตกต่างกันตามความสะดวกและสมัคร ใจของแต่ละบุคคล บางคนจัดทำช่วงระหว่างกำลังท่องจำอัลกุรอาน บางคนจัดทำภายหลังเสร็จสิ้นการ ภารกิจท่องจำอัลกุรอานทั้งหมด (Ibn Kathīr, 1981: 560/1) เป็นต้น

การจัดงานเลี้ยงที่กล่าวมาข้างต้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีข้อบัญญัติในอิสลามตามมติของ นักวิชาการส่วนใหญ่ บางคนเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีข้อบัญญัติที่ส่งเสริม แต่บางคนเห็นว่าเป็นสิ่งอนุมัติใน อิสลาม

3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลิมะฮฺ อูร์ส) ในอิสลาม

วะลิมะฮฺ อูร์ส หรืองานเลี้ยงสมรส เป็นงานเลี้ยงหนึ่งที่ผู้คนส่วนใหญ่จะจัดเตรียม อาหารขึ้นเลี้ยงเฉพาะในวาระการสมรสของคู่บ่าวสาว โดยจะมีแขกมารับประทานอาหารร่วมกัน ใน มุมมองอิสลาม “วะลิมะฮฺ อูร์ส” ถือว่าเป็นงานเลี้ยงหนึ่งที่ถูกบัญญัติในหลักคำสอนศาสนาอิสลาม เพื่อมุสลิมร่วมกันแสดงความยินดีในคืนและวันแห่งความสุขท่ามกลางเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง ตลอดจน เพื่อนบ้าน ดังเช่นการกระทำในสมัยของท่านนบี ﷺ และบรรดาสาวก ดังหะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย์ เกี่ยวกับงานสมรส ซึ่งท่านนบี ﷺ ได้จัดให้แก่สาวกท่านหนึ่งว่า

((أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا بَزَيَّتْ بِنْتُ

جَحْشٍ))

(البخاري، 1993: 5267)

ความว่า “ท่านนบี ﷺ ได้จัดงานเลี้ยงสมรสของไซนับ ลูกสาว ของญัฮษฺ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993:5267)

จากหะดีษข้างต้น พบว่า ท่านนบี ﷺ ให้ความสำคัญกับงานเลี้ยงสมรส ทั้งนี้ นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่แลเห็นความสำคัญของ “วะลียะมะฮฺ อูร์ส” จึงได้กำหนดนิยามความหมายวะลียะฮฺ อูร์ส เวลาการจัดงานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวะลียะฮฺ อูร์ส ดังต่อไปนี้

ในหนังสือ al-Hāwiy al-Kabir กล่าวถึงความหมายของวะลียะมะฮฺ อูร์ส(al-Māwardiy, 2009: 15) ว่า

“วะลียะมะฮฺ อูร์ส คืออาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการสมรสของคู่บ่าวสาว หลังจากพิธีการการทำสนธิสัญญาว่าด้วยการสมรส (อักด์) ซึ่งเป็นการแสดงการขอขอบพระคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการมอบความโปรดปรานด้านการสมรสให้แก่ตน”

มุฮัมมัด อัตตุwayjiriy ให้ความหมายของวะลียะมะฮฺ อูร์ส (al-Tuwayjiriy, 2010: 819) ว่า

“วะลียะฮฺ อูร์ส คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเฉพาะเนื่องด้วยการรวมตัวของคู่สมรส”

นักวิชาการร่วมสมัย (Nipan, 1999: 82) กล่าวว่า

“วะลียะฮฺ อูร์ส คือ การเฉลิมฉลองของคู่บ่าวสาว เพื่อเป็นการรำลึกการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในความโปรดปรานของพระองค์ โดยมีการเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนๆ ตลอดจนชาวบ้านภายในชุมชน เพื่อมาร่วมกันเป็นสักขีพยานและแสดงความยินดีให้กับคู่บ่าวสาว ซึ่งวะลียะมะฮฺ อูร์ส นับได้ว่า เป็นการประกาศให้ผู้คนภายในชุมชนได้ทราบถึงการมีคู่สมรสและครอบครัวใหม่อย่างเป็นทางการแล้ว”

จากแนวคิดของนักวิชาการมุสลิมที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า งานวะลียะมะฮฺ อูร์ส คืองานที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการสมรสของคู่บ่าวสาว เป็นการเฉลิมฉลองให้กับคู่บ่าวสาว ทั้งนี้ เจ้าภาพหรือฝ่ายจัดเตรียมงานเลี้ยงจะเชิญผู้คนภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง สหาย เพื่อนบ้าน ตลอดจนชาวบ้านภายในชุมชนหรือผู้คนที่รู้จักต่างพื้นที่ต่างๆ

3.1.3 รูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลียะมะฮฺ อูร์ส) ตามแนวทางอิสลาม

แท้จริง อิสลามมิได้กำหนดรูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรสอย่างชัดเจน มุสลิมสามารถจัดงานเลี้ยงสมรสได้อย่างอิสระ ตราบใดการจัดงานเลี้ยงสมรสของผู้นั้นมิได้มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามหลักคำสอนอิสลาม แต่เนื่องด้วยอิสลามมีหลักคำสอนที่สมบูรณ์และครอบคลุมในทุกๆด้านของการดำรงชีวิต และยังมีแบบอย่างจากการปฏิบัติ และวาจาของท่านนบี ﷺ ที่ชัดเจน ทำให้มุสลิมเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นทุกๆคำพูดที่มาจากท่านนบี ﷺ ย่อมเป็น

แบบอย่างที่ควรปฏิบัติตาม เช่นการจัดงานเลี้ยงสมรสที่มีรูปแบบการดำเนินการตามหลักคำสอนอิสลาม และแบบอย่างของท่านนบี ﷺ ดังต่อไปนี้

3.1.3.1 เวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลิมะฮฺ อูรฺส)

ตามประเพณีทั่วไปในพื้นที่ต่างๆ เวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรส สามารถแบ่งออกเป็น 2 เวลา ได้แก่ ภายหลังกุ้สมรสมีเพศสัมพันธ์หรือภายหลังจากส่งกุ้สมรสเข้าเรือนหอ และก่อนกุ้สมรสมีเพศสัมพันธ์หรือก่อนส่งกุ้สมรสเข้าเรือนหอ สำหรับงานเลี้ยงสมรสที่ถูกบัญญัตินั้น ได้มีนักวิชาการมุสลิมหลายท่านหลายทัศนะแสดงความคิดเห็นถึงเวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ถูกบัญญัติ ดังต่อไปนี้

นักวิชาการส่วนใหญ่ อาทิเช่น อัลฮะนะฟียะฮฺ อัลมาลิกียะฮฺ อัชชาฟีอียะฮฺ มีทัศนะว่า เวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ควรสนับสนุนนั้น เป็นช่วงเวลาหลังจากกุ้สมรสได้มีเพศสัมพันธ์หรือภายหลังกส่งเรือนหอ เนื่องจากเวลาดังกล่าวเป็นการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ กล่าวคือ ท่านนบี ﷺ มิเคยจัดงานเลี้ยงสมรสของตัวเองยกเว้นภายหลังจากท่าน ﷺ เข้าเรือนหอแล้ว (al-Dasuqi, n.d: 336/2) จึงมีการจัดงานเลี้ยง แต่สำหรับบางทัศนะของนักวิชาการมุสลิม มีความเห็นว่า เวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ควรสนับสนุนนั้น เป็นช่วงเวลาระหว่างการทำสนธิสัญญาว่าด้วยการสมรส (al-Sharbinii, 2009: 245/3)

จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้น จะเห็นได้ว่าเวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติเช่นกัน โดยนักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ถูกบัญญัตินั้น เป็นช่วงเวลาหลังจากคู่บ่าวสาวมีเพศสัมพันธ์หรือส่งคู่บ่าวสาวเข้าเรือนหอ เพราะงานเลี้ยงสมรสเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการแสดงถึงความสุข ความปลาบปลื้มยินดีของคู่บ่าวสาวและแสดงถึงการขอบคุณในความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจัดงานเลี้ยงขึ้นมา สำหรับบางทัศนะที่เห็นว่าเวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ควรสนับสนุนนั้น เป็นช่วงเวลาระหว่างการทำสนธิสัญญาว่าด้วยการสมรส เนื่องจากเวลาของงานสมรสนั้นยาวนาน ซึ่งเวลาของงานสมรสนับตั้งแต่พิธีกรรมการทำสนธิสัญญาว่าสมรส จนกระทั่งสิ้นสุดวันของงานสมรส ดังนั้นจึงสามารถจัดงานสมรสตั้งแต่ช่วงเวลาพิธีกรรมสนธิสัญญาว่าด้วยการสมรสจนกระทั่งสิ้นสุดวันของแห่งการสมรส

ผู้ซึ่งปรารถนาที่จะจัดงานสมรสให้ยาวนานถึงสามวันหลังจากคู่บ่าวสาวมีเพศสัมพันธ์ หากผู้จัดงานมีความสะดวกในด้านต่างๆ เนื่องจากการกระทำดังกล่าว นับว่าเป็นแบบอย่างจากท่านนบี ﷺ เช่นกัน เพราะท่านนบี ﷺ เคยจัดงานสมรสของ เคาะฟิยะฮฺ เป็นเวลาสามวัน (‘Ulwān, 1979: 101)

3.1.3.2 อาหาร ในการจัดงานเลี้ยงสมรส

งานเลี้ยงสมรสส่วนใหญ่จะมีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มเป็นหลัก ทั้งนี้ อาหารและเครื่องดื่มส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันตามสภาพความมั่งมี ความสะดวกและบริบทพื้นที่ในแต่ละพื้นที่ แต่สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่ง ที่ซึ่งนับว่ามีความละม้ายคล้ายคลึงกันทั่วไป ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ส่วนไหนของประเทศ แต่ความคล้ายคลึงกันก็ยังคงประจักษ์ให้เห็นกันอย่างชัดเจน นั่นคือ วัตถุประสงค์หลักที่ใช้ในการจัดเตรียม

อาหารในวันงานสมรส กล่าวคือ เนื้อสัตว์ แม้ว่าวัตถุดิบต่างๆ หรือแม้แต่รสชาติอาหารในแต่ละบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันตามสภาพและปัจจัยต่างๆ แต่ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักที่จะนำเนื้อสัตว์มาเป็นวัตถุดิบหลักในประกอบอาหารในการจัดงานเลี้ยงสมรส ดังนั้น เนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบยอดนิยมของผู้คนในการจัดเตรียมอาหาร นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อผู้จัดเตรียมอาหาร ด้วยเหตุนี้ เนื้อสัตว์จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในงานเลี้ยงสมรสของผู้คนตามหลักคำสอนของอิสลาม (’Ismā’īl, 2008: 7) นักวิชาการมุสลิมให้ความสำคัญกับอาหารที่จะเตรียมขึ้นในงานสมรส จึงกำหนดบัญญัติเกี่ยวกับการกินในงานเลี้ยงสมรส ดังต่อไปนี้

นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า เนื้อสัตว์ เป็นวัตถุดิบหลักในการทำอาหารเนื่องในงานเลี้ยงสมรส เนื่องจากท่านนบี ﷺ เคยปฏิบัติและสั่งสอนสาวกของท่าน ดังรายงานจากสาวกของท่าน ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((أَوْلِمَ وَكَوَّ بِشَاؤِ))

(أُخْرِجَهُ مُسْلِمًا، 1900 : 2648)

ความว่า “เจ้าจงจัดงานเลี้ยง มั่นด้วยแกะเพียงตัวเดียว”

(บันทึกโดย Muslim, 1990: 2648)

จากการบันทึกษะดิษข้างต้น ประจักษ์ได้ว่า อิสลามบัญญัติให้เนื้อแกะ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมในการประกอบอาหารเนื่องด้วยงานเลี้ยงสมรส โดยบัญญัติดังกล่าวสามารถเข้าใจได้จากการกล่าวของท่านนบี ﷺ คือ ((أَوْلِمَ وَكَوَّ بِشَاؤِ)) ความว่า “มั่นด้วยแกะเพียงตัวเดียว” ในที่นี้คือ เนื้อแกะ ดังนั้นสิ่งที่ได้รับประโยชน์จากษะดิษคือ ให้จัดงานเลี้ยงสมรส มั่นด้วยเนื้อแกะเพียงตัวเดียว แต่หากเป็นเนื้อแกะที่หลายตัว ยิ่งเป็นการที่ดี ดังนั้น ไม่ว่าเนื้อสัตว์ที่น้อยนิดหรือมากกว่า เนื้อแกะจึงเป็นสิ่งบัญญัติ โดยเป็นการส่งเสริมในอิสลาม (al-Sharbīniy, 2009: 245/3)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้เนื้อแกะเป็นสิ่งบัญญัติในงานเลี้ยงสมรส แต่เชื่อว่าเนื้อแกะคือเงื่อนไขหลักในการจัดงานเลี้ยงสมรส เพราะการประกอบอาหารในงานเลี้ยงสมรส สามารถประกอบอาหารได้หลายประเภทหลายชนิดจากเมนูตาอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกอนุมัติ เนื่องจากการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ในบางครั้ง บ่งบอกถึงการอนุมัติประกอบอาหารในงานเลี้ยงสมรสที่ปราศจากเนื้อแกะ แต่เป็นอาหารและเครื่องดื่มต่างๆที่เป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม (al-Shīrāziy, 1983: 168) อาทิเช่น เนื้อสัตว์ต่างๆ อินทผาลัม องุ่น ขนมปัง และอื่นๆ เป็นต้น

คำกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น อิสลามบัญญัติ เนื้อแกะให้เป็นสิ่งที่ส่งเสริมในการทำเป็นอาหารเนื่องด้วยงานเลี้ยงสมรส เนื่องท่านนบี ﷺ เคยปฏิบัติและสั่งบรรดาสาวกให้นำเนื้อแกะมา

ประกอบอาหารในงานเลี้ยงสมรสตั้งหะดีษที่กล่าวมาข้างต้น แต่ในบางครั้งท่านนบี ﷺ จัดงานเลี้ยงสมรสโดยปราศจากเนื้อแกะ แต่เป็นอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ที่สามารถจัดหาได้

จากการค้ำถั่วและการปฏิบัติของท่านนบีในการจัดเตรียมอาหารเนื่องงานเลี้ยงสมรส สามารถพิจารณาได้ว่า หากผู้ใด ผู้ซึ่งต้องการจัดงานเลี้ยงสมรส มีความสามารถ ความสะดวก และไม่เป็นการยากลำบากในการจัดงานเลี้ยงสมรส อิสลามส่งเสริมให้ประกอบอาหารด้วยเนื้อแกะ แต่หากผู้ใดไม่มีความสะดวก และเป็นการยากลำบาก อิสลามอนุมัติให้ประกอบอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ที่สามารถจัดหาได้โดยปราศจากเนื้อแกะ (‘Ulwān, 1979: 101)

3.1.3.3 บัญญัติว่าด้วยสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส

สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการจัดงานเลี้ยงสมรส งานเลี้ยงที่ถูกบัญญัติในอิสลาม ด้วยเหตุนี้ สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ในโองการตอนหนึ่งของอัลกุรอาน กล่าวถึงสถานที่ ซึ่งครอบคลุมทั้งสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสและสถานที่ต่างๆ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا بُيُوْتَ النَّبِيِّ اِلَّا اَنْ يُدْعَٓى لَكُمْ اِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَّظِيْرٍۢ اِنَّهٗ وَلَكِنْ اِذَا دُعِيْتُمْ فَاَدْخُلُوْا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوْا ﴿

(الحجرات بعض من آية: 53)

ความว่า “โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย พวกเจ้าอย่าได้เข้าไปในบ้านทั้งหลายของนบี เว้นแต่จะเป็นที่อนุมัติแก่พวกเจ้า เพื่อรับประทานอาหารโดยมิต้องคอยการปรุงอาหารให้สุกเสียก่อน แต่เมื่อพวกเจ้าได้รับเชิญก็จงเข้าไป ครั้นเมื่อพวกเจ้ารับประทานเสร็จแล้ว ก็จงแยกย้ายกันออกไป”

(อัลสุอูร่อตส่วนหนึ่งจากโองการ : 53)

โองการข้างต้น เป็นการห้ามปรามผู้คนทั่วไปในการเข้าบ้านของท่านนบี ﷺ โดยมีได้ อนุญาต และรับประทานอาหารโดยมิได้รับเชิญ การห้ามปรามดังกล่าว มิใช่เพียงแค่ข้อชี้ขาดระหว่างผู้กระทำการดังกล่าวกับบ้านของท่านนบี ﷺ เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงบ้านและอาหารของผู้คนทั่วไป ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างโองการแห่งนี้กับการบัญญัติว่าด้วยสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสคือ สถานที่และอาหารงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นสถานที่และทรัพย์สินส่วนบุคคล ดังนั้นหากผู้ใดมิได้ถูกเชิญมาร่วมงานเลี้ยง ผู้นั้นก็เป็นที่ต้องห้ามเข้าสถานที่จัดงานเลี้ยงและห้ามรับประทานอาหาร (al-ṣābūniy, 2007: 254/2) แต่เมื่อผู้ใดที่ถูกเชิญเข้าร่วมงานเลี้ยง สถานที่จัดงานเลี้ยงและอาหารดังกล่าว เป็นที่อนุญาต

สำหรับผู้นั้น ทั้งนี้ นักวิชาการมุสลิมได้เห็นถึงความสำคัญของสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส จึงกำหนดมารยาทและสิ่งที่ห้ามของมุสลิม ในสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส โดยผู้วิจัยขอกล่าวมาพอสังเขป คือ

1. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องมีการแบ่งสถานที่ระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง กล่าวคือ สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่ปะปนกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง

2. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสปราศจากเครื่องเสียงดนตรีหรือความบันเทิงที่ห้ามในอิสลาม ยกเว้นความบันเทิงที่อนุญาติ อาทิเช่น การร้องอนาซิด เสียงอัลกุรอาน เสียงกลอง เพราะการตีกลองในงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นสิ่งบัญญัติในอิสลาม (Muhammad 'Abduh, 2002: 110)

3. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องปราศจากสิ่งเลียนแบบของชาวต่างศาสนา ตลอดจนสิ่งห้ามปรามในอิสลาม อาทิเช่น การพูดเท็จ การโอ้อวด การนิทรา การพนัน สิ่งมีนเมา เป็นต้น ('Ulwān, 1979: 101)

4. เมื่อเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ควรออกจากที่นั่งหรือสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสอย่างไม่รอช้า เนื่องจากการนั่งอยู่ภายหลังจากเสร็จสิ้นการรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ทำให้ผู้จัดงานเกิดความลำบากทั้งกายและใจ ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิใช่มารยาทของมุสลิม แต่หากเป็นความสมัครใจของเจ้าของงาน ไม่เป็นการใดในการนั่งอยู่ แต่มิได้เป็นการส่งเสริมในอิสลาม (al-ṣābūniy, 2007: 255/2)

5. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่ห่างไกลเกินความสามารถของผู้ถูกรับเชิญจะเดินทางไปร่วมงาน

6. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่เป็นที่อันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สินเงินทอง สมองความคิด เป็นต้น ('Ismā'īl, 2008: 268)

7. สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่เป็นที่เฉพาะคนรวย ผู้มีฐานะเท่านั้น ดังการรายงานของหะดีษ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَالِيْمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ))

(البخاري، 1993: 5177)

ความว่า “อาหารการกินที่เลวร้ายที่สุดคือ อาหารการกินในงานเลี้ยงสมรส เชิญชวนเข้างานเลี้ยงเฉพาะคนรวย และหลงลืมผู้ยากจน”

(al-Bukhāriy, 1993: 5177)

จากหะดีษข้างต้น อิสลามห้ามจัดงานเลี้ยงสมรสโดยชวนเชิญเฉพาะผู้ที่มีฐานะ หรือคนร่ำรวยเท่านั้น เพราะการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการกระทำที่น่ารังเกียจในอิสลาม ดังนั้น ในสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส ควรที่จะมีทั้งคนรวยและคนจนอยู่ร่วมกัน ไม่ควรแบ่งแยกด้วยฐานะหรืออย่างอื่นใด

8. ไม่ควรจัดงานเลี้ยงสมรสในสถานที่เฉพาะงานเลี้ยง หรือสถานที่ที่ซึ่งให้เช่าด้วยราคาแพงเกินไป อาทิเช่น สโมสร โรงแรม รีสอร์ท เป็นต้น เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำความลำบากใจและกายต่อคนจน ตลอดจนจนเป็นการขัดขวางคนจนในการตอบรับเชิญไปงานเลี้ยง ดังหะดีษที่กล่าวมาข้างต้น และยังเป็นการใช้งบประมาณอย่างฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ อิสลามได้ห้ามปรามเกี่ยวกับ ความฟุ่มเฟือย ดังที่อัลลฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿ يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴾

(الأعراف : 31)

ความว่า “ลูกหลานอาดัมเอ๋ย จงเอาเครื่องประดับกายของพวกเจ้า ณ ทุกมัสยิด และจงกินและจงดื่ม และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย”

(อัลอ้อรอฟ : 31)

ในโองการดังกล่าว ซึ่งประจักษ์ได้ว่า อัลลฮ์ ﷻ ทรงห้ามการฟุ่มเฟือย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอุปโภคหรือบริโภค ดังนั้น มุสลิมจึงต้องห่างไกลในคุณลักษณะของความฟุ่มเฟือยทุกประการ

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมารยาทและสิ่งบัญญัติว่าด้วยสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส ดังนั้นหากผู้ใดที่ต้องการจัดงานเลี้ยงสมรส ควรพิจารณาเกี่ยวกับมารยาทและสิ่งต้องห้ามเกี่ยวกับสถานที่ที่จะจัดงานเลี้ยงสมรส เพื่องานเลี้ยงสมรสที่เกิดขึ้นนั้นถูกต้องตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามและเพื่อความจำเริญของงานเลี้ยงและคู่บ่าวสาว

3.1.3.4 บัญญัติว่าด้วยพรและคำกล่าวเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส

ในวันงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นวันแห่งจำเริญของงานเลี้ยงและคู่บ่าวสาว ดังนั้น ในงานวันเลี้ยงสมรส ไม่ควรมีคำพูดที่ไม่ดี คำพูดที่ไม่เป็นมงคลต่อคู่บ่าวสาว ทำนองเดียวกันอิสลามบัญญัติให้กล่าวถึงพรและคำกล่าวที่เป็นมงคลต่อคู่สมรส ที่เหมาะสมกับวันงานเลี้ยงแห่งจำเริญ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวพรให้กับสาวกผู้หนึ่งหลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมสมรส รายงานจากอนัส บิน มาลิก ﷺ กล่าวว่า ท่านนบี ﷺ ได้เห็นร่องรอยสีเหลืองบนอับดุลเราะฮ์มาน บิน อาวฟ ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

“นี่คืออะไร”

อับดุลเราะฮ์มาน บิน อาวฟ กล่าวว่า

“แท้จริง ผมเพิ่งผ่านการสมรสกับนางผู้หนึ่งด้วยนุवाद (หน่วยวัดน้ำหนัก) จากทอง”

ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า

((فَبَارَكَ اللَّهُ لَكَ))

(أخرجه مسلم، 1426:1990)

ความว่า “ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่าน

(บันทึกโดย Muslim, 1990: 1426)

จากสำนวนคำกล่าวของท่านนบี ﷺ จึงกลายเป็นคำกล่าวบัญญัติสำหรับผู้ที่มาร่วมงานเลี้ยงสมรสกล่าวขอพรให้กับเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาวหรือทั้งสองคน

ทั้งนี้ ได้มีส่วนของพรและคำกล่าวที่เป็นมงคลต่อคู่สมรส ซึ่งเป็นคำกล่าวที่ท่านนบี ﷺ และบรรดาสาวกของท่านนบี ﷺ กล่าวกันมาจึงกลายเป็นคำกล่าวที่ส่งเสริมในอิสลาม ดังนี้

เมื่อคู่บ่าวสาวเสร็จสิ้นจากพิธีกรรมสนธิสัญญาว่าด้วยการสมรสหรือคู่บ่าวสาวได้กลายเป็นสามีภรรยาที่ต้องตามบทบัญญัติอิสลามแล้ว จึงเป็นที่บัญญัติสำหรับผู้ที่นอกจากคู่บ่าวสาวกล่าวขอพรให้กับคู่สมรส กล่าวว่

((بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ))

(أخرجه الترمذي، 1091:1998)

ความว่า “ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่านและขอทรงประทานความจำเริญบนท่าน และขอทรงโปรดผูกสัมพันธ์ท่านทั้งสองให้อยู่ในความดี”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1998: 1091)

คำกล่าวดังกล่าวเป็นคำกล่าวที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวให้กับคู่บ่าวสาว ซึ่งถือว่าเป็นพรที่ท่านส่งมอบให้กับคู่บ่าวสาวเพื่อได้รับความจำเริญจากอัลลอฮ์ ﷻ สำหรับความหมายของคำกล่าว (Abi Maryam Majdiy, n.d: 6) ว่า

((بَارَكَ اللَّهُ لَكَ)) ความว่า “ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่าน” หมายถึง ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่านในการสมรสครั้งนี้ ต่อมาเป็นการขอพรให้ทั้งสอง

((وَبَارَكَ عَلَيْكَ)) ความว่า “ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญบนท่าน” หมายถึง ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่านด้วยทายาทสืบตระกูล เพราะการบัญญัติว่าด้วยสมรส มีเหตุผลหลักคือ การสืบตระกูล

ดังนั้น ((بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ)) จึงเป็นพรและคำกล่าวที่ส่งเสริมให้ผู้คนทั่วไปที่นอกจากคู่สมรส กล่าวให้พรแต่คู่สมรสเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ มอบความจำเริญ ด้วยเหตุดังกล่าวคำกล่าวข้างต้นจึงเป็นที่บัญญัติ และเป็นที่ยำหรือไม่สมควร(มักรุษ)ในอิสลามสำหรับการให้พรหรือคำกล่าวที่ไม่ดี ทหาบคาย ไม่เป็นมงคลคู่สมรส ตลอดจนเป็นคำกล่าวที่เป็นเอกลักษณ์มาจาก

ต่างศาสนิก อาทิเช่น "ถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร"หรือเป็นคำกล่าวประจำ สำหรับงานเลี้ยงสมรสของผู้คนในสมัยอวิชา อาทิเช่น "بِالرِّفَاءِ وَالْبَيْنِ" ความว่า "ขอให้อยู่ร่วมกันและมีลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมือง"

พรและคำกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการพรและคำกล่าวที่บัญญัติให้กับผู้มาร่วมงานกล่าวสำหรับคู่สมรส ดังนั้น ผู้วิจัยขอท้าวถึงคำอวยพรหรือคำกล่าวที่บัญญัติกับผู้สมรสพอสังเขปดังต่อไปนี้

ก. พรหรือคำกล่าวคู่สมรส ได้มีบัญญัติให้คู่สมรสกล่าวขอพรจากอัลลอฮ์ เพื่อความจำเริญแต่ตนเองและคู่สมรส รายงานจากอุมร์ บิน ซุอัยบ์ นำรายงานจากบิดาเขา บิดาเขานำรายงานจากลุงของเขา ลุงของเขารายงานว่า ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

"เมื่อคนใดจากพวกท่านนิกายกับสตรีใด หรือได้ซื้อคนรับใช้ (ทาส)

คนใดหรือยานพาหนะ

บันทึกโดยท่านบุคอรีในหนังสือ "อัฟอาลุลอิบาด" หน้า 77, ท่านอบูดาวูด หะดีษที่ 2160, ท่านอิบนุมาญะฮ์ หะดีษที่ 1918

"เมื่อผู้ใดผู้หนึ่งจากพวกท่านสมรสกับนางผู้หนึ่ง หรือได้ซื้อคนรับใช้ (ทาส) เจ้าจงกล่าว

((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا، وَخَيْرِ مَا جُبِلَتْ عَلَيْهِ، وَأَعُوذُ بِكَ

مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جُبِلَتْ عَلَيْهِ))

(أخرجه أبو داود، 2009: 2160)

ความว่า "โอ้อัลลอฮ์ แท้จริงข้าพระองค์วิงวอนขอต่อพระองค์ซึ่งส่วนดีของนางและส่วนดีของสิ่งที่พระองค์ประทานให้เป็นอุปนิสัยแห่งนาง และข้าพระองค์ขอความคุ้มครองต่อพระองค์จากความชั่วของนางและความชั่วของสิ่งที่พระองค์ประทานให้เป็นอุปนิสัยแห่งนางด้วยเถิด"

(บันทึกโดย Abū Daud, 2009: 2160)

หะดีษข้างต้น ประจักษ์ได้ว่า พรหรือคำกล่าวที่กล่าวมา ถูกบัญญัติให้ผู้สมรสกล่าวขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยมีวิธีปฏิบัติคือ ให้เขาวางมือที่หน้าผากของนาง แล้วให้กล่าวพรข้างต้น เพื่อให้บังเกิดความจำเริญแก่นางหรือทาสผู้นั้น (Sharf al-Haq al-'AZīm 'Ābādiy, 2001: 251/4)

ข. พรหรือคำกล่าวก่อนมีเพศสัมพันธ์ของผู้สมรส (al-Qaḥṭāniy, 1408: 76) ก่อนมีเพศสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส อิสลามบัญญัติให้มีการขอพรจากอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย โดยเฉพาะความชั่วร้ายจากมารต่างๆ ท่านนบี ﷺ ได้สั่งเสียบรรดาสาวกของท่านให้อ่านพรทุกครั้งก่อนมีเพศสัมพันธ์กับภริยา ดังท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

“หากผู้ใดผู้หนึ่งจากพวกท่าน ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาของเขา” จงกล่าวว่า

((بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ حَبَّبْنَا الشَّيْطَانَ وَحَبَّبَ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا))

ความว่า “ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ขอทรงโปรดให้เราห่างไกลจากชัยฏอน และให้ชัยฏอนห่างไกลจากสิ่งที่พระองค์ประทานให้เรา”

คำกล่าวดังกล่าว เป็นคำสั่งเสียของท่านนบี ﷺ ก่อนคู่สมรสมีเพศสัมพันธ์ จึงทำให้คำกล่าวดังกล่าวเป็นสิ่งส่งเสริมให้กล่าวในอิสลาม

จากพรและคำกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าเป็นสิ่งบัญญัติในอิสลาม ซึ่งจากพรและคำกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ คำกล่าวสำหรับผู้ถูกรับเชิญให้มาร่วมงานเลี้ยงสมรส ทั้งนี้ ดิอิสลามส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมงานเลี้ยงสมรสกล่าวคำที่ดี เป็นมงคลต่องานเลี้ยงสมรส และมงคลต่อคู่บ่าวสาว โดยเฉพาะคำกล่าวที่ท่านนบี ﷺ กล่าวในงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นสำนวนที่ส่งเสริมให้กล่าวแก่คู่บ่าวสาว ส่วนประเภทที่สองคือ คำกล่าวสำหรับผู้สมรส โดยอิสลามมีการบัญญัติให้ผู้สมรสกล่าวพรหรือคำกล่าวที่มาจากปฏิบัติและคำสั่งสอนของท่านนบี ﷺ อาทิเช่น การขอพรภายหลังจากพิธีกรรมการสมรสสิ้นสุด การขอพรก่อนมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ในการนี้ พรหรือคำกล่าวที่อิสลามบัญญัติให้มุสลิมปฏิบัติานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความจำเริญของงานเลี้ยงสมรสและคู่บ่าวสาวตลอดจนครอบครัว

3.2 ข้อชี้ขาดเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส

งานเลี้ยงสมรสนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในหลักคำสอนศาสนา เพราะปัจจัยสำคัญในการจัดงานเลี้ยงสมรสคือ การประกาศให้ผู้คนนอกจากครอบครัว ได้รับทราบว่าคุณคู่บ่าวสาวคู่นั้นได้สมรสกันแล้ว กำลังจะมีครอบครัวใหม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงเชิญชวนกันมาร่วมแสดงความยินดีและร่วมเป็นสักขีพยานให้กับคู่บ่าวสาว จากการรายงานของหะดีษที่เคยอ้างมาข้างต้น⁶ พบว่า ท่านนบี ﷺ ให้ความสำคัญและความสำคัญกับงานเลี้ยงสมรส ไม่ว่าจะฐานะดีหรือด้อย สะดวกสบายหรือลำบาก ท่านนบี ﷺ ก็เคยปฏิบัติมา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมต้องรับรู้ข้อชี้ขาดเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส เพื่อมุสลิมสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามบัญญัติที่กำหนด ทั้งนี้กวีชากรได้กำหนดข้อชี้ขาดเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ข้อชี้ขาดคือ ข้อชี้ขาดว่าด้วยการจัดงานเลี้ยงสมรส และข้อชี้ขาดว่าด้วยการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

⁶ หะดีษจากการสั่งสอนและการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส อาทิเช่น 1426:1990, أخرجه مسلم

3.2.1 ข้อชี้ขาดว่าด้วยการจัดงานเลี้ยงสมรส

การจัดงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการจัดงานเลี้ยงสมรสขึ้น ทั้งนี้ งานเลี้ยงสมรสถือว่าเป็นหนึ่งในภาระหน้าที่ของฝ่ายชายที่ต้องมีการจัดเตรียมงานเลี้ยง (Abd.Allah al-Bassām, 2003: 424/5) ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้สั่งให้อับดุลเราะฮ์มาน บิน อวฟ် จัดงานขึ้นเมื่อเขาได้สมรสกับนางผู้หนึ่ง ด้วยความสำคัญของการจัดงานเลี้ยง การจัดงานเลี้ยงจึงมีข้อชี้ขาดที่กำหนดโดยนักวิชาการมุสลิม แต่ในบรรดานักวิชาการมุสลิม ได้มีทัศนะความคิดเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับข้อชี้ขาดของการจัดงานเลี้ยงสมรส เนื่องด้วยคำสั่งของท่านนบี ﷺ ให้จัดงานวะลียมะฮฺ (Muhammad Shallash, n.d: 302) ในหะดีษที่กล่าวว่า ((أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ)) ความว่า “ท่านจงจัดวะลียมะฮฺ แม้ด้วยแกะเพียงตัวเดียว” จากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ นักวิชาการมุสลิมจึงกำหนดข้อชี้ขาดว่าจัดงานเลี้ยงสมรสดังต่อไปนี้

1. นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ข้อชี้ขาดของการจัดงานเลี้ยงสมรสคือ สุนนะฮฺ (ส่งเสริม) ในการนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ยึดมั่นจากหลักฐานของหะดีษอนัส บิน มาลิก   คือ เมื่อท่านนบี ﷺ เห็นคราบสีเหลืองบนร่างกายของอับดุลเราะฮ์มาน บิน อวฟ် ท่านนบี ﷺ จึงถามอับดุลเราะฮ์มาน บิน อวฟ် เกี่ยวกับคราบสีดังกล่าว เมื่อท่านนบี ﷺ ได้คำตอบและทราบว่าเป็นอับดุลเราะฮ์มาน บิน อวฟ် ได้เข้าพิธีสมรส ท่านนบี ﷺ จึงได้กล่าวว่า

((بَارَكَ اللهُ لَكَ ، أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ ، 1426:1990)

ความว่า “ขออัลลอฮฺทรงประทานความจำเริญแก่ท่าน ท่านจงจัดวะลียมะฮฺเถิด แม้ด้วยแกะเพียงตัวเดียว”

(บันทึกโดย Muslim, 1990: 1426)

จากคำสั่งปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ในหะดีษข้างต้น นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เป็นคำสั่งที่สุนนะฮฺหรือส่งเสริมเท่านั้น มิใช่คำสั่งบังคับ เนื่องจากการจัดงานเลี้ยงสมรสเป็นประเพณีส่วนหนึ่งของชาวอาหรับในสมัยอวิชชา ดังนั้นการจัดงานเลี้ยงสมรสจึงนับว่าเป็นการสืบทอดประเพณีของชาวอาหรับ โดยการยอมรับและให้ปฏิบัติตามจากคำสั่งของท่านนบี ﷺ โดยงานเลี้ยงสมรสอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยเพื่อความสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลาม (Amir, 2006: 156)

2. นักวิชาการบางกลุ่ม อาทิเช่น ส่วนหนึ่งจากสำนักคิดของอัชชาฟีอี๊ยะ นักนักคิดอะนาบิละฮ์ สำนักคิดฎอฮ์ริยะฮ์มีความเห็นว่า การจัดงานเลี้ยงสมรสมีข้อชี้ขาดว่า วาญิบหรือเป็นการบังคับให้จัดงานเนื่องจากว่า คำว่า ((أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ)) เป็นคำสั่งใช้อับดุลเราะฮ์มาน บิน อวฟ်ปฏิบัติด้วยการจัดงานเลี้ยงสมรส และเป็นที่ยุ้กันว่า ทุกๆคำสั่งปฏิบัติ หมายถึง บังคับปฏิบัติ トラบได้ไม่มี

หลักฐานบ่งบอกถึงอย่างอื่น ดังเช่นหลักของอุซูล และคำสั่งปฏิบัติจัดงานวะลียะมะฮฺที่กล่าวในหะดีษ ไม่มีหลักฐานบ่งบอกถึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนั้น การจัดงานเลี้ยงสมรส จึงนับว่าเป็นสิ่งบังคับ('Isma'īl, 2008: 6) ในอิสลาม ไม่ว่าจะเป็งานเลี้ยงเล็กๆ หรืองานเลี้ยงที่ใหญ่โต ตามความสามารถด้านการเงิน และอื่นๆ

3. นักวิชาการส่วนหนึ่ง มีความเห็นว่า การจัดงานเลี้ยงสมรสมีข้อชี้ขาดว่า ฟิรฎู กิฟายะฮฺหรือบังคับบางส่วน คือ เป็นการข้อบังคับให้มุสลิมจัดงานเลี้ยงสมรส โดยมุสลิมผู้ใดหรือกลุ่มใดได้จัดงานเลี้ยง มุสลิมผู้อื่นไม่จำเป็นต้องจัดงานเลี้ยงสมรสแล้ว และจะพ้นจากข้อบังคับโดยปริยาย('Isma'īl, 2008: 6)

จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้น พบว่า งานเลี้ยงสมรสมีความสำคัญในอิสลามจากคำกล่าวของท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นคำสั่งปฏิบัติ ทำให้มีการถกเถียงระหว่างนักวิชาการมุสลิมในด้านข้อชี้ขาดว่าด้วยการจัดงานเลี้ยงสมรส ออกเป็น 3 ทัศนะความคิดเห็นคือ ทัศนะเห็นว่า สุนนะฮฺ ทัศนะเห็นว่า วาญิบ และทัศนะเห็นว่า ฟิรฎูกิฟายะฮฺ สำหรับผู้วิจัยเห็นด้วยกับทัศนะของนักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่คือ การจัดงานเลี้ยงสมรสมีข้อชี้ขาดคือ สุนนะฮฺ เนื่องจากมีหลักฐานในการชี้ขาดที่หนักแน่นกว่า ส่วนคำสั่งของท่านนบี ﷺ ถือว่าเป็นคำสั่งส่งเสริมมากกว่าบังคับ เพราะงานเลี้ยงสมรสคือ งานเลี้ยงสำหรับรื่นเริงงานแห่งความสุขของผู้คน โดยงานเลี้ยงดังกล่าวเกิดขึ้นมาแต่แต่สมัยอวิชชา จนกระทั่งอิสลามเข้ามาในสังคมอาหรับ การสั่งปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ถือว่าเป็นการบัญญัติ และเมื่อท่านนบีปฏิบัติและสั่งปฏิบัติ นับว่าสิ่งนั้นมีความสำคัญกับมุสลิมไม่น้อย แต่ไม่ถึงกับบังคับ

3.2.2 ข้อชี้ขาดว่าด้วยการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส

การจัดงานเลี้ยงสมรสนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในอิสลาม ทำให้นักวิชาการชี้ขาดถึงการจัดงานเลี้ยงสมรสออกเป็นหลายทัศนะความคิดเห็น เมื่อการจัดงานเลี้ยงสมรสนั้นมีความสำคัญยิ่ง การตอบรับเชิญก็เป็นสิ่งบัญญัติในอิสลามเช่นกัน สำหรับข้อชี้ขาดว่าด้วยการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส นักวิชาการก็มีทัศนะความคิดเห็นที่แตกต่างเช่นกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่จากสำนักคิดมาลิกียะฮฺ ชาฟีอียะฮฺและฮะนาบะละฮฺ มีทัศนะเห็นว่า ข้อชี้ขาดของการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสคือ วาญิบหรือบังคับ แต่หากผู้ถูกเชิญงานเลี้ยงสมรสมีความจำเป็นที่ไม่สามารถมาร่วมงานสมรสได้ ข้อบังคับดังกล่าวก็สูญหายและไม่มีการใดแก่ผู้ถูกเชิญงานเลี้ยงสมรส ทั้งนี้ นักวิชาการส่วนใหญ่ได้อ้างหลักฐานว่าวาญิบการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส ดังหะดีษนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا))

(أخرجه مسلم، 1429:1990)

ความว่า “เมื่อมีผู้คนมาเชิญชวนผู้ใดผู้หนึ่งจากพวกเขาไปงานวะลียะมะฮฺ เจ้าจงไปงานวะลียะมะฮฺเถิด”

(บันทึกโดย Muslim, 1990: 1429)

จากหะดีษข้างต้น อันนะวะวีย์(al-Nawawiy, 1392, 234/9)กล่าวว่า
 ความว่า“ในการนี้ เป็นคำสั่งปฏิบัติให้ร่วมงาน และไม่เป็นที่ถกเถียง
 กันว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกสั่งปฏิบัติ”

จากหะดีษและความหมายของอันนะวะวีย์ ประจักษ์ได้ว่า การตอบรับเชิญงานเลี้ยง
 สมรส เป็นสิ่งวาญิบ เพราะนักวิชาการส่วนใหญ่ไม่มีการถกเถียงในเรื่องนี้ เพราะทุกคนเข้าใจเป็นเสียง
 เดียวกันว่า การตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรส เป็นสิ่งสำคัญและสิ่งที่ถูกสั่งปฏิบัติ

2. นักวิชาการมุสลิมบางส่วนจากสำนักคิดมาลิกียะฮฺ ส่วนใหญ่จากซาฟิฮียะฮฺ มีทัศนะ
 เห็นว่า ข้อขัดข้องของการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสคือ สุนนะฮฺหรือส่งเสริม หากผู้ถูกเชิญไม่มาร่วมงาน
 โดยมิได้มีความจำ ไม่มีการติดต่อผู้ถูกเชิญ แต่การไปร่วมงานเลี้ยง เป็นสิ่งส่งเสริมมากกว่า เพราะงาน
 เลี้ยงสมรสสามารถทำให้จิตใจของมุสลิมเต็มเปี่ยมด้วยความสุข (‘Ismā‘il, 2008: 11)

3. นักวิชาการมุสลิมส่วนหนึ่งจากสำนักคิดซาฟิฮียะฮฺและฮะนะบะลียะฮฺ มีทัศนะเห็นว่า
 ข้อขัดข้องของการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสคือ ฟิรฎุ กีฟายะฮฺหรือบังคับเฉพาะบางส่วนหากผู้ถูกเชิญ
 มาร่วมงานบางส่วน โดยส่วนใหญ่หรือส่วนน้อยที่ไม่มาร่วมงานเลี้ยงจะพ้นจากข้อบังคับดังกล่าว
 เนื่องจากการตอบรับเชิญร่วมงานเลี้ยงสมรสคือ การให้เกียรติ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน
 ซึ่งเปรียบเสมือนการตอบสลามของผู้คน คนหนึ่งตอบสลาม ถือว่าผ่านพ้นข้อบังคับตอบสลามของใคร
 หลายคนที่ไม่ตอบ (Ibn Muflih, 1979: 180/7)

จากทัศนะของนักวิชาการมุสลิมเกี่ยวกับข้อขัดข้องว่าด้วยการตอบรับมาร่วมงานเลี้ยง
 สมรส นักวิชาการมุสลิมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งทัศนะความคิดเห็นของนักวิชาการ
 มุสลิมออกเป็น 3 ทัศนะความคิดเห็นคือ ทัศนะความคิดเห็นของนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า การตอบ
 รับเชิญงานเลี้ยงสมรสเป็นสิ่งวาญิบ ทัศนะที่สองมีความคิดเห็นว่าการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสเป็นสิ่ง
 สุนนะฮฺ และทัศนะที่สามมีความคิดเห็นว่าการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสเป็นสิ่งฟิรฎุ กีฟายะฮฺ สำหรับ
 ข้อขัดข้องที่กล่าวมาข้างต้น เป็นข้อขัดข้องสำหรับผู้ถูกเชิญ ที่ถูกเชิญด้วยคุณลักษณะเฉพาะ อาทิเช่น เชิญ
 ด้วยเรียกชื่อเฉพาะ ไปหาที่บ้าน โทรศัพท์ เป็นต้น สำหรับการเชิญด้วยคุณลักษณะครอบคลุมทุกคน
 โดยมิได้เฉพาะเจาะจงว่าใคร อาทิเช่น ไ้บรรดาผู้คนทั้งหลาย จงไปงานวะลียะมะฮฺของฉันทเกิด โดยมิได้
 เจาะจงถึงผู้ใดผู้หนึ่ง การตอบรับเชิญนั้นมิได้เป็นสิ่งบังคับและมิได้ส่งเสริมในอิสลาม (Muslim, 1994:
 93/5)

3.3 เงื่อนไขเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส

ด้วยความสำคัญของการจัดงานเลี้ยงสมรสและการตอบรับเชิญงานสมรส ทำให้การจัดงานจัดงานเลี้ยงสมรสและการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสมีข้อชี้ขาดที่แตกต่างกันตามทัศนะของนักวิชาการมุสลิม ด้วยความสำคัญดังกล่าว นักวิชาการมุสลิมจึงกำหนดเงื่อนไขต่างๆเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส เพื่อมุสลิมสามารถปฏิบัติตามกรอบและขอบเขตที่กำหนดไว้ได้เที่ยงตรง ดังต่อไปนี้

3.3.1 เงื่อนไขของผู้เชิญชวน (ดาอีย์)⁷ งานเลี้ยงสมรส

การตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสนับว่าเป็นสิ่งสำคัญจนกระทั่งบางทัศนะเห็นว่าการตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสเป็นสิ่งบังคับ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อผู้ถูกเชิญชวนมาร่วมงานเลี้ยงสมรส แต่บางครั้งผู้ถูกเชิญชวนมาร่วมงานไม่จำเป็นต้องมาร่วมงานเลี้ยงสมรสตลอดจนไม่สมควรมางานเลี้ยงหากผู้เชิญชวนไม่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขของผู้เชิญชวน(ดาอีย์)งานเลี้ยงสมรสที่นักวิชาการมุสลิมกำหนดดังต่อไปนี้

1. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสเป็นชาวมุสลิม (al-Hattāb, 1992: 3/4) สำหรับต่างศาสนิกมิได้มีความเกี่ยวข้องกับชี้ขาดว่าด้วยการสมรส จึงไม่จำเป็นต้องรับงานเลี้ยงสมรส ในกรณีนี้ ท่านนบี ﷺ เคยสั่งสอนเกี่ยวกับสิทธิของมุสลิมกับมุสลิม กล่าววว่า

((حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ « قِيلَ: مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: « إِذَا لَقِيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَأَنْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدُّهُ وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ»))

(أخرجه مسلم، 1990: 2162)

ความว่า “สิทธิของมุสลิมต่อมุสลิมนั้นมีหกประการ” มีผู้ถามขึ้นว่า มีอะไรบ้างเล่าโอ้ท่านเราะสูลุลลอฮ์? ท่านตอบว่า “เมื่อท่านพบเขา จงให้สลามแก่เขา เมื่อเขาเชิญท่าน จงตอบรับคำเชิญเขา เมื่อเขาขอคำแนะนำตักเตือนจากท่าน ก็จงตักเตือนเขา เมื่อเขาจาม และกล่าวว่า ‘อัลหัมดุลิลลาฮ์’ ก็จงตอบเขาว่า ‘ยัรหะมุกัลลอฮ์’ เมื่อเขาป่วย จงไปเยี่ยมเขา และเมื่อเขาเสียชีวิต ท่านจงตามไปส่งเขาถึงสุสาน”

(บันทึกโดยMuslim, 1990: 2162)

⁷ ดาอีย์ เป็นนามจากภาษาอาหรับ หมายถึง ผู้ซึ่งเชิญชวนร่วมงาน

จากความหมายของหะดีษ พบว่า สิทธิของมุสลิมต่อมุสลิมนั้นมีหกประการ หนึ่งในนั้นคือ “เมื่อเขาเชิญท่าน จงตอบรับคำเชิญเขา” ดังนั้น การตอบรับเชิญงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมจึงเป็นสิทธิของมุสลิมในการปฏิบัติ สำหรับต่างศาสนิก มิใช่สิทธิของมุสลิมในเชิงหลักคำสอนอิสลาม จึงไม่จำเป็นต้องตอบรับเชิญ ยกเว้นต่างศาสนิกในพันธะสัญญา บางทัศนะเห็นว่า ต่างศาสนิกในพันธะสัญญามีความเกี่ยวข้องกับหะดีษข้างต้น จึงเป็นสิทธิของมุสลิมต้องตอบรับเชิญ (Muhammad Nūr Khāzin’ Anas, 2014: 19)

2. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสเป็นบุคคลมีความสามารถจัดการงานของตนเองได้ ดังนั้นบุคคลที่มีความสามารถจัดการงานของตนเองได้คือ ผู้บรรลุปัจจุบันภาวะ ผู้มีความสมบูรณ์ในด้านสติปัญญา มีความฉลาด สามารถจัดการงานที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองได้ เป็นผู้มีความอิสระ มิใช่ทาส เพราะทาสไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้ มิใช่ผู้ซึ่งมีจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ ผู้ซึ่งไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ เป็นต้น (al-Ramliyy, 1991: 353)

3. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสไม่ควรเป็นผู้หญิงอันจะบิยะฮฺ เพราะอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือพิตนะฮฺระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงได้ เพราะอิสลามห้ามปรามเกี่ยวกับพิตนะฮฺและสิ่งใกล้เคียงพิตนะฮฺ

4. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสไม่ใช่ผู้อธรรม ผู้อยู่ในความบาปกรรม (Muhammad Shallash, n.d: 323)

5. แหล่งที่มาของทรัพย์สินเงินทองของผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสมาจากความอุตสาหกรรมและความพยายามที่อนุมัติในอิสลาม (al-Sharbīniyy, 2009: 246/3)

6. การจัดงานเลี้ยงสมรสมิได้มีเจตนาารมณ์เพื่อความโอ้อวด (Ibn Mufliḥ, 1979: 180/7)

7. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสเป็นควรรักษาจริยามารยาทหรือรูปแบบจัดงานเลี้ยงสมรสตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามและตามแนวทางปฏิบัติของท่านนบี ﷺ

มุสลิมผู้ซึ่งเป็นผู้เชิญชวนผู้คนมาร่วมงานเลี้ยงสมรสควรรักษาเงื่อนไขของตนให้สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา เพราะงานเลี้ยงสมรสเป็นสิ่งสำคัญในอิสลาม หากผู้เชิญชวนมิได้คำนึงและปฏิบัติถึงเงื่อนไขตามนิกวิชาการกำหนด งานเลี้ยงสมรสในกรณีดังกล่าว ไม่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ถูกเชิญ เพราะถือว่าเป็นงานเลี้ยงที่อยู่นอกบัญญัติอิสลาม จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม

3.2.2 เงื่อนไขของผู้ถูกเชิญ (มัตอู)⁸ ร่วมงานเลี้ยงสมรส

เมื่อมีผู้คนมาเชิญชวนไปงานเลี้ยงสมรส จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ถูกเชิญชวนไปร่วมงาน ตอบรับด้วยการไปงานเลี้ยงสมรส ในบัญญัติอิสลามนั้น จะบรรลุผลของการกระทำนั้น ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขจึงจะสำเร็จ เช่นเดียวกับการตอบรับงานเลี้ยงสมรส การจะบรรลุผลข้อชี้ขาดว่าด้วย

⁸ มัตอูญ เป็นนามจากภาษาอาหรับ หมายถึง ผู้ซึ่งถูกเชิญชวนร่วมงาน

การตอบงานเลี้ยงสมรส ผู้ถูกเชิญร่วมงานเลี้ยงสมรสต้องมีคุณสมบัติตามเงื่อนไข ดังนี้ นักวิชาการมุสลิมกล่าวมา (Sayyid al-Sābiq, 2004: 623) ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีความสามารถในการไปร่วมงานเลี้ยงสมรส หากไม่สามารถไปร่วมงานสมรสได้ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย ระยะทางห่างไกลเกินไป เป็นต้น ผลของการชี้ขาดที่ไม่มีผลการใดแก่ผู้ที่ไม่มีความสามารถไปร่วมงานเลี้ยง

2. เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ ผู้มีความสมบูรณ์ในด้านสติปัญญา มีความฉลาดสามารถจัดการงานที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองได้ เป็นผู้มีความอิสระ มีโช่ทาส มีเช่ผู้ซึ่งมีจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ ผู้ซึ่งไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ เป็นต้น

3. ผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสต้องเป็นชาวมุสลิม ดังนั้นจึงไม่จำเป็นสำหรับต่างศาสนิกมาร่วมงานเลี้ยงสมรสมุสลิม (al-Ramli, 1991: 353)

4. ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรส ได้เชิญผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสด้วยคุณลักษณะที่เฉพาะหรือเจาะจง ไม่ว่าจะด้วยปัจเจกชนหรือเป็นกลุ่มที่เจาะจง (Ibn Muflih, 1979: 180/7)

5. ไม่มีการใดสำหรับผู้ถูกเชิญมางานเลี้ยงสมรสมากกว่ากำหนดการงานเลี้ยง เนื่องจากการใช้สิทธิของมุสลิมที่จำเป็น อาทิเช่น ต้องละหมาดศพ ต้องไปเป็นพยานในการตัดสินความเป็นต้น

6. ผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสควรมีจรรยาบรรณที่ดีสอดคล้องกับหลักบัญญัติอิสลาม อันได้แก่ มีเจตนารมณ์ในการจัดงานเลี้ยงสมรสมิใช่เพียงแค่ออกินและดื่ม แต่เพื่อปฏิบัติตามแนวทางสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ด้วยการให้เกียรติพี่น้องมุสลิมด้วยกัน สามารถพบปะ รู้จักกัน การจัดงานเลี้ยงสมรสมิใช่เพียงแค่ออกินและดื่มแต่ทำเพื่อความรักและเคารพต่อท่านนบี ﷺ ด้วยการทำส่วนหนึ่งของอิบาดะฮ์ ในการนี้ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดงานเลี้ยงสมรส ควรรักษาจรรยาบรรณอิสลามในการด้านการกินหรือดื่ม เป็นต้น ห่างไกลจากฟิตนะฮ์ และการปะปนกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงอันจะบิยะฮ์ (al-Māwardiy, 2009: 559/9)

3.2.3 เงื่อนไขของการเชิญชวนร่วมงานเลี้ยงสมรส

นักวิชาการมุสลิมได้กำหนดเงื่อนไขของการเชิญชวนร่วมงานเลี้ยงสมรส โดยผู้เชิญชวนและผู้ถูกเชิญชวนต้องพิจารณาเงื่อนไขของการเชิญชวนร่วมงานเลี้ยง (‘Abd al-Rahmān al-Jazīriy, 2003: 36/2) ดังต่อไปนี้

1. งานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีสิ่งที่ไม่ดีในอิสลาม (มะซียะฮ์) อาทิเช่น การหัวเราะเยาะเย้ย การพูดเท็จ เป็นต้น แต่หากการไปงานเลี้ยงสมรสที่เต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่ดีในอิสลามแล้ว จะทำให้งานเลี้ยงสมรสดังกล่าวเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือสามารถเปลี่ยนจากสิ่งที่ไม่ดี กลายเป็นสิ่งที่ส่งเสริม การไปร่วมงานดังกล่าว นับว่าเป็นสิ่งถูกบัญญัติในอิสลาม

2. ในสถานงานเลี้ยงสมรส ห้ามมีการปิดประตูถึงแม้ว่าจะมีการประชุม

3. งานเลี้ยงสมรส เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่บัญญัติอิสลาม
 4. งานเลี้ยงสมรสห้ามเชิญชวนเฉพาะผู้มีเกียรติและมีฐานะเท่านั้น
 5. ถูกบัญญัติให้ไปงานเลี้ยงสมรส ในวันแรกของงานเลี้ยง หากงานเลี้ยงสมรสมีหลายวัน บางทีคนนักวิชาการ มีทัศนะในกรณีดังกล่าวว่า ส่งเสริมให้ไปวันที่สองของงาน
 6. การเดินทางไปงานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีอุปสรรคหรืออันตรายต่อตนเอง ทรัพย์สิน เป็นต้น หากการเดินทางมีความเสี่ยงต่ออันตราย การตอบรับเชิญและการเชิญชวนไม่เป็นที่บัญญัติในอิสลาม
 7. การตอบรับหรือการเชิญชวนมาร่วมงานสมรส ไม่ใช่สาเหตุมาจากความเกรงกลัวหรืออำนาจจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มาจากความรักความผูกพัน
 8. สภาพอากาศที่เหมาะสม
- เงื่อนไขดังกล่าวนี้ว่าเป็นเงื่อนไขที่มุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนศาสนาและข้อชี้ขาดทั้งหมด หากมุสลิมสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว วัตถุประสงค์การจัดงานเลี้ยงสมรสก็จะบรรลุผลตามศาสนาบัญญัติ

3.4 รูปแบบและมารยาทอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส

หลักคำสอนอิสลามนับว่าเป็นสิ่งพลวัต กล่าวคือ มีหลักคำสอนดั้งเดิม แต่มิได้หยุดนิ่งอยู่เฉพาะกับสังคมสมัยก่อน แต่ยังสามารถใช้กับสังคมปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับหลักคำสอนว่าการจัดงานเลี้ยงสมรส ทุกสมัยล้วนใช้หลักคำสอนดั้งเดิม ไม่ว่าจะในสมัยแรกเริ่มอิสลามหรือปัจจุบัน สำหรับผู้คน ผู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานเลี้ยงสมรส อาทิเช่น คู่บ่าวสาว ผู้ปกครองคู่บ่าวสาว ผู้ถูกเชิญงานเลี้ยง ก็มีวิธีปฏิบัติและยึดมั่นจากหลักคำสอนดั้งเดิม เพียงอาจมีความแตกต่างในเรื่องเวลา สถานที่ เป็นต้น แต่หลักปฏิบัติและยึดมั่นจากหลักคำสอน ก็ยังมีหลักคำสอนดั้งเดิม เพียงอาจมีปัจจัยอื่นๆมาแทรกซ้อนกับหลักปฏิบัติและการยึดมั่นจากหลักคำสอนอิสลาม โดยเฉพาะในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิม โดยเฉพาะสังคมมุสลิมปัจจุบันในบางพื้นที่ มีความเบี่ยงเบนจากหลักคำสอนศาสนา ในการนี้ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงรูปแบบและมารยาทอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรสปัจจุบัน (Muhamad Abduh, 2002: 110) ดังต่อไปนี้

1. สำหรับผู้สมรสและผู้ถูกเชิญร่วมงานสมรสไม่ควรประพุดติและแต่งกายแสดงถึงความสวยงามเกินหน้าเกินตา อาทิเช่น การเผยแพร่ดวงของเรือนร่าง ด้วยการใส่เสื้อผ้าต้องตาตรงใจ รัดรูปหรือบางเกินไป การเผยแพร่ระดับ การอวดตัวตน แต่งหน้าทาปากหรือการเปิดเผยสิ่ง

สวยงามที่อาจดึงดูดความใคร่ของผู้ชาย เป็นต้น การกระทำดังกล่าว นับว่าเป็นการกระทำตะบับรฺจญ์⁹ ซึ่งเป็นการห้ามในอิสลาม

2. ในงานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีการปะปนระหว่างผู้ชายและผู้หญิง วิธีทางที่ดีคือ ควรแบ่งสถานที่จัดงานเลี้ยงระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เพราะการแบ่งระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงสามารถห่างไกลการมองเห็นระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เนื่องจากว่า การมองเห็นระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่จะก่อให้เกิดความผิดประเวณี

3. เป็นที่ส่งเสริมในอิสลาม ให้รับเชิญผู้ยากไร้ คนจนและลูกกำพร้า มิใช่เพียงแค่ว่ารับเชิญผู้ที่มีฐานะเท่านั้น

4. ไม่ควรออกค่าใช้จ่ายกับงานสมรสอย่างฟุ่มเฟือย เช่นเดียวกับอาคารการกิน เพราะการกระทำอย่างฟุ่มเฟือย เป็นสิ่งที่ห้ามในอิสลาม

5. ในงานเลี้ยงสมรสสามารถมีความบันเทิงด้วยการร้องอนาฮีด การตีกลอง

6. กล่าวคำขอพรหรือคำกล่าวที่เป็นมงคลต่อคู่สมรส

7. มุศอพะฮะฮ์กับผู้ซึ่งไม่ที่อนุมัติสมรส(มุฮริม)และห่างไกลจากการมุศอพะฮะฮ์กับผู้ซึ่งเป็นที่อนุมัติในการสมรส

8. ห่างไกลจากสิ่งภาคี

มุสลิมควรรักษารูปแบบและมารยาทของอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส เนื่องจากงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของอิบาดะฮ์ในอิสลาม ดังนั้นมุสลิมควรยึดมั่นและปฏิบัติตามรูปแบบและมารยาทงานเลี้ยงสมรส ในอิสลาม

การจัดเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮฺ) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในอิสลาม เนื่องจากว่าการจัดเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮฺ) เป็นส่วนหนึ่งของอิบาดะฮ์ที่ถูกบัญญัติ ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึง “วะลีมะฮฺหรืองานเลี้ยง” ผู้คนทั่วไปจะรู้จักว่าเป็นการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มเนื่องในงานสมรสของคู่สมรสคู่หนึ่ง เช่นเดียวกับทัศนคติของนักวิชาการมุสลิม แต่บางนักวิชาการมุสลิมมีความเห็นที่ต่าง กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วะลีมะฮฺหรืองานเลี้ยง” นักวิชาการมุสลิมบางทัศนะมีความเห็นว่า ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ 2 ความหมาย ความหมายแรกคือ “วะลีมะฮฺ” หมายถึง งานเลี้ยงสมรส และความหมายที่สองคือ “วะลีมะฮฺ” หมายถึง งานเลี้ยงอื่นๆที่ไม่ใช่ในงานเลี้ยงสมรส เช่น วะลีมะฮฺอะกีเยกะฮฺ วะลีมะฮฺอะกีเยเราะฮฺ วะลีมะฮฺมะดฺบะฮฺ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่า “วะลีมะฮฺ” จะมีความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย แต่การใช้คำว่า “วะลีมะฮฺ” ก็จะมี ความแตกต่างในแต่ละบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่และปัจจัยต่างๆที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจในความหมายของคำว่า “วะลีมะฮฺ”

งานเลี้ยงสมรส เป็นงานเลี้ยงที่สำคัญในอิสลาม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากงานเลี้ยงสมรสของชาวอาหรับในสมัยอวิชา เมื่ออิสลามเข้ามามีบทบาทในสังคมอาหรับ ท่านนบี ﷺ เห็นว่าเป็น

⁹ ตะบับรฺจญ์ หมายถึง การเปิดเผยความสวยงามของผู้หญิง

การตี จึงสืบสานประเพณีดังกล่าวด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบงานเลี้ยงสมรสที่ถูกปฏิบัติของผู้คนในสมัยอริยราช ให้เป็นไปในทางรูปแบบอิสลามบัญญัติ จึงทำให้งานเลี้ยงสมรสเป็นที่ถูกบัญญัติในอิสลาม และมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ ด้วยความสำคัญของงานเลี้ยงสมรสจึงทำให้นักวิชาการกำหนดข้อชี้ขาดว่างานเลี้ยงสมรส ซึ่งสามารถแบ่งข้อชี้ขาดว่าด้วยงานเลี้ยงสมรสออกเป็น 3 ประเภทคือ วาญิบ สุนนะฮ์ และฟิรฎูกิฟายะฮ์ โดยข้อชี้ขาดดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องกับผู้เชิญชวนงานเลี้ยงและผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรส สำหรับการลู่วงข้อชี้ขาดดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อผู้เชิญชวนงานเลี้ยงและผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสมีเงื่อนไขเป็นไปตามที่นักวิชาการมุสลิมกำหนด และการที่จะได้ความจำเริญจากการจัดงานเลี้ยงสมรสได้ก็ต่อเมื่อผู้เชิญชวนงานเลี้ยงและผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสได้ทำตามรูปแบบและจรรยา มารยาทในอิสลาม ด้วยเหตุนี้ มุสลิมควรจัดงานเลี้ยงสมรส เพื่อปฏิบัติตามแนวทางของนบี ﷺ หรือหลัก คำสอนของอิสลามและควรรักษาจรรยา มารยาทอิสลาม เพื่อที่จะได้วัตถุประสงค์ของการจัดงานเลี้ยงในอิสลาม คือ การทำอิบาดะฮ์และความจำเริญจากอัลลอฮ์ ﷻ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 4

ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

4.1 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี

การสมรส เป็นการประจักษ์ถึงการยอมรับผู้คนในสังคมว่า คู่บ่าวสาวเป็นสามีภรรยาที่ถูกต้องในมุมมองของสังคม เพราะสังคมมีกฎเกณฑ์ มีประเพณี มีบรรทัดฐานของสังคมในแต่ละสังคม ดังนั้น การสมรส เป็นส่วนหนึ่งของประเพณี จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของผู้คนในสังคม ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (1999:30) ได้กล่าวว่า

“สัตว์มีการผสมพันธุ์ แต่มนุษย์มีการสมรส การผสมพันธุ์เป็นสภาพทางชีววิทยา แต่การสมรสเป็นเรื่องของสังคม เพราะการสมรสแสดงถึงประเพณีการให้อำนาจในสังคมและข้อผูกพันต่อชุมชน”

จากความข้างต้น เห็นได้ว่า การสมรสนับว่าสิ่งสำคัญต่อคู่สมรสและผู้คนในสังคม เพราะการสมรสคือการปฏิบัติตามประเพณีของแต่ละสังคม ดังนั้น วิธีการสมรสในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันเพราะความแตกต่างทางสังคม สังคมจะกำหนดประเพณีของตน จึงทำให้ประเพณีการสมรสมีความแตกต่างและสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นลูกรุ่นหลานและถ่ายทอดจนกระทั่งสังคมปัจจุบัน

แท้จริงความแตกต่างของประเพณีสมรส สืบเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อประเพณี อาทิเช่น สภาพอากาศ พื้นที่ กาลเวลา การเมืองการปกครอง ศาสนา เป็นต้น ทำให้ประเพณีสมรสมีการผสมผสานจากอิทธิพลและปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในประเพณีการสมรส

เช่นเดียวกันกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการและรูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรส ดังที่ผู้วิจัยกล่าวในประเด็นดังต่อไปนี้

4.1.1 การเตรียมของในคินงาน

การเตรียมของในคินงาน คือ การจัดเตรียมความพร้อมด้านสัมภาระสิ่งของต่างๆ อาหารการกิน เครื่องดื่ม สถานที่จัดงาน เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบในวันงานเลี้ยงสมรสที่จะเกิดขึ้น การเตรียมของในคินงานนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มุสลิมในอำเภอปะนาเระ จะให้ความสำคัญกับการเตรียมของในคินงานไม่น้อย นาย ท (สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2561) ได้กล่าวสรุปถึงการเตรียมของในคินงานว่า เมื่อถึงคิณก่อนวันงานเลี้ยงสมรสหนึ่งคิณ ครอบครัวผู้จัดงาน ญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนบ้านหรือผู้คนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันจะมารวมตัว แล้วช่วยกันจัดเตรียมอาหาร สิ่งของหรือความพร้อมอื่นๆที่จะใช้ประกอบในวันงานเลี้ยง ซึ่ง

นับว่าเป็นการที่ดี สามารถแบ่งเบาภาระเจ้าของงาน การเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรสมีระยะเวลายาวนานกว่าการเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรสในอดีต เนื่องจากในอดีตมีระยะเวลาการเตรียมของวันงานนานกว่าปัจจุบันแต่ปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น กล่าวคือ การจัดเตรียมของก่อนวันงานสามารถจัดเตรียมด้วยการเช่า จ้าง ซื้สิ่งของที่ผลิตไว้เฉพาะงานเลี้ยง เช่น เต็นท์ โต๊ะเก้าอี้ อุปกรณ์เครื่องใช้ เป็นต้น แต่ในอดีตนั้น สถานที่จัดงานเลี้ยง อุปกรณ์เครื่องใช้ ตลอดจนสิ่งของต่างๆต้องผลิตใช้เอง ต้องใช้ระยะเวลาและผู้คนมากมาย ดังนั้น การเตรียมของก่อนวันงานในอดีตจึงมีระยะเวลายาวนานกว่าปัจจุบัน

การจัดเตรียมของในคืนงาน สามารถแบ่งตามประเภทการงานที่ปฏิบัติได้ออกเป็น 3 ด้าน คือ การจัดเตรียมความพร้อมด้านการเตรียมของในคืนงาน อาหารการกิน การจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงาน การจัดเตรียมความพร้อมด้านการตกแต่งภายในบ้านเรือนหรือสิ่งของต่างๆภายในบ้านเรือน อาทิเช่น การทำความสะอาดบ้าน ตกแต่งภายในบ้านเรือน เป็นต้น

3.1.1.1 การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารการกิน

การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารการกินของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ ส่วนใหญ่เป็นภาระหน้าที่ของบรรดาฝ่ายหญิงที่มาคอยช่วยเหลือเจ้าของบ้านในการจัดเตรียมอาหารการกินในวันงานเลี้ยง นาย ม (สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2561) กล่าวโดยสรุปว่า การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารการกินนั้น จะมีแผนหรือฝ่ายรับผิดชอบในการจัดเตรียมความพร้อมทางด้านอาหารการกินย่อยๆอีก อาทิเช่น ฝ่ายทำและปรุงกับข้าว ฝ่ายจัดเตรียมวัตถุดิบ ฝ่ายทำของหวาน เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ที่จะมาช่วยเหลือเจ้าบ้านมีสิทธิเลือกว่าเต็มใจที่จะอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นาย ค (สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2561) กล่าวโดยสรุปว่า ในบรรดาผู้หญิงที่มาช่วยเหลือนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้คนในครอบครัวของเจ้าบ้าน ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันประเพณีการช่วยเหลือในการจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารการกินในคืนก่อนงานเลี้ยงสมรสจะค่อยๆจางหายไป เนื่องจากว่า เจ้าบ้านบางคนได้จ้างพ่อครัวหรือแม่ครัวเฉพาะมาทำกับข้าว ทำให้ผู้ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะมาช่วยในคืนก่อนงานเลี้ยง มีน้อย เพราะเจ้าบ้านไม่มีความจำเป็นต้องใช้ผู้คนมาช่วยเหลือในปริมาณที่มาก

3.1.1.2 การจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงาน

การจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย นาย ณ (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561) กล่าวถึงการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานเลี้ยง โดยกล่าวถึงความแตกต่างของการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานเลี้ยงระหว่างปัจจุบันกับในอดีต ในอดีตนั้นการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานเลี้ยงมีมาหลายวันก่อนงานเลี้ยงหรืออาจเป็นสัปดาห์ เพราะการจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงานเลี้ยงต้องใช้เวลาและผู้คนมาช่วยเหลือโดยผู้คนจะเริ่มจากการตรวจสภาพบ้านของเจ้าของงานเสียก่อน หากตัวบ้านของเจ้าของงานมีปัญหาชำรุดหรือไม่พร้อมใช้งานสำหรับงานเลี้ยง ผู้คนจะช่วยกันซ่อมแซมบ้าน ต่อเติม เป็นต้น เพื่อบ้านพร้อมใช้งานในวัน

เลี้ยงสมรส สำหรับปัจจุบันด้วยความสะดวกสบาย เจ้าบ้านส่วนใหญ่จึงใช้โอกาสของความสะดวกสบาย มาแทนที่ประเพณีดังกล่าว จึงทำให้ประเพณีดังกล่าวค่อยๆสูญหายจนกระทั่งปัจจุบันถือว่ายังมีร่องรอยของประเพณีดังกล่าวอยู่น้อยมาก

3.1.1.3 การจัดเตรียมความพร้อมด้านการตกแต่งภายในบ้านเรือนหรือสิ่งของต่างๆภายในบ้านเรือน

นาง ช (สัมภาษณ์, 15 ธันวาคม 2561)กล่าวโดยสรุปว่า สำหรับผู้หญิงที่มีวัตถุประสงค์จะช่วยเจ้าบ้าน พวกนางคอยช่วยเหลือส่วนภายในบ้าน เช่น จัดเตรียมถ้วยจาน ทำความสะอาดภายในบ้านและบริเวณนอกบ้าน ประดิษฐ์ประดอยดอกไม้ เป็นต้น แต่ปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนน้อยที่ยังสืบทอดประเพณีดังกล่าว เพราะทุกอย่างล้วนสามารถใช้เงินซื้อสิ่งของเครื่องใช้ จึงไม่จำเป็นต้องมีผู้คนมาช่วยเหลือ

การเตรียมของในคิงาน ถือว่าเป็นองค์ประกอบของประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ในคิงานก่อนงานเลี้ยงสมรสผู้คนมากมายจากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ตลอดจนผู้คนภายในชุมชนเดียวกันจะมาช่วยเหลือเจ้าบ้าน ซึ่งสามารถแบ่งตามประเภทการงานที่ผู้คนมาช่วยเหลือออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมอาหารการกิน ด้านสถานที่จัดงาน และด้านการตกแต่งภายในบ้านเรือนหรือสิ่งของต่างๆภายในบ้านเรือน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้คนที่มาช่วยเหลือเจ้าบ้านว่าสมัครใจที่อยู่ในด้านใด จากการสัมภาษณ์ ผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงความแตกต่างของการเตรียมของในคิงานในปัจจุบันกับในอดีต ภาพอันน่าประทับใจในอดีตนั้นสื่อถึงความบริสุทธิ์ใจ การช่วยเหลือและการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ เพื่อนบ้าน ตลอดจนผู้คนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

การเตรียมของในคิงาน นาย น (สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561)กล่าวโดยสรุปว่า นับเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิมของชนชาวไทยมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวมิได้มีหลักฐานหรือแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากประเพณีใด แต่จุดยืนของประเพณีดังกล่าวคือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ และการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ เพื่อนบ้านและผู้คนภายในชุมชนเดียวกัน

4.1.2 การใช้เครื่องเสียงในงาน

ชาวไทยมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่จะมีเครื่องเสียงในการประกอบงานเลี้ยงสมรส เครื่องเสียงส่วนใหญ่จะใช้ในงานเลี้ยงสมรสที่จัดงานเลี้ยงใหญ่โตหรือระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องเสียงนับว่าเป็นค่านิยมของผู้คน ดังที่นาย น (สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2561) กล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้เครื่องเสียงในงานเลี้ยงสมรสเป็นค่านิยมของผู้คน แท้จริงมิได้มีความจำเป็นมากนัก แต่อย่างไรก็ตามการใช้เครื่องเสียงมีทั้งประโยชน์และโทษ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้ใช้เครื่องเสียง นาย ท (สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2561) กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ

เครื่องในงานเลี้ยงสมรสคือ การป่าวประกาศเกี่ยวกับการเดินทางมาของญาติๆ และทุกคนที่มาร่วมงาน เพื่อให้เจ้าบ้านที่กำลังยุ่งอยู่กับการงานได้จัดเตรียมความพร้อมในการต้อนรับ เพราะในวันงานเลี้ยงมีผู้คนมากมาย ยากต่อการตามหาตัวเจ้าบ้าน และยังมีประโยชน์อีกมากมายตั่งนาย ข (สัมภาษณ์,9 กันยายน 2561) กล่าวโดยสรุปได้ว่า นอกจากง่ายต่อการป่าวประกาศแล้วเครื่องเสียงสามารถสร้างสร้างบรรยากาศและให้ความบันเทิงกับแขกได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้งานเลี้ยงสมรสเป็นที่น่าสนใจของผู้คน ทำให้ผู้คนมีความสุขกับงานเลี้ยงได้ตลอดทั้งวัน เมื่อกล่าวถึงประโยชน์และโทษของเครื่องเสียงสรุปได้ว่า ผู้คนบางส่วนมักใช้เครื่องเสียงในทางที่ผิด กล่าวคือ ใช้เครื่องเสียงในการเปิดเพลง เปิดดนตรีที่ไร้สาระเชิงศาสนา บางงานเลี้ยงสมรสมีการเปิดเทปเสียงดนตรี แล้วมีนักร้องชายหรือหญิงร้องสดๆ หน้างานเลี้ยง จึงกลายเป็นที่นิยมในหมู่ผู้คนไร้ความรู้ทางศาสนา แต่บางกลุ่มสามารถใช้เครื่องเสียงในการเปิดเสียงร้องอนาฮีด อัลกุรอาน การป่าวประกาศ เป็นต้น

4.1.3 การยกขบวนขันหมาก

การยกขบวนขันหมาก เป็นพิธีที่จัดขึ้นหลังจากพิธีกรรมการสมรส ถือว่าเป็นองค์ประกอบของงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ อันเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ นาย ก (สัมภาษณ์,14 ตุลาคม 2561) กล่าวโดยสรุปได้ว่า การยกขบวนขันหมากเป็นประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ มาตั้งแต่อดีตเท่าที่ตนจำความได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงให้ความโปรดปรานต่อบุตรชาย ด้วยเหตุนี้ การยกขบวนขันหมากจะเป็นการปฏิบัติของฝ่ายชาย ในสมัยอดีต การยกขบวนขันหมากถือว่าอสังการมากสำหรับผู้มีฐานะ มีการแห่มาแห่ข้าง ใช้เวลาในการแห่ขันหมากนาน ในการแห่ขบวนขันหมากประกอบด้วยการร้องสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการสรรเสริญต่อท่านนบี ﷺ โดยขบวนแห่ขันหมากจะเริ่มที่หน้ามัสยิดหรือหัวชุมชนหมู่บ้านจนถึงหน้าบ้านเจ้าสาว ด้วยเหตุนี้การเตรียมความพร้อมในการยกขบวนขันหมากในสมัยอดีตต้องใช้เวลาานพอประมาณ นาย ข (สัมภาษณ์,9 กันยายน 2561) กล่าวโดยสรุปว่า การยกขบวนขันหมาก มาจากประเพณีมาร้อยปีแล้ว ในการยกขบวนขันหมากจะมีสัญลักษณ์แห่งการแบ่งชนชั้นในเครื่องขันหมากพอประมาณ นาย ก (สัมภาษณ์,8 ตุลาคม 2561) กล่าวสรุปได้ว่า ประเพณีการแห่ขบวนขันหมากน่าจะมาจากประเพณีชาวฮินดูสมัยก่อน ต่อมาเมื่อชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานีได้เล่าเรียนศึกษาศาสนาในจำนวนมากขึ้น ผู้เรียนดังกล่าวจึงค่อยๆเปลี่ยนแปลงรูปแบบและทัศนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการแห่ขบวนขันหมากให้เป็นในรูปแบบอิสลามมากขึ้น

นาย ด (สัมภาษณ์,8 ธันวาคม 2561) กล่าวถึงรูปแบบของการยกขบวนขันหมากของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี กล่าวโดยสรุปได้ว่า การยกขบวนขันหมากของชาวไทยมุสลิมในอำเภอปะนาเระปัจจุบัน เป็นการปฏิบัติแบบง่ายๆ ไม่มีสิ่งของและรูปแบบการแห่สลับซับซ้อน

มากนัก เพียงแค่มีผู้ถือสิ่งของประมาณ 7-15 คน ซึ่งผู้ถือสิ่งของส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงเดินเข้ามาในงาน ด้วยระยะทางไม่กี่เมตร สำหรับสิ่งของที่ใช้ในการแห่ขบวนชั้นส่วนใหญ่ประกอบด้วย

1. ดอกและใบพลู
2. ขนมหลายูตั้งเดิม อาทิเช่น ขนמדุ ยาหนม (กะลาแม) ขนมหลา เป็นต้น
3. ขนมหวาน อาทิเช่น วน ลูกซุบ กระเช้าสีดา เป็นต้น
4. ผลไม้
5. ชุดผ้าละหมาด
6. ชุดเสื้อผ้าผู้หญิง
7. ข้าวเหนียวสี

เมื่อฝ่ายชายมาถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวจะต้อนรับฝ่ายชายอย่างดี ด้วยการเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่มอย่างสมบูรณ์ สำหรับสิ่งของที่ใช้ในการแห่ขบวนชั้นหมากประเภทของกินนั้น อาทิเช่น ขนมหวาน ผลไม้ ฝ่ายหญิงจะจัดการด้วยการแบ่งเก็บไว้ฝ่ายหญิงครึ่งหนึ่งและแบ่งใส่ในภาชนะของฝ่ายชายครึ่งหนึ่ง

4.1.4 การจัดบัลลังก์

บัลลังก์หรือที่ชาวมลายูเรียกว่า “กระถุงหงัน” ถือว่าเป็นเครื่องประดับประดาให้มีสีสันในงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นเครื่องประดับของประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ การจัดบัลลังก์จะถูกจัดขึ้นในสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส ซึ่งงานเลี้ยงสมรสส่วนใหญ่จะจัดขึ้นโดยฝ่ายหญิง ดังนั้น บัลลังก์จะถูกจัดเตรียมขึ้นโดยฝ่ายหญิงเป็นส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์ของการจัดบัลลังก์คือ เพื่อเจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งบนบัลลังก์ เพราะวันงานเลี้ยง คู่สมรสจะแต่งกายอย่างเร็ดหูประดับประดาด้วยเครื่องประดับประดาดังเจ้าชายและเจ้าหญิง ดังนั้นการจัดบัลลังก์เป็นที่อยู่ของคู่บ่าวสาวเปรียบดังบัลลังก์ของกษัตริย์ แล้วจะมีผู้คนมาแสดงความยินดีปรีดาให้กับคู่สมรส ถือว่าเป็นวันแห่งภาคภูมิใจและความสุขของคู่บ่าวสาวอย่างลืมไม่ลงทีเดียว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่รู้แหล่งที่มาของการจัดบัลลังก์ที่แน่ชัด นาย ท (สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2561) กล่าวสรุปเกี่ยวกับแหล่งที่มาว่า การจัดบัลลังก์น่าจะเป็นการลอกเลียนแบบมาจากประเพณีของชาวคริสต์ เกิดมาจากมุสลิมบางคนที่ลอกเลียนแบบมาจากการกระทำของต่างศาสนิก แล้วนำวัฒนธรรมดังกล่าวมาปฏิบัติกับตน ต่อมาผู้คนนิยมแพร่ในชุมชนชาวบ้าน แต่นาย ป (สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2561) กล่าวสรุปได้ว่า การจัดบัลลังก์มาจากบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายูในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี การจัดบัลลังก์ในอดีต มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบพิธีกรรมบางอย่างเกี่ยวกับประเพณีของบรรพบุรุษดั้งเดิมคือ เป็นที่สำหรับทำพิธีป้อนบูโละสมางัต (ป้อนข้าวเหนียวสี) ให้คู่บ่าวสาว และพิธีหลังทรัพย์ คือพิธีการหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรดาญาติๆ เพื่อนๆ และ ผู้ถูกเชิญให้ร่วมแห่ขบวนชั้นหมากได้มาร่วมแสดงความยินดีและอวยพรให้กับคู่บ่าวสาว ซึ่งเปรียบเสมือนพิธีการรดน้ำสังข์ใน

ประเพณีของไทย แตกต่างจากประเพณีไทยคือ ชาวมลายูจะแห่กันใส่เงินในขันน้ำให้กับคู่บ่าวสาว ประเพณีดังกล่าวค่อยๆ จางหายไปจนกระทั่งปัจจุบันเหลือแต่การจัดบัลลังก์และการป้อนปูโล๊ะสมำงัด ซึ่งการป้อนปูโล๊ะสมำงัดมีแนวโน้มที่จะสูญหายในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี นาย ข (สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2561) ให้สัมภาษณ์ถึงรูปแบบของการจัดบัลลังก์ พอสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดบัลลังก์ ปัจจุบันตกแต่งสวยงามและประดับประดาด้วยสิ่งของต่างๆ ทำให้บัลลังก์สวยงามอลังการมาก แต่มีประโยชน์น้อย นับว่าไม่คุ้มค่ากับการลงทุนด้วยงบประมาณที่ไม่มีประโยชน์

4.1.5 การป้อนปูโล๊ะสมำงัด

การป้อนปูโล๊ะสมำงัดคือ การป้อนข้าวเหนียวสี ผู้คนส่วนใหญ่จะทำข้าวเหนียวสี ออกเป็น 3 สีคือ แดง ขาว เหลือง คำว่า “ปูโล๊ะสมำงัด” เป็นภาษามลายู คำว่า “ปูโล๊ะ” หมายถึงข้าวเหนียว ส่วนคำว่า “สมำงัด” หมายถึง แร้งบันดาลใจ ดังนั้น ปูโล๊ะสมำงัดคือ ข้าวเหนียวสีที่จัดทำขึ้นเพื่อโอกาสพิเศษ เป็นข้าวเหนียวสีที่จัดทำขึ้นโดยหมอไสยศาสตร์หรือผู้มีวิชาความรู้เฉพาะ จัดขึ้นใส่พาน ตกแต่งเป็นยอดแหลมอย่างสวยงามประดับประดาด้วยขนมมลายูดั้งเดิมรอบๆ ข้าวเหนียว และบนปลายหรือยอดแหลมข้าวเหนียวจะมีเข็มที่ปักเปลือกเรียบริ้วแล้ว

นาย ก (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2561) ให้สัมภาษณ์พอสรุปได้ว่า การป้อนปูโล๊ะสมำงัด เป็นหนึ่งในประเพณีสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่สืบทอดปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษดั้งเดิม นาย ก (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2561) กล่าวต่อโดยสรุปว่า การป้อนปูโล๊ะสมำงัดเป็นการกระทำเพื่อนึกถึงบรรพบุรุษสมัยก่อน เพราะป้อนปูโล๊ะสมำงัดเป็นประเพณีของชาวมลายูดั้งเดิม นาย บ (สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2561) อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการป้อนปูโล๊ะสมำงัด สรุปได้ว่า การป้อนปูโล๊ะสมำงัดเพื่อทำนายโชคทายาธิ์ของคู่สมรสว่านีสัยอย่างไร คุณลักษณะของเขาเป็นอย่างไร ซึ่งประเพณีการป้อนปูโล๊ะสมำงัดในปัจจุบันมีน้อยมาก และมีแนวโน้มที่จะหายจากชาวมุสลิมโดยเฉพาะชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เพราะการทำปูโล๊ะสมำงัดจะแอบแฝงด้วยความเชื่อ จึงเป็นที่ไม่นิยมในบรรดาผู้มีการศึกษาอิสลาม

นาง ร (สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2561) อธิบายถึงรูปแบบของการป้อนปูโล๊ะสมำงัด กล่าวสรุปได้ว่า ในการป้อนปูโล๊ะสมำงัดคู่สมรสนั้น อาจจะมีการแตกต่างกันในบางกรณี เมื่อหมอทางไสยศาสตร์เสร็จจากการประกอบพิธีกรรมแล้วจึงสั่งให้คู่สมรสหยิบปูโล๊ะสมำงัดส่วนใดส่วนหนึ่งจากปูโล๊ะสมำงัด แล้วป้อนซึ่งกันและกันระหว่างคู่บ่าวสาว แต่บางกรณีนั้น จะเป็นหน้าที่ของหมอทางไสยศาสตร์เป็นผู้ป้อนปูโล๊ะสมำงัดให้กับคู่บ่าวสาว บางคนป้อนหนึ่งครั้งแต่บางคนป้อนตั้งแต่หนึ่งครั้งถึงสามครั้ง

4.1.6 การเลี้ยงอาหาร

การเลี้ยงอาหาร เป็นหนึ่งในประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เมื่อมีงานเลี้ยงสมรส ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จะรู้จักในนาม “มา

แก บูโละ” ความหมายคือ คำว่า “มาแก” หมายถึง กิน ส่วนคำว่า “บูโละ” หมายถึง ข้าวเหนียว สำหรับความหมายรวมคือ การไปกินข้าวเหนียว

แท้จริงบริบทของการเลี้ยงอาหาร มิได้มีความเกี่ยวข้องกับการกินข้าวเหนียว เพราะ การเลี้ยงอาหารในงานเลี้ยงสมรส อาหารส่วนใหญ่จะประกอบด้วยข้าวสวย แกง ชุป ผัก นำพริก ปลาแห้ง เป็นต้น โดยไม่มีข้าวเหนียวดังที่ผู้คนกล่าวขาน นาง ร (สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2561) อธิบายถึงขนานนาม “มาแก บูโละ” ของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี พอสรุปได้ว่า พอครั้งเจ้าของงานจะจัดงานเลี้ยงสมรส ผู้คนที่ถูกเชิญงานเลี้ยงต่างกันพามาช่วยเจ้าของงานเป็นเวลาหลายวัน ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ทั้งนี้ เจ้าบ้านจะจัดเตรียมอาหารการกิน เครื่องดื่มให้พร้อมเพื่อเลี้ยงผู้คนที่มาช่วยก่อนวันงาน โดยอาหารที่เจ้าบ้านยกมาให้ผู้คนที่มาช่วยเหลือเจ้าของงานคือ ข้าวเหนียว ส่วนในวันงานเลี้ยงสมรส ดังที่กล่าวมาในประเด็น “บูโละ สมจัต”ว่า ในวันดังกล่าวจะมีการทำข้าวเหนียวสื่อนเป็นประเพณีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ด้วยเหตุผลดังกล่าว นอกจากเจ้าบ้านจะจัดข้าวเหนียวอันพิเศษเพื่อทำตามประเพณีแล้ว เจ้าบ้านยังทำเผื่อผู้คนที่มาช่วยเหลือตนทั้งก่อนวันงาน และในวันงาน ด้วยเหตุเช่นนี้ การเลี้ยงอาหาร จึงเป็นที่เรียกกันว่า “มาแก บูโละ”

การเลี้ยงอาหาร นาย ฉ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2561) ได้กล่าวถึงการเลี้ยงอาหาร โดยสรุปได้ว่า หากงานเลี้ยงสมรสเป็นงานใหญ่ เจ้าของงานก็จะเลี้ยงอาหารใหญ่โต มีการเชือดวัวเชือดควายเพื่อเลี้ยงแขก แต่ก็มีบางคนใช้น้ำโกในการทำเมนูหลัก ทั้งนี้ อาจเกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องธุรกิจและผลกำไรในการจัดงานเลี้ยง นาย ข (สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2561) กล่าวถึงรูปแบบของการเลี้ยงอาหาร กล่าวโดยสรุปว่า รูปแบบของการเลี้ยงอาหารในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันมากด้านสถานที่เลี้ยงอาหารปัจจุบัน จะใช้เต็นท์ และประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ที่เช่ามา เช่นเดียวกับผู้บริการ ผู้บริการอาหารเครื่องดื่มส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้าง สถานที่จัดเลี้ยงอาหารบางพื้นมีเขตกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง แต่บางพื้นที่ปล่อยปะละเลย ทำให้มีการปะปนกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงในพื้นที่เดียวกัน (อีกประเด็นคือ เจตนาการจัดโอ้อวดหรือไม่) สำหรับการเลี้ยงอาหาร หากงานเลี้ยงระดับปานกลางหรือเล็กๆ ผู้จัดงานเลี้ยงส่วนใหญ่จะจัดงานเลี้ยงภายในบ้าน ผู้คนที่มางานเลี้ยงสามารถพบปะกับเจ้าของงานอย่างใกล้ชิดและมีเวลาในการพูดคุยมากกว่า

4.1.7 การให้เงินกับเจ้าของงาน

การให้เงินกับเจ้าของงานเป็นประเพณีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นการสืบทอดประเพณีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ในสมัยโบราณ นาย จ (สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2561) อธิบายความเป็นมาของการให้เงินกับเจ้าของงาน พอสรุปได้ว่า สมัยก่อนเมื่อเจ้าของงานจะจัดงานเลี้ยงสมรส เจ้าของงานจะขอความช่วยเหลือจากผู้คนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสามารถแบ่งความช่วยเหลือสมัยนั้นออกเป็นสองประเภทคือ ความช่วยเหลือช่วยแรงงานและความช่วยเหลือด้วยวัตถุabenเพื่อนำมาประกอบวันงานเลี้ยง เช่น ข้าวสาร ข้าวเหนียว และวัตถุabenต่างๆที่ผู้คน

ในสมัยนั้นสามารถหาทำได้ ต่อมาเมื่อเงินตราเริ่มมีบทบาทในสังคม ผู้คนเริ่มที่จะให้เงินตราแทนความช่วยเหลือด้วยแรงงานและวัตถุดิบต่างๆ ที่เจ้าของงานต้องการ ด้วยเหตุนี้ ผู้คนที่มีเงินตราจึงช่วยเหลือเจ้าของงานด้วยเงินตรา ส่วนผู้คนที่ไม่มีเงินตราก็จะช่วยเหลือด้วยแรงงานและจัดหาวัตถุดิบต่างๆ ที่สามารถจัดหาได้

นาย ท (สัมภาษณ์,13 ตุลาคม 2561)และนาย ข (สัมภาษณ์,9 กันยายน 2561) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการให้เงินกับเจ้าของงาน กล่าวโดยสรุปว่า การให้เงินกับเจ้าของงาน ในปัจจุบันกับในอดีตแตกต่างกันมาก ปัจจุบัน การให้เงินกับเจ้าของงานบางกลุ่มคน ถือว่าเป็นเรื่องธุรกิจ ดังนั้น เงินตราจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากผู้ถูกเชิญ ไม่สามารถมาร่วมงานได้ ผู้คนที่ถูกเชิญส่วนใหญ่ก็จะฝากเงินให้กับเจ้าของงาน เพราะหากไม่มางานเลี้ยงและไม่มีการฝากเงินให้กับเจ้าของงาน เจ้าของงานบางคนอาจตัดขาดในการสานสัมพันธ์ ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญและกลายเป็นเพณีของผู้คนปัจจุบัน ซึ่งชนรุ่นหลังบางกลุ่มอาจไม่รู้ว่ แท้จริงเงินดังกล่าวเป็นเงินช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาจะช่วยเหลือผู้จัดงาน จึงทำให้เงินตราเป็นเรื่องจำเป็นทั้งผู้มีฐานะดีและผู้ยากไร้ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงงานเลี้ยงสมรส ผู้ยากไร้บางคนอาจเป็นทุกข์ใจเพราะต้องมีการใช้จ่ายตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ของงานเลี้ยงสมรสในอิสลาม เช่นเดียวกับผู้มาร่วมงาน บางคนได้มอบเงินช่วยเหลือด้วยจำนวนที่มาก เพื่อหวังผลตอบแทนของตนในภายหลังด้วยจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์ นาง ข (สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2561) ตนได้กล่าวถึงประสบการณ์การให้เงินกับเจ้าของงาน พอสรุปว่า ตนเป็นผู้หนึ่งที่ชอบไปงานเลี้ยงสมรสและชอบช่วยเหลือภายในครัว โดยส่วนใหญ่แล้วตนและเพื่อนๆนอกจากจะช่วยทำภายในครัวแล้ว ตนกับเพื่อนๆยังต้องให้เงินกับเจ้าของงานเสียอีก เพราะมีฉะนั้น อาจเป็นที่ล้าลือของผู้คนว่า เป็นผู้ที่ไม่กินเหนียว หมายถึง มางานเลี้ยงแต่ไม่ให้เงินกับเจ้าของงาน แต่ก็เชื่อว่าทุกบ้านทุกพื้นที่ เพราะบางบ้านหรือบางพื้นที่การให้เงินกับเจ้าของงานเป็นเรื่องไม่สำคัญแต่การช่วยเหลือด้วยแรงงานแรงใจ กล่าวคือ ผู้คนจะมาเยี่ยมเยียนที่บ้านและช่วยเหลือด้วยแรงงาน เป็นสิ่งจำเป็นมากกว่าเงินตรา

4.1.8 การเล่นบาตีเกในคืนหลังงาน

การเล่นบาตีเกในคืนหลังงานเป็นประเพณีการเล่นของชาวมลายูดั้งเดิม ที่สืบสานประเพณีจนกระทั่งปัจจุบัน การเล่นบาตีเกของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จะประกอบด้วยกลองใหญ่ กลองเล็ก ผู้ตีกลองและนักร้องนำ โดยเนื้อร้องส่วนใหญ่จะเป็นการเล่าวิถีชีวิตของชาวมลายูในชีวิตประจำวัน การร้องแฉวระหว่างผู้ชายผู้หญิง ตลอดจนมีการเล่นเบ็ดเตล็ด เป็นการสนทนาให้เกิดความบันเทิง ความตลกโปกฮา เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกับการเล่นบาตีเกในอดีตเพราะเนื้อหาในอดีตจะเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา เพราะเป็นเนื้อหาที่มาจากหนังสือ Berzanji หรือหนังสือสำหรับอ่านในงานเมาลิดของปี ๕ เป็นส่วนใหญ่ นาย ท (สัมภาษณ์ 13 ตุลาคม 2561) และนาย ข (สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2561)

นาย ท (สัมภาษณ์ 13 ตุลาคม 2561) นาย ข (สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2561) และ นาย บ (สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2561) พบว่า การเล่นเกม เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพราะทุกคนเห็นพ้องเกี่ยวกับการจัดงานเลี้ยงมาหลายวัน จึงจัดการเล่นเกมเพื่อคลายเครียด คลายความเหนื่อย ของผู้คนที่มาช่วยงานเลี้ยง ด้วยเหตุนี้ การเล่นเกมจึงเป็นที่นิยมจนกลายเป็นประเพณี การเล่นเกม ของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยการเล่นเกมดังกล่าวไม่มีความเชื่อแบบแฝงแต่อย่างใด

4.2 วิเคราะห์ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี

หลังจากศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาหลักคำสอนศาสนาและข้อชี้ขาดเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะคำวินิจฉัยของนักวิชาการมุสลิมร่วมสมัยเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เพื่อความถูกต้องและสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลาม และไม่เป็นแบบอย่างผิดๆ ที่อาจก่อให้เกิดการสืบสานประเพณีที่ขัดกับหลักศาสนา

4.2.1 การเตรียมของในคินงานเลี้ยง

การเตรียมของในคินงาน ถือว่าเป็นประเพณีที่มีจุดยืนสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามด้วย ประการคือ การช่วยเหลือระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ความบริสุทธิ์ใจ และการสามัคคีกันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

ก. การช่วยเหลือระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการช่วยเหลือระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

(المائدة بعض من آية: 2)

ความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยกันในเรื่องที่เป็นบาปและเป็นศัตรูกัน”

(อัลมาอิดะฮ์ส่วนหนึ่งของโองการ: 2)

โองการข้างต้น ประจักษ์ถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือในอิสลาม มีเงื่อนไขคือ

1. ช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง
2. ห้ามปรามการช่วยเหลือในเรื่องที่เป็นบาปและเป็นศัตรู

การช่วยเหลือในการเตรียมของในคินงาน ช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง เพราะสามารถแบ่งเบาภาระหน้าที่ของมุสลิม ดังนั้น การเตรียมของในคินงานจึงเป็น ประเพณีที่ดีในอิสลาม

ข. การสานสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

การสานสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติไว้ในอิสลาม เนื่องจากในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามได้มีหลักคำสอนห้ามปรามการการตัดขาด การทะเลาะวิวาท หรือการทำร้ายระหว่างมุสลิมด้วยกัน อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ﴾
(محمد:22-23)

ความว่า “ดังนั้น หวังกันว่า หากพวกเจ้าผินหลังให้(กับการอีมานแล้ว) พวกเจ้าก็จะก่อความเสียหายในแผ่นดิน และตัดความสัมพันธ์ทางเครือญาติของพวกเจ้ากระนั้นหรือ คนเหล่านี้คือบรรดาผู้ที่อัลลอฮฺทรงสาปแช่งพวกเขา ดังนั้นพระองค์จึงทรงทำให้พวกเขาหูหนวกและทรงทำให้พวกเขาตาบอด”

(มุฮัมมัด:22-23)

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงห้ามการตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ซึ่งครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับมุสลิมด้วยกัน ในทำนองเดียวกัน หลักคำสอนของศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมให้มุสลิมสืบสานความสัมพันธ์กันระหว่างเครือญาติและมุสลิมทั่วไป ดังรายงานของอบีฮูร็อยเราะฮฺ ฎร กล่าวว่

((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُقِلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمِتْ))

(أخرجه البخاري، 1993: 5700)

ความว่า “ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺและศรัทธาต่อวันสุดท้าย เขาจงให้เกียรติแขกของเขา และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันสุดท้าย เขาจงสานสัมพันธ์เครือญาติของเขา และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันสุดท้าย เขาจงพูดจาที่ดีหรือไม่ก็เงียบ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 5700)

หะดีษข้างต้นประจักษ์ถึงการสานสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ซึ่งเป็นคำสั่งปฏิบัติของท่านนบี ﷺ ในการสานสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ดังนั้น ประเพณีการจัดเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรสจึงสอดคล้องกับหลักคำสอนอัลกุรอานและอัลหะดีษ

ค. ความบริสุทธิ์ใจ

ความบริสุทธิ์ใจคือ คุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในจิต เป็นเจตนาภรณ์ ความสำนึกคิด คุณลักษณะดังกล่าวเป็นที่ส่งเสริมตลอดจนเป็นการบังคับในอิสลาม เพื่อมุสลิมยึดมั่นและปฏิบัติตามในหน้าที่การงานของมุสลิม ไม่ว่าจะหน้าที่การงานเกี่ยวกับทางโลกหรือหน้าที่การงานที่เกี่ยวกับปรโลก อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَمَا أَمْرُو إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

(البينة: 5)

ความว่า “และพวกเขาไม่ได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่ออัลลอฮ์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงและดำรงการละหมาด”

(อัลบัยยีนะฮฺ: 5)

ในโองการข้างต้น กล่าวถึงเจตนาบริสุทธิ์หรือความบริสุทธิ์ใจ อัลลอฮ์ ﷻ ให้มุสลิมปฏิบัติการทำงานที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ที่เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งโองการแห่งนี้ครอบคลุมทั้งการงานอื่นๆ ที่มีได้เกี่ยวข้องกับอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมุสลิมในการยึดมั่นเจตนาบริสุทธิ์กับการงานที่ได้รับมอบหมาย เช่นเดียวกับประเพณีการจัดเตรียมสิ่งของก่อนวันเลี้ยงสมรส ผู้คนมากมายที่มาช่วยเหลือส่วนใหญ่อุบัติจากความบริสุทธิ์ใจในการช่วยเหลือ โดยมีได้ผลประโยชน์ใดๆ ใครมีความสามารถด้านใด ก็จะช่วยในด้านที่ตนถนัด

ด้วยหลักคำสอนอิสลามที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ประเพณีการจัดเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรส เป็นประเพณีที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังนั้น ประเพณีการจัดเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรสจึงเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติในอิสลาม เพราะเมื่อประเพณีใดประเพณีหนึ่งไม่ขัดแย้งกับหลักคำสอนศาสนา ประเพณีดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งที่มาข้อบัญญัติ ดังที่นักวิชาการมุสลิมกล่าวถึงถึงกฎเกณฑ์หนึ่ง (al – Barakatie, n.d: 1/74) กล่าวว่า

((النَّائِبُ بِالْغُرْبِ كَالنَّائِبِ بِالنَّصْرِ))

หมายความว่า “สิ่งที่ถูกกำหนดด้วยจารีตประเพณี เปรียบเสมือน ถูกกำหนดด้วยตัวบท”

ประเพณีการจัดเตรียมของก่อนงานเลี้ยงสมรสเป็นประเพณีที่ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่ยึดถือปฏิบัติมาแต่บรรพบุรุษ จึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

4.2.2 การใช้เครื่องเสียงในงานเลี้ยง

เมื่อพิจารณาเครื่องเสียงที่ใช้ในงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี พบว่า เครื่องเสียงที่ใช้ในงานเลี้ยงสมรสส่วนใหญ่ประกอบด้วยลำโพงและ ไมโครโฟน เครื่องบันทึกเทป เทปหรือซีดี สำหรับเสียงที่ปล่อยผ่าน ไมโครโฟนและลำโพงคือเสียงสดของพิธีกรและเสียงจากการบันทึกเทปหรือซีดี

สำหรับเสียงที่ปล่อยผ่านลำโพงจากการบันทึกเทปหรือซีดีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานีนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. เสียงอัลกุรอาน
2. เสียงอนาซีด
3. เสียงเพลง

แท้จริงการอ่านอัลกุรอานและการฟังอ่านเสียงอัลกุรอาน ถือว่าเป็นการทำอิบาดะฮ์ประเภทหนึ่งในอิสลาม ผู้อ่านหรือผู้ฟังเสียงอัลกุรอานจะได้ผลบุญและความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾
(الأعراف: 204)

ความว่า “และเมื่ออัลกุรอานถูกอ่านขึ้น ก็จงสดับฟังอัลกุรอานนั้นเถิด และจงนิ่งเงียบ เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับการเอ็นดูเมตตา”

(อัลออรอฟ:204)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประจักษ์ถึงความเมตตาจากการฟังการอ่านอัลกุรอาน แต่ความเมตตาและผลบุญที่จะได้รับจากอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีเงื่อนไขคือ การนิ่งเงียบและคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับเนื้อหาอัลกุรอานที่ถูกอ่านดังกล่าว

สำหรับงานเลี้ยงสมรสนับว่าเป็นงานเลี้ยงพบปะระหว่างผู้คน สภาพการณ์ของแขกมาร่วมงานเลี้ยงส่วนใหญ่คือ พุดคุยถามสารทุกข์สุขดิบของผู้คนแล้วจะนั่งรับประทานอาหาร ส่วนคนบริการส่วนใหญ่จะยุ่งอยู่กับหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นจึงเป็นไปได้สำหรับผู้คนในงานเลี้ยงสมรสจะนั่งเงียบเพื่อสดับฟังอัลกุรอาน เมื่ออัลกุรอานถูกอ่านขึ้น แต่ก็เชื่อว่าทุกคน เพราะบางคนอาจมีคุณลักษณะดังที่อัลกุรอานกล่าวข้างต้น ดังนั้น การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสจึงเป็นที่บัญญัติดังที่กล่าวในโองการข้างต้นและไม่เป็นที่บัญญัติ ดังต่อไปนี้

ก. การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยง

การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยงนับว่าเป็นสิ่งบัญญัติ เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติของบรรดาสาวกส่วนใหญ่ของท่านนบี ﷺ บรรดาสาวกส่วนใหญ่เมื่อมีการประชุมหรือรวมตัว มักจะอ่านอัลกุรอานก่อนเปิดพิธีการ (Abī Bakr, 1996: 262/2) ดัง การอ่านอัลกุรอานเพื่อเปิดพิธีงานเลี้ยงสมรสถือว่าเป็นส่วนหนึ่งตามแนวทางปฏิบัติของบรรดาสาวกของท่านนบี ﷺ เพื่องานสมรสปลอดภัยจากภัยอันตรายและได้รับความจำเริญจากอัลลอฮ์ ﷻ แต่การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยงที่เป็นการดীনนั้น ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขด้วย 2 ประการ (Islam Web, 19 July 2006) คือ

1. ห้ามยึดมั่นว่าการฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยง เป็นสุนนะห์หรือเป็นแนวทางปฏิบัติของท่านนบี ﷺ แต่เน้นว่าเป็นการเปิดพิธีด้วยคำกล่าวที่ดีที่สุด สิ่งทีประเสริฐ

2. ห้ามนำการกระทำดังกล่าวการปิดเสียงอัลกุรอานเป็นประเพณี จนเป็นที่เข้าใจผิดของผู้คนทั่วไปว่า งานเลี้ยงสมรสจะไม่สมบูรณ์ หากไม่มีการฟังการอ่านอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรส

ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยงเป็นสิ่งที่ดีงามในอิสลาม แต่มุสลิมต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของนักวิชาการมุสลิมกำหนดแต่อย่างไรก็ตาม เมื่ออัลกุรอานถูกอ่านขึ้น ผู้ฟังการอัลกุรอานควรสดับฟังด้วยความเจียม คิดไตร่ตรอง เนื้อหาที่ถูกกล่าว เพราะการปฏิบัติดังกล่าวนี้ว่าเป็นจรรยา มารยาทของการฟังอัลกุรอานที่ดี และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนด้วยผลบุญและความเมตตา

ข. การฟังเสียงอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรส

ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่า เมื่อมีการอ่านอัลกุรอานขึ้นมา ผู้ฟังที่ดีควรเจียมและตั้งใจ ฟังเนื้อหาที่ถูกกล่าวมา เพราะอัลกุรอานเป็นคำกล่าวที่ดีที่สุด มีคุณค่าสูงส่งและเป็นสิ่งประเสริฐ ด้วยเหตุนี้ มุสลิมจำเป็นต้องให้เกียรติ รู้คุณค่าและรักษาอัลกุรอานให้คงอยู่อย่างตลอดไป สำหรับการฟังเสียงการอ่านอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรส ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เป็นการกระทำที่ไร้ผลเชิงบัญญัติ เนื่องจากผู้คนในงานเลี้ยงสมรสส่วนใหญ่ไม่สามารถประพฤติตามคุณลักษณะของผู้ฟังตามโอองการที่กล่าวมาข้างต้น ทำนองเดียวกันผู้คนส่วนใหญ่ไม่มีใครสนใจ ต่างคนต่างทำงานตามหน้าที่ของตน มีการสนทนาระหว่างบุคคล ด้วยพฤติกรรมของผู้มางานเลี้ยงสมรส จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ไม่สนใจในการฟังการอ่านอัลกุรอาน ทั้งๆที่อัลกุรอานคือคำกล่าวสูงส่ง ด้วยเหตุนี้ การฟังอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรสจึงเป็นสิ่งไม่ควรและไร้ผลเชิงบัญญัติ Maḥmūd Muṣṭafā (16 January 2019) จากสำนักงานจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทยอียิปต์ ได้กำหนดเงื่อนไขของการฟังอัลกุรอานในสถานที่ทำงานที่อนุมัติ ออกมา 2 ประการคือ

1. ผู้ฟังต้องไม่ยุ่งยากอยู่กับหน้าที่การงานที่กำลังปฏิบัติ
2. เสียงของอัลกุรอานไม่ส่งเสียงดังต่อผู้อื่น ยกเว้นผู้ต้องการฟังเท่านั้น

จากข้อกำหนดของเงื่อนไขที่กล่าวข้างต้น พบว่า บริบทงานเลี้ยงสมรสมีความขัดแย้งกับเงื่อนไขดังกล่าว จึงไม่ควรเปิดเสียงอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรส เช่นเดียวกับทัศนะของ Ibn al-'Uthaimai (24 April 2019) มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการฟังอัลกุรอาน กล่าวโดยสรุปคือ ผู้ฟังไม่ยุ่งยากอยู่กับการทำงานที่ใช้ความคิดและหัวใจ หากการทำงานต้องใช้หัวใจ สมอง หรือสติ อาทิเช่น การขับรถ การผ่าตัด การสอน เป็นต้น ทางที่ดีไม่ควรเปิดเสียงอัลกุรอาน เพราะ หัวใจ สมองความคิดหรือสติของผู้คนในขณะนั้นกำลังประมาทอยู่กับการฟังอัลกุรอาน

ด้วยเหตุผลข้างต้น การฟังอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรสจึงเป็นสิ่งที่ไม่ตรงตามจรรยาบรรณของมุสลิม เพราะโดยส่วนใหญ่งานเลี้ยงสมรสจะเต็มไปด้วยการสนทนา การหัวเราะ การทำงานทั้งแรงงานและสติปัญญา ด้วยสภาพและพฤติกรรมดังกล่าวของผู้คนจึงไม่เหมาะสมต่อการฟังเสียงการอ่านอัลกุรอาน (al-Nawawiy, 2011: 111/2) เพราะสภาพของผู้ฟังอัลกุรอานที่ดีคือ เงียบ ไตร่ตรองเนื้อหาที่ถูกอ่าน และการให้เกียรติ

เสียงอนาซิด อนาซิดคือคำกล่าวที่ดีเชิงศาสนา ในเนื้อหาของอนาซิดประกอบด้วยชื่อของอัลลอฮ์ ชื่อของบรรดาท่านนบี ﷺ การเรียกร้องให้กระทำความดี ดุอา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การฟังเสียงอนาซิดเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลามตลอดจนส่งเสริมเพราะสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการกระทำความดีงามในอิสลาม ดังที่ท่านนบี ﷺ กล่าวเกี่ยวกับคำกล่าวที่ดีในอิสลาม กล่าวว่

((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ، 1993: 5700)

ความว่า “ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์และศรัทธาต่อวันสุดท้าย เขาจงให้เกียรติแขกของเขา และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันสุดท้าย เขาจงสานสัมพันธ์เครือญาติของเขา และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันสุดท้าย เขาจงพูดจาที่ดีหรือไม่ก็เงียบ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 5700)

จากบทเทศน์ ประจักษ์ถึงคุณลักษณะของผู้ศรัทธาที่ดี ส่วนหนึ่งของคุณลักษณะที่ดีของผู้ศรัทธาคือ การพูดจาที่ดี ซึ่งบทเทศน์นี้ครอบคลุมถึงผู้ฟัง ในการฟังคำพูดดีๆ ดังนั้น การฟังคำกล่าวที่ดีเป็นที่อนุมัติ ตลอดจนส่งเสริมในอิสลาม

เช่นเดียวกับการร้องอนาซีด การร้องอนาซีดที่ดีประกอบด้วยคำหรือถ้อยคำที่ดีในอิสลาม กล่าวสรรเสริญอัลลอฮ์ ﷻ หรือท่านนบี ﷺ คำกล่าวเป็นจุดใจให้รักชาติเกิด ศาสนา เป็นต้น การร้องอนาซีดดังกล่าวนับว่าเป็นที่อนุมัติในอิสลาม เพราะการร้องอนาซีดไม่มีสิ่งขัดกับหลักศาสนาอิสลาม (‘Aliy Jum’ah, 2009: 361) และยังเป็นแนวทางการปฏิบัติหรือการสั่งสอนจากท่านนบี ﷺ

((يَا عَائِشَةُ مَا كَانَ مَعَكُمْ لَهَوٌ فَإِنَّ الْأَنْصَارَ يُعْجِبُهُمُ اللَّهُ))

(أخرجه البخاري، 1993: 2769)

ความว่า “โอ้อีซะฮฺ ความบันเทิงจากพวกเจ้าไม่มีหรือ เพราะแท้จริงแล้ว ชาวอันศอรชอบกับความบันเทิง (เพลง)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2009: 2769)

หะดีษข้างต้นประจักษ์ถึงการอนุมัติความบันเทิงด้วยการร้อง (เพลง) ด้วยเหตุนี้จึงอนุมัติการร้องอนาซีดในวันสำคัญของมุสลิม เพื่อความบันเทิงและความสุขของมุสลิม อาทิเช่น วันรายอ วันอะกีฎะเกาะฮ์ วันงานเลี้ยงสมรส เป็นต้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น การร้องอนาซีดในงานเลี้ยงสมรส เป็นการอนุมัติในอิสลามด้วยการยอมรับของท่านนบี ﷺ ในหะดีษข้างต้นและเมื่อไม่มีสิ่งขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เช่น เสียงดนตรี เป็นต้น

สำหรับเสียงดนตรีในการประกอบการร้องอนาซีด นับว่าเป็นสิ่งคลาพิยะฮ์หรือเรื่องที่นักวิชาการมุสลิมถกเถียงและมีข้อขัดแย้งที่แตกต่างกัน นักวิชาการมุสลิมบางกลุ่มได้วินิจฉัยถึงการอนุมัติเสียงดนตรี เช่น อัลฆะฆะซาลีย์ เป็นต้น ส่วนนักวิชาการบางกลุ่มได้วินิจฉัยถึงการห้ามและเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนอิสลาม (‘Aliy Jum’ah, 2009: 365)

สำนักงานจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทย (Dār al-Iftā, 2 August 1980) ได้วินิจฉัยถึงการฟังเสียงดนตรี สามารถสรุปได้ว่า เสียงดนตรีมีทั้งดนตรีที่อนุมัติและดนตรีที่ห้ามปราม เสียงดนตรีที่อนุมัติคือ เสียงดนตรีที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่มุสลิมในการประกอบกิจกรรมที่ดี สามารถสร้างบรรยากาศและความบันเทิงมุสลิมในงานสำคัญของมุสลิมและอิสลาม เช่น งานเลี้ยงสมรส วันรายอ เยียวยาหัวใจมุสลิม เป็นต้น ส่วนเสียงดนตรีที่ห้าม คือ เสียงดนตรีที่ทำให้มุสลิมประมาทหรือทำให้มีความรู้สึกขี้เกียจจากการปฏิบัติศาสนกิจ ทำให้เกิดอารมณ์ที่ไม่ดี เช่น อารมณ์ทางเพศ แค้น เป็นต้น มีการปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เป็นต้น เสียงดนตรีในกรณีดังกล่าว นับว่าเป็นเสียงดนตรีที่ห้ามในอิสลาม ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่าเสียงดนตรี ไม่ว่าจะประกอบด้วยเสียงเพลงที่มีเนื้อร้องที่ดีหรือไม่มีเนื้อร้อง หากมีประโยชน์ต่อมุสลิมและอิสลาม นับว่าเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลามสำหรับนักวิชาการมุสลิมบางกลุ่ม

การร้องเพลงทั่วไปในงานเลี้ยงสมรส ก็เช่นเดียวกันกับการร้องอนาฮีด แตกต่างคือ การร้องอนาฮีดเป็นการส่งเสริมในอิสลาม ส่วนการร้องเพลงทั่วไปเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม เมื่อเนื้อร้อง มิได้ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เพราะการร้องเพลงในงานเลี้ยงสามารถทำให้มุสลิมมีความสุขและเกิด อารมณ์ที่ดี ('Aliy Jum'ah, 2009: 364)

เครื่องเสียงประกอบงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่องานเลี้ยงสมรส จึง เป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม สำหรับเสียงที่ส่งผ่านลำโพง เจ้าบ้านหรือเจ้าของเครื่องเสียงควรพิจารณา การ เปิดเสียงอัลกุรอาน ในการริเริ่มงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นการดี แต่ผู้ฟังควรปฏิบัติจรรยาบรรณหรือ คุณลักษณะของผู้ฟังอัลกุรอานที่ดี หากมีผู้ฟังบางส่วนสามารถปฏิบัติจรรยาบรรณหรือคุณลักษณะ ของผู้ฟังอัลกุรอานที่ดี ควรเปิดเสียงอัลกุรอานเท่าผู้ฟังดังกล่าวได้ยิน ไม่ควรเปิดเสียงอ่านอัลกุรอาน ด้วยเสียงดังทำให้รบกวนผู้กำลังทำงาน พูดคุย เป็นต้น แต่หากไม่มีผู้ฟังสามารถปฏิบัติจรรยาบรรณหรือ คุณลักษณะของผู้ฟังอัลกุรอานที่ดีได้ เสียงการอ่านอัลกุรอานไม่ควรเปิดโดยไม่มีผู้ใดสนใจ สำหรับการ เปิดเสียงอนาฮีด นับว่าเป็นการส่งเสริมในอิสลาม เพราะสามารถทำให้มุสลิมรู้สึกมีความสุขกับงาน เลี้ยงสมรส ไม่ว่าจะเสียงอนาฮีดจะประกอบด้วยเครื่องดนตรีหรือไม่ ส่วนการเปิดเพลงทั่วไป เป็นการ อนุมัติในอิสลาม ถ้าเพลงนั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับมุสลิมในการประกอบกิจกรรมที่ดี สามารถสร้างบรรยากาศและความบันเทิง เพราะเพลงสามารถให้ความสนุกและความสุขกับมุสลิมได้ เช่นกัน

4.2.3 การยกขบวนขันหมาก

การยกขบวนขันหมากในปัจจุบัน เป็นเพียงแค่ประเพณีหนึ่งของการสมรส โดยมิได้มีการ แอบแฝงความเชื่อ และการแบ่งชนชั้นเหมือนในสมัยอดีต ซึ่งนับว่าเป็นสัญลักษณ์ของประเพณีการ สมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี และสัญลักษณ์ของชาวมลายูดั้งเดิม เป็นการ แสดงถึงการให้เกียรติของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิง ดังนั้นการยกขบวนขันหมากนับว่าเป็นสิ่งอนุมัติใน อิสลาม เพราะนับว่าเป็นประเพณีมิได้ขัดกับหลักศาสนา ในทำนองเดียวกันนับว่าเป็นประเพณีที่ดี เป็น การให้เกียรติจากฝ่ายชาย เป็นสัญลักษณ์ของการยอมรับจากฝ่ายหญิง และสามารถเป็นสักขีพยานต่อ หน้าผู้คนมากมาย ดังนั้น การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งที่ดีของมุสลิม และอะไรก็ตามเมื่อมุสลิมคิด ไตร่ตรองว่าเป็นการดี การกระทำดังกล่าวก็เป็นสิ่งบัญญัติ ดังกฎหนึ่งของกฎเกณฑ์ของกฎหมายอิสลาม นักวิชาการมุสลิมกล่าวว่า (al-Suyūṭiy, 1997: 11/1)

"أَلَا مُمْكِنٌ"

ความว่า “จารีตประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ถูกใช้ในการ กำหนดบทบัญญัติ”

จากกฎเกณฑ์ของกฎหมายอิสลาม ประจักษ์ได้ว่า ประเพณีที่ไม่ขัดกับหลักคำสอน ศาสนาอิสลาม สามารถนำมาปฏิบัติได้ ดังนั้น การยกขบวนขันหมากเป็นสัญลักษณ์หนึ่งในประเพณีการ

สมรส โดยปราศจากสิ่งขัดกับหลักศาสนา จึงนับว่าเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม แต่การปฏิบัติดังกล่าวต้องอยู่ในขอบเขตหรือกรอบของหลักการศาสนาอิสลามและนักวิชาการมุสลิม เช่น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เป็นที่ยึดมั่นและสิ่งสำคัญ จนกระทั่งมุสลิมเข้าใจว่า หากไม่มีการยกขบวนขันหมาก การสมรสไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

ส่วนผู้ถือเครื่องของขันหมาก จากการศึกษาพบว่า ผู้ถือเครื่องของขันหมาก ในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้หญิงในกรณีดังกล่าวนี้เป็นที่สนใจและถูกจ้องมองโดยผู้คนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ชาย แต่ทำนองเดียวกันอิสลามให้ห่างไกลระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย อัจฉาบีไม่ว่าด้วยสายตา การสนทนา ร่างกาย เป็นต้น โดยไม่มีความจำเป็น ไม่ว่าจะด้วยอารมณ์ทางเพศหรือไม่ก็ตาม แต่สำหรับผู้ชายที่มองผู้หญิงโดยปราศจากอารมณ์ทางเพศ นับว่าเป็นสิ่งอนุมัติแต่ต้องมีขอบเขตคือ สามารถมองเห็นแค่ใบหน้าและข้อมือทั้งสองข้าง และเป็นที่แน่ใจว่าการมองครั้งนั้น ไม่มีพิศนัย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า หญิงสาวไม่ควรเป็นผู้ถือเครื่องขันหมากเพราะอาจก่อให้เกิดพิศนัย ส่วนผู้หญิงที่ถือขันหมากควรแต่งการให้เรียบร้อยตามรูปแบบอิสลาม และหากเป็นไปได้ควรหลีกเลี่ยงจากสายตาของผู้ชาย

4.2.4 การจัดบัลลังก์

จากการสัมภาษณ์อิหม่ามและชาวบ้านในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่ไม่ทราบแหล่งที่มาของประเพณีการจัดบัลลังก์ แต่ถ้าถามถึงทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ ไม่อยากให้มีการจัดบัลลังก์ในรูปแบบปัจจุบัน เนื่องจาก การจัดบัลลังก์ในรูปแบบปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการจ้างทำหรือเช่าการจัดบัลลังก์เพื่อให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้นั่งและถ่ายรูปหน้าบัลลังก์ โดยรูปแบบของการจัดบัลลังก์ขึ้นอยู่กับเจ้างาน โดยเฉพาะเจ้าสาวเป็นผู้เลือก สำหรับผู้มีฐานะดีหรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี ก็จะจัดบัลลังก์ใหญ่โตหรูหราให้เหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่การงาน แต่สำหรับผู้มีฐานะปานกลาง ก็จะจัดบัลลังก์ที่ใช้งบประมาณที่น้อยกว่า ทั้งนี้ การจัดบัลลังก์บางครั้งจะรวมถึงการแต่งหน้าแต่งตัวของคู่บ่าวสาวด้วย ด้วยเหตุนี้ ทำให้เจ้าบ่าวหรือผู้รับผิดชอบด้านการเงินต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างมากมาย จนกระทั่งเป็นการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและไม่คุ้มค่ากับประโยชน์ที่ใช้งานในเชิงอิสลาม

การจัดบัลลังก์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความใฝ่ฝันในบรรดาว่าที่เจ้าสาวส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ผู้ชายหรือผู้หญิงที่จะเข้าพิธีกรรมสมรสในปัจจุบัน ต้องมีงานการที่ดีหรือเป็นผู้มีฐานะ มีเงินเก็บที่พอประมาณเพื่อใช้ในการจัดงานเลี้ยง และบัลลังก์ตามความต้องการ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการสร้างความลำบากต่อฝ่ายชายเพิ่มมากขึ้นในด้านการเงิน ผู้ชายที่จะสมรสบางกลุ่มคนต้องใช้เวลานานเพื่อจะได้สมรส ซึ่งแนวคิดดังกล่าวอาจขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการสมรสและวัตถุประสงค์ของการจัดงานเลี้ยง

จากการศึกษาการปฏิบัติของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับประเพณีการจัดบัลลังก์ พบว่า การจัดบัลลังก์เป็นประเพณีหนึ่งของชาวไทยมุสลิมในอำเภอปะนาเระ

จังหวัดปัตตานี เป็นประเพณีที่มีได้ชัดแย้งแต่อย่างใดในหลักคำสอน ซึ่งนับว่าเป็นประเพณีที่อนุมัติในอิสลาม แต่การปฏิบัติและแนวคิดของผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดบัลลังก์ของบางกลุ่มคนในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีความขัดแย้งกับหลักคำสอนอิสลาม อันได้แก่

1. การจัดบัลลังก์อย่างฟุ่มเฟือย

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี บางกลุ่มคนได้ให้ความสำคัญกับการจัดบัลลังก์ มีความหุรหุราลถึงการตระการตา จนกระทั่ง ต้องใช้งบประมาณในการจ้างทำและเช่างานอย่างมากมาย ในส่วนของประโยชน์นั้น พบว่า เป็นที่นั่งของคู่บ่าวสาวและเป็นซุ้มถ่ายรูป ดังนั้น การใช้ประโยชน์กับงบประมาณที่ใช้จ่ายนั้นว่า ไม่คุ้มค่า กับงบประมาณที่ใช้จ่ายถือว่าเป็นการใช้ทรัพย์สินอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งการใช้ทรัพย์สินอย่างฟุ่มเฟือย เป็นการกระทำที่ห้ามในอิสลาม เพราะเขาผู้นั้นได้ปฏิบัติตามพฤติกรรมของพวกมารร้าย อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾

(الإسراء: 27)

ความว่า“แท้จริงบรรดาผู้สว่สว่ร้ายนั้นเป็นพวกพ้องของเหล่าชัยฏอน และชัยฏอนนั้นเนรคุณต่อพระเจ้าของมัน”

จากความข้างต้น เห็นได้ว่า การฟุ่มเฟือยเป็นการใช้จ่ายไปในทางที่ไม่จงรักภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ หรือในทางที่เป็นการฝ่าฝืน ฉะนั้น ผู้ใดปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางนี้ เขาย่อมเป็นพี่น้องหรือพวกพ้องชัยฏอนและมีสภาพเดียวกับชัยฏอน (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย.2004:667) ดังนั้น อิสลามจึงมีข้อห้ามปฏิบัติตามเป็นแบบอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอุปโภคหรือบริโภค ด้วยเหตุดังกล่าว การจัดบัลลังก์ที่ใช้งบประมาณอย่างฟุ่มเฟือยจึงเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการให้ความสำคัญการจัดบัลลังก์

2. แนวคิดประเพณีงานเลี้ยงสมรสสำคัญกว่าแนวคิดบัญญัติว่าด้วยงานเลี้ยงสมรส

จากการศึกษา ประเพณีการจัดบัลลังก์ของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี พบว่า การจัดบัลลังก์ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มคู่บ่าวสาวบางกลุ่ม ซึ่งความสำคัญดังกล่าว ก่อให้ฝ่ายชายบางคน ผู้ซึ่งต้องการสมรส ต้องใช้งบประมาณในการจัดงานเลี้ยงอย่างมากและใช้เวลาเพื่อเก็บสะสมเงินในการใช้จ่าย นานมากขึ้น แต่แท้จริงแล้วอิสลามมีแนวคิดเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรสคือ เป็นงานเลี้ยงที่ป่าวประกาศและสักขีพยานให้ผู้คนทั่วไปทราบถึงการสมรสระหว่างคู่บ่าวสาว ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งส่งเสริมในอิสลาม แม้ด้วยอาหารการกินเพียงเล็กน้อย ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า การจัดงานเลี้ยงสมรส เป็นการกระทำที่บัญญัติในอิสลาม เป็นที่ส่งเสริมให้จัดเลี้ยงอาหารการกิน เครื่องดื่ม เท่าความสามารถทำได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสะดวกในการดำเนินงาน ไม่เป็นการลำบากมากนักในอิสลาม ดังท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُبَشِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ، 1993: 220)

ความหมาย “แท้จริงแล้ว พวกคุณถูกส่งมาเพื่อความสะดวกและพวกคุณมิได้ถูกส่งมาเพื่อความลำบาก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 220)

บัญญัติอิสลามมีไว้เพื่อมุสลิมปฏิบัติกันอย่างสะดวกและไม่เป็นความยากลำบาก เช่นเดียวกันกับการบัญญัติงานเลี้ยงสมรส แต่ทำนองเดียวกันการปฏิบัติตามประเพณีงานเลี้ยงสมรส บางอย่าง นับว่าเป็นการยาก ต้องใช้งบประมาณและเวลาที่มากและนานกว่า จึงเป็นเหตุผลทำให้ประเพณีสำคัญกว่าบัญญัติการ ด้วยเหตุนี้ มุสลิมจำเป็นต้องยึดมั่นและปฏิบัติบัญญัติศาสนามากกว่าประเพณีเมื่อมีความขัดแย้ง

3. สิ่งอนุมัติขัดกับหลักบังคับ

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอิหม่าม มีความเห็นพ้องกันว่า ไม่อยากให้มีการจัดבלลังก์ เพราะนอกจากต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงแล้ว บางคนได้ละเลยการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่บังคับ กล่าวคือ ละเลยการละหมาด เจ็บป่วยหรือเจ้าสาวบางคน ได้ละเลยการละหมาดที่บังคับประจำวัน โดยเฉพาะเจ้าสาว เพราะการละหมาดนั้นต้องผ่านการอาบน้ำละหมาด ซึ่งส่วนหนึ่งอวัยวะที่ต้องล้างคือใบหน้า สำหรับเจ้าสาวบางคนได้เติมแต่งหน้าด้วยเครื่องสำอางที่หลากหลายสารเคมี ค่าใช้จ่ายที่สูง ฉะนั้น เมื่อผู้ใดต้องการละหมาด ผู้นั้นต้องล้างใบหน้าอันสวยงามที่มีสารเคมีที่ติดหน้าออกให้หมด และเมื่อเสร็จจากภารกิจละหมาด ต้องแต่งหน้าใหม่ ทั้งนี้ ทำให้เจ้าสาวต้องเสียเวลาในการแต่งหน้าครั้งใหม่และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ เจ้าสาวบางคนจึงละเลยการละหมาดที่บังคับด้วยการรักษาเวลา ค่าใช้จ่ายและสภาพความงามที่อนุมัติ ด้วยเหตุนี้ จึงถือว่า สิ่งอนุมัติขัดกับหลักบังคับ

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติดังกล่าว พบว่า การแต่งหน้าแต่งกายในงานวันเลี้ยงสมรส เป็นสิ่งที่อนุมัติ แต่การไม่ปฏิบัติการละหมาดที่บังคับ เป็นการฝ่าฝืน ด้วยเหตุนี้ การจัดבלลังก์จึงเป็นสิ่งห้ามเมื่อผู้จัดงานเลี้ยง รู้ว่าตนอาจละเลยจากการละหมาดหรือฝ่าฝืนศาสนบัญญัติและการจัดבלลังก์ เป็นสิ่งอนุมัติ เมื่อผู้จัดงานเลี้ยงแน่ใจว่าตนไม่ฝ่าฝืนการละหมาดหรือศาสนบัญญัติ

4.2.5 การป้อนบุโละสมางัต (ข้าวเหนียวลี)

การป้อนบุโละสมางัต เป็นประเพณีชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่สืบกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษดั้งเดิม ดั้งนั้นประเพณีดังกล่าวนี้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงประเพณีของชาวมลายูที่สืบทอดปฏิบัติกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน ปัจจุบันการป้อนบุโละสมางัต เป็นการอนุรักษ์และรักษาประเพณีให้อยู่กับชาวมลายู ดังนั้น การป้อนบุโละสมางัตจึงไม่มีการไต่และเป็นสิ่งอนุมัติ เพราะการป้อนบุโละสมางัตมิใช่พิธีกรรมและมีได้ขัดกับหลักศาสนาแต่อย่างใด แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

สำคัญบางกลุ่ม พบว่า ผู้ทำพิธีการป้อนบูโละสมางต์บางกลุ่มคน มีวัตถุประสงค์ที่แอบแฝงด้วยความเชื่อ กล่าวคือ การป้อนบูโละสมางต์มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย คุณลักษณะนิสัยและมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องไสยศาสตร์ เพราะผู้ที่ป้อนบูโละสมัตหรือผู้ดำเนินพิธีกรรมคือหมอไสยศาสตร์หรือผู้มีวิชาความรู้ด้านไสยศาสตร์เฉพาะ ความเชื่อดังกล่าวนับว่าเป็นครุพะยะหรือเรื่องเหลวไหลที่ถูกก่อกำขึ้นและความเชื่อที่งมงายเชิงอิสลาม

อิสลามได้บัญญัติว่าด้วยการห้ามเกี่ยวกับเรื่องครุพะยะ¹⁰ เรื่องทำนาย ดูดวง อย่างชัดเจนในหลักคำสอน เนื่องจากชาวอาหรับในสมัยอวิชชานิยมการดูดวง การทำนายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการครุพะยะเพื่อเป็นที่ยึดมั่นและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทาง การเกิด การตาย เป็นต้น เมื่ออิสลามเข้ามามีบทบาทในสังคมอาหรับ อิสลามจึงห้ามเรื่องดังกล่าวโดยการเผยแพร่คำกล่าวของอัลลอฮ์ ﷻ เมื่ออัลกุรอานถึงหูชาวอาหรับอวิชชา ชาวอาหรับอวิชชาจึงคิดว่าอัลกุรอานเป็นคำกล่าวของนักพยากรณ์ ด้วยเหตุนี้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานโองการหนึ่งเพื่อให้ความสำคัญถึงที่มาของอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿وَلَا يَقُولِ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ﴾

(الحاقة: 42)

ความว่า “และไม่ใช่คำกล่าวของนักพยากรณ์ ส่วนน้อยเท่านั้นที่พวกเจ้าใคร่ครวญ”

(อัลฮากเกาะห์ : 42)

โองการข้างต้น ประจักษ์ถึง อัลกุรอานเป็นคำกล่าวของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียว ไม่ใช่คำกล่าวของนักพยากรณ์ ด้วยเหตุนี้ ผู้คนบางส่วนมายึดมั่นและปฏิบัติต่อท่านนี้ ﷻ แต่บางส่วนก็ยังหลงใหลอยู่กับนักพยากรณ์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้การป้อนบูโละสมางต์โดยมีความเชื่อแอบแฝง นับว่าเป็นสิ่งห้ามปรามในอิสลาม มุสลิมควรห่างไกลและเพื่อความปลอดภัยของมุสลิมชนรุ่นหลัง

4.2.6 การเลี้ยงอาหาร

งานเลี้ยงอาหารของชาวมุสลิมในอำเภอบะนาเระ จังหวัดปัตตานี นับว่าเป็นประเพณีที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม เพราะศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มุสลิมจัดงานเลี้ยงสมรส เพื่อเป็นการป่าวประกาศการสมรสของคู่บ่าวสาว ด้วยเหตุดังกล่าวประเพณีการจัดเลี้ยงอาหารเป็นที่ส่งเสริมในอิสลาม สำหรับรูปแบบด้านสถานที่ของการจัดงานเลี้ยงอาหาร พบว่า ชาวมุสลิมในอำเภอบะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีรูปแบบด้านสถานที่ของการจัดงานเลี้ยงอาหาร แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

¹⁰ ครุพะยะ หมายถึง งมงาย

1. สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารไม่มีเขตกันระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับสถานที่ฝ่ายหญิง แต่ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงไม่มีการปะปนกัน เพราะผู้ชายมีสถานที่ส่วนหนึ่ง และผู้หญิงอีกส่วนหนึ่ง

สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารในรูปแบบดังกล่าว เป็นที่อนุมัติในอิสลาม เพราะการพบเจอ การมองเห็นโดยมิได้มีเจตนาคิดร้ายหรือมองด้วยอารมณ์ความใคร่และห่างไกลจากฟิตนะฮ์ มิใช่เป็นสิ่งต้องห้าม ทำนองเดียวกันเป็นการอนุมัติและส่งเสริมเมื่อมีเจตนาที่ดีต่อกัน แต่ทุกๆเพศสมควรอยู่ภายใต้ขอบเขตและกรอบข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม นักวิชาการมุสลิมจากสำนักจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทยอียิปต์ (Dār al-Iftā al-Miṣriyyah, 3 March 2013) ได้กำหนดขอบเขตของการปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เมื่อยึดมั่นและปฏิบัติตามข้อดังต่อไปนี้ การปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ก็เป็น การอนุมัติ

1.1 ผู้ชายกับผู้หญิงต้องไม่เป็นการคลุมเครือ (การอยู่ลำพัง 2 ต่อสอง) ในพื้นที่เดียวกัน

1.2 ผู้ชายหรือผู้หญิงควรแต่งกายเรียบร้อยตามหลักคำสอนอิสลาม ปกปิดเอวรัด (ส่วนที่ต้องห้าม) โดยเฉพาะผู้หญิง ทุกส่วนของร่างกายคือเอวรัด ยกเว้น ใบหน้ากับมือของนาง

1.3 ระงับการมองชายหรือหญิงแปลกหน้า ที่ไม่เป็นมะฮ์รอม ไม่ว่าด้วยอารมณ์ ความใคร่หรือไม่

1.4 ผู้ชายกับผู้หญิงต้องไม่มีการสัมผัสเนื้อสัมผัสตัวระหว่างกัน

มุสลิมควรยึดมั่นและปฏิบัติตามขอบเขตของนักวิชาการมุสลิมร่วมสมัยได้กำหนด ในกรณีที่มีการปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เพราะขอบเขตที่กล่าวมาข้างต้นสามารถระงับการเกิดฟิตนะฮ์และสิ่งเลวร้ายต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง สำหรับขอบเขตดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนของขอบเขตในทัศนะของนักวิชาการมุสลิมที่อนุมัติการปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง แต่บางทัศนะ นักวิชาการบางส่วนได้มีความเห็นที่ตรงข้าม กล่าวคือ การปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง นับว่าเป็นสิ่งต้องห้าม จากทัศนะที่กล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทั้งสองซ็ชาตที่กล่าวมา สามารถใช้ได้ทั้งสองซ็ชาต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่และผู้คน หากไม่แน่ใจว่าการปะปนดังกล่าวอาจเกิดการฟิตนะฮ์และสิ่งเลวร้ายระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง บริบทพื้นที่ดังกล่าวต้องใช้ซ็ชาตว่าด้วย “ฮะรอม” แต่หากการปะปนระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงเป็นที่แน่ใจว่าปราศจากการฟิตนะฮ์และสิ่งเลวร้าย บริบทพื้นที่ดังกล่าวสามารถใช้ซ็ชาตว่าด้วย “อนุมัติ”

2. สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารมีเขตกันระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับสถานที่ฝ่ายหญิง และไม่มีการปะปนกันระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง รูปแบบดังกล่าวถือว่าเป็นรูปแบบที่ดีและเป็นจรรยา มารยาทที่ส่งเสริมในอิสลาม ทั้งนี้ ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงสามารถห่างไกลจากการเกิดฟิตนะฮ์และสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝ่าย ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงฟิตนะฮ์ ซึ่งเป็นฟิตนะฮ์ของผู้หญิง ว่า

((مَا تَرَكَتُ بَعْدِي فِتْنَةٌ أَضْرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ))

(أخرجه البخاري، 1993: 4808)

ความว่า “ฉันไม่ได้ทิ้งภัยใดหลังจากฉัน ที่เป็นอันตรายต่อผู้ชายมากไปกว่าผู้หญิง”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993: 4808)

หะดีษข้างต้น ได้ให้ความสำคัญถึงฟิตนะฮ์และอันตรายของผู้ชาย ซึ่งเกิดมาจากผู้หญิง ด้วยเหตุนี้ อิสลามจึงห่างไกลระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เพื่อห่างไกลจากความพินาศที่เกิดจากฟิตนะฮ์ ดังนั้นรูปแบบของสถานที่จัดเลี้ยงอาหาร ข้างต้น ถือว่าเป็นการป้องกันการเกิดฟิตนะฮ์ จึงเป็นการส่งเสริมในอิสลาม

สำหรับรูปแบบด้านการเลี้ยงอาหาร พบว่า ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้จัดการเลี้ยงอาหารตามรูปแบบอิสลามและประเพณีการกินของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี กล่าวคือ มีการเชือดแพะเชือดแกะ เชือดวัวเชือดควายหรือเนื้อสัตว์ตามแนวทางของท่านนบี ﷺ และมีอาหารตามประเพณีการกินของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี ล้วนเป็นอาหารการกินและเครื่องดื่มที่อนุมัติในอิสลามและเป็นการเลี้ยงอาหารที่สอดคล้องกับหลักคำสอนอิสลาม แต่ก็เชื่อว่าทุกคนที่ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนา เพราะจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีบางกลุ่มคนได้นำหลักคำสอนศาสนามาเป็นโอกาสตัวเอง กล่าวคือ บางคนได้จัดเลี้ยงอาหารเพื่อหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจและเป็นการโอ้อวดต่อสังคม แนวคิดดังกล่าวได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการจัดเลี้ยงอาหารของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ดังนั้น หากผู้ใดจัดเลี้ยงอาหารเพื่อหวังผลกำไรหรือเป็นธุรกิจ เขาผู้นั้นก็จะได้ผลดังเจตนาธรรมณ์และไม่มีการใดในอิสลาม กล่าวคือ เขาจะได้รับผลทางโลก ส่วนผลทางปรโลกได้สูญเปล่าและสูญหายไปกับเจตนาธรรมณ์ ส่วนการโอ้อวดหรือหยิ่งโส นั้น ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม ดังนั้น หากผู้ใดจัดเลี้ยงอาหารโดยมีเจตนาธรรมณ์เพื่อโอ้อวดความดีความเด่นหรือหยิ่งโสต่อผู้อื่น เขาผู้นั้นก็จะไม่พ้นจากผลบาปกรรมและผลของการกระทำที่สูญเปล่าในวันปรโลก ดังอัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِيقَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾

(البقرة: 264)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่าให้บรรดาทาน ของพวกเจ้าไร้ผล ด้วยการลำเลิก และการก่อความเดือดร้อน เช่นผู้ที่บริจาค

ทรัพย์ของพวกเขาเพื่ออวดอ้างผู้คน และทั้งเขาก็ไม่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันปรโลก ดังนั้นอุปมาเขาผู้นั้น ดังอุปมาหินเกลี้ยงที่มีฝุ่นจับอยู่บนมัน แล้วมีฝนหนักประสพแก่มัน แล้วได้ทิ้งมันไว้ในสภาพเกลี้ยง พวกเขาไม่สามารถที่จะได้สิ่งหนึ่งสิ่งใดจากสิ่งที่ชวนขวยไว้ และอัลลอฮ์นั้น จะไม่ทรงแนะนำแก่กลุ่มชนที่ปฏิเสธศรัทธา”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 264)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ใ้อวดในการทำงานหรือทรัพย์ที่ได้ทานและบริจาคไปนั้น จะไร้ผลตอบแทนจากผลงานที่เขาได้กระทำไว้จากอัลลอฮ์ ﷻ เนื่องจากการใ้อวดได้ทำลายผลการกระทำโดยหมดสิ้น ด้วยเหตุนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ให้มุสลิมห่างไกลด้วยคุณลักษณะดังกล่าว

4.2.7 การให้เงินกับเจ้าของงาน

การให้เงินกับเจ้าของงานเลี่ยนนับว่าเป็นประเพณีของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี แท้จริงแล้วอิสลามมิได้มีการสนับสนุนหรือการส่งเสริมให้ผู้มาร่วมงานเลี่ยน ให้เงินกับเจ้าของงานเลี่ยน จากหลักคำสอนอิสลาม จะเห็นได้ว่า นอกจากผู้คนในครอบครัว ญาติๆ เพื่อนบ้านและเพื่อนๆแล้ว อิสลามส่งเสริมให้เชิญผู้ยากไร้หรือคนจนมาร่วมงานด้วย เพื่อให้ผู้คนดังกล่าวได้รับความโปรดปรานและความสุขเหมือนผู้ดี เพราะงานเลี่ยนสมรสคือ งานเลี่ยนเพื่อแสดงถึงการขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงมอบให้ความโปรดปรานด้วยการจัดเลี้ยงอาหาร เป็นการบริจาคทรัพย์และทานแก่ผู้คนที่หาความสามารถที่สามารถจัดหาได้ ดังการปฏิบัติของท่านนบี ﷺ และคำสั่งสอนของท่าน ﷺ

การให้เงินกับเจ้าของงานของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี พบว่า เป็นการให้เงินบนพื้นฐานของการช่วยเหลือเจ้านาน ซึ่งการช่วยเหลือในสิ่งที่ดีและในความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นการที่ดี ดังนั้น การมอบเงินกับเจ้าของงานโดยที่มีเจตนารมณ์เพื่อช่วยเหลือ นับว่าเป็นการที่ดีและจะได้ผลตอบแทนในวันปรโลก และเป็นประเพณีที่ส่งผลดีต่อเจ้าของงานด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็มีผลเสียต่อผู้ยากจน เพราะเมื่อผู้ยากจนหรือผู้ไม่มีเงินถูกรับเชิญไปร่วมงาน ผู้คนดังกล่าวก็จำเป็นต้องหาเงิน เพื่อให้เงินกับเจ้าของงานตามประเพณี ซึ่งนับว่าเป็นภาระและสร้างความลำบากแก่คนจน แต่แท้จริงตามหลักคำสอนอิสลามตรงข้ามกับกรณีดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ประเพณีการมอบเงินให้กับเจ้าของงานมีทั้งผลดีและผลเสีย แต่เมื่อพิจารณาระหว่างผลดีกับผลเสียดังที่กล่าวข้างต้น พบว่า ประเพณีดังกล่าวมีผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้น ประเพณีการให้เงินกับเจ้าของงานไม่ควรกับการจัดงานเลี่ยนสมรสที่ถูกต้องตามบัญญัติอิสลาม เพราะบัญญัติอิสลามมิได้สร้างภาระและความลำบากต่อมุสลิมผู้หนึ่ง โดยเฉพาะผู้ที่อ่อนแอ ดังอัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

(البقرة بعض من آية : 286)

ความว่า “อัลลอฮ์จะทรงไม่บังคับชีวิตหนึ่งชีวิตใดนอกจากตาม
ความสามารถของชีวิตนั้นเท่านั้น”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ส่วนหนึ่งของโองการ : 286)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้แต่ละคนปฏิบัติตามเท่าความสามารถที่มี และมีได้ใช้ในสิ่งที่
ลำบากและไม่สามารถปฏิบัติได้ ฉะนั้น ประเพณีการให้เงินกับเจ้าของงานนับว่าเป็นการสร้างความ
ลำบากต่อกลุ่มคนบางคน จึงเป็นสิ่งไม่ควรในอิสลาม เช่นเดียวกับการจัดงานเลี้ยงสมรส เมื่องานเลี้ยง
สมรสที่จัดขึ้นเพื่อหวังเงินตรา งานเลี้ยงสมรสที่ถูกบัญญัติได้สูญหาย และจะได้งานเลี้ยงทางธุรกิจที่สูญ
เปล่าในวันปรโลก

4.2.8 การเล่นบาติเกในคืนหลังงาน

การเล่นบาติเกในคืนหลังงานนับว่าเป็นประเพณีการละเล่นของชาวมุสลิมในอำเภอปะนา
ระ จังหวัดปัตตานี เมื่อพิจารณาการละเล่นบาติเกที่ขัดแย้งศาสนากับหลักศาสนา จากผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ พบว่า การละเล่นบาติเกมีการละเล่นเบ็ดเตล็ด พุดเท็ง การแข่งระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง เพื่อให้
เกิดความบันเทิงความตลกต่อผู้ชม การพุดเท็ง การแข่งระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ถือว่าเป็นสิ่งที่ห้ามใน
อิสลาม ดังนั้น การเล่นบาติเกในคืนหลังงาน กรณีดังกล่าวนี้ว่าเป็นละเล่นที่ห้ามในอิสลาม

ญาตุ อัลฮัก กล่าวว่ “ศาสนบัญญัติอิสลามได้อนุญาตการฟังเสียงดนตรีในทุกๆรูปแบบ
โดยมีเงื่อนไขคือ การฟังเสียงดนตรีต้องไม่ควบคู่กับสิ่งห้ามปรามทั้งหลาย อาทิเช่น การฟังเสียงดนตรี
โดยควบคู่กับการดื่มสิ่งมีเมา การการร้องเพลงที่น่ารังเกียจ...”

จากการศึกษาวิเคราะห์ประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนา
ระ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนา ระ จังหวัดปัตตานี มีการ
ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนาและมีในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา ในส่วน
ประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนา ระ จังหวัดปัตตานี ที่ไม่สอดคล้องกับหลักคำสอน
ศาสนา พบว่ามีแนวโน้มที่จะลดลงและสูญหายจากสังคม เช่น การป้อนบุลิ๊ะสมางต์ การละเล่นบาติเก
เป็นต้นส่วนประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนา ระ จังหวัดปัตตานี ที่สอดคล้องกับ
ศาสนา พบว่า ชาวมุสลิมมุสลิมในอำเภอปะนา ระ จังหวัดปัตตานี ได้นำประเพณีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้
กับหลักคำสอนศาสนา เช่น การให้เงินกับเจ้าของงาน การเลี้ยงอาหาร เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว มุสลิม
ควรยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาเป็นหลัก ส่วนประเพณีนั้น หากมิได้ขัดกับหลักศาสนาและ
ไม่ได้สร้างภาระความลำบากแก่มุสลิม ประเพณีดังกล่าวสามารถปฏิบัติได้แต่หากมีการขัดกับศาสนา
หรือสร้างภาระความลำบากแก่มุสลิม ประเพณีดังกล่าวควรละเลยในการปฏิบัติ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ศึกษาประเพณีในมุมมองอิสลาม

จากการนิยามประเพณี เป็นการปฏิบัติที่มาจากคำพูดและการกระทำที่ปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การปฏิบัติที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในหมู่มุซฮายอย่างแพร่หลาย โดยยอมรับของสัญญาชาติญาณอันเที่ยงตรง ซึ่งอาจจะมีทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำก็ตาม และมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง ฉะนั้น ประเพณีมักจะเป็นหนึ่งเดียว

ประเพณีอาจจำแนกได้หลายประเภทแล้วแต่เกณฑ์ในการจำแนก ได้มีนักวิชาการจำแนกประเภทของประเพณีไว้หลายลักษณะ คือ 1. ประเพณีที่คำนึงถึงด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทของคำพูด ประเพณีที่เป็นกรกระทำ 2. ประเพณีที่คำนึงถึงทางด้านลักษณะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีทั่วไปที่แพร่หลายในทุกหนทุกแห่งและประเพณีเฉพาะของกลุ่มชนหรือที่แห่งหนึ่งแห่งใด 3. ประเพณีหากคำนึงถึงทางด้านกฎหมายอิสลาม ก็แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีที่ใช้ได้ และประเพณีที่ใช้ไม่ได้ และ 4. หากแบ่งประเภทประเพณีตามลักษณะการใช้นั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือประเพณีทั่วไป และประเพณีเฉพาะ

ในอิสลาม ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนอิสลามที่สำคัญ โดยเฉพาะในกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตัวบทในการดำเนินการของบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามและเพื่อเป็นการดูแล ปกป้อง ต่อสังคม ประเพณีก็เป็นส่วนหนึ่งในการลดความยากลำบากในกฎหมายอิสลามอีกด้วย ในกฎหมายอิสลามนั้น ประเพณีเป็นสิ่งที่บรรดานักกฎหมายอิสลามให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และนำมาใช้ในการวินิจฉัยกฎหมาย อิบน์ มัสอูดได้กล่าวว่า

((مَرَّآءُ الْمُسْلِمُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ، وَمَرَّآءُ الْمُسْلِمُونَ قَبِيحًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ قَبِيحٌ))

(أخرجه الطبراني، 4648:1983)

ความว่า “ การใดที่บรรดามุสลิมเห็นว่าดี ถือการนั้นก็เป็นสิ่งที่ดี สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วย และการใดที่ชาวมุสลิมเห็นว่าไม่ดี ถือการนั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน ”

(บันทึกโดย al-Ṭabarāniy, 1983: 4648)

คำกล่าวบทนี้เป็นหลักฐานว่า ประเพณีนั้นใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดกฎหมายได้ (al-Suyūtiy, n.d.: 81) นักกฎหมายอิสลามถือว่าประเพณีเป็นแหล่งที่มาแหล่งหนึ่งของกฎหมาย ทั้งนี้เห็น

ได้จากหลักกฎหมายทั่วไปต่างๆที่ใช้อย่างแพร่หลายในตำรากฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เช่น หลักกฎหมาย (al-Suyūtiy, n.d.: 90) กล่าวว่า

"أَدَاءُ الْمُحْكَمِ"

ความว่า “จารีตประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ถูกใช้ในการกำหนด
บทบัญญัติ”

ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสืออุศูล อัลฟิกฮ์ ประเพณีจัดอยู่ในแหล่งที่มาของนักกฎหมายอิสลาม สำนักคิดต่างๆจากนักวิชาการมุสลิม มีความเห็นที่แตกต่างกัน บางกลุ่มถือเป็นแหล่งที่มาและหลักฐานของกฎหมาย และบางกลุ่มถือว่าไม่ใช่หลักฐานหรือแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม

แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ถือว่าประเพณีนั้นเป็นแหล่งหนึ่งของกฎหมายอิสลาม แต่ถือว่าเป็นหลักการหนึ่งของการวินิจฉัยที่จำเป็นต้องพิจารณาในการใช้กฎหมาย ถึงแม้ว่านักวิชาการบางส่วนจะเรียกว่า แหล่งที่มาของกฎหมายแต่ก็คงจะหมายความอย่างที่กล่าวมาข้างต้น โดยประเพณีที่นำมาพิจารณานั้น จะต้องไม่ขัดกับตัวบทกฎหมาย

5.1.2 ศึกษาแนวทางการจัดงานเลี้ยงสมรสในหลักการอิสลาม

นักวิชาการมุสลิมหลายคนในหลายสำนักคิดได้จำกัดความหมายของ “การจัดเลี้ยง” ตามความหมายเชิงวิชาการอิสลาม ซึ่งความหมายของนักวิชาการหลายคนในแต่ละสำนักคิด มิได้มีความแตกต่างกันมากนัก จากการจำกัดความของนักวิชาการฟิกฮ์ส่วนใหญ่ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วะลียะมะฮฺ” หมายถึงงานเลี้ยงสมรส และมีได้มีความหมายอื่นใดนอกจากหมายถึงงานสมรสเท่านั้น ยกเว้นนักวิชาการบางส่วน จากอัลอะชะนะนะฟิยะฮ์ อัชชาฟีอียะฮ์ และฮะนะบิละฮ์

จากการจำกัดความของนักวิชาการฟิกฮ์บางส่วนพบว่า เมื่อกล่าวถึง “วะลียะมะฮฺ” ส่วนใหญ่จะรู้จักกับงานเลี้ยงสมรส แต่ก็มีบางงานเลี้ยง ที่มีได้มีความหมาย “งานเลี้ยงสมรส”แต่เป็นงานเฉพาะที่ผู้คนในบริบทพื้นที่เข้าใจกัน

การจัดงานเลี้ยงถือว่าเป็นการกระทำในสิ่งที่ดี เป็นการบริจาค การทานนอกจากนี้ผู้คนสามารถพบปะ รวมตัวกัน ซึ่งกระทำได้กล่าวถึงว่าเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้มุสลิมส่วนใหญ่จึงมีการจัดงานเลี้ยง โดยประเภทของงานเลี้ยงที่มุสลิมส่วนใหญ่ปฏิบัติทำมีดังนี้

1. วะลียะมะฮฺ อูร์ส คือ อาหารที่จัดขึ้นเฉพาะการสมรส เป็นการฉลองแสดงความยินดีให้กับคู่บ่าวสาว

2. วะลียะมะฮฺ อัลอะกิเกาะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยเด็กแรกเกิด โดยตามบัญญัติศาสนา งานเลี้ยงอัลอะกิเกาะฮฺ จะเกิดขึ้นได้ภายในวันที่ 7 ของเด็กแรกเกิดเป็นต้นไป

3. ะลิมะฮฺ อัลคุรฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นระหว่างนิฟาส (เลือดหลังคลอดบุตร หรือน้ำคาวปลา) มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงจากการปราศจากเลือดนิฟาสหลังการคลอด

4. ะลิมะฮฺ อันนะกีอะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการเดินทาง ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องการเดินทางมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการเดินทาง และเป็นการขอบคุณต่ออัลลอฮฺ ﷻ ที่ให้ความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการเดินทาง

5. ะลิมะฮฺ อัลวะกีเราะฮฺ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องจากการสร้างบ้านใหญ่ หลังจากเสร็จสิ้นการสร้างบ้านใหม่ เจ้าบ้านจะมีการจัดเตรียมอาหาร และเชิญแขกมาร่วมรับประทานอาหาร

6. ะลิมะฮฺ อัลอิฮฺซาร คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยการเข้าสู่สุนัต โดยมีนักวิชาการบางกลุ่ม มีความเห็นว่า สิ่งที่ถูกบัญญัติในการส่งเสริมจัดเตรียมนั้น มีไว้สำหรับ การเข้าสู่สุนัตของผู้ชาย มีใช้สำหรับผู้หญิง

7. ะลิมะฮฺ อัลวะฎีมะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้นเนื่องด้วยความเคราะห์ร้าย เช่น การเสียชีวิต หรือการสูญเสียสิ่งอื่นใดก็ตาม

8. ะลิมะฮฺ มะอะดฺปะฮฺ คือ อาหารที่จัดเตรียมขึ้น โดยมีได้มีสาเหตุใดๆ เฉพาะเจาะจงในการจัดเตรียม เมื่อผู้ใดต้องการทำอาหาร อาจจะสาเหตุของการได้รับเงินตอบแทนจากการทำงานหรืออะไรก็ตาม เจ้าภาพเลี้ยงอาหารก็จะชวนบรรดาพี่น้อง ญาติๆ มิตรสหาย หรือเพื่อนบ้าน มาร่วมกันทานอาหาร

การจัดงานเลี้ยงที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่าเป็นสิ่งบัญญัติในอิสลามตามมติของนักวิชาการส่วนใหญ่ บางคนเห็นว่าเป็นสิ่งบัญญัติที่ส่งเสริม แต่บางคนเห็นว่าเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม

วะลียมะฮฺ อูรฺส หรืองานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในบรรดางานเลี้ยงต่างๆ ที่ผู้คนส่วนใหญ่จะจัดเตรียมอาหารขึ้นเฉพาะเนื่องด้วยการสมรสของคู่บ่าวสาว โดยจะมีแขกมาร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน ในมุมมองอิสลาม “วะลียมะฮฺ อูรฺส” นับเป็นส่วนหนึ่งในบรรดางานเลี้ยงที่ถูกบัญญัติในหลักคำสอนศาสนาอิสลาม เพื่อมุสลิมร่วมกันแสดงความยินดีในคืนและวันแห่งความสุขท่ามกลางเพื่อนๆ ญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนบ้าน ดังเช่นการกระทำในสมัยของท่านนบี ﷺ และบรรดาสาวก ตั้งการบันทึกของอัลบุคอรีย์เกี่ยวกับงานสมรส ซึ่งในหะดีษกล่าวถึงคู่สมรส ภายจากมีเพศสัมพันธ์สาวกผู้หนึ่งกล่าวว่า

((أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا بِزَيْنَبَ بِنْتِ

حُحْشٍ))

(أخرجه البخاري، 5267:1993)

ความว่า “ท่านนบี ﷺ ได้จัดงานเลี้ยงสมรสของไชนับ ลูกสาวของญุฮุช”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1993:5267)

จากการบันทึกของหะดีษข้างต้น พบว่า ท่านนบี ﷺ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดงานเลี้ยงสมรส ทั้งนี้ นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่เห็นถึงความสำคัญของ “วะลีมะฮฺ อูรฺส”

สำหรับรูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮฺ อูรฺส) ตามแนวทางอิสลาม แท้จริงอิสลามมิได้กำหนดรูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรสอย่างชัดเจน มุสลิมสามารถจัดงานเลี้ยงสมรสได้อย่างอิสระ ตราบใดที่การจัดงานเลี้ยงสมรสของผู้นั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามหลักคำสอนอิสลาม แต่อิสลามมีแนวทางปฏิบัติตามรูปแบบการจัดงานเลี้ยงสมรสของท่านนบี ﷺ ดังต่อไปนี้

1 เวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรส (วะลีมะฮฺ อูรฺส) นักวิชาการมุสลิมได้กำหนดเวลาในการจัดงานเลี้ยงสมรส สามารถแบ่งออกเป็น 2 เวลา ได้แก่ ภายหลังคู่สมรสมีเพศสัมพันธ์หรือภายหลังจากส่งคู่สมรสเข้าเรือนหอ และก่อนคู่สมรสมีเพศสัมพันธ์หรือก่อนส่งคู่สมรสเข้าเรือนหอ

2 อาหาร ในการจัดงานเลี้ยงสมรส นักวิชาการมุสลิมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า เนื้อสัตว์เป็นสิ่งบัญญัติในการทำอาหารเนื่องในงานเลี้ยงสมรส เนื่องจากท่านนบี ﷺ เคยปฏิบัติและสั่งสอนสาวกของท่าน ดังรายงานจากสาวกของท่าน ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((أَوْلِمَ وَكَوْ بِشَاءٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، 1900 : 2648)

ความว่า “เจ้าจงจัดงานเลี้ยง แม้ด้วยแกะเพียงตัวเดียวก็ตาม”

(บันทึกโดย Muslim, 1990: 2648)

3 บัญญัติว่าด้วยสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบงานเลี้ยงสมรส งานเลี้ยงที่ถูกบัญญัติในอิสลาม ด้วยเหตุนี้ สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลาม

สถานที่และอาหารในงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นสถานที่และทรัพย์สินส่วนบุคคล ดังนั้นหากผู้ใดมิได้ถูกเชิญมาร่วมงานเลี้ยง ผู้นั้นก็เป็นที่ยกเว้นห้ามปรามเข้าสถานงานเลี้ยงและห้ามรับประทานอาหารแต่เมื่อผู้ใดถูกเชิญเข้าร่วมงานเลี้ยง สถานที่จัดงานเลี้ยงและอาหารดังกล่าว เป็นที่อนุมัติสำหรับผู้นั้น ทั้งนี้ นักวิชาการมุสลิมแลเห็นความสำคัญของสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส จึงกำหนดมารยาทและสิ่งที่ห้ามของมุสลิม ในสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรส โดยผู้วิจัยขอล่าวมาพอสังเขป คือ

3.1 สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องมีการแบ่งสถานที่ระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง เป็นสถานที่ปราศจากการปะปนระหว่างกัน

3.2 สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องปราศจากเครื่องเสียงดนตรีหรือความบันเทิงที่ห้ามในอิสลาม ยกเว้นความบันเทิงที่อนุมัติ เช่น การร้องอนาฮีด เสียงอัลกุรอาน

3.3 สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องปราศจากจากสิ่งเลียนแบบของชาวต่างศาสนิก
ตลอดจนสิ่งห้ามในอิสลาม

3.4 เมื่อเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ควรออกจากที่นั่งหรือ
สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสอย่างไม่ร้อช้า

3.5 สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่ห่างไกลเกินความสามารถของผู้ถูกรับเชิญจะ
เดินทางไปร่วมงาน

3.6 สถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสต้องไม่เป็นสถานที่ที่อันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สินเงิน
ทอง สมองความคิด เป็นต้น

3.7 ไม่ควรจัดงานเลี้ยงสมรสในสถานที่เฉพาะงานเลี้ยงหรือสถานที่ที่ซึ่งให้เช่าด้วย
ราคาแพงเกินไป เช่น สโมสร โรงแรม รีสอร์ท เป็นต้น เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำความ
ลำบากใจและกายต่อคนจน ตลอดจนเป็นการขัดขวางคนจนในการตอบรับเชิญไปงานเลี้ยง

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมารยาทและสิ่งบัญญัติว่าด้วยสถานที่จัด
งานเลี้ยงสมรส ดังนั้นผู้ซึ่งต้องการจัดงานเลี้ยงสมรส ควรพิจารณาเกี่ยวกับมารยาทและสิ่งที่ห้าม
เกี่ยวกับสถานที่ที่จะจัดงานเลี้ยงสมรส เพื่องานเลี้ยงสมรสที่เกิดขึ้นนั้นถูกต้องตามหลักคำสอนศาสนา
อิสลามและเพื่อความจำเริญของงานเลี้ยงและคู่บ่าวสาว

วันงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นวันแห่งจำเริญของงานเลี้ยงและคู่บ่าวสาว ดังนั้น ในงาน
เลี้ยงสมรส ไม่ควรมีคำพูดที่ไม่ดี คำพูดที่ไม่เป็นมงคลต่อคู่บ่าวสาว ทำนองเดียวกันอิสลามบัญญัติให้
กล่าวถึงพรและคำกล่าวที่เป็นมงคลต่อคู่สมรส ซึ่งเหมาะสมกับวันงานเลี้ยงแห่งจำเริญ อันได้แก่ การ
กล่าว

((بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ))

(أخرجه الترمذي، 1091:1998)

ความว่า "ขออัลลอฮ์ทรงประทานความจำเริญแต่ท่านและขอทรง
ประทานความจำเริญบนท่าน และขอทรงโปรดผูกสัมพันธ์ท่านทั้ง
สองให้อยู่ในความดี"

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1998: 1091)

คำกล่าวข้างต้นเป็นคำกล่าวที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวแต่คู่บ่าวสาว ซึ่งนับว่าเป็นพรที่ท่าน
ส่งมอบให้กับคู่บ่าวสาวเพื่อได้รับความจำเริญจากอัลลอฮ์ ﷻ

ดังนั้น ((بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ)) จึงเป็นพรและคำกล่าว
ที่ส่งเสริมให้ผู้คนทั่วไปที่นอกจากคู่สมรส กล่าวให้พรแต่คู่สมรสเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ มอบความจำเริญ ด้วย
เหตุนี้คำกล่าวข้างต้นจึงเป็นที่บัญญัติ และเป็นที่ยอมรับหรือสมควร (มักรูก) ในอิสลามสำหรับการ

ให้พรหรือคำกล่าวที่ไม่ดี หยาดคาย ไม่เป็นมงคลคู่สมรส ตลอดจนเป็นคำกล่าวที่เป็นเอกลักษณ์มาจากต่างศาสนิก

ด้วยความสำคัญของการจัดงานเลี้ยงสมรส ทำให้การจัดงานจัดงานเลี้ยงสมรสมีข้อชี้ขาดที่แตกต่างกันตามทัศนะของนักวิชาการมุสลิม ด้วยความสำคัญดังกล่าว นักวิชาการมุสลิมจึงกำหนดเงื่อนไขต่างๆเกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส เพื่อมุสลิมสามารถปฏิบัติตามกรอบและขอบเขตที่กำหนดไว้ได้เที่ยงตรง ดังต่อไปนี้

- 1 เงื่อนไขของผู้เชิญชวน(ดาอีย์)งานเลี้ยงสมรส
 - 1.1 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสเป็นชาวมุสลิม
 - 1.2 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสเป็นบุคคลมีความสามารถจัดการงานของตนเองได้
 - 1.3 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสไม่ควรเป็นผู้หญิงอันจะบิยะฮ์
 - 1.4 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสไม่ใช่ผู้อธรรม ผู้อยู่ในความบาปกรรม
 - 1.5 แหล่งที่มาของทรัพย์สินเงินทองของผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสมาจากความ

อุตสาหกรรมและความพยายามที่อนุมัติในอิสลาม

1.6 การจัดงานเลี้ยงสมรสมิได้มีเจตนารมณ์เพื่อความโอ้อวด

1.7 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรสสมควรรักษารายการยาหา

1.8 งานเลี้ยงสมรสตามหลักคำสอนศาสนาอิสลามและตามแนวทางปฏิบัติของ

ท่านนบี ﷺ

- 2 เงื่อนไขของผู้ถูกเชิญ (มัดอู) ร่วมงานเลี้ยงสมรส

นักวิชาการมุสลิมกล่าวถึงเงื่อนไขของผู้ถูกเชิญ(มัดอู)ร่วมงานเลี้ยงสมรสดังต่อไปนี้

2.1 เป็นผู้มีความสามารถในการไปงานเลี้ยงสมรส

2.2 เป็นบุคคลที่บรรลุปุสกาณภาวะ ผู้มีความสมบูรณ์ในด้านสติปัญญา มีความฉลาดสามารถจัดการงานที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองได้ เป็นผู้มีความอิสระ

2.3 ผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสต้องเป็นชาวมุสลิม

2.4 ผู้เชิญชวนงานเลี้ยงสมรส ได้เชิญผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสด้วยคุณลักษณะ

ที่เฉพาะหรือเจาะจง ไม่ว่าจะด้วยปัจเจกชนหรือเป็นกลุ่มที่เจาะจง

2.5 ผู้ถูกเชิญชวนงานเลี้ยงสมรสควรมีจรรยาบรรณที่ดีสอดคล้องกับหลักบัญญัติ

อิสลาม

- 3 เงื่อนไขของการร่วมงานเลี้ยงสมรส

นักวิชาการมุสลิมได้กำหนดเงื่อนไขของการร่วมงานเลี้ยงสมรส ดังต่อไปนี้

3.1 งานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีสิ่งที่ไม่ดีในอิสลาม(มะคียะฮ์)

3.2 ในสถานงานเลี้ยงสมรส ห้ามมีการปิดประตูถึงแม้ว่าจะมีการประชุม

3.3 งานเลี้ยงสมรสห้ามเชิญชวนเฉพาะผู้มีเกียรติและมีฐานะเท่านั้น

3.4 งานเลี้ยงสมรส เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่บัญญัติอิสลาม

3.5 ถูกบัญญัติให้ไปงานเลี้ยงสมรส ในวันแรกของงานเลี้ยง หากงานเลี้ยงสมรสมีหลายวัน

3.6 การเดินทางไปงานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีอุปสรรคหรืออันตรายต่อตนเอง ทรัพย์สิน เป็นต้น หากการเดินทางมีความเสี่ยงต่ออันตราย การตอบรับเชิญและการเชิญชวนไม่เป็นที่บัญญัติในอิสลาม

3.7 การตอบรับหรือการเชิญชวนมาร่วมงานสมรส ไม่ใช่สาเหตุมาจากความเกรงกลัวหรืออำนาจจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มาจากความรักความผูกพัน

3.8 สภาพอากาศที่เหมาะสม

เงื่อนไขดังกล่าวถือว่าเป็นเงื่อนไขที่มุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนศาสนาและข้อชี้ขาดทั้งหมด หากมุสลิมสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว วัตถุประสงค์การจัดงานเลี้ยงสมรสก็จะบรรลุผลตามศาสนาบัญญัติ

หลักคำสอนอิสลามนับว่าเป็นสิ่งพลวัต กล่าวคือ มีหลักคำสอนดั้งเดิม แต่มิได้หยุดนิ่งอยู่เฉพาะกับสังคมสมัยก่อน แต่ยังสามารถใช้กับสังคมปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับหลักคำสอนว่าการจัดงานเลี้ยงสมรส ทุกสมัยล้วนใช้หลักคำสอนดั้งเดิม ไม่ว่าจะในสมัยแรกเริ่มอิสลามหรือปัจจุบัน สำหรับผู้คน ผู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานเลี้ยงสมรส เช่น คู่บ่าวสาว ผู้ปกครองคู่บ่าวสาว ผู้ถูกเชิญงานเลี้ยง ก็มีวิถีปฏิบัติและยึดมั่นจากหลักคำสอนดั้งเดิม เพียงอาจมีความแตกต่างในเรื่องเวลา สถานที่ เป็นต้น แต่หลักการปฏิบัติและการยึดมั่นจากหลักคำสอน ก็ยังมีหลักคำสอนดั้งเดิม เพียงอาจมีปัจจัยอื่น ๆ มาแทรกซ้อนกับหลักปฏิบัติและการยึดมั่นจากหลักคำสอนอิสลาม โดยเฉพาะในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรม ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิม โดยเฉพาะสังคมมุสลิมปัจจุบันในบางพื้นที่ มีความเบี่ยงเบนจากหลักคำสอนศาสนา ในกรณีนี้ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงรูปแบบและมารยาทอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรสปัจจุบันดังต่อไปนี้

1. สำหรับผู้สมรสและผู้ถูกเชิญร่วมงานสมรสไม่ควรประพฤติและแต่งกายแสดงถึงความสวยงามเกินหน้าเกินตา

2. ในงานเลี้ยงสมรสต้องไม่มีการปะปนระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

3. เป็นที่ส่งเสริมในอิสลาม ให้รับเชิญผู้ยากไร้ คนจนและลูกกำพร้า มิใช่เพียงแค่รับเชิญผู้มีฐานะเท่านั้น

4. ไม่ควรออกค่าใช้จ่ายกับงานสมรสอย่างฟุ่มเฟือย เช่นเดียวกับอาหารการกิน เพราะการกระทำอย่างฟุ่มเฟือย เป็นที่ห้ามปรามในอิสลาม

5. ในงานสมรสสามารถมีความบันเทิงด้วยการร้องอนาฮีด การตีกลอง

6. กล่าวคำขอพรหรือคำกล่าวที่เป็นมงคลต่อคู่สมรส

7. ห่างไกลจากสิ่งภาคี

มุสลิมควรรักษารูปแบบและมารยาทของอิสลาม เกี่ยวกับงานเลี้ยงสมรส เนื่องจากงานเลี้ยงสมรส นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของอิบาดะฮ์ในอิสลาม ดังนั้นมุสลิมควรยึดมั่นและปฏิบัติตามรูปแบบและมารยาทงานเลี้ยงสมรส ในอิสลาม

5.1.3 ศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

5.1.3.1 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมที่หลากหลาย โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการและรูปแบบของการจัดงานเลี้ยงสมรส ผู้วิจัยขอก้าวในประเด็นดังต่อไปนี้

1 การเตรียมของในคินงาน การจัดเตรียมของในคินงานสามารถแบ่งตามประเภทการงานที่ปฏิบัติได้ออกเป็น 3 ด้าน คือ การจัดเตรียมความพร้อมด้านการเตรียมของในคินงาน อาหารการกิน การจัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่จัดงาน การจัดเตรียมความพร้อมด้านการตกแต่งภายในบ้านเรือนหรือสิ่งของต่างๆภายในบ้านเรือน เช่น การทำความสะอาดบ้าน ตกแต่งภายในบ้านเรือน เป็นต้น

2 การใช้เครื่องเสียงในงาน ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องเสียงในการประกอบงานเลี้ยงสมรส เครื่องเสียงส่วนใหญ่จะใช้ในงานเลี้ยงสมรสที่จัดงานเลี้ยงใหญ่โตหรือระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องเสียงถือว่าเป็นค่านิยมของผู้คน เป็นการป่าวประกาศ สร้างบรรยากาศและให้ความบันเทิงกับแขกที่มาร่วมงานได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้งานเลี้ยงสมรสเป็นที่น่าสนใจของผู้คน ทำให้ผู้คนมีความสุขกับงานเลี้ยงได้ตลอดทั้งวัน บางคนใช้เครื่องเสียงในการเปิดเพลง เปิดดนตรีที่ไร้สาระเชิงศาสนา บางงานเลี้ยงสมรสมีการเปิดเทปเสียงดนตรี แล้วมีนักร้องผู้ชายหรือผู้หญิงร้องสดๆหน้างานเลี้ยง จึงกลายเป็นที่นิยมในหมู่ผู้คนไร้ความรู้ศาสนา แต่บางกลุ่มคนสามารถใช้เครื่องเสียงในการเปิดเสียงร้องอนาซีด อัลกุรอาน การป่าวประกาศ เป็นต้น

3 การยกขบวนขันหมาก เป็นพิธีที่ถัดหลังจากพิธีกรรมการสมรส นับว่าเป็นองค์ประกอบของงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อันเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยอดีต การยกขบวนขันหมากเป็นการปฏิบัติแบบง่ายๆไม่มีสิ่งของและรูปแบบการแห่สลัซซันอะไรมากนัก เพียงแค่มิผู้ถือสิ่งของประมาณ 7-15 คน ซึ่งผู้ถือสิ่งของส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงเดินเข้ามาในงานด้วยระยะทางไม่กี่เมตร สำหรับสิ่งของที่ใช้ในการแห่ขบวนขันหมากส่วนใหญ่ประกอบด้วย ขนม ผลไม้ เป็นต้น

4 การจัดบัลลังก์ หรือขวามลายุเรียกว่า “กระณังหังน” ถือว่าเป็นเครื่องประดับประดาให้มีสีสันในงานเลี้ยงสมรส ถือว่าเป็นเครื่องประดับของประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี รูปแบบของการจัดบัลลังก์ปัจจุบันตกแต่งสวยงามและประดับประดาด้วยสิ่งของต่างๆทำให้บัลลังก์สวยงามอลังการ แต่มีประโยชน์น้อย ถือว่าไม่คุ้มค่ากับการลงทุนด้วยงบประมาณที่เกินประโยชน์

5 การป้อนบูโละสมำงัต (ข้าวเหนียวสี) อาจมีความแตกต่าง บางกรณี เมื่อหมอทางไสยศาสตร์เสร็จจากการประกอบพิธีกรรมแล้วจึงสั่งให้คู่สมรสยิบบูโละสมำงัตส่วนใดส่วนหนึ่งจากบูโละสมำงัต แล้วป้อนซึ่งกันและกันระหว่างคู่บ่าวสาว แต่บางกรณีนั้น จะเป็นหน้าที่ของหมอทางไสยศาสตร์เป็นผู้ป้อนบูโละสมำงัตให้กับคู่บ่าวสาว บางคนป้อนหนึ่งครั้งแต่บางคนป้อนตั้งแต่หนึ่งครั้งถึงสามครั้ง

6 การเลี้ยงอาหาร เป็นหนึ่งในประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวไทยมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ถ้างานเลี้ยงสมรสเป็นงานใหญ่ เจ้างานก็จะเลี้ยงอาหารใหญ่โต มีการเชือดวัวเชือดควายเพื่อเลี้ยงแขก แต่ก็บางงานใช้เนื้อไก่ในการทำเมนูหลัก ทั้งนี้ อาจจะเกี่ยวกับเรื่องธุรกิจและผลกำไรในการจัดงานเลี้ยง สำหรับการเลี้ยงระดับปานกลางหรือเล็กๆ ผู้จัดงานเลี้ยงส่วนใหญ่จะจัดงานเลี้ยงภายในบ้าน ผู้คนที่มางานเลี้ยงสามารถพบปะกับเจ้าของงานอย่างใกล้ชิดและมีเวลาในการพูดคุยมากกว่า

7 การให้เงินกับเจ้าของงาน การให้เงินกับเจ้าของงานเป็นประเพณีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นการสืบทอดประเพณีของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี การให้เงินกับเจ้าของงานตั้งอยู่บนพื้นฐานของความช่วยเหลือ ในปัจจุบันกับในอดีตแตกต่างกัน ปัจจุบัน การให้เงินกับเจ้าของงานบางกลุ่มคน ถือว่าเป็นเรื่องธุรกิจ ดังนั้น เงินตราจึงเป็นสิ่งสำคัญ

8 การเล่นบาตีเกในคืนหลังงาน การเล่นบาตีเกในคืนหลังงานเป็นประเพณีการละเล่นของชาวมุสลิมดั้งเดิม ที่สืบสานประเพณีจนกระทั่งปัจจุบัน การเล่นบาตีเกของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เพราะทุกคนเหนื่อยกับการจัดงานเลี้ยงมาหลายวัน จึงจัดการละเล่นลาตีเกเพื่อคลายเครียด คลายความเหนื่อย ของผู้คนที่มาช่วยงานเลี้ยง ด้วยเหตุนี้ การละเล่นบาตีเกจึงเป็นที่นิยมจนกลายเป็นประเพณีการละเล่น ของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

5.1.3.1 วิเคราะห์ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ในมุมมองอิสลาม

ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ตามหลักคำสอน มีดังต่อไปนี้

1 การเตรียมของในคินงานเลี้ยง การเตรียมของในคินงาน ถือว่าเป็นประเพณีที่สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลามเพราะการเตรียมของในคินงานเป็นการช่วยเหลือระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความบริสุทธิ์ใจ และการสานสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

2 การใช้เครื่องเสียงในงานเลี้ยง พบว่า การฟังเสียงอัลกุรอานในงานเลี้ยงสมรสช่วงเปิดพิธีหรือก่อนเริ่มงานเลี้ยงเป็นสิ่งที่ดีงามในอิสลาม แต่มุสลิมต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของนักวิชาการมุสลิมกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่ออัลกุรอานถูกอ่านขึ้น ผู้ฟังการอัลกุรอานควรสงบฟังด้วยความเยือกจิตไตร่ตรองเนื้อหาที่ถูกกล่าว เพราะการปฏิบัติดังกล่าวถือว่าเป็นจรรยาบรรณของการฟังอัลกุรอานที่ดี และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนด้วยผลบุญและความเมตตา

การฟังเสียงอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรส เป็นสิ่งที่ไม่สมควร เป็นการกระทำที่ไร้ผลเชิงบัญญัติ เนื่องจากผู้คนในงานเลี้ยงสมรสส่วนใหญ่ไม่สามารถประพฤติตามคุณลักษณะของผู้ฟังตามโองการที่กล่าวมาข้างต้น ทำนองเดียวกันผู้คนส่วนใหญ่ไม่มีใครสนใจ ต่างคนต่างทำงานตามหน้าที่ของตน มีการสนทนาระหว่างบุคคล ด้วยพฤติกรรมของผู้จัดงานเลี้ยงสมรส จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ไม่สนใจในการฟังการอ่านอัลกุรอาน ทั้งๆที่อัลกุรอานคือคำกล่าวที่สูงส่ง ด้วยเหตุดังกล่าว การฟังอัลกุรอานระหว่างงานเลี้ยงสมรสจึงเป็นสิ่งไม่ควรและไร้ผลเชิงบัญญัติ

เสียงอนาฮีด เป็นสิ่งอนุมัติในอิสลามตลอดจนส่งเสริม เพราะสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการกระทำความดีงามในอิสลาม ส่วนเสียงดนตรีในการประกอบการร้องอนาฮีด นับว่าเป็นสิ่งคิลาฟิยะฮ์หรือเรื่องที่น่าวิชาการมุสลิมถกเถียงและมีข้อชี้ขาดที่แตกต่างกัน

ส่วนการร้องเพลงทั่วไปในงานเลี้ยงสมรส เช่นเดียวกับการร้องอนาฮีด แตกต่างคือการร้องอนาฮีดเป็นการส่งเสริมในอิสลาม ส่วนการร้องเพลงทั่วไปเป็นสิ่งอนุมัติในอิสลาม เมื่อเนื้อร้องมิได้ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เพราะการร้องเพลงในงานเลี้ยงสามารถทำให้มุสลิมมีความสุขและเกิดอารมณ์ที่ดี

3 การยกขบวนขันหมาก การยกขบวนขันหมากในปัจจุบัน เป็นเพียงแค่ประเพณีหนึ่งของการสมรส โดยมิได้มีการแอบแฝงความเชื่อ และการแบ่งชนชั้นเหมือนในสมัยอดีต เป็นการแสดงถึงการให้เกียรติของฝ่ายชายต่อฝ่ายหญิง ดังนั้นการยกขบวนขันหมากถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติในอิสลาม เพราะถือว่าเป็นประเพณีมิได้ขัดกับหลักศาสนา ในทำนองเดียวกันถือว่าเป็นประเพณีที่ดี เป็นการให้เกียรติจากฝ่ายชาย เป็นสัญลักษณ์ของการยอมรับจากฝ่ายหญิง และสามารถเป็นสักขีพยานต่อหน้าผู้คนมากมาย

4 การจัดบัลลังก์ การจัดบัลลังก์ในรูปแบบปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการจ้างทำหรือเช่าการจัดบัลลังก์เพื่อให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้นั่งและถ่ายรูปหน้าบัลลังก์ โดยรูปแบบของการจัดบัลลังก์ขึ้นอยู่กับเจ้างาน สำหรับผู้ที่มีฐานะดีหรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานดี ก็จะจัดบัลลังก์ใหญ่โตหรูหราให้เหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่การงาน แต่สำหรับผู้มีฐานะปานกลาง ก็จะจัดบัลลังก์ที่ใช้งบประมาณที่

น้อยกว่า ทั้งนี้ การจัดบัลลังก์บางครั้ง ทำให้เจ้าบ่าวหรือผู้รับผิดชอบด้านการเงินต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างมากมาย จนกระทั่งเป็นการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและไม่คุ้มค่างับประโยชน์ที่ใช้งานในเชิงอิสลาม

ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่อนุมัติในอิสลาม แต่การปฏิบัติและแนวคิดบางอย่างของผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดบัลลังก์ของบางกลุ่มคนในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีความขัดแย้งกับหลักคำสอนอิสลาม อันได้แก่ การจัดบัลลังก์อย่างฟุ่มเฟือย แนวคิดประเพณีงานเลี้ยงสมรสสำคัญกว่าแนวคิดบัญญัติว่าด้วยงานเลี้ยงสมรส และสิ่งอนุมัติขัดกับหลักบังคับ จึงทำให้การจัดบัลลังก์เป็นสิ่งที่ไม่สมควรและต้องห้าม

5 การป้อนบุโหละสมัจจัต สำหรับบางกลุ่มคน มีวัตถุประสงค์ที่แอบแฝงด้วยความเชื่อ จึงนับว่าเป็นสิ่งห้าม แต่สำหรับบางคนไม่ได้มีความเชื่อแอบแฝง เพียงแต่เป็นการทำเพื่อบ่งบอกถึงประเพณีและสัญลักษณ์ของความเป็นมลายู การกระทำดังกล่าวจึงไม่มีการใดในอิสลาม

6 การเลี้ยงอาหาร ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีรูปแบบด้านสถานที่ของการจัดงานเลี้ยงอาหาร แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารไม่มีเขตกันระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับสถานที่ฝ่ายหญิง แต่ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงไม่มีการปะปน เพราะฝ่ายชายมีสถานที่ส่วนหนึ่ง และฝ่ายหญิงอีกส่วนหนึ่ง สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารในรูปแบบดังกล่าว เป็นที่อนุมัติในอิสลาม เพราะการพบเจอ การมองเห็นโดยมิได้มีเจตนาคิดร้ายหรือมองด้วยอารมณ์ความใคร่และห่างไกลจากฟิตนะฮ์ มิใช่สิ่งห้ามปราม ทำนองเดียวกันเป็นการอนุมัติและส่งเสริมเมื่อมีเจตนาที่ดีต่อกัน แต่ทุกๆเพศสภาพควรอยู่ภายใต้ขอบเขตและกรอบข้อกำหนดอิสลาม 2) สถานที่จัดงานเลี้ยงอาหารมีเขตกันระหว่างสถานที่ฝ่ายชายกับสถานที่ฝ่ายหญิง และไม่มีการปะปนระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง รูปแบบดังกล่าวถือว่าเป็นรูปแบบที่ดีและเป็นจรรยาบรรณที่ส่งเสริมในอิสลาม

สำหรับรูปแบบด้านการเลี้ยงอาหาร พบว่า ชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ได้จัดการเลี้ยงอาหารตามรูปแบบอิสลามและประเพณีการกินของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี แต่บางคนได้จัดเลี้ยงอาหารเพื่อหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจและเป็นการโอ้อวดต่อสังคม หากผู้ใดจัดเลี้ยงอาหารเพื่อหวังผลกำไรหรือเป็นธุรกิจ เขาผู้นั้นก็จะได้ผลดังเจตนารมณ์และไม่มีการใดในอิสลาม กล่าวคือ เขาจะได้รับผลทางโลก ส่วนผลทางปรโลกได้สูญเปล่าและสูญหายไปกับเจตนารมณ์ ส่วนการโอ้อวดหรือหยิ่งโส นั้นนับว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม ดังนั้น หากผู้ใดจัดเลี้ยงอาหารโดยมีเจตนารมณ์เพื่อโอ้อวดความดีความเด่นหรือหยิ่งโสต่อผู้อื่น เขาผู้นั้นก็จะไม่พ้นจากผลบาปกรรมและผลของการกระทำที่สูญเปล่าในวันปรโลก

7 การให้เงินกับเจ้าของงาน เป็นประเพณีของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นการให้เงินบนพื้นฐานของการช่วยเหลือเจ้างาน ซึ่งการช่วยเหลือในสิ่งที่ดีและในความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นการดี ดังนั้น การมอบเงินให้กับเจ้าของงานโดยที่มีเจตนารมณ์เพื่อช่วยเหลือ

กัน ถือว่าเป็นการดีและจะได้ผลตอบแทนในวันปรโลก แต่หากเป็นภาระและสร้างความลำบากแก่มุสลิม ประเพณีดังกล่าวจึงไม่สมควรยึดมั่นและปฏิบัติเพราะอาจก่อให้เกิดการขัดกับหลักศาสนา

8 การเล่นบาตีเกในคืนหลังงาน บางครั้งเป็นเรื่องขัดแย้งกับหลักศาสนา แต่บางครั้ง เป็นเรื่องที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา เมื่อมีการละเล่นบาตีเกที่มีการละเล่นเบ็ดเตล็ด พุดเทีจ การแซว ระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง เพื่อให้เกิดความบันเทิงความตลกต่อผู้ชม การละเล่นดังกล่าวนับว่าเป็นสิ่ง ต้องห้ามในอิสลาม ส่วนการละเล่นบาตีเกเพียงเป็นการอนุรักษ์รักษาประเพณีมลายู การละเล่นเพื่อ คลายเครียดจากการเหน็ดเหนื่อย มิได้มีการแอบแฝงความเชื่อที่ผิดๆ ไม่มีการแซวระหว่างผู้ชายกับ ผู้หญิง และไม่มีสิ่งขัดกับหลักศาสนา การเล่นบาตีเกในคืนหลังงาน เป็นการอนุมัติในอิสลาม

จากการศึกษาวิเคราะห์ประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประเพณีงานเลี้ยงสมรสของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ มีการสอดคล้องกับ หลักคำสอนศาสนาและมีในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา ทั้งนี้ ประเพณีที่ไม่ดี ควรปล่อย ปล่อยให้ เพราะนอกจากเป็นการไม่ดีแล้ว อาจก่อให้เกิดการขัดกับหลักศาสนา

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัด ปัตตานี ครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อยู่ 3 ประเด็นคือ

1. ประเพณีการสมรสในหลักการอิสลาม เกิดจากประเพณีดั้งเดิมของชนชาวอาหรับ และหลักคำสอนศาสนา โดยส่วนใหญ่ประเพณีการสมรสจะเกิดขึ้นมาตั้งแต่บรรพบุรุษดั้งเดิม เป็นที่ยึด มั่นและปฏิบัติตามของผู้คน เมื่อศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาทในสังคม การปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณี สมรสก็ยังคงดำเนิน แต่หากการปฏิบัติดังกล่าวเป็นที่ห้ามหรือไม่เหมาะสมกับอิสลาม มุสลิมก็ละทิ้งและ ปฏิบัติตามในสิ่งที่อนุมัติและตามหลักคำสอนศาสนา โดยมีท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นตัวอย่างให้กับประชาชาติ มุสลิม ด้วยเหตุนี้ ประเพณีการสมรสในหลักการอิสลาม เกิดมาจากประเพณีและหลักคำสอนศาสนา ส่วนประเพณีนอกจากชาวอาหรับเช่นเดียวกัน สามารถยึดมั่นและปฏิบัติตามประเพณีของตน หาก ประเพณีดังกล่าวมิได้ขัดกับหลักคำสอนศาสนา

2. การจัดเลี้ยงสมรส ในอิสลามได้มีข้อชี้ขาด เงื่อนไข รูปแบบและอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ การจัดเลี้ยงสมรสที่แตกต่างตามทัศนะสำนักคิด ทั้งนี้ ควรยึดมั่นและปฏิบัติตามแนวทางทัศนะสำนักคิด ส่วนใหญ่เป็นหลัก และตามความเหมาะสมตามบริบทพื้นที่และสภาพการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผล การปฏิบัติถูกต้องและสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา เช่น เงื่อนไขของการจัดงานเลี้ยงสมรส อาจจะ

เห็นได้ว่า บางข้อบางประการอาจมีความสุดโต่งในบางทัศนะ แต่บางทัศนะได้อนุมัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ซึ่งพิจารณา เพื่อสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์และบัญญัติอิสลาม

3. ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี บางประการได้ขัดกับหลักคำสอนศาสนา ซึ่งสามารถแบ่งประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่ขัดกับหลักคำสอนศาสนาออกเป็น 2 ประการคือ

3.1 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่ขัดกับหลักคำสอนศาสนาและมีแนวโน้มลดลง อันได้แก่ ประเพณีการป้อนบุโละสมาจัต (ข้าวเหนียวสี) เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันชาวมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปฏิบัติตามประเพณีดังกล่าวน้อยลง และมีแนวโน้มที่จะสูญหายจากสังคม ซึ่งถือว่าเป็นการที่ดี เพราะการกระทำดังกล่าวอาจเชื่อมโยงกับความเชื่อสิ่งลึกลับ ซึ่งนับว่าเป็นการกระทำห้ามปรามในอิสลาม

3.2 ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ที่ขัดกับหลักคำสอนศาสนาและมีแนวโน้มที่สูงขึ้น อันได้แก่ การเลี้ยงอาหารและการให้เงินกับเจ้าของงาน

การเลี้ยงอาหารปัจจุบัน พบว่า บางกลุ่มคนเป็นการหาช่องทางทำธุรกิจ จัดเลี้ยงอาหารเพื่อหวังผลกำไร มีความโอ้อวด หยิ่งยโส เป็นต้น ซึ่งขัดกับหลักศาสนาอิสลามในการจัดเลี้ยงอาหาร เพราะศาสนาอิสลามจัดเลี้ยงอาหาร เป็นการทานและบริจาค ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยเหตุนี้การจัดงานเลี้ยงที่ถูกบัญญัติได้สูญหาย และมีได้เกิดขึ้นด้วยซ้ำซึ่งการกระทำดังกล่าวมีแนวโน้มการแข่งขันที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

เช่นเดียวกับการให้เงินกับเจ้าของงาน การให้เงินกับเจ้าของงานเป็นการช่วยเหลือเจ้าของงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกระทำของผู้ที่มีฐานะ แต่ปัจจุบันกลายเป็นประเพณีซึ่งครอบคลุมถึงคนจนและผู้ยากไร้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการขัดกับหลักคำสอนที่แท้จริงและมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบประเพณีการจัดเลี้ยงสมรสของมุสลิมกับต่างศาสนิกในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
2. ควรศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

บรรณานุกรม

หนังสือ

กองทัพภาคที่สี่ ส่วนแยก ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำภาคใต้. ม.ป.ป. คู่มือการการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดโดยชุมชน ม.ป.ท.

กิตติศักดิ์ ปรกติ และคณะ .2011 ระบบการปรับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลาคม

คุรุชิต อะหมัด. 1994. **ชีวิตครอบครัวในอิสลาม**. กรุงเทพฯ: อิสลามิค อะเคเดมี

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ พีรยศ ราฮีมมูลา และ มานพ จิตต์ภูษา. 1981. **ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม**. ม. ป. ท. สถาบันเอเชีย

ราชบัณฑิตยสถาน. 2002. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545** กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น

สมชัย ใจดี และ บรรยง ศรีวิริยาภรณ์. 1991. **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์

สมบูรณ์ แก่นตะเคียน. 1976. **การประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์เพื่อการวิจัยด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย**. ม.ป.ม.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. 2004. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน**. อัลมตินะฮ์: ศูนย์กษัตริ์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน

สุพัตรา สุภาพ. 1999. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุรียา (ซากาเรีย) ปันจอร์ . 2004. **คู่มือการสมรด (นิกะหฺ) สำนักพิมพ์อาลีพานิชย์**

เสฐียรโกเศศ.พระยาอนุমানราชธน. 1957. **ประเพณีไทย**. โรงพิมพ์ไท : กรุงเทพฯ

- Al-Nawawiy, Abu Zakariyya Mahy al-Dīn bin Sharf al-Nawawiy. 2011. **Al-Tibyān** (التبيان). Beirut: Dār al-Minhāj.
- 'Aliy Jum'ah. 2009. **al-Bayān** (البيان). al-Qahirah: Dār al-Muqaṭam
- 'Abd al-Raḥmān al-Jazīriy. 2003. **al-Fiqh 'alā al-Madhāhib al-'Arba'ah** (الفقه على المذاهب الأربعة). Beirut: Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Abd.Allah Nāṣih 'Ulwān. 1979. **'Ādāb al-Khiṭbah wa al-Zifāf wa Ḥuqūq al-Zaujiyyah** (آداب الخطبة والزفاف وحقوق الزوجين). Riyāḍ: Dār al-Salām
- Abd.Allah bin Abd. al-Raḥmān al-Bassām. 2003. **Tauḍīḥ al-'Aḥkām** (توضيح الأحكام) Makkah al-Mukarramah: Maktabah al-'Asadiy.
- Abī Bakr, Aḥmad bin 'Aliy al-Baghdādiy. 1996. **al-Faqīh wa al-Mutafaqqih** (الفقيه والمتفقه). Riyāḍ: Dār Ibn al-jauziy.
- Abī Maryam Majdiy Fathiy al-Saiyyed. n.d. 30 Waṣiyyah Nubuwwah lil 'Arūsīn Lailah al-Zifāf (ثلاثون وصية نبوية للعروسين ليلة الزفاف). Riyāḍ : Maktabah al-Nūr
- Abū Daud, Sulaymān ibn al-Ash'ath al-Azdi as-Sijistāniy. 2009. **Sunan Abī Daud** (سنن داود) Lubnān: Dār al-Risālah
- Adil Abd al-Qadir. 1997. **al-'Urf Hujjiyatuhu Wa Asaruhu fi Fiqh al-Mu'amalat al-Maliyah 'ainda al-Hanabilah**. Makkah: al-Maktabah al-Makkiah
- Ahmad, Khurshid. 1980. **Islam Its Meaning and Message**. Great Britain: The Islamic Foundation.
- Al-Barakatie, n.d. **Qawa'id Al-fiqhiyah**. karaji: al-Sadaf Public
- al-Baihakiy, Ahmad bin Husain. 1994. **Ahkām al Qurān lishāfi'iy** (أحكام القرآن للشافعي) al-Qāhirah: Maktabah al Khanji.
- al- Bujairamiy, Sulaimān bin Muḥamad bin 'Umar al- Bujairamiy. 1995. **Ḥāshiah al-Bujairamiy alā al-Khaṭīb** (حاشية البجيرمي على الخطيب) Misr: Dar al- Fikr

- al-Khaṭīb al Syarbiniy, Syamsuddin Muhamad, Muhamad bin Ahmad al-Khaṭīb al Sharbiniy. 1994. **Mughniy al Muhtāj**. (مغني المحتاج) Lubnan: Dār al Kutub al-‘Ilmiah
- al Šābūniy. Aliy al Šābūniy. 2007. **Tafsīr Āyāt al-Ahkām**. (تفسير آيات الأحكام). al-Qāhirah : Dar al-Šābūniy.
- al- Shīrāziy, Abu Ishāq Ibrāhīm bin Aliy, n.d . **al-Muhazzab fiy Fiḥ al-Imām al-Shāfi‘iy**. (المهذب في فقه الإمام الشافعي) Lubnan: Dār al Kutub al ‘Ilmiah.
- al- Tirmiziy, Muhamad bin ‘Isā. 1998. **Sunan al- Tirmiziy** (سنن الترمذي). Beirut: Dar al-Maghrib al-Islam.
- al-Bukhariy, Muhammad bin Ismail 1993. **Sohīh al-Bukhariy** (صحيح البخاري) Beirut. Dar IbnKathir
- al- Dasuqī, Muḥammad bin Aḥmad al- Dasuqī. n.d. **Ḥāshiyah al- Dasuqī ‘alā al-Kabīr** (حاشية الدسوقي على الشرح الكبير) Beirut : Dār al-Fikr.
- al-Dimyātiy, Abu Bakr ‘Usmān bin Muhammad Shaṭā. ‘I ‘Ānah al-Ṭālibīn (إعانة الطالبين). Beirut: Dār al-Fikr
- al-Ḥattāb, Muḥammad bin muḥammad. 2002. **Mawāhib al-Jalil** (مواهب الجليل). al-Riyāḍ: Dār ‘Ālam al-Kutub
- al-Jaṣṣās, Abū Bakr Aḥmad ibn ‘Alī al-Rāzī al-Jaṣṣās. 1994. **Aḥkām al-Qurān lil-Jaṣṣās** (أحكام القرآن للحصاص) Beirut: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- al-Jazīriy, ‘Abd al-Rahmān. 2003. **Kitāb al-Fiḥ ‘alā al-Madhāhib al-‘Arba’ah** (كتاب الفقه على المذاهب الاربعة) Beirut: Dār al-Kutub al-Ilmiyyah
- al-Mardawiy, Ala’ al-Dīn Abiy al-Hasan Aliy bin Sulaimān. n.d. **al-‘Inṣāf fiy Ma‘rifat al-Rājih min al-Khilāf** (الانصاف في معرفة الراجح من الخلاف) Beirut: Dār ‘Iḥyā al-Turath al- ‘Arabiyy

- al-Māwardiy, al-'Imām Abī al-Ḥasan 'Aliy bin Muḥammad bin Ḥabīb al-Māwardiy
2009. **al-Ḥāwiy al-kabīr** (الحاوي الكبير). Lubnan: Dār al-Kutub al-Islāmiyyah.
- al-Nawawiy, Abu Zakariyya Maḥyu al-Dīn bin Sharf al-Nawawiy. 1974. **al-minhāj
Sharh Ṣaḥīḥ Muslim bin al-Ḥajjāj** (المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج). Beirūt
: Dār Iḥyā al-Turāth al-'Arabiy.
- al-Nawawiy, Abu Zakariyya Maḥy al-Dīn bin Sharf al-Nawawiy. 1985. **Rauḍah al-
Ṭālibīn** (روضة الطالبين). Beirūt: al-'Islāmiy.
- al-Qaḥṭāniy, Sa'īd bin 'Aliy bin Wahf al-Qaḥṭāniy. 1408. **al-Dhikr wa al-Du'ā wa al-
'Ilā Birraḡā min al-Kitāb wa al-Sunnah** (الذكر والدعاء والعلاج بالرقى من الكتاب
والسنة). Riyād : Maktabah al-Rush
- al-Qarāfiy, shihāb al-Dīn 'Aḥmad bin 'Idrīs al-Qarafi. 1994. **al-Dhakhīrah** (الدخيرة).
Beirūt: Dār al-Gharb al-'Ilmiy.
- al-Qurṭubiy, Muḥammad bin Aḥmad ibn Abu Bakr al-Anṣāriy al-Qurtubiy. 1994.
Bidāyah al-Mujtahid wa Nihāyah al-Muqtaṣid (بداية المجتهد ونهاية المقتصد). al-
Qāhirah : Maktabah Ibn Tayyimiyyah.
- al-Qurṭubiy. Abu Abdullah Muḥamad bin Ahmad al-Qurṭubiy. 1964. **al-jāmi' li
Aḥkām al-Quran** (الجامع لأحكام القرآن). al-Qāhirah: Dar al-Kutub al-Misr.
- al-Ramliy, Muḥammad bin Aḥmad al-Ramli. 1991. **Ghāyah al-Bayān Sharh Zubad
Ibn Raslān** (غاية البيان شرح زيد ابن رسلان). Beirūt: Mu'assasah al-Kutub al-
thaqāfiyyah.
- al-Ṣābūniy, Muḥammad 'Aliy al-Ṣābūniy . 2007. **Tafsīr 'Āyāt al-'Aḥkām** (تفسير آيات
الأحكام). al-Qāhirah: Dār al-Ṣābūniy.
- al-Shāfi'iy, Muhammad bin 'Idrīs. 2006. **Tafsīr al-'Imām al-Shāfi'iy** (تفسير الإمام
الشافعي). al-Kharṭūm: Dār al-Tadmuriyyah.

- al-Sharbīniy, Shams al-Dīn Muḥamad bin Muḥamad al-Khaṭīb al-Sharbīniy. 2009. **Mughniy al-Muhtāj**(مغني المحتاج). Beirūt: Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- al-Sharbiniy, Shams al-Dīn Muḥammad al-Khaṭīb al-Sharbiniy. 1997. **Mughniy al-Muhtāj**(مغني المحتاج). Beirūt : Dār al-Ma' rifah.
- al-Shīrāziy, Abu Ishāq Ibrāhīm bin Aliy 1983.**al-Tambīh**(التنبیه). Beirūt: 'Ālam al-Kutub
- al-Suyūṭiy, Abdulrahman bin Abi Bakr. 2008. **Asbāb al-Nuzul** (أسباب النزول). al-Qāhirah: Dār al-Taqwā
- al-Ṭabarāniy. 1983. **al-Mu'jam al-Kabīr lil Ṭabarāniy** (المعجم الكبير للطبراني). al-Qāhirah: Maktabah Ibn-Taymiyyah.
- al-Ṭaḥṭāwiyy, 'Aliy 'Ahmad' Abd al-'Āl. 2005. **Sharh Kitāb al-Nikāh**(شرح كتاب النكاح). Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.
- al-Tirmidhiy, Muhammad bin 'Īsā. 1998. **Sunan al-Tirmidhiy**(سنن الترمذي). Beirūt : Dār al-maghrib al-'Islāmiy
- al-Tuwayjiriyy, Muḥammad bin 'Ibrāhīm al-Tuwayjiriyy. 2010. **Mukhtaṣar al-Fiqh al-Islāmiy**(مختصر الفقه الإسلامي). al-Su'ūdiy : Dār 'Aṣḍā al-Mujtami'.
- al-Zarga' Mustafā Ahmad al-Zarga' 1998. **al-Madkhal al-Fiqh al-Aam** (المدخل الفقهي العام). Bairūt : Dār al-Fikr
- al-Zarkashiy, Shams al-Dīn bin Abd. Allah al-Zarkashiy. 1993. **Sharh al-Zarkashiy** (شرح الزركشي). al-Riyaḍ: Maktabah al-'Abīkān.
- Amir Sharifuddin. 2006. **Hukum Perkawinan Islam di Indonesia antara Fiqh Munakahat dan Undang-undang Perkawinan**. Jakarta : Kencana.
- Baghawiy, Abi Muḥamad Ḥusīn bin Mas'ūd al-Baghawiy. 2002. **Tafsīr al- Baghawiy** (تفسير البغوي). Beirūt : Dār Ibn Ḥazam

- Ibn Ḥajar al-'Asqalāniy, 'Amad bin 'Aliy. 1986. **fath al-bāriy**(فتح الباري). al-Qāherah: Dār al-Rayyan lil-Turath.
- Ibn Kathīr, 'Ismā'īl bin 'Umar bin Kathīr. 1981. **Tafsīr al-Qur' ān al-'AZīm** (تفسير القرآن العظيم). Beirūt: Dār al-Fikr.
- Ibn Mufliḥ, Muhammad bin Mufliḥ . 1979. **al-Mubdi' Sharh al- Muqna'** (المبدع في شرح المقنع). Beirūt: Maktabah Islām
- Ibnu Rushdiy, Abu al-Walīd Muhamad bin Ahmad. 2004. **Bidāyah al-Mujtahid wa Nihāyah al-Muqtaṣad**(. بداية المجتهد ونهاية المقتصد). al-Qāhirah : Dar al-ḥadith.
- khallaf, Abd al-Wahhab.1998. **'Ilm Usul al-Figh**. S.l. : Dār al-kalām
- Lujnah min 'asātidhah Qism al-Fiqh. 2009. **al-'Abwāl al-Shakhsiyyah fī al-Sharī 'ah al-'Islāmiyyah**(الأحوال الشخصية في الشريعة الإسلامية).al-Qāherah: Jāmi'ah al-Azhār
- M. Nipan Abdul Halim. 1999. **Membahagiakan Istri Sejak Malam Pertama** Yogyakarta: Mitra Pustaka.
- Muhammad Abduh. 2002. **Pemikiran dalam Teologi Islam**. Jakarta: PT. Raja Grafindo Persada.
- Muhammad Anīs 'Ubādah. 1984. **NiZām al-'Usrah fī al-Sharī'ah al-Islāmiyyah** (نظام الاسرة في الشريعة الاسلامية). al-Qāhirah: Maktabah al-Malik Fahd al-Waṭniyyah
- Muhammad bin Shalih al-'Utsaimin. 2003. **al-Sharh al-Mumti' 'ala Dhād al-Mustaqni'**, (الشرح المتمع على زاد المستقنع), n.p :Dār al-Anshar,
- Muhammad Muhammad Shallash. n.d. **Aḥkām Walīmah al-Urs wa Ādābuhā**(أحكام وليمة العرس وآدابها). Pelastīn : Jāmiyah al-Qudus al-Maftūḥah
- Muslim, Abu al-Husain Muslim bin al-Hajjaj bin Muslim al-Qusyairiy al-Naisaburiy. 1900. **Shohīh Muslim** (صحيح مسلم). Beirūt : Dar ihyaa al-Turath al-Arabiyy,

Şālih bin Ghanim al Sadlan.2004.**al-Maisir al Fiqh fiy Risālah**(الميسر الفقه في رسالة).al-Mamlakah al-Arabiah al- Saudiyyah : Wazārah al-Shu’ūn al-Islāmiah.

Sayyid al-Sābiq. 2004. **Fiqh al-Sunnah**(فقه السنة). al-Qāhirah: Dār al-Ḥadith.

Sharf al-Ḥaq al-‘AẒīm ‘Ābādiy, Muhammad Shams al-Ḥaq al-‘AẒīm ‘Ābādiy. 2001. **‘Aun al-Ma‘būd**(عون المعبود).al-Qāherah: Dār al-Ḥadith.

Taqiyuddin al-Ḥiṣniy,Abu Bakr Bin Muḥamad. 1994. **Kifayah al-Akhyar**(كفاية الأخيار). Dimash: Dār al-Khāir.

Zaidan, Abd. Al-Karim. 1974. **Usul al-Da’ wah. Ṭab’ah Ṭaliṭah**. Beirut : Jam iyyah al- Amāni.

วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและรายงานการวิจัย

เกษิณี เกตวรรัตน์. 1969. การแต่งงานของชาวไทยมุสลิม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต (โบราณคดี) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จำรุณ ก้องศิริวงศ์. 2005. ทศนคติของเยาวชนชนต่อนโยบายรัฐบาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษากรณีเยาวชนที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคยะลา

เชาวนฤทธิ เรื่องปราชญ์. 2006. ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดานียา เจ๊ะสนิ. 2003. อิทธิพลของจารีตประเพณีที่มีต่อการใช้กฎหมายครอบครัวของชาวมุสลิมในจังหวัดยะลา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นรินทร์ ชันธวิ. 1999. การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล

- นุรุดดีน สารีมิง. 1998. การศึกษาเปรียบเทียบ ประเพณีการแต่งงานกับหลักการแต่งงานตาม ศาสนาอิสลาม ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ). 2011. ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- สว่าง เลิศฤทธิ์ .1992. สตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในปัตตานี : ศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิต ปัตตานี : สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร . 1983. ผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธ์ที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและระเบียบประเพณีของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี
- อนุমানราชธน พระยา .1957. วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ โดย เสถียร โกเศศ (นามแฝง) กรุงเทพฯ : คลังวิทยา
- อับดุลเราะมัน เจาะอารง. 2004. สิทธิของภริยาในการหย่าและสิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายอิสลาม: กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี.วิทยาลัยอิสลามศึกษา (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี
- อิสมาแอ สาและ. 1998. ประเพณีแต่งงานชาวไทยมุสลิมในอำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี. ปริญญา นิพนธ์ วิชาเอกไทยคดีศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 'Ismā'il Shindiyy. 2008. *Aḥkām al-Walīmah fiy al-Fiqh al-Islāmiy* (أحكام الوليمة في الفقه الإسلامي). Research of Fiqh Maqārin, Faculty of Tarbiyyah Islam. al-Qudus al-Maftūḥah University.

- Anīsah al-Sa'diyyah. 2013. **'Ādāb Walīmah al-'Us fiy Ḍau' al-Sunnah al-Nabawiyyah** (آداب وليمة العرس في ضوء السنة النبوية). Thesis of Tasīr & Ḥadīth, Faculty of Usuluddīn, Wali Songo Islamiyyah al-Ḥukūmiyyah University.
- Faṭīmah bint Muhammad. n.d. **Aḥām al-Ma'dubāt wa al-Walā'im fiy al-ḥaflāt** (أحكام المأدبات والولائم في الحفلات). Research. Faculty of Shari'ah, al-'imām Muḥammad bin Su'ūd al-Islāmiyyah.
- Muhamad Nūr KhāZin Anas. 2014. **al-'A'Yād wa al-Walā 'im fiy Indonesia 'Aḥkāmuhā wa 'Ādābuhā fiy al-Fiqh al-Islamiy** (الأعياد والولائم في اندونيسيا أحكامها وآدابها في الفقه الإسلامي). Thesis. Master of Fiqh & Usul Fiqh, Faculty of Shari'ah Islamic. Muhammadiyah University.
- Norhuda Salleh. 2017. **Ritual dan Simbol dalam Adat Perkahwinan Masyarakat Melayu Sekincan, Selangor**. Tesis Akademi Pengajian Melayu Universiti Malaya Kuala Lumpur.
- Nur Choerouningsih. 2018. **Menhadiri Walimah Pernikahan dalam Perspektif Hukum Islam. Skripsi**. Program Studi Hukum Keluarga Islam Jurusan Ilmu-Ilmu Shari'ah Fakultas Shari'ah Institut Agama Islam Negeri (IAIN) Purwokerto.
- Nur Syarirah Ahmad Sarafi. 2013. **Adat Istiadat Perkahwinan Melayu Jawa : Satu Kajian Hukum di Klang**. Pengajian Islam Jabatan Syariah Akademi Islam Kolej Universiti Islam Antara Bangsa Selangor.

เว็บไซต์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2014. **“Pattani old”**

http://pattani.old.nso.go.th/nso/project/search/result_by_department.jsp

สืบค้นเมื่อวันที่ (8 พฤษภาคม 2016)

ไทยตำบล ดอต คอม. 2015. **“ข้อมูลตำบลปะนาเระ อำเภอปะนาเระ ปัตตานี”** สืบค้นจาก

<http://www.thaitambon.com/tambon/940401>

สืบค้นเมื่อวันที่ (5/11/2016)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2015. **“ปะนาเระ”**

<https://th.wikipedia.org/wiki>

สืบค้นเมื่อวันที่ (5/11/2016)

Dār al-Iftā. 1980. “الحكم الشرعي في الموسيقى”

<http://www.daralifta.org/ar/ViewFatwa.aspx?ID=11981&LangID=1&MuftiType=0>

สืบค้นเมื่อวันที่ (23 /12/2018)

Dār al-Iftā al-Miṣriyyah. 2013. “حديث المغيبة وحكم الاختلاط”

<http://www.dar-alifta.org/ar/ViewFatwa.aspx?ID=14042&LangID=1>

สืบค้นเมื่อวันที่ (23 /12/2018)

Ibn al-‘Uthaimai. 2019. “جواز الاستماع إلى القرآن مع الأكل إما في البيت أو السيارة”

<https://www.nquran.com/ar/view/2662>

สืบค้นเมื่อวันที่ (4 /10/2018)

Islam Web. 2006. “افتتاح الاحتفالات الدينية والدروس بتلاوة القرآن الكريم”

<https://fatwa.islamweb.net/ar/fatwa/759805>

สืบค้นเมื่อวันที่ (18 /9/2018)

hadīl al-Bakr. 2015. “أين تلبس الدبلة”

<https://mawdoo3.com>

สืบค้นเมื่อวันที่ (18 /9/2018)

Maḥmūd Muṣṭafā. 2019. “الإفتاء: الاستماع للقرآن في أوقات العمل الرسمية جائز بشروط”

https://www.masrawy.com/news/news_egypt/details/2019/1/16

สืบค้นเมื่อวันที่ (16 /1/2019)

Yusof al-Qaradawiy. 2016. “Ghoir al-Muslimin fi Mujtami al-Muslimin”.

www.onefd.edu.dz/cours

สืบค้นเมื่อวันที่ (16 /1/2019)

บุคลากรกรม

ขอברי แยแลขอ อิหม่ามประจำมัสยิดนูรุลอิฮซาน ตำบลควน อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนูรุลอิฮซาน ตำบลควน อำเภ
ปะนาระ จังหวัดปัตตานี

ซุลกฟลี มูขอ อิหม่ามประจำมัสยิดฮิดายะห์ อิสลามียะห์ ตำบลพ้อมิ่ง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดฮิดายะห์ อิสลามียะห์
ตำบลพ้อมิ่ง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

ดาโอะ๊ะ เถาะ ชาวบ้านตำบลปะนาระ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม
2561 ณ บ้านดาโอะ๊ะ เถาะตำบลปะนาระ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

บือราเฮง หาแว อิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีน ตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีน ตำบลบ้านกลาง
อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

ปาตี๊ะ กอซา อิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีกวา ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีกวา ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนา
ระ จังหวัดปัตตานี

มะยาซีน แมเราะ ชาวบ้านตำบลน้ำบ่อ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม
2561 ณ บ้านมะยาซีน แมเราะ ตำบลน้ำบ่อ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

มะห์ สะอะ ชาวบ้าน ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2561
ณ บ้านมะห์ สะอะ ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

มาหามะ ตือราโอะ๊ะ อิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีน ตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนูรุดดีน ตำบลบ้านนอก
อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

ยูโ๊ะ๊ะ ยูโ๊ะ๊ะ ชาวบ้านตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม
2561 ณ บ้านยูโ๊ะ๊ะ ยูโ๊ะ๊ะ ตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

วานี มะแซ ชาวบ้านตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม
2561 ณ บ้านวานี มะแซ ตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

อดลู่ย สากล อิหม่ามประจำมัสยิดดารุลมุฮซินีน ตำบลท่าข้าม อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดดารุลมุฮซินีน ตำบลท่า
ข้าม อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

อับดุลเราะห์มาน โต้ะเงาะห์ อิหม่ามประจำมัสยิดนูรุลอามาน ตำบลปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนูรุลอามาน ตำบลปะนา
เระ จังหวัดปัตตานี

อับดุลเลาะ วาจิ อิหม่ามประจำมัสยิดดารุสลาม ตำบลคอกกระบือ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดดารุสลาม ตำบลคอก
กระบือ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

อาแซ ดอเลาะ ชาวบ้านตำบลบ้านควน อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม
2561 ณ บ้านอาแซ ดอเลาะ ตำบลบ้านควน อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

อุเซ็ง กาหลง ชาวบ้านตำบลปะนาเระ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม
2561 ณ บ้านอุเซ็ง กาหลง ตำบลปะนาเระ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

อุสมาน เจ๊ะติ อิหม่ามประจำมัสยิดนาบาวี๋ย ตำบลบ่อน้ำ อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 2 กันยายน 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนาบาวี๋ย ตำบลบ่อน้ำ อำเภอปะนาระ
จังหวัดปัตตานี

แอเซาะ เจ๊ะแต ชาวบ้านตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม
2561 ณ บ้านแอเซาะ เจ๊ะแต ตำบลบ้านนอก อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

รูติง สาแม ชาวบ้านตำบลพ้อมิ่ง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม
2561 ณ บ้านรูติง สาแม ตำบลพ้อมิ่ง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

นิโไซะ นิเสง ชาวบ้านตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม
2561 ณ นิโไซะ นิเสง ตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี

بابอชะ อิหม่ามประจำมัสยิดนาบาวี๋ย ตำบลบ้านดอน อำเภอปะนาระ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อ
วันที่ 10 กันยายน 2561 ณ บ้านอิหม่ามประจำมัสยิดนาบาวี๋ย ตำบลบ้านดอน อำเภอปะนา
เระ จังหวัดปัตตานี

ภาคผนวก

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ที่ ศธ ๐๕๒๐๒.๒.๐๘/๖๔๖๑

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประสิทธิ์ ตำบลสุระมิถ
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๐

๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วยนายชำฟู ดิน กาทอง รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๕๒๐๐๐๖ นักศึกษาระดับปริญญาโท
สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี" โดยมี
ดร.อับดุลฮาดี สะบูดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในกรณีนี้ นักศึกษจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลในกรณีนี้ เพื่อเป็นการดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ศร.ยูเซฟ ดาเด)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ ๐๖-๓๕๔๓-๓๒๕๕

โทรสาร ๐-๗๓๓๕-๘๗๒๒

ภาคผนวก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ ๐๖-๓๕๐๗๖๒๕๕

ที่ นอ ๗๕๓/๒๕๖๕

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง

ด้วย นายชำซูดิน กาทหลง รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๕๒๐๐๐๖ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ” โดยมี ดร.อับดุลฮาดี สะบูติง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมกับนี้ขอส่งแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง “ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ” จำนวน ๑ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยุโซะ คาเสะ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา โทร ๐๖-๓๕๔๓-๓๒๕๕
 ที่ มอ ๓๕๓/๒๐๒๕ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
 เขียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ

ด้วย นายชาชูดิน กาหลง รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๕๒๐๐๐๖ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" โดยมี ดร.อับดุลฮาดี สะบูดิง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการปี วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมกับนี้ขอส่งแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" จำนวน ๓ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานเลขานุการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ๒๖-๓๕๔๓-๓๒๕๕

ที่ มอ ๒๕๖/ว ๒๒๕

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา

ด้วย นายจำจุติน กัทหลง รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๕๒๐๐๐๖ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" โดยมี ดร.อับดุลฮาดี สะบูดิง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในกรณี วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมทั้งขอส่งแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" จำนวน ๓ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ศร.ยู.โจ๊ะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ๘ ๐๖-๓๕๕๓-๓๒๕๕

ที่ มอ ๓๕๖-๓๒๕๕

วันที่ ๙/ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ข้อความเดียวกันเรียน

ด้วย นายจำชุนิน กาหลง รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๕๒๐๐๐๖ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" โดยมี ดร.อับดุลฮาดี ละบูดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป หรือหากมีข้อสงสัยแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ" จำนวน ๓ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยุชชะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ข้อความเดียวกันเรียน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ กาเรินา

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิลาละ แวสุเซ็ง

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ ก่าเดะ

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

แบบตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัย

เรื่อง ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 2 ตอน

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ
3. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามชุดนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จึงใคร่ความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามสภาพความจริง
4. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและทุกตอน
5. ผู้วิจัยจะเก็บความลับและจะใช้เพื่อวิจัยเท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอคุณ ณ โอกาสนี้
ด้วย

ผู้วิจัย

นาย ชำชูดิน กาหลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและการสมรสตามหลักการอิสลาม
2. เพื่อศึกษาหลักการจัดงานเลี้ยงสมรสในอิสลาม
3. เพื่อศึกษาประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถเข้าใจความเป็นมาของประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานี
2. สามารถเข้าใจสังคมมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีในการจัดงานเลี้ยงสมรส
3. สามารถรวบรวมและบันทึกความรู้เกี่ยวกับประเพณีจากการปฏิบัติของมุสลิมในอำเภอปะนาเระจังหวัดปัตตานีที่เคยสืบทอดกันมาด้วยการปฏิบัติและบอกเล่าไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
4. สามารถรู้ถึงหลักการอิสลามในการจัดงานเลี้ยงสมรสที่ถูกต้อง
5. สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการและเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องเดียวกันหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องในประเด็นอื่นๆต่อไป

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตอนที่ 1 ประวัติและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. ขณะนี้ท่านอายุ

- 25 - 30
 31 - 35
 36 - 45
 46 - 55
 56 ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่นๆ.....

4. ท่านได้เป็นโตะอิหม่าม ณ มัสยิดแห่งนี้มากี่ปีแล้ว

- 5 - 10 ปี
 11 - 15 ปี
 16 - 20 ปี
 21 ปีขึ้นไป

5. ชื่อมัสยิด คือ.....

6. ตำแหน่งในวงนักวิชาการสถาบันปอเนาะหรืออื่นๆ.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามและข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์	ข้อเสนอแนะ
<p>1. การเตรียมของในคินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.
<p>2. การใช้เครื่องเสียงในงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความสำคัญของการใช้เครื่องเสียงมีอะไรบ้าง 5. รูปแบบของการใช้เครื่องเสียงมีอะไรบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5.

<p>3. การยกขบวนชั้นหมาก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความสำคัญของการยกขบวนชั้นหมากมีอะไรบ้าง 5. รูปแบบของการยกขบวนชั้นหมากมีอะไรบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5.
<p>4. การจัดบัลลัง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความสำคัญของการจัดบัลลังมีอะไรบ้าง 5. รูปแบบของการจัดบัลลังมีอะไรบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5.
<p>5. การป้อนปุ๋ยโลหะสมำจัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความประเสริฐของการป้อนปุ๋ยโลหะสมำจัดมีอะไรบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4.

<p>6. การเลี้ยงอาหาร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความสำคัญของการเลี้ยงอาหารมีอะไรบ้าง 5. รูปแบบการเลี้ยงอาหารในวันงาน เป็นอย่างไร 6. ท่านเชิญบุคคลประเภทใดบ้างที่มารับประทานอาหารในงานเลี้ยงของท่าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6.
<p>7 .การให้เงินกับเจ้าของงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านทราบแหล่งที่มาของการปฏิบัติดังกล่าวหรือไม่ มีอะไรบ้าง 3. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 4. ความสำคัญของการให้เงินกับเจ้าของงานคืออะไร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4.
<p>8. การเล่นเกมในคืนหลังงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านนำการปฏิบัติดังกล่าวมาจากที่ใด 2. ท่านมีจุดยืนอย่างไรเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าว เพราะเหตุใด 3. ความสำคัญของการเล่นเกมมีอะไรบ้าง 4. รูปแบบของของการเล่นเกมมีอะไรบ้าง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4.

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ตรวจสอบเครื่องมือการทำวิจัย

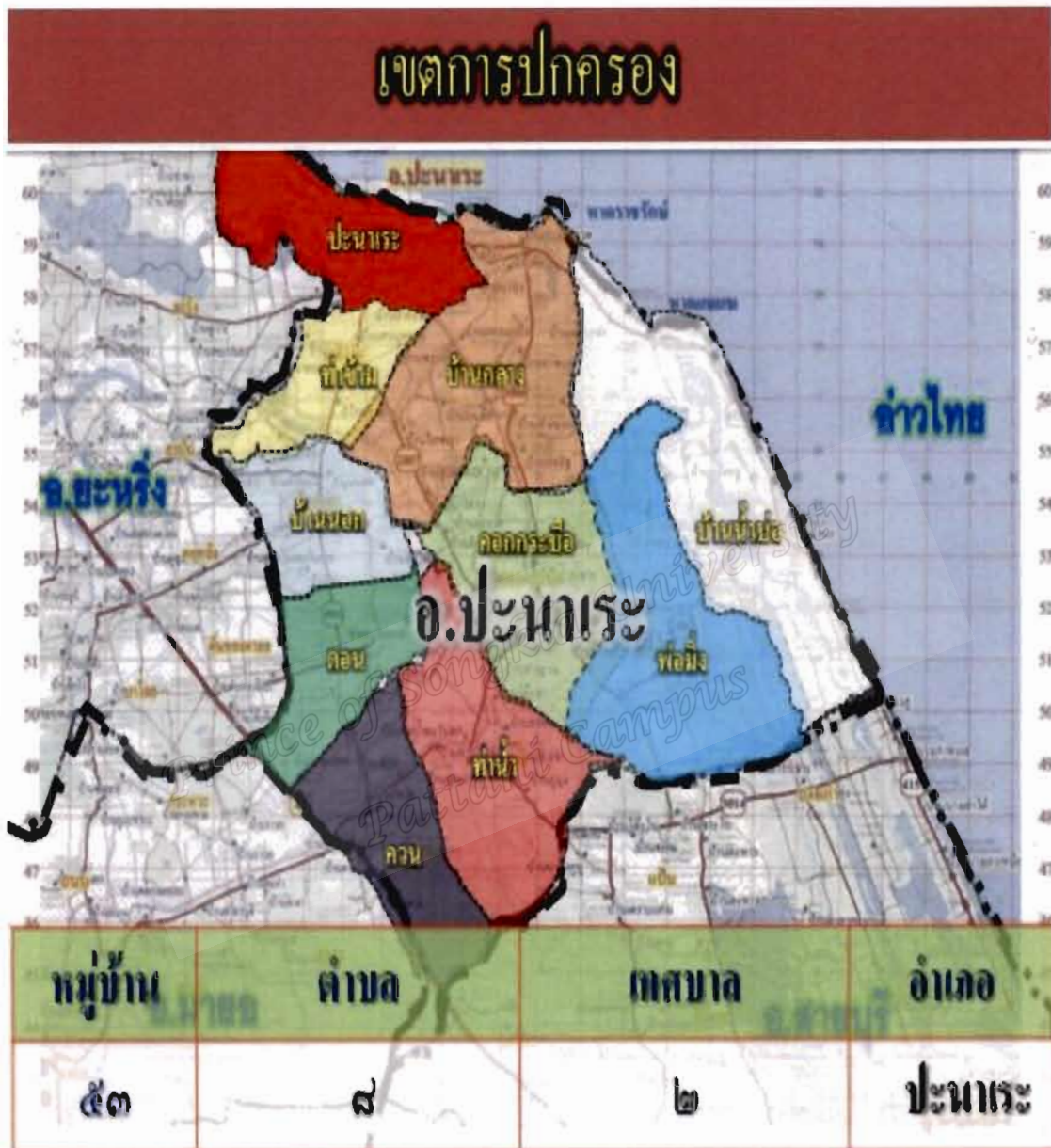
1. ผศ.ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม
2. ผศ.ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ หัวหน้าสาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ)
3. รศ.ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ

แผนผังสังเขป เขตการปกครองอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

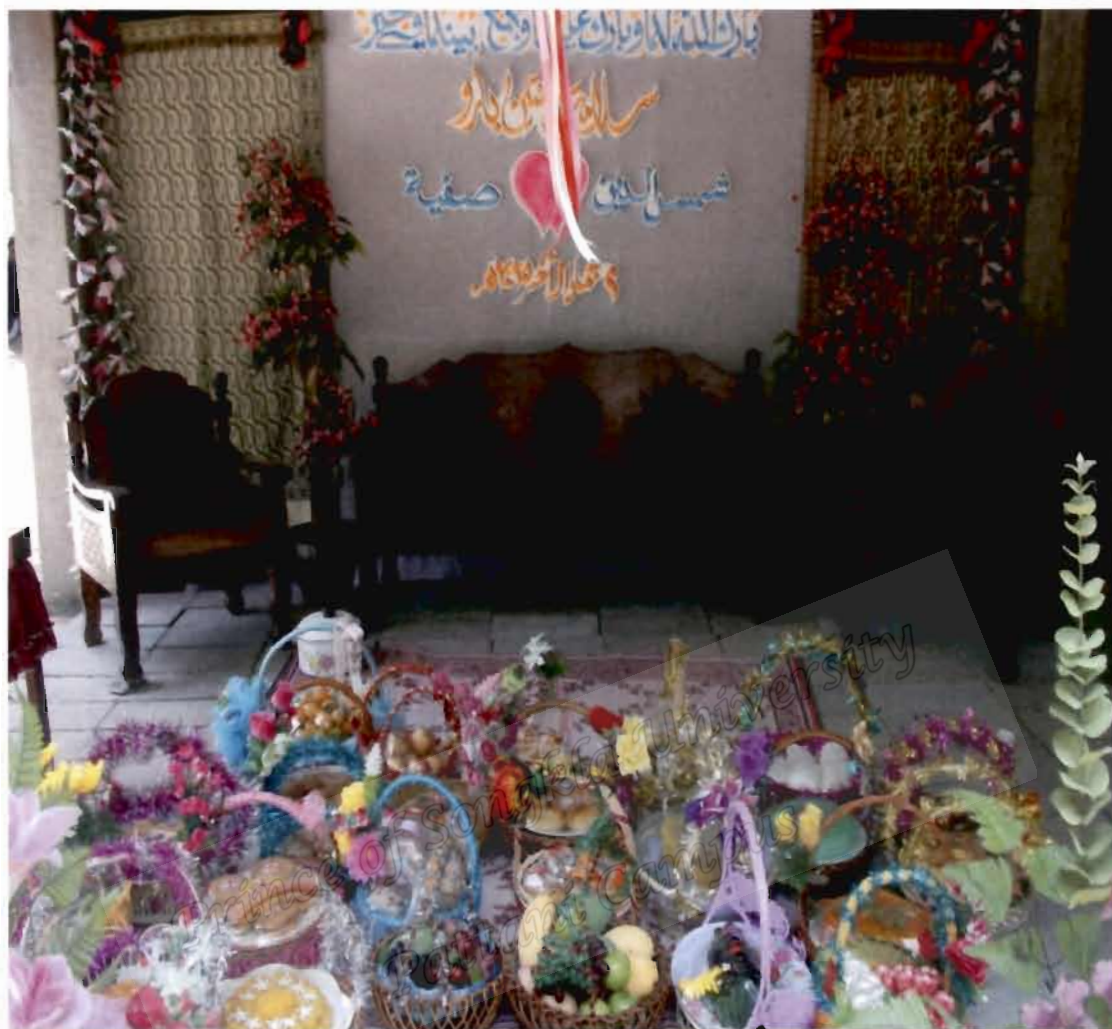

แหล่งที่มา: สภ.ปะนาระ

ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบงานเลี้ยงสมรส อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพประกอบที่ 1 ประเพณีการจัดบัลลังก์แบบเรียบง่ายของชาวบ้าน อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบที่ 2 การช่วยเหลือในงานเลี้ยงสมรส

ภาพประกอบที่ 3 บรรยากาศสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสฝ่ายผู้ชาย

ภาพประกอบที่ 4 บรรยากาศสถานที่จัดงานเลี้ยงสมรสฝ่ายหญิง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล	นายชำชูดิน กาหลง	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5720420006	
วุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปีที่สำเร็จการศึกษา
นิติศาสตร์อิสลาม	มหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร	พ.ศ. 2555
ทุนการศึกษา	ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ 2561	
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	ผู้สอนศาสนาโรงเรียนอัลยามีม๊ะฮัลอิสลามียะห์ 60/1 หมู่ 2 ตำบล ปะนาเระ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี 94130	

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ชำชูดิน กาหลง และ ดร.อับดุลฮาดี สะบูดิง. 2562. ประเพณีการจัดงานเลี้ยงสมรสของมุสลิมในอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติด้านอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ครั้งที่ 4 ประจำปี 2562. วันที่ 15 กรกฎาคม 2562. ณ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. หน้า 149-162.